FEBRIUM DOCTRINA INAUDITA.

Authore

JOANNE BAPTISTA
VAN HELMONT
Toparcha in Royenborch,
Pellines, &c.

EDITIO SECUNDA,

Acceſſit Tractatus contra quatuor humores Scholarum.

Coloniæ Agrippinæ,
Apud JODOCUM KALCOVEN,
CIↄ IↄC XLIV.

Digitized by Google

LECTORI
SCIENTIAM,
Sanitatem, gaudium,
JOAN. BAPTISTA VAN HELMONT
TOPARCHA
IN ROYENBORCH,
PELLINES &c.
P. L. optat.

INDEX CONTENTORUM PRÆFATIONIS.

1 *Hic tractatus laceratus è magno volumine, quod inſcribitur initia Phyſica nova & inaudita.* 2. *Elogia Authoris contra Medentes diſcere recuſantes.*

VIDI *ducentos fortè Authores de febribus, puduit idcirco tituli: ſed cùm penitius rem ipſam conſideravi, vidi, quòd alii ad unum omnes, cantum cuculi cecinerint, idemque ſemper, aliis verbis ſibi ſubſcripſerint. Inde enim deprehendi, quòd à diebus Hippocratis, Medicina ſteterit, ſi non retroiverit; ſaltem non profecerit, quia per novas indies centurias, ivit in circulum. Itum eſt, non quà eundum, ſed quà ſecuti ſunt cæcos ductores, quos Altiſſimus non creavit, elegitve in Medicos: ſed qui per laceras Ethniciſmi, & Atheiſmi feneſtras, intrarunt in naturam. Puduit ſanè, imò & doluit notiſſimam morborum febrim, hodie totâ ſua tragœdia viâ, adhuc ignorari penitus. Quocirca videor primus eſſe, qui de febris cognitione, & remedio, aliquid certi ſtatuat. Magnum enim volumen de morborum cognitionibus & ſanationibus, ingens certè*

atque inauditum conſcripſi, ab ipſis veræ Philoſophiæ incunabulis, inſueta nempe principia, vera demonſtravi, quolibet demonſtrationum genere. Ex hoc opere, laceravi hunc tractatum de febribus, cum indies viderem abuſus creſcere curando, atque inde non parvam mortalium cladem augurarer. Edidi ergo hunc tractatum, abſque cognatis morborum doctrinis, quia ſcio, plurimos offendent paradoxa principia, qui plus aſſentiendo, quàm indagando ſtuduere: etſi hoc ſtudii genus quandam pigritiam & penuriam judicii, atteſtetur. Interim ſpero, non defuturos veri amantes, qui in ſanitatem proximi inhiantes, volent etiam à Belgarum jam antiquiſſimo Medico, audire, quæ aliàs nunquam. Nemini enim onerosum eſſe deberet, poſſe diſcere aliorum laboribus; licet tædioſum ſit veteribus, hoc elogium deglutire. Nemo hactenus febres ex eſſentiâ novit, nemo illarum ſanationem ex arte inſtituit, quòd omnes prætereundo veram cognitionem cauſarum, & modi fiendi, remedia quærere neglexerint. In calores, ſuas ſagittas exploſerunt, verumque ſcopum rei præterierunt. At cum hujus ævi tanta ſit judiciórum protervia, & ſingularis quædam inſolentia, metui ſanè, ne opus meum, ulceroſum hoc ſæculum admiſerit. Indicabit hic tractatulus velut jacta teſſera, quid Dominus de meis laboribus ſtatuerit. Intereà qui jam conſenuerunt in ſuis venarum ac virium diminutionibus, durum erit forſitan ab aſſuetis receſſiſſe. Rogo ſaltem, viderint, qualiter animas ſuas, cauſamque viduarum, & pupillorum, omnibus commendatam, cuſtodiverint. Vale.

TRACTATUS DE FEBRIBUS.

Definitio febris veterum examinatur.

CAPUT I.

1. FEbris hactenus radicaliter incognita. 2. Definitio febris juxta Scholas. 3. Prima clauſula omiſſa etiam de requiſitis Veterum. 4. Alter defectus definitionis. 5. Vanum Scholarum ſubterfugium. 6. Aliquot anxietates inde conſequentes. 7. Alia latibula. 8. Alii contradicunt ſenſu notis. 9. Luridum argumentum horum. 10. Examinatur ſitus febrientium. 11. Argumentum à remedio ſitis. 12. Argumentum à pari de ſopore ſumptum. 13. Aliud à ſiti in vigore febrium. 14. Febrim malè definire, lathalis eſt ignorantia. 15. Argumentum contra Scholas de calore febrili. 16. Alterum. 17. Tertium. 18. Quartum. 19. Quintum. 20. Calor febrilis non ex materiâ peccante. 21. Alterum argumentum. 22. Tertium. 23. Quartum. 24. Quintum. 25. Calorem febrilem non eſſe materiæ peccantis. 26. Materia febrilis tantùm occaſionaliter calefacit. 27. Opifex caloris febrilis quis. 28. Origo caloris præter naturam. 29. Calefacere & calere ut differant. 30. Calor eſt accidens poſterius, ad eſſentiam febris. 31. Unde calor febrilis. 32. Febris non eſt eſſentialiter calor.

FEBRIS pleroſque morbos antecedit, comitatur, vel ſequitur. Febri itaque non minùs quàm lithiaſi, peculiarem tractatum debui. Quippe quæ licet familiariſſima, potiſſimùm tamen noſtra ſaginat cœmiteria, & caſtra depopulatur. Morbus vel à limine, ſive ſui initio, notus 1
quidem; at ne quidquam à Medentibus cognitus hactenus, in cauſis, modo fiendi, ſedibus, ut nec in remediis, prout lecto hoc libello, cuivis philoſophiæ ſtudiis imbuto, luculenter patebit. Enim- 2
verò

vero Scholæ febrim definiunt, quòd ſit calor præter naturam, accenſus primùm in corde, dein delatus per totum corpus. (addam ex mente illarum,
3 Actiones pleraſque lædens.) Apex rei eſt, quòd genus definiti, ſive eſſentiam febris, vocant calorem non qualemcunque: ſed eum, qui præter
4 naturam fuerit, & gradu ſuo læſerit. Adeóque cùm calor ille ſit eſſentialis febri, deberet imprimis ita eſſe à febri inſeparabilis, ut febris mentaliter concipi nequeat, quin individuus ſit illi comes calor iſte. Imprimis ſe noviter objecêre Caſtrenſes febres, quæ citra ſitim, ac manifeſtum calorem, accidunt. Id eſt, ab initio in finem vitæ uſque, abſ-
5 que calore ſuam peragunt tragœdiam. Si dicant has febres Veteribus ignotas, nec ideò ſub definitione comprehenſas; concludo ſaltem inde, has
6 febres nec ideo eſſe poſſe febres, vel febrium eſſentiam non alligari neceſſariò, ſed tantùm per accidens, calori. Dein iterum, quòd definitio febrium ab olim tradita, & hodie etiamnum in Scholis ſervata, non ſit adæquata naturæ febrili. Ac tertiò, quicumque frigus penetrabile medullitus per horas aliquot ſenſerit, febrium principiis, non perſuadeat tamen febrim ſibi inchoatam, vel adeſſe, ſed alium affectum hactenus anonymum. Etenim quanquam concutiatur rigore, dentibus quatiat, labriſque præ frigore liveat, perſuadeat tamen ſibi per ejuſmodi ſqualores, febrium initia illa, non eſſe febrium initia: Neque enim, qui talibus initiis moritur (quod plerumque in Intermittentibus fit) verâ febri extinctum, credat qui volet: etenim non ſoleo de contingentibus ſenſu notis, alium advocare Judicem præter tactum. Ita enim ſtupidus ſum, quòd de ſenſibilibus, non
7 niſi ſenſuum judicio ſto. Medici verò, opinionis Veterum tenaciores, ſubterfugiunt in latibula, ut

Galeni

Galeni ſenſa tueantur: nam quidam volunt, quòd
frigus, aut rigor, non ſint febrium initia: ſed
principia acceſſionis. Sed hos Galenus ipſe dejicit,
dicens: Intelligimus primum nomine paroxiſmi,
totius acceſſionis partem peſſimam. Quod ſonat:
acceſſionem, & febrim, eſſe ſynonyma. Sed agedum,
ſi frigus dicat initium acceſſionis, & non febris, ſal-
tem acceſſio adventantem febrim dicit; adeóq; ne-
ceſſariò initium acceſſionis erit initium febris. Alii
proinde, maluêre apertis oculis non videre, non 8
ſentire. Quare dicunt, revera in principio febrili,
nullum ſentiri frigus verum, ſed mendax, atque
doloſum ſenſuum lenocinium: dumque exteriùs
frigent, volunt, quòd internè æſtuent, crementur-
que vero calore, quamvis aliter ſentiant. Atqui
ejuſmodi deliria quilibet è medio rure facilè ex-
plodet. Nam per aliquot horas, intenſiſſimum fri-
gus penetralia obſidet. Etenim in tam apertâ, &
indubiâ frigoris hiſtoriâ, (quæ facti & ſenſus eſt)
argumentum ſat luridum proferunt: Intus eſt ma- 9
gnus calor (inquiunt) licet non ſenſibilis: quia
ſiti continuâ premuntur, quæ ut eſt ſiccitatis index
primariò, hæc tamen in vivis præſupponit æqua-
lem ſibi calorem. Adeóque plus authoritatis me-
retur ſitis, quàm ſenſus. At neſciunt hanc ſitim, 10
non à calore, ut neque à ſiccitate manare, prout
aliàs contingit in ſiti naturali. Ideo enim nec ex-
hibito potu ſedari. Quod regulariter fieri deberet,
ſi à ſicco vel calido ſitis iſta oriretur. Fallax ergo
ſitis, non autem frigus. Oritur namque ſitis ab
excremento, quod facultatem iſtam ſenſitivam,
ejuſque organum, malè affectat, illuditque non
ſecus, atque ſi repentè magna ſiccitas adveniſſet.
Nam ſolet acidum ſulfuris (quod in ſe ſicciſſimum
& corroſivum) ejuſmodi fallacem ſitim delinire, 11
non ſecus atque aqua ignem extinguit. Atqui ſal-

tem non concedent Adverſarii, ſiccitatem tolli per
ſicciſſima remedia: non autem humidorum, &
frigidorum potatione potiùs. Sed cur non licet
pari ratione ariolari, frigus in febrium initio, ex
ſopore invicto? cùm non minùs Scholæ ſtatuant,
ſoporem ab invicto frigore provenire, quàm ſitim
12 à ſiccitate. Nec obeſt quòd ſopor non omnibus
adſit febrientibus. Sufficit namque, ac majorem
confuſionem adfert, quòd aliquibus ſit frequens
13 ſopor. Sed tandem quò evadent, ſi in vigore fe-
brium (quæ ſtatio eſt febrium æſtuoſiſſima) con-
cedant non tantam ſitim, quantam initio: attamen
interiora, tum ad ſenſum, multâ anxietate æſtuant
maximè. Quare ſi calorem prodat ſitis, hujuſque
indicium ſit à calore inſeparabile, ſic ut trementes
præ frigore dicantur nihilominus ardere, deberet
maxima ſitis premere, ſub calidiſſimâ febrium æta-
te. Atqui iſtud negant, quid agent ergo propriâ
reti capti? Longè itaque errant quotquot ab acci-
dentibus, per accidens ſubſequentibus, de rerum
14 nativis radicibus ferunt ſua judicia. Eſt ergo le-
thalis ignorantiæ, febrim malè definiviſſe, ſi juxta
definitionem febrim curaverint. Imò per legem
Corneliam de Sicariis, in illos agendum, qui malè
curant pertinaciter eos, qui ſuam vitam ipſis con-
credidêre: Utpote quorum reatu, tot millionum
15 myriades, tam infauſtè necantur. Enimverò ſi fe-
bris, ſive calor febrilis (ſunt enim hæc duo ſyno-
nyma in Scholis) debeat primùm accendi in corde,
neque tamen febrium materia (quam ajunt de uno
ex quatuor humoribus putrefactis prodire) conſi-
ſtat in ſinubus cordis: ergo calor ſive febris, non
accenditur primùm in materiâ febrili, fruſtraque
inquiritur putredo, ut intimam atque immediatam
cauſam caloris præter naturam, inveniant. Ac per
16 conſequens, exin ruit definitio febris. Imò inde
ſequitur,

ſequitur, quòd febris primariò, intimè, & immediatè, non exiſtat in ſuâ materiâ unde cauſatur (ut volunt) materialiter, & originaliter: ſed alibi, puta in ſolo corde. Iterum ex eadem theſi ſequitur, quòd ut ſit febris, non requiratur accendi materiam peccantem & febrilem: ſed aliud accenſibile, primariò reſidens in corde, & inde labile per totum corpus. Hoc enim accenſibile corpus, unà cum Hippocrate, voco ſpiritum impetum facientem. Sed hoc ultimum, non ex mente Vete- 17
rum huc attuli: ſed extortum eſt, atque per vim, mihi concedi juſſi; de quo ſuo loco, ubi de cauſâ efficiente febrium diſſeram. Saltem eo nunc violenter impetrato, ſequitur, quòd materia peccans febrium, non propriè accendatur, neque in ſe primariò, vel efficienter caleat, nec quidem calefaciat præter naturam, ſi primum accenſibile accendi debeat in corde. Ergo nec materia peccans in febri, calet ſupra, aut præter gradum naturæ. Sed illud quod in corde accenditur, non erat accenſum, ante acceſſum febris: adeóque omnimodo differt à materiâ peccante in febribus. Tan- 18
dem & hinc aptè concluditur, quòd quicumque intendunt perimere febrim per refrigerantia, ut talia, non intendant ſanare per cauſarum ablationem, per radicum ſucciſionem, evulſionemque fontis, atque fomitis febrilis: ſed dumtaxat intendunt auferre, & corrigere calorem, qui eſt quoddam productum poſterius, hoſpitatum extra materiam febrilem. Applicant nempe ſua remedia ad poſterius, non autem ad prius. Siquidem ca- 19
lor febrium, eſt accenſus in impetum faciente Archeo: & radix febrium, eſt ipſa materia peccans. Reſpiciunt ergo tantùm ad ablationem effectus conſequentis, & reſultantis expoſitione radicis illius, cujus ergo Archeus non quidem à radice ac-

cenditur; ſed à calore aliunde hauſto. Dum nimirum ſeipſum accendit propriâ thymoſi, & calore ſuo ad gradum, ſupra exigentiam deducto, in quo totus eſt moleſtus, quatenus ſupra ſuæ exigentiæ
20 amplitudinem eſt delatus. Nec enim putandum, quòd exoſæ materiæ febrili, quam peccantem, mecum nominant, ſic inſit aliquis calor ut deinceps is febriliter calefaciat totum integrale. Siquidem propter quod unumquodque eſt tale, illud ipſum
21 volunt eſſe magis tale. Deinde etiam, quia omne agens calefactivum, per ſui ſpecies, fortiùs agat in propinquum quàm in diſtans. Quapropter ſi materia febrilis ſuo calore reliqua calefaceret, neceſſe eſſet, quòd centrum, ſive nidus quo recipitur iſta materia febrilis peccans, priùs torreretur in cremium, quàm quòd inde aliquod diſtans cale-
22 fieret. Imò, ſi materia peccans, propriâ ſponte caleret, & febris eſſet is merus calor præter naturam, omnis febris ut talis, deberet eſſe continua, nec intermitteret, donec omnis materia peccans peni-
23 tus eſſet conſumpta in cinerem. Neque ideo ulla eſſet ratio repetitionis, vel recidivæ, cùm materia peccans, ad ſui conſumptionem uſque ex geniali
24 proprietate ſemper calefaceret. Quinimo & cadaver tam caleret poſt mortem, & febri torqueretur ardentius quàm dum viveret, eò quòd eadem numero materia, cujus obſequio mors advenit, etiamnum perſtet in cadavere: cumque eam ſupponunt calidam, proprio putredinis calore, magiſque ſit putrida poſt mortem, ut & potentius à morte putrefaciens, pluresque afficiat partes ſibi conterminas, quàm dum viveret. Idcirco etiam plus actualiter caleret poſt mortem, quàm in vitâ. At ſanè hic error proditur. Nam febris quæ vivum calefecit, ſtatim à morte ceſſat, omniſque calor
25 cum vitâ expirat. Quod nos inſtruere deberet, ca-

lorem

lorem febrilem non eſſe materiæ peccanti proprium, vel inquilinum: quodque calor materiæ peccantis, non efficienter & effectivè calefaciat in febribus. Ergo perpetuò verum eſt, quod materia peccans, tantùm occaſionaliter calefaciat: Ar- 26
cheus verò ſit omnis alterationis opifex, adeoque hoc titulo impetum faciens, efficienter, primariò, immediatè, ſemper, ubique, & ſolus non calefaciat, juxta axioma. Quidquid in ſanis edit actiones 27
ſanas, idipſum in morbis edit actiones vitiatas. Spiritus enim iſte calefacit hominem naturaliter in ſanitate, idem qui in febribus æſtuat. Per ex- 28
emplum. Spina querna digito infixa, actu & potentialiter frigida, mox in digito excitat calorem præter naturam. Non quidem quod calidi humores affluant, quaſi per ſpinam eò convocati, expectaſſent ſpinæ vulnus, & qui aliàs ſuis ſedibus temperati reſediſſent. Siquidem cruor vulneri proximus, primus accurrit, aditum venienti cruori præripit. Et ipſe per ſe quoque non calet: ſed ex gratiâ vitalis ſpiritus. Itaque inflammatio, & tumor cum pulſu duro, dolore, & à calore, à ſolo ſpiritu cauſaliter: ab infixâ verò ſpinâ, occaſionaliter dumtaxat, procedunt. Paradigma certè ad febris 29
poſitionem, modum, cognitionem & ſanationem ſufficiens. Nimirum cauſa peccans in febri, non calet ex ſe: calefacit autem tantum occaſionaliter, & ad ſpinæ ſive cauſæ occaſionalis evulſionem ſequitur ſanitas. Solus ubique Archeus effectivè febrim concitat, & quo abeunte per mortem, ceſſat cum eo febris. Ergo calor eſt accidens poſte- 30
rius, & ſubſequens ad febris eſſentiam. Accendit 31
nimirum ſeipſum Archeus, in niſu, quo cuperet expellere materiam occaſionalem, tanquam ſibi impactam ſpinam. Hanc autem quicunque aufert, ſive id fiat per calida media, ſive per tempe-

rata,

rata, ſive demũ per frigida, is morbum à radice tol-
lit, & eſt naturæ quaſi indifferens. Quia eo ipſo ſeda-
32 tur, ceſſatq; thymoſis Archei. Quamobrẽ calor, ut-
cumq; præter naturã auctus, indicium poſſit eſſe fe-
brium; non eſt tamen ipſe febris, nec illi ideo inter
medendũ, magnopere eſt inſudandum. Hinc nem-
pe Hippocrates ſeriò monuit, calorem & frigus,
non eſſe morbos, ut neque horum cauſas: ſed cau-
ſas (nimirum occaſionales) morborum, eſſe a-
marum, acre, ſalſum, ponticum &c. Spiritum ve-
ro, eſſe eum, qui impetus omnes facit. Galenus
dein quingentis facilè annis Hippocrate junior,
multum chartæ maculavit, ſuaque dicacitate, ſe-
quaces ad ſe allexit. Poſteritas vero admirata hunc
garritum, eundem ſecuta eſt: maximi ſemper fe-
cit, quod fuit minimi. Dein mundus in judiciis
frivolis ubique inſenuit, magni æſtimans ſemper
ponderis, quod ſuæ eſſet inconſtantiæ ſimilli-
mum.

Nutantes Schola introduxêre putredinem.

Caput II.

1. *Schola coacta ſunt præter calorem aliud in febribus comminiſci.* 2. *Alter defectus in definitione febris.* 3. *Contradicunt Schola poſitis à ſe principiis.* 4. *Quod febrium eſſentia non ſit à calore.* 5. *Senſim obliviſcuntur ſuarum theſium.* 6. *Aroma roſarum calidiſſimum.* 7. *An calor febrilis rectè à Scholis cenſeatur oriri à putredine.* 8. *Febris maligna in quo differat à reliquis.* 9. *Criſis febrium à ſudore ſit ſaluberrima.* 10. *Cur Schola refugerint ad putredinem.* 11. *Stolida comparatio caloris in fimo equino.* 12. *Cur fimus equi caleat.* 13. *Gradus caloris putreſcentis rei non ſufficienter totum hominem in febri eſt calefaciendo.* 14. *Putrefactio nuſpiam eſt cauſa caloris.* 15. *Fimus non caleſcit à putredine.* 16. *Cur calorem febrilem non à thermis deſumpſerint.* 17. *Ignorantia radicum Scholas detorſit ad effectuum conſiderationes & remedia.* 18. *Fimus calorem perdit dum incipit putrere.* 19. *Cæcitas ingens Scholarum.* 20 *Galenus erroris convictus.* 21. *Cruorem in venis nunquam*

nunquam putreſieri, adeoque erroneum eſt quod de Synocho nugantur. 22. Probantur præcedentia. 23. Dos venarum. 24. Vel ruit natura, vel Scholarum doctrina. 25. Paradigma ex varietate cruoris. 26. Ridicula tabula cruoris emiſſi. 27. Argumentum à Peſte contra uſum Scholarum. 28. Iterum à Pleuritide. 29. Calores & turbulentiæ cruoris non teſtantur ejus vitia. 30. Lurida Scholarum deceptio. 31. Humores in febribus ſupponere putridos, ridiculum. 32. Contra definitionem febrium præcedentis capitis, aliquot allegantur abſurda. 33. Frivola excuſatio per Diariam. 34. Impugnatur iterum præcedens febrium definitio. 35. Scholarum inconſtantia. 36. Cruorem non putrere in venis. 37. Corruptio unde. 38. Cruorem hemorrhoidum non eſſe putridum. 39. Remedium mirabile contra hemorrhoides, per annulum. Itemque pro aliis morbis.

MEditabantur Scholæ quod non raro calor per exercitia effloreſceret, febrientium calori non abſimilis, qui cùm tamen febrilis non eſſet, calorem quidem febribus neceſſarium cenſuerunt: non indifferenter quemlibet, ſed illum qui è putredine ſuſcitaretur. Jam non amplius de calore anxiæ, ut neque de gradu, aut intemperie ejus: ſed potius de causâ continente illius. Neque enim ſufficere viſus eſt calor graduatus præter naturam pro febri, niſi & is emergat è putredine. Quæ certè particula, torpidè omiſſa eſt in præfata febrium definitione. Ergo jam febris eſſentia, non amplius eſt nudus calor, nec hic diſtinguet febres ex diverſitate caloris (licet ſpecies inde reſultet unde eſſentia) ſed humorum putridorum, vel ſaltem putreſcentium varietatibus. Bellè ſanè inceptum, ſic eſt à poſitis terminis vagari, ut cum antea non reſpicerent niſi calorem, qui ſuperaret conſuetam naturæ temperiem, deinde exigant calorem, & ſubjectum putredinis, quem volunt accenſum in materiâ peccante putridâ: non autem ampliùs primum in corde. At cum caloris, non niſi unica ſit ſpecies in gradu, momenta vero ejuſdem plurima: ſintque ſpecies febrium plurimæ, nec poſſit multitudo febrium

brium ſpecifica prodire ex unica ſpecie caloris præter naturam. Ergo in eſſe caloris aliud ſpectatur præter gradum ejuſdem. Non ergo calor conſtituet eſſentiam febrilem: ſed iſtud aliud, ratione cujus prorumpit febrium diverſitas. Si ergo putredo diverſorum, ſit cauſa efficiens diverſitatis febrium, tam erit calor cauſatum putredinis, quàm ipſamet febris: adeoque cum actio cauſalitatis putridi, aliud quid involvat præter calorem ipſum, non po-
5 terit febris eſſe calor. Jam Scholæ confuſè, plurima utrobique aſtruunt, ut ſi ipſas non juvet unum, juvet ſaltem aliud. Ita ut quamvis præfatam definitionem ſervent mordicus, eamque adorent: ſenſim tamen ab intemperie nudâ caloris deflectunt, ad humorum putredinem. Nec ſiſtunt in his nugis, quin inſuper ad remedia calida refugiant, oblitæ ſuarum theſium. Idque ſive attentent purgationes, ſive demum ad propria febrium ſpe-
6 cifica ſeſe converterint. Quid namque in medendo eſt modo ſolennius, quam pro febri dediſſe apoſemata ex lupulo, aſparago, &c. eademque ſaccharo condidiſſe? Quid enim aromate roſis incluſo eſt ardentius, ſive ſaporem ſpectes, ſive applicationem, ſine quo tamen ipſa roſa merum eſt cadaver? Quid enim ubique crebrius occurrit, quàm ſulfuris aut vitrioli corroſivum (multipliciter ſuadente lucro adulteratum) julapiis febrilibus immiſcuiſſe? Rhabarbaro denique & ſcammoneatis, ſontes quos fingunt humores elicuiſſe?
7 Ergo ante omnia ex profeſſo examinandum, an febrilis calor ſuum debeat ortum putredini. Quamobrem imprimis docui palam, calorem febrilem nullatenus pendere cauſaliter ex materiâ peccante.
8 Deinde didici, quod ſola febris maligna, in hoc à cæteris diſcrepet, quod ſua materia peccans adjunctam habeat putredinem incipientem. Quæ ſi dein

dein in ſui faſtigium perreptarit, donec putredo ſit in facto eſſe, intuſque manſerit, neceſſariam mox mortem adferat. Sin verò in fieri eſſe, foras propulſetur (ut in variolis, eryſipelate &c.) plerumque ſanatur. Eò quòd motum ad extra, plerumque comitetur ſanitas. Hinc namque febres 9
cieunt ſub finem ſudores ſpontaneos. Eſtque Criſis, quæ per ſudores terminatur, longè ſaluberrima, & per conſequens etiam remedia ſudorifera. 10
Confugerunt autem ad putredinem, ut reperirent 11
cauſam, unde primum frigus, mox dein calorem ſtabilirent. Aſſumunt ideo fimum equinum, actu frigidum, ſponte incaleſcere, propter putredinem. At quàm ſtolidè utrobique, credulo mundo imponunt! Nam vaccinus, ex iiſdem alimentis, meliùs putruit & digeſtus eſt, quàm equinus, tamen non incaleſcit. Fimus etiam equi, qui gramine paſcitur, aut viciis, non incaleſcit, prout dum granis veſcitur, non minus tamen ille, quam hic, putruit.
Neſcivêre ergo, quod calor ſequatur manſa grana, 12
non autem naturam putredinis. Ergò inſulsè traducunt calorem febrilem, ad humores in febri putridos, ab calore fimi nondum putrentis. Neſcivêre ergo Scholæ, quòd quo fimus equinus, propinquior eſt incipienti putredini, tanto magis orbetur omni calore. Idémque nec unquam proinde putrebit, ſi ſpargatur. At ſolùm dum in cumulum contrahitur madidus, non ſecus ac fœnum & flores, ſi comprimuntur madida, accenduntur ante putredinem. Neſcivêre, inquam, fimum incaleſcere per proprios ſpiritus ſalium compreſſorum. Denique etſi fimus caleſcat in fieri eſſe putredinis, ceſſat tamen omnis calor, ante inceptam putrefactionem in facto eſſe. Adeoque calor fimi, non quadrat materiæ febrili, ſi multò antè latitet putrida (ut ajunt) in receptaculis, & quidem in quartana

13 tana continuò, & diutiſſimè. Imo nec eſt gradus
caloris fimi adæquatus, ut à putrido centro diſper-
gatur uſque in plantas pedum: quin prius corporis
centrum exurat, ubi putridus is humor reſtagna-
ret. Eſt ergo exemplum fimi plane impertinens
febribus, eoque magis, quod non docent frigus,
tempore prius, calore. Quinimo in naturâ, nu-
ſpiam putrefactio cauſat calorem, multoque mi-
14 nus in vitalibus. Nam in putrefiente, eſt neceſſa-
rium frigus, ſi vita ſpoliatur, quæ nobis fons calo-
ris eſt. Etenim diebus intercalaribus Intermitten-
tium, non querimur de æſtu, aut nos moleſtat fri-
gus: quando tamen ſupponunt humores putre-
fieri. Itaque ſi calor & frigus cauſaliter ſuccedant
in putrefacto, ſitque in febrium acceſſu frigus
ſemper ante calorem, frigus eſt magis nativum pu-
trido, quàm calor. Idcirco enim à duratione fri-
goris in febri metimur morbi diuturnitatem, non
autem à calore. Tandem oſtendi omnem calorem
febrilem, eſſe prorſus ab Archeo, ideoque ceſſare
ante mortem: quando attamen frigus & putredo
invaleſcunt magis. Implicat etiam, quòd calor fe-
brilis eſſet à putrido, & primum ſuccenderetur in
15 ipſo corde, unde putredo exulat. Denique non
accenditur calor in fimo à putredine ſui, Nam ſi
quotidie novâ equi urinâ irroretur, ne quidem in
16 annum incaleſcet. Certum eſt autem, quod urina
non præſervet à putredine, quam verius augeret.
Verius enim calores è thermis, vel calce deſum-
pſiſſent: ſed horum calorum cauſas magis ignora-
bant: quapropter facilius æſtimarunt, unius fimi
equini putredinem accuſaſſe. Nec erat cur potius
à calore, quàm à frigore, aliiſque ſymptomatibus
febrilem eſſentiam mutuarent, cum ſint paria ac
ſocia febrium accidentia. Itaque ſemper ſtudue-
runt debellare accidentia producti: quia radices
ignora-

ignorarunt. Sed cum jam conſtet res materiales, eſſe ipſam materiam, quo modo ſanabunt, qui duntaxat ad calores, totum ſanandi cardinem vertunt? Saltem cecidit fimi equini ſimilitudo, & caloris febrilis, putredini adſcripta. Nam fimus, dum tantillum putrere incipit, calorem exuit. Ac 18
quamdiu calere poteſt, artifices ſalem petræ exin eliciunt: ſin autem incaluerit, ut ſibi inutilem, ruſticis relinquunt. At Scholæ, humorum putre- 19
dinem accuſant: & quidem unius ac ejuſdem humoris, tam pro frigore, quàm pro calore, & utroque intenſo. Atque per conſequens, unum & idem, duo oppoſita immediatè ex ſe efficeret. Ergo neceſſe eſſet, alterutrum horum, ut ſit per ſe, alterum vero per accidens. Si itaque frigus, eſt proles putredinis per ſe, non poteſt ullatenus eſſentialiter includere calorem: ſed tantùm per accidens. Sin autem calor eſt filius putredinis per ſe, nec utique febris tum inciperet à frigore. Sat lucet attamen ex præfatis, quod Scholæ putent, putredinem, febrium eſſentiam: calorem vero atque frigus, accidentia comitantia putredinem. Quare Galenus ait: Cum ſanguis putreſcit, fit bilis.
Quem textum ſi admiſerint, iſta bilis erit putrida 20
in ſui ortu, vel non. Si putrida, faceret Tertianam:
non autem Synochum vel cauſum putridam. Sciant 21
igitur Scholæ, cruorem in venis putrefieri nunquam, quin ſimul ipſam et vena putreat, ut in Gangrenâ, & mortificationibus. Adeóque petunt principium, qui cruorem emittunt, ne putreat in venis. Item qui Synochum è cruore putrido venarum oriri aſſerunt. Itemque qui cruorem dum putreſcit, in bilem verti ajunt. Quæ ſic probo. Venæ 22
ſuum cruorem, etiam in cadavere, retinent fluidum conſenſu totius Anatomiæ, cruor autem extravenatus, mox in grumum concreſcit. Eſt autem

cruoris coagulatio, corruptionis dumtaxat initium, & via ſeparationis integri. Ergo ſi vena cuſtodiat cruorem, à corruptione in cadavere: multò id magis in vivis. Argumento à minori ad majus. Putrent quidem excrementa peregrina in venis: tam propriæ nimirum, quàm alienæ digeſtionis retenta (ut de digeſtionibus alibi) at nunquam ſanguis. Quippe qui juxta Sacra, eſt ſedes, & theſaurus vitæ. Si ipſa ergo vita, nequeat à corruptione præſervare ſuam ſedem & theſaurum quantiſper eſt in venis, quando ergo ſervabit eum? & quomodo unquam erit immunis à corruptelâ? Itemque ſi vita, non ſervet à putredine ſanguinem in quo gliſcit, quomodo præſervabuntur oſſa. Ve-
23 næ ergo, à Creatore ſunt ordinatæ, ut ſanguinem ſervent à corruptione, quia vita confermentata eſt
24 ſanguini venarum. Itaque ſub hac quæſtione ruit decus, & deſtinatio naturæ: vel ruit totus ordo medendi hactenus adoratus à medentibus. Sed eſto, quonam ſigno judicant Scholæ ſanguinem putridum? nonne ex colore albiore, nigriore, flavo, ſubviridi, fuſcove? nonne ex materiâ viſcosâ, craſsâ, aqueâ, tenui? & tandem an non ex conſiſtentiâ,
25 non fibrosâ, vix cohærente &c. Aſt declaro, ſub pœnâ convicti mendacii, ſi quis velit experiri, quod ducentorum petulantium ruſticorum, & ſanorum cruores, unico die examinaverim: erantque multi illorum, aſpectu valde diſſimilares, colore, materiâ, & conſiſtentiâ, quorum plures diſtillavi, & reperi, medendo æquè utiles. Solent namque noſtrates ruſtici, altera Pentecoſtes mittere ſanguinem, quo largius potitarent. Etenim quanquam plures viderentur putridi, alii eruginoſi, vel atrabiliarii: Imprimis tamen ruſtici unde effluxerant, erant admodum ſani. Ergo per cauſam confirmabant, ſe non obſtantibus corruptionis indiciis, cruores

cruores à balſami naturâ nequicquam alienos. Quare obriſi tabulam judiciorum ex aſpectu emiſſi cruoris, adeoque confirmavi mecum, à medicis cruorem ſervari juſſum, ut ſaltem hac ratione, unam viſitationem ægrotis adnumerent. Etenim ſi corruptio cruoris uſpiam locum habet, indicetque ſui emiſſionem eo titulo, id ſane oporteret eſſe in Peſte; Atqui in Peſte eſt venæ ſectio exitialis:ergo nuſquam in cruore eſt putredo, metuſque ne putredo cruoris invaleſcat, & per conſequens ſcopus cruoris mittendi hac ex parte erroneus. Suppono quoque viros 30. æquâ Pleuritide depreſſos,decem autem illorum, effundere cruorem è venâ apparenter vitiatum (eſt namque cruor pleuriticorum inſtar vini rubri, cui grumi lactis confluunt) reſiduos autem 20. curabo citra cruoris emiſſionem. Certum eſt interim quod iſti 20. cruorem non aliter affectum habeant, quàm decem quibus ſecta vena fuit. Iterumque, quod ſanatis illis 20. ſi vena pandatur, reperietur illorum cruor rectificatus, in priſtinum reſtitutus, & longe à pleuritico cruore alienus. Ergo Pleuritici cruor non eſt corruptus, quanquam talis videatur. Quod probo; quia à corrupto, ſive privato, non datur regreſſus ad vitam ſanitatem ſive habitum. Non igitur cruor ater, lividus, viridis &c. teſtantur ſui corruptionem: ſed ſolius efferveſcentiæ, aut turbulentiæ fermentalis ſigna præbent. Imprimis namque ſi aquoſior & flavus ſanguis vitium indicaret, arterialis ſanguis, venarum cruore, eſſet longe deterior; quod eſt erroneum: etenim non aliter cruor præfatis ſignis diſtinguitur, quàm ſicut vinum turbatur dum vitis floret, non enim corrumpitur ideo: quippe ſublato turbine, ſponte reclareſcit iterum. Sic pariter febris, cruorem variformiter turbat, alieniſque faciebus decolorat. Sed hæ larvæ ceſſant, febre ſub-

ſublatâ. Equidem inſpectores cruoris, ſoleo æquiparare ferentibus judicium de vino Hiſpanico, putantibuſque aſpicere lotium. Sed dicent: ſi putredo
30 non inſit cruori, cur ergo tertiâ, & non primâ, vel primâ, & non tertiâ vice ſalit purè rubicundus è venâ? At iſtud argumentum, ſaltem convincit, unam partem cruoris plus, citiúſque turbari alterâ,
31 râ, nec totum, aut omnem ſimul. Certum eſt namque, naturam, ſenſim, lineari viâ, ad ſtatutam ſibi perfectionem tendere. Cruorem ideo prope cor, puriorem eſſe, quàm qui circa primam ejus officinam eſt. Ergo Tertianam, tam Continuam, quàm Interpolatam, ex bile flavâ, Quartanam ex atrâ, ut & quotidianam, ex pituitâ, ſed putridis, conſtare ajunt: errántque. Nam cur neceſſe fuit hos humores (quos alibi fictitios demonſtravi) ſupponere putridos, cùm fateantur Synochum non putridam, continuam, & tribus præfatis atrociorem? Quæ ſanè ſi conferantur, cum propoſitâ febrium definitione, jam neceſſariò, ſanguis in Synocho omni, &
32 ſpiritus vitalis, in Diariâ, conſtante vitâ putrebunt, terminum ſcilicet putredinis aſſecuti erunt. Dein cum fateantur Scholæ ejuſmodi putridos humores, non conſiſtere in thecâ cordis, & quòd proinde non accendantur primariò in febri, adeóque per conſequens, fruſtra exigatur putredo, ad calorem febrilem accenſum in corde. Si ergo putridi humores, accendant à longè ſpiritum in corde: Id omni lege naturæ, prius fiet cominus, quàm eminus, ſatiúſque omnem cruorem intermedium putredinis calore accendent, dabúntque ſic omnes febres neceſſariam Synochum putridam. Quare nec Quartana ſiſtet curſum, repetétque recurſum, ſi eadem ejus materia putrida, in Splene ſoſpes ad annum expectet. Gangrenæ certè me docent, nihil putridi (nam putridum omne, eſt mortuum) poſſe

dudum

dudum perſiſtere abſque ulteriori ſui contagio. Nec capio quomodo putrebit ipſæ vitæ Archeus, 33
ut Galeno pro Diariâ ſatisfaciat? Quod ſi intelligant Diariam filiam illius putredinis, quæ tandem ſpiritui vitæ inſeritur. At ſic omnes febres, in Scholis, eſſent Diariæ. Denique ſi Diaria, filia putredinis: præſupponitur ergo putredo fermentata ſpiritui vitæ. Vnde relapſus ad eaſdem anguſtias. Sin autem intelligant incipientem dumtaxat putredi- 34
nem, ſive diſpoſitionem ad putredinem ſitque calor effectus putredinis: ergo ſequitur, quod Diaria habebit tantùm diſpoſitionem ad calorem, non autem calorem verum, uti nec proinde vera erit febris. At Scholæ requirunt formalem, & abſolutam putredinem, ut caloris febrilis cauſam inveniant. Oblitæ, quod tunc calor erit effectus putre- 35
dinis, & non febris: adeóque diſtinguent, coacte, calorem à febri. Quippe cùm Synochus non putrida, ſit vera febris abſque putredine, & per conſequens, debebit eſſe abſque calore. Interim paulatim deponunt caloris formidinem, nec illi incumbendum in medendo, dum metuenda ſit major noxa ab contagio putredinis in habentibus ſymbolum. Præſtarétque ideo putredinem avertere, quam refrigeriis fruſtra febrim deliniviſſe. At ſanè quæcumque putredini reſiſtunt, ſunt calida. Myrrha enim, jam à bis mille annis, cadavera Memphytica præſervat, quo aliàs cum Cichoreo, Plantagine, & veſtris refrigerantibus, dudum putruiſſent. Sunt igitur putridorum humorum, ſanguinis item, atque ſpiritus putrefactiones, adeò fabellis ſimiles, quod vix crederem Scholas ſeriò locutas, niſi iſtas theſes, per therapeuticem fataliter etiamnum hodie confirmarent. Pro colophone adhuc unum addam. Quidquid in corpore ſemel corruptum eſt, nunquam iterum redit in gratiam: 36

ſed ſanguis venarum utut videatur corruptus, redit iterum in gratiam. Ergo non fuit ſemel corruptus. Probatur major, quia in nobis corruptio eſt effectus ſequeſtrationis diſpoſitionum vitalium: adeóque
37 que præſupponit privationem ac mortem ipſius corrupti. Probatur minor per eos, qui curantur à Peſte, Pleuritide, & febri abſque eductione cruoris.
38 ris. Itemque: Si ſanguis unquam cenſendus eſt putridus, vel corruptus, exiſtens in venis, is maximè erit hæmorrhoidalis: ſed hic non eſt corruptus quanquam penè velut extravenatus: ergo nunquam
39 cruor cenſendus eſt putridus in venis. Majorem probat tota Chirurgia, de ulceribus, contingentia hęmorrhoidum natis. Probo autem minorem. Quia metallum compono, unde ſi geſtetur annulus, ipſo ſpatio orationis Dominicæ tollitur hęmorrhoidum dolor, & 24. horis evaneſcunt hęmorrhoides tam internæ quàm externæ, utut maximè protuberent. Ergo ille cruor recipitur in gratiam, & bene ſe habent. Valet etiam iſte annulus in ſuffocatione, & motibus uteri, & morbis plurimis. Cujus deſcriptionem atque componendi modum trado in tractatu ſuper illa verba: In verbis herbis & lapidibus eſt magna virtus. Vbi de virtute magnâ rerum loquor.

Doctrina Veterum de Circuitibus examinatur.

Capvt III.

1. Cauſæ circuituum febrilium in Scholis. 2. Primus error. 3. Galenus inſimulatur erroris. 4 Quaternarius humorum cur ſuſpectus. 5. Ingens Scholarum & pertinax cæcitas. 6. Exploditur Galenus de loco Intermittentium, multis anxietatibus inde profluis. 7. Computus bilis neceſſaria pro acceſſu Tertianæ juxta Scholas. 8. Perarithmeticon refellitur. 9. Ex ſuppoſitis concluditur non poſſe in febri eſſe plethoram altero die. 10. Petitio principii in Galenicis. 11. Galenus Anatomiæ ignarus multos libros de Anatomia exſcripſit. 12. In-

12. *Infauſta medendi theoremata in cladem mortalium à diabolo inventa.* 13. *Argumentum contra, à capſis deſumptum.* 14. *Flavam & etiam bilem non hoſpitari in Splene, & Folliculo fellis.* 15. *Contra Aſtrologos circulum febrilem in aſtra deferentes.* 16. *Similitudines in Scholis prælectæ, non quadrant.* 17. *Aliquot argumenta contra doctrinam Scholarum.* 18. *Meritum Fernelii.* 19. *Paracelſi temeritas & inconſtantia.* 20. *Hominem non eſſe Microcoſmum, ſi Sacris obtemperandum.* 21. *Paracelſus deceptus.*

STatorum circuituum cauſas Scholæ ajunt; quòd 1
ſcilicet tantidem pituitæ generetur indies, quantum bilis alterna die,& quantum atræ, triduo. Gratulor linguæ noſtrati, quæ hiſce nominibus ab 2
hellenіſmo deſumptis, lubens carere voluit. At non ſic cauſam effectricem docent Scholæ,ſed tantùm cauſam remotam,quam ſine qua non, vocant. Itaque indignor meritò, quòd Scholæ quintum humorem pro quintana non finxerint, nec dimidiatum, & ſequi alterum pro Hepiala, & Hemitriteis. Duplatam item bilem neglexiſſe,pro Tertiana duplici, nec meminiſſe duplatæ bilis atræ,pro duplici Quartana: Non inveniſſe humorem erraticum, ac incertum, pro febri erraticâ: vel humores continuos, & inceſſanter ſurrogatos, pro continuis, ſingulo, alterno, vel terno die exaſperantibus. Ac tandem humorem pigrum, pro febri lentâ. Saltem debebant expoſuiſſe ſi putreſcens ſan- 3
guis mutetur in bilem, quare convertatur totus in pus. Cur cruor purulentus in tabe, non efficiat cauſam, & expectorationes flavæ non pariant Tertianam: ſed febrim hecticam, ídque mox à cibo. Quapropter humorum quaternarius, pro tanto febriũ, aliorúmque morborum catalogo, adhuc indies 4
aucto, nemini non ſuſpectus eſſe debet. Quantum verò ad ſedem humorum putridorum febrilium attinet, tam ſtupidus æquè in hoc Galenus eſt, quòd ſuum errorem patefacere me puduiſſet, niſi

Scholæ in mortalium perniciem eundem mordicus tuerentur adhuc hodie, reſpectum ab antiquitate potiorem venerantes, quàm à veritate; quaſi fontes Sapientiæ in Galeno exhauſti eſſent. Qui ut ſtati tremoris in febribus, cauſas reperiret, non niſi fabulas aniles ſcripſit: quarum quoties recordor, admiror ingenuè, quod tot ingenia, jam inde à diebus Galeni, illis potuerint ſubſcribere. In quo ſanè magnam ſtupeo ingeniorum ignaviam indagandi: aſſentientium falſis principiis, ne jus diſputandi erga negantes, præripiatur illis. Non itaque amplius Galenum, ſed Scholas
6 alloquar. Vtinam ergo mihi exponant, quo ductore, modo, viáque, humor putridus, ſingulis acceſſibus, veniat ab officinis humorum, ad venarum extrema, quæ terminantur in habitum corporis, ſive in carnem & pellem? Nam ſi erat putridus, antequam ad venarum exiles, & ultimas extremitates veniret, cur unicus (nimirum bilis vel pituita) à tribus ſeparatur ſociis, ut putreſcat exul, longè à ſuis laribus? Quiſve ille tam ineptus Separator, qui innocuum humorem, à ſuo compoſito avellit, ad tam abſurdos fines? Cur ergo perſtite eodem ſeparatore in vitam, febris eadem non perſeverat in vitam? Quis pædagogus hunc Separatorem admonet ſui erroris, ut reſipiſcat tempeſtivè? Saltem ſi venarum extrema, non putridum illum humorem, corrumpunt; ipſæ venæ erunt magis putridæ, adeóque Gangrenâ laborabunt inexcuſabili. Sin autem in ipſis venarum extremis, ſubſit cauſa ad ſe vocans humorem inſontem, ut eundem penes ſe putrefaciat. At majori compendio, iſtud exequèretur in cruore ſibi propinquo, in quem jus potiùs habet, & unde, ipſi tam eſt liberum ſeparare bilem aut pituitam, quam idem alias eſt vernaculum pharmaco ſolutivo.

Denique

Denique ſi lubet è propinquo cruore, paraſſe humorem putridum, fruſtra quantitatem congruam bilis expectabit toto biduo. At ſi humor iſte putruerit, priuſquam ad venarum extrema attingeret: tum contradicunt ſibi Scholæ, eritque ſedes Intermittentium, non in habitu corporis: ſed in primis humorum officinis. Denique ſi è venis, totus unica acceſſionis vice putridus humor diſpergatur in habitum corporis, uſque in ſui conſumptionem: ſaltem cur ille Separator, aut propulſor (cùm nil moveatur à ſeipſo quod non ſit vitale) minus erit generoſus in viſceribus, quàm qui in venarum extremis locatur? Tandem, quo delirii fine, hæc humoris putridi, erit tranſmigratio à Meſenterio per Hepar, & Cor, uſque ad extrema venarum? Res periculi plena; metuendúmque quin mox totum ſanguinem frequenti tranſitu inquinet ſuâ putredine, ac tabo lethali. Etenim vel decumanum eſto Galeni mendacium: vel natura humana ſponte propriam meditatur ruinam. Cadítque hoc modo revulſionis neceſſitas, per venæ ſectionem oſtentata. Siquidem ſpontanea Intermittentium vi, ſtatis horis, à nido generationis, humor putridus revellitur, imò ſponte profluit, uſque ad extrema venarum: niſi fortè periculoſa cenſeatur iſta revulſio quæ tota per Cor, trans venam cavam fieri debet, tam in Intermittentibus, quàm per venæ ſectiones. Deinde vel tota materia febrilis per ſingulos acceſſus, trahitur è nido nativitatis, vel non tota. Si tota, non erit cauſa reditus: ſi non tota exhauritur. Quare novus humor, qui ad ſingulos futuros acceſſus putreſcit, non magis febrilem acceſſum movebit ſui putrefactione, quàm ſui expulſione? Siquidem major labor & dolor dum pus fit, quàm facto pure. Cur iſto caſu,

 ſedes

ſedes febrium non erit potiùs in loco putrefactionis, quàm in locis per quæ tranſit dum expellitur? Cur, inquam, redeunte appetitu, abſente ſiti, ac vigiliis (puta diebus quietis Intermittentium) putreſcet bilis, vel pituita in viſceribus? Ejúſque putrefactio, non turbat œconomiam officinarum humoralium? Quare atra bilis, quæ fieret die Lunę, biduo putreſcet in maturam putredinem, & quæ ſequenti die fieret, unico tantùm die putret, quantum prior, binis putruit diebus? ſi junctum utraque die Mercurii acceſſum Quartanæ faciat? Quare quæ fit die Lunæ, ſuum non movet paroxyſmum die Mercurii, & quæ fit die Martis, ſimiliter ſuum tumultum non excitat die Jovis? ac conſequenter ſi qua facta eſt die Mercurii, acceſſum formet die Veneris? Attolluntur Medentum humeri, inarcantur ſupercilia, & incuſantur proprietates occultæ, dum per creditas, ac ſuppoſitas inſanias reſpondere coguntur ad ſenſu nota. Cur tandem in rigoribus Tertianæ, volunt eſſe fel, id quod ſub initiis evomitur, & naturam iſthac vergere ajunt, ſi ductus naturæ, eodem intervallo, ex oppoſito, à centro procedat ad extrema venarum? quoniam natura non movet unico inſtanti duos motus oppoſitos, intro & extra, præcipuè cauſa unius excrementi, quod fel putatur. Cur iſta vomitio, non tantundem demit de atrocitate acceſſus, quantum eſt copioſa illius excrementi expulſio, quod putant ipſam Tertianæ materiam? Si autem in Tertiana ſuperſit bilis reſidua ab acceſſu, in ſuis officinis, cur potiùs putrefacit bilem novam, quàm ſibi radicaliter annexos humores? quomodo vomitus amarus, ſitis, & tam grandia læſionum indicia, infeſtant ſtomachum, dum pleraque mali ſaburra, ad extrema venarum tranſmigraverit, ut rigores concutiat. At qui Cauterii notas gerunt, cernunt

biduo

biduo à febribus, parca, aut nulla emungi excrementa: quæ certè multa eſſent, ſi ad venarum extrema, & corporis habitum, tot febriles ſordes per acceſſus ſingulos laberentur. Scholæ geſtiunt rigoris cauſas tam lepidè ſictas, & ſtolidè creditas. Sed cur Galenus magis attendit humoris quantitatem, quàm promptam ejuſdem obedientiam? Nónne bilis ob calorem, & fluxum, licet paucior, ſequacior eſſet ad putrefactivi clientelam, quàm erat alioqui pituita? Sed cur bilis non movet acceſſum quotidie, ſi minor medietas ejus, ſufficiat pro Tertiana? dum ſcilicet major medietas ejus per vomitum rejicitur? Denique dixiſſe debuiſſet, quot unciæ requirerentur putridi humoris, pro ſingulo acceſſu. An ſex? vel ſeptem? Equidem ſæpe, du- 7
plum ejus rejicitur per vomitum, ſub initium Tertianæ, & paroxyſmus eſt nihilo minor. Ergo ſi ſeptem adhuc unciæ, ad ora venarum profectæ ſint, & duodecim, per vomitum excretæ, ſint unciæ 19. requiſitæ ergo, pro Tertiana. Cujus ſi dimi- 8
dium acceperis nempe 8. bilis flavæ quotidie, & per conſequens, duplum pituitæ, erunt ejus unciæ 17. & ad minimum 4. unciæ bilis atræ quotidie: & ad minimum tantumdem ſanguinis quotidie, quantum pituitæ: id eſt unciæ 17. quæ ſimul juncta, conficientur quotidie unciæ 46. in febriente etiam abſtemio, his fabellis qui volet, fidem det, & ex his fiſtulis, Muſicus concentum faciat, qui poteſt. Concludo ſaltem ex ſuppoſitis Scholarum 9
ſomniis. Nullatenus deberi venæ ſectionem, ut neque laxativum febrientibus, ſi humorum in ipſo naſcatur tantundem, cùm tantundem conſumatur in febrienti abſtemio, quia deficiente appetitu, digeſtione, & cibo, attamen neceſſe eſt, hoc pondus compenſari ex maſſa cruoris. Ergo non eſt inſtituenda inanitio in febrienti abſtemio per biduum.

10 duum. At quæſo, unde ſcivit Galenus, tantundem bilis flavæ, alterno die fieri, quantum pituitæ in dies,& atræ triduo. Præſertim qui nunquam cadaver
11 humanum inſpexiſſe probatur 106. locis, ab Andrea Veſalio Bruxellenſe, & Anatomicorum principe? Nam ſi Galenus hoc ſcribat abſque probatione, ſaltem Scholæ ſuo delirio ſubſcribere non tenebantur. Sin autem hoc didicit ab ipſis edoctus febribus. Non poterat utique hoc idem in effectum, ſimul & in cauſam unius rei referre. Abſurdā namq; atque ſtolidam principii petitionem continere neceſſe eſt, Idem pro ſeipſo in cauſam, & effectum producere. Puta. Quod Tertiana contingat à bile flavā putridâ, alterno die, & Quartana die tertio, à bile nigrâ, eò quòd alternis diebus tantundem bilis flavæ conficiatur, quantum atræ toto triduo. Iterúmque hujus rei veritatem probet, quod Tertiana adoriatur alternis diebus, & Quartana tridui intervallo, eò quòd tantumdem bilis flavæ fiat al-
12 terno die, quantum atræ triduo. Miſeranda certè medendi theoremata in vere Adoleſcentum propinata, ægris obedire juſſa,& à Scholis hactenus adorata. Vnde videlicet ſuccedunt indies morborum infauſtæ curationes in perniciem Chriſtiani orbis,
13 & ſalutis animarum. At ſaltem ſi bilis, ſeſquialtera proportione excederet melancholiam, Splen, ad minimum ſuperat ſexies folliculum fellis. Si ergo ratum ſit, quod Scholæ cum Galeno docent, quod alternâ die, tantundem fellis, aut bilis flavæ fiat, quantum atræ bilis triduo; ſitque Splen capſa atræ bilis, & folliculus fellis ſit theca bilis, aut Creator erravit in ſuis finibus, aliter fabricando ipſa illorum receptacula, quàm Galenus ſtatuit: aut fel & Splen
14 non erant condi fabularum Scholæ Medicæ. Proinde alii, quibus non ſatisfaciebant commenta
15 Galeni de febrium circuitu, Aſtrologiam orarunt in ſup-

in ſuppetias, eò quòd febris, ſtatutis horis ſubinde repetat. Sed & hi alliduntur ad alias anguſtias, dum omnibus horis incipiant febres, itemque aliquot horis retardent, aut anticipent, imò per aliquot vices ſileant, & obdormiant. Vnde non ſat ratum fecere, humanam naturam ad lubitum Aſtrorum cogi, ut neque materiæ febrili ſyngamiam cum Aſtris eſſe. Quiſquiliæ, & vani tinnitus ſunt, auribus credulis effuſa. Alii quoque tandem per ſimi- 16
litudines quæſtioni ſe ſatisfeciſſe rentur, ſi dixerint, febres ſe habere per modum aliorum ſeminum: quorum quædam nempe citò germinant, ut Naſturtium; Petroſelinum verò longè ſegnius. Sed non valet exemplum, quod litem lite reſolvit. Nam ſemina quæ tardius reſolvuntur in humido, propter gummoſam oleitatem, etiam pigriùs germinant, ut & alia promptiùs, quæ mucilaginem, ſucco terræ viciniorem obtinent. Quocirca ejuſmodi ſimilitudo nullatenus ſpectat febres, quibus nolunt fieri paroxyſmos, ob reſolutionem facilem, aut difficilem: ſed ob humorum putrido- 17
rum affluxum parcum, aut copioſum. Alioqui ſanè pituita à putredine alieniſſima, vix ſeptimo die affligeret, ubi interim atra bilis (quæ cadaveri cenſetur, vel carni ſimillima) longè citiùs putreret. At ſaltem ſtante doctrina Scholarum, de rigore & circuitu febrium, neceſſum eſt Tertianam ſanari, per exhauſtionem materiæ in acceſſu, & defectum novæ bilis, pro futuro paroxyſmo requiſitæ, ſi patiens toto biduo, à cibo & potu abſtinuerit. Sed conſequens eſt falſum, ergo & theſis Galenica. Sin verò Scholæ doceant, dicántque tum novam liquari bilem è cruore. At hoc eſt naturam plus ſolicitam fingere, ut febrim conſervet, quàm aliàs vitam, vitæq; theſaurum ſanguinem. Denique iſta bilis è cruore ſeparata, vel patrata, ſi putrida eſt:

cur non unà cum bile præcedentis acceſſus, eſt ablegata per venas, quæ jam antea in venis cum cruore detinebatur? vel an fortè iſta reſidua atque putrida bilis, prænovit contingentem fore bidui abſtinentiam, ut ſcilicet in hunc defectum ſe reſervaret, ad continuandam febrim, alioqui præ bilis penuriâ perituram? Vel an natura ſibi complacuit in cuſtodia bilis putridæ? Quòd ſi verò iſta bilis è venis affluens, non ſit putrida; profectò jam inſanit, atque furit natura, quòd cruorem diſſolvat potiùs, ut habeat quod putrefaciat, in continuationem futuræ febris. Sed Scholæ Galenicæ fatentur illam putridam, ſingulíſque acceſſibus effundi per venas humorem putridum, ac deferri in exiles venarum extremitates: illúdque eſſe cauſam tremoris, acceſſus, & frigoris immenſi. Cujus videlicet humoris putredo, dum ibidem magis intenditur mox dein cauſet tantum æſtum. Has ego cenſui aridas ſtipulas, indignas fabulas, miſeranda figmenta anilia, & generi humano pernitioſiſſimas
18 ignorantias. Ac ſanè Fernelius hanc Scholarum inſcitiam detexit primus. Quare Rondeletius, & aſſeclæ Galeni, in Fernelium, tamquam Scholæ deſertorem, atque Apoſtatam invehuntur. Fernelius itaque nidum Intermittentium, circa Stomachum, Duodenum, & Pancreas, primum ſubodoratus eſt, & Continuarum ſedem, circa Cor fixit quidem: ſed à veteri curandarum febrium normâ, non auſus fuit deflectere. Cæperat enim apertè contra præcedentes Scholas diſputare, pro febrium nido: ſed poſtmodum inter abdita ſe occultavit; ſtramineis nempe vinculis humorum putridorum ſe extricare non valens, paſſus eſt ſibi eripi febrium
19 eſſentiam, & cognitionem. Paracelſus verò, febrium rigore terrefactus, febrilem cognitionem auribus tenere ſibi perſuadens, ſuo ſibi Microcoſmi invento

invento allegorico titillans, febrium definit morbum ſulfuris ac nitri:atque alibi iterum, terræ motum Microcoſmi. Quaſi ſulfur & nitrum, ſeipſis fierent longè frigidiora, dum è limo (vel limbo, ut ait) Microcoſmi ſeparantur, & ultro poſt horas aliquot, ſponte accenderentur igne Ethnæ. Etenim ut Galenus inveſtigandis cauſis ubique ceſpitavit, adeóque in eo ſe prodidit non eſſe medicum, (cujus nomen ait, Inventor occaſionis:) Ita Paracelſus, mirâ licentiâ lapſus eſt in Microcoſmi
paroemias Medico indignas. Dura quippe lex eſſet, 20
quæ hominem, nuditer ut Macrocoſmum referret, præcipitaſſet in omnium morborum ærumnoſas neceſſitates. Ego certè gratulor animæ meæ,
quod figuram Dei vivi referam; non autem mun- 21
di. Deceptus fuit bonus hic vir, quod neſciret ignem nuſquam accendere, niſi ſuccendatur priùs, nec utut finxerit, eſſe in nobis ſilicem & chalybem, ſimúlque concuſſorem in puncto attritionis ſilicis. Non ſanè opus fuit his, ut neque pulvere pyrio, pro calore febrili, niſi primo appulſu crememur, & dehiſcamus medii. Deeſt ergo in nobis materia actualis ſulfuris, & ſalis petræ, deeſt connexio amborum, deeſt ignis actualis. Ac tandem deeſt corpus, quod iſtam accenſionem unico toleret momento. Næniæ ergo, & fabulæ ſunto, febrium cauſæ & origines in Scholis.

Phlebotomia in febribus examinatur.

CAPVT IV.

1. Ratio unica contra humores, cætera alibi. 2. Propoſitio univerſalis pro Phlebotomia Galeno authore. 3. Syllogiſmus contra eundem. 4. Probatio logiſtica. 5. Quod Plethora boni cruoris ſit impoſſibilis. 6. In venis non ſubſiſtere unquam cruorem corruptum. 7. Non poſſe dici plethoram in ſtatu neutro cruoris. 8. Ex theſibus Scholarum nunquam indi- *cari*

cari venaſectionem. 9. Quid ſit propriè cacochymia in venis. 10. Coindicationes loco Indicationis propria, & oppoſitas contraindicationi, perperam quadrare. 11. Propoſitio Authoris contra venaſectionem in febri. 12 Schola infamant ſua laxativa per probationes vena ſectionis. 13. Fines coindicationum. 14. Pramonitio Authoris. 15. Quomodo refrigerat ſanguinis miſſio. 16. Miſeranda hiſtoria Infantis Cardinalis. 17. Summè notandum contra Medicos cruoris avidos. 18. Conſcia mens mille teſtes. 19. Argumentum inde ſumptum. 20. Eſſentialis ſtatus febrium. 21. Explanatio pracedentis Argumenti de refrigerio, & ſubterfugia Scholarum. 22. Non iri ab uno extremorum ad aliud, male à Matheſi duci in Medicinam. 23. Elenchus eſt in medendo. 24. Argumentum ex theſi Scholarum opponitur. 25. Fucus Scholarum ex pertinaci inſcitia. 26. Vires obtinent primatum indicandi. 27. Opponitur Hippocrates de Atlatis: ſed malè intellectus. 28. Depletionum differentia. 29. Minus nocet febris, quàm vena ſectio. 30 Obligatio Medentum. 31. Intentio generalis in febribus, & huic oppoſita venaſectio. 32. Semper venaſectionem obeſſe probat Matheſis. 33. Incertitudo medentum, principiorum defectum arguit. 34. Venaſectio nequit minuere cauſam febrium. 35. Argumentum à ſufficienti enumeratione. 36. Aliud à cruoris qualitate. 37. Quorſum cogantur Schola. 38. Spes vana in emiſsi cruoris mutationibus. 39. Vanam coindicationem Phlebotomia pro revulſione, tam in febri, quàm menſtruo. 40. Derivatio in morbis topicis quandoque utilis: ſed in febribus impertinens. 41. Venaſectio nocua in Pleuritide. 42. Diſcant Schola à ruſticis ſua axiomata eſſe falſa. 43. Revulſio in febribus norma. 44. Quid Medici ex hoc capite diſcere debeant.

ANtequam ad ulteriores ſcopos pergam, debebam repetere, quæ alibi longo tractatu demonſtravi. In natura videlicet non eſſe duas biles, & pituitam, tanquam partes conſtitutivas cruoris, niſi tractatus febrium ſuccinctiorem me poſtularet, præcipuè quòd iſthæc per ſe hoc loco ruant: ubi non humorum, niſi putridorum ſit mentio, cùm animal putridum non ſit ampliùs animal.
1 Duo igitur præſidia univerſalia medendi tantùm examinabo, Phlebotomiam nimirum & Purgationem,

tionem, tanquam binas Medicinæ columnas, quibúſque colliſis, totum ædificium, ſponte velut in rudera concidit, ablatíſque his præſidiis, Medentes deſerant infirmos, non habentes remedia, præter corporis atque virium diminutiva, quæ ſigillatim attingam univerſa. Enimverò ex conſenſu 2
Galeni, in omni febre (hecticâ exceptâ) requiritur Venæ ſectio. Scholis itaque, & exitioſæ hujus ſæculi conſuetudini hunc ego Syllogiſmum ſtatuo.

Phlebotomia eſt inutilis, ubicumque non in- 3
dicatur neceſſaria: ſive, ubi Indicatio illi propria deeſt: Sed in febribus non indicatur neceſſaria. Ergo Phlebotomia in febribus eſt inutilis. Probatur major. Quia finis eſt cauſarum directrix prima, & diſpoſitrix mediorum ad ſe. Vbicumque ergo finis non indicat neceſſitatem mediorum, fruſtra comparantur ad finem non requiſita. Præſertim ubi ex contraindicatione conſtat, cruorem non emitti abſque virium jactura. Perperam ergo inſtituuntur ejuſmodi media, quæ finis indicat fruſtra, inutilia, & cum virium diminutione fieri. Minorem autem probat Horat. Augenius de monte ſancto, tribus libris ex profeſſo. Docens Academiarum conſenſu, quod ſola plethora, ſive venarum nimia plenitudo, id eſt, nimia cruoris abundantia, ſit indicatrix phlebotomiæ. Neque id quidem directè ad ſanationem febrium: ſed ob plethoræ evacuationem. Atqui in febribus nunquam ſubſiſtit plethora, ergo nunquam in febribus indicatur phlebotomia, & per conſequens, eſt hæc omnino inutilis. Concluſio eſt quidem nova & paradoxa, attamen vera. Quod igitur pluribus erit probandum. Ipſe Galenus probat ſubſumptum. Docens ſingulo febrium

acceſſu plus bilis difflari quàm biduo generetur.
Interim cætera membra non ceſſant nutriri con-
ſueto ſanguine. Id eſt, adhuc præter conſumptio-
nem à febri cauſatam, ſuam taxam cruoris ſoliti
4 conſumunt. Quæ præcedenti capite, ex humore
per vomitum rejecto, in computum redegi. Jam
verò illud ipſum majori conniventiâ inculcandum
eſt. Quocirca ſi bene valenti, quotidie fiant unciæ
octo cruoris, neceſſum eſt, totidem quoque in dies
in alimentum abſumi, aut aliàs, mox in immen-
ſam molem homo protuberaret. Quid ſi ergo be-
nevalenti, quotidie decedant unciæ octo cruoris:
certè non minùs conſumet febris. Ergo cùm nulla,
aut pauca ſit ciborum appetentia, digeſtio, & ſan-
guificatio, neceſſariò quoque mox binis diebus,
plethora, ſi qua ſit initio, deficiet, ceſſabítque ejus
indicatio, pro cruoris miſſione in febriente. Quod
autem mox in febribus non ſit ampliùs plethora;
hoc vident quotquot ulcera è cauterio patiuntur.
Quæ ſcilicet mox à febribus ſiccantur, nec ſolitum
pus dant. Imprimis autem notandum, ut nunquam
vires peccare poſſunt abundantiâ, nequidem in
Mathuſalem: ita nec bonus ſanguis, peccat ni-
5 mietate, eò quòd vires vitales, & ſanguis, ſint cor-
relativa. Quia juxta Scripturam, anima, ſive ro-
bur vitale, eſt in ſanguine. Ex conſequenti ergo,
6 nunquam poteſt eſſe plethora in bono ſanguine.
Ab altera autem extremitate, præcedenti capite
7 demonſtravi, non contineri unquam in venis, ſan-
guinem corruptum: ergo, ſi qua ſit unquam poſſi-
bilis plethora venarum, illa deberet conſiſtere in
medio ſtatu cruoris, inter corruptum & optimè
ſanum: ſive conſideremus eundem ſtatum deci-
dentiæ & neutralitatis, vel demum, quatenus ex
utroque miſtum, ſaltem meminerint Galeniſtæ,
bonum provenire ex integrâ causâ, malum verò
è ſin-

è ſingulis defectibus: adeóque hunc ſtatum non dici plethoricum: ſed cacochymicum. Nec optare venæſectionem: ſed potiùs purgationem, quæ ſelectivè malum educat, bonum autem relinquat. Adeóque ex ſuis theſibus, nondum probari venæſectionem ullatenus indicari. Nam juxta rei veritatem, jam ante oſtendi, non conſiſtere cacochymiam in venis, quæ ſcilicet eſt duntaxat cruoris turbatio: ad quam ſublevandam,non indicari turbati cruoris exhauſtionem, quantum turbatoris affectus ablationem. Potiſſimùm quòd ſit purior ſanguis, qui per cordis centrum tranſiens, ſuam depurationem eſt ſortitus: ideóque qui è cubito trahitur, primúſque educitur, purior erit, relinquetur autem intus impurior. Porrò cùm jam conſtet deeſſe plethoram in febribus, quæ ſanguinis emiſſionem requirat, idque quadam tenus Scholæ olfecerint, ſubſtituerunt loco Indicationis aliquot coindicationes, quaſi æquiponderantes Indicationi adæquatæ in natura, & præponderantes contra Indicationi, quæ alioqui ſanè, cùm à virium conſervatione deſumitur, tota primatum obtinere debet, eo prorſus nomine, quod omnis febris citò, tutè, & perfectè ſit curabilis abſque venæſectione. Enimverò pro omnibus tam diverſis clientum humorum putrefactionibus, & febribus inde manantibus, unico venæſectionis præſidio ſtatim utuntur, quia affatim (ut ajunt) ſuccurrit, & ad lubitum ſiſtitur, qua ſaltem diſtinctione, ſua laxativa quodam modo infamant. Ajunt namque licet venæſectio, naturali, atque unica ſui indicatione, propter plethoram requiri videatur; imò nec illa, humores putrefactos propriè auferat: attamen refrigerat, venarum ſarcinam exonerat, vires recreat, partem mali humoris, unà cum bono

8 9 10 11 12 13

demit ; fluxúmque humorum ad nidum putredinis, per derivationem ; ac revulſionem ſiſtit, pacat, avocátque. Quapropter natura ſolamen ſentiens, cætera fælicius, faciliúſque ſatagit. Bona ſunt verba ait ſus, comedens pſalmos pœnitentiales : at non proſunt famelicæ. Hæ ſunt videlicet coindicationes, quibus continuandam mortalium pernitiem perſuadent, quibúſque ſigillatim ſatisfaciam. Atqui ante omnia præmo-
14 nitum volo. Quod quamquam in robuſtiori, & pleniori corpore, notabilis læſio per cruoris emiſſionem non ſit, imò non rarò mox ſublevari, etiam ægri ſanari videantur : non poteſt tamen non improbari venæſectio, cum citra eandem, fælicius ſanentur febrientes, nam utut ad primam vel iteratas venæſectiones, ſæpe febrium atrocitas remiſerit : Id ſanè non aliàs contingit, quàm quod Archeus, ſubitam virium depletionem, ac indebitam refrigerationem perhorreſcat, adeoque expellere materiam febrilem, & fungi officio, negligat. Qui verò per phlebotomum curati videntur : certè recidivant, ſaltem tardiorem, minúſque firmam conſequuntur valetudinem. Quam aſſertionem Turcæ probant, magnáque orbis pars mecum, venæ apertionem ignorans, quippe quàm Deus, in natura nuſquam inſtituiſſe legitur, aut approbaſſe, imò ne quidem ejus mentionem feciſſe. Quod autem ad primum coindicationis ſcopum, qui refrigeratio dicitur, at-
15 tinet. Profectò, ſanguinis miſſio non alio titulo refrigerat, quàm quatenus de calido vitali furatur. Non autem quòd vim frigefactivam & poſitivam obtineat. Quo ſaltem nomine, debet ejuſmodi refrigeratio eſſe nocua. Cur quæſo, in hectica non aperiunt venam ? an non indiget

indiget febris refrigeratione? vel deſinit eſſe febris? At deficit cruor hecticis, quare defectu cruoris, & virium, facilis eſt noxæ animadverſio per 16
phlebotomiam allatæ, quam alioqui vires robuſtiores tegunt. Anno 1641. 8. Novembris diſſectum fuit corpus Principis Ferdinandi, Hiſpaniarum Regis Fratris, Card. Toletani, qui 89. diebus Tertianâ febri agitatus obiit ætatis 32. annorum. Etenim ſublatis corde, hepate, & pulmone, adeóque diſſectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris in cavum thoracis confluxit, plane nimirum hepar oſtendit exangue, cor verò inſtar crumenæ flaccidum. Biduo enim ante mortem, plus ediſſet, ſi ipſi conceſſum fuiſſet. Fuit nempe per venæſectiones, purgationes hirudinéſque ita exhauſtus, ut dixi, non deſinebat tamen Tertiana ſuum typum ſervare. Quid ergo tanta ſanguinis evacuatio profuit? Quidve refrigeratio iſta 17
palam fecit, niſi quod vana eſſent ejuſmodi evacuantia, quæ ne punctum quidem febrium tollerent.. Eſtne iſta medendi methodus quæ facit Medicum, quem creavit & honorandum præcepit, ob ſui neceſſitatem, Altiſſimus? Si neſciat in viro juvene curare Tertianam, quorſum conferet iſta methodus? Eſtne ilia ars, cujus eget infirmus, & non ſanus? Vtinam atque utinam Princeps bonus ille, non fuiſſet uſus? Qui cum Cortraco redux à Senatu Bruxellenſi ſalutaretur, convaleſcens ab agone mortis præ cruoris & virium minutionibus, tum firmus obambulabat in cubiculo. Horrent itaque medentes, ſuos febriculoſos exponere ad occurſum frigidorum, quibus ſcilicet ſtatim, atque affatim, experirentur refrigerantium virtutem indicio manifeſto, quod non multum fidant ſuis calorum, & refrigerantium regulis. Nam cùm jam conſtet, totum

calorem in febri eſſe ipſiuſmet ſpiritus vitalis: ſe-
quitur etiam, quòd refrigeratio per venæſectio-
nem, ſit mera ſpiritus vitalis, unà & ſanguinis ex-
hauſtio, & depauperatio. Nam ſi febris ſit curan-
da ut intemperies, per venæſectionem, tanquam
remedium refrigerans (contrarium heu conſtat!
per exhauſtionem omnis ſanguinis è Principe In-
19 fante Hiſpaniarum. In quo adhuc pridie ante mor-
tem febris Tertiana, non obſtante tanto refrige-
rio, ſuos acceſſus ſervabat,) ſolóque frigore, ſana-
tionem intendant alij etiam in quotidiana (quam
è pituita putrida accendi ſcribunt) ſaltem refrige-
rium iſtud. longè facilius obtinerent, exponendo
ægrum ſemi-nudum, ad boreæ, vel zephyri fla-
tum, vel ſuſpendendo in aqua, aut profundo pu-
teo, donec ſe ſat refrigeratum teſtaretur. Statim
enim ſic, & affatim ſanationem abſolverent, ſi in-
tus conſcia inſcitia, ſuam caloris eſſentiam febri-
20 lem, non damnaret. Itaque febris non eſt nuda ca-
loris tempeſtas: ſed adeſt occaſionalis vitiata ma-
teria, ad cujus expulſionem, Archæus per accidens
ſe accendit, velut indignatus. Quod quamdiu in
Scholis fuerit neglectum, præpoſteræ, pernitioſæ,
& conjecturales erunt febrium ſanationes, eóque
omnes nequicquam gratiarum actione dignum,
debebunt medenti, cum ſpontanea naturę bonitate
curentur, atque utinam per medicos non poſter-
21 garentur. Ad argumentum verò ſanationis per
frigus ſubitum reſpondebunt Scholæ periculoſam
eſſe itionem, ab uno extremo ad aliud. Qua ſuæ
ignorantiæ excuſatione, os populi obturant, ve-
lut aliquid fide dignum dicerent. Non adverten-
tes, quod in eo ſibi contradicant, dum venæſe-
ctionem, eo potiſſimùm ſcopo laudant, & præfe-
runt laxativis, quod ſtatim, atque affatim, per
refrigerium ſuccurrat, ideoque velocis, & præſidii
univer-

univerſalis nomenclaturam dedêre. Suam enim impotentiam, in inſcitia fundatam, cogunt ad arbitrium axiomatis malè intellecti, & pejus applicati: Siquidem indubium eſt, quod liceat confe- 22
ſtim abſcindere laqueum ſuſpenſi,ut privatus aëre, illo quantocius potiatur. Item quod liceat ſubmerſum, ſtatim prono ſitu deponere, ut aquam è pulmone rejiciat. Liceat, inquam, aliquem ſtatim ad ripam extrahere, liceátque ſtatim vulnus ab indiſpoſitione liberare, & cicatrice claudere. Plurima enim ſic vulnera unico die ſigillantur: quod ſolutio continui, nil indiget præter ſui reunitionem, liceat ſtatim os fractum vel diſlocatum reponere. Liceat ſimiliter in Caduco, Syncope, lipothymiâ, crampo, quanto citius infirmos revocare, excrementorum detentiones ſolvere ſtatim, ſtatímque profluvium muliebre ſiſtere. Neque enim autumandum, quòd natura in propria deſtructione gaudeat, quodque è ſtatu ſano, repentinam quidem mortem intromittat, remedium autem recuſet, quod repente morbum repellat. Alioqui non faceret, quod in poſſibilibus eſt longè optimum, uti nec unumquodque deſideraret eſſe, & conſervari. In Matheſi quidem ſtatuitur impoſſibile, ab extremo ad extremum pergere abſque medio, negátque iſtud medium, omnem penitus interjacentiam: quam ſi in naturalibus, cum quadam latitudine dederimus, adhuc confeſtim, atque optimè egiſſe cenſebimur. Adeóque nec licet illud Matheſeos ad ſanationes torquere. Fateor equidem, non licere hydropem, per paracentheſin, unica affatim vice educere: ut neque pus, è grandi apoſtemate totum elicere; nec conglaciatum præ frigore, immediatè ad hypocauſtum deferre, neque fame pænè extinctum, affatim alere. At ſanè, iſtud non cogit mediocritatis tardus, &

neceſſarius inceſſus ut talis, aut ab uno extremo-
rum ad aliud progreſſio, quaſi natura celerem opi-
tulationem averſaretur. Cùm hæc ipſi ſit indica-
23 tio vernacula, cognata, medullaris, & intimè pro-
pria. Sed vetantur iſta, quia virium inde depen-
dens exolutio non ferret celeres iſtos motus. Per
elenchum ergo cauſæ non ut cauſæ, Scholæ ægros
arcent, à ſubitaneo auxilio, quod non habent: ut
ignorantiam aliquo apud vulgus velent axiomate,
malè directo. Nam quoties ſine virium amiſſione
(vires namque, ſemper primatum obtinent in In-
dicationibus) ſanatio haberi poteſt, quo citiùs id
fit, majori quoque jubilo naturæ, arripitur. Prout
& in febribus, multa jucunditate, utili admiratione
24 obſervavi. Ergo (in terminis) ſi febris ſit merus
calor præter naturam, debeatque per contraria de-
bellativa omnis ſanatio perfici: ergo requirit fri-
gefactionem præter naturam, ut ſcilicet contra-
ria ſtent ſub eodem genere. Id eſt, Neceſſario fe-
bris omnis, ſanaretur ab ambientis multo frigore;
ac potiſſimum, quia ambientis frigus, vires colli-
git, non autem diſſipat. Sed conſequens eſt fal-
ſum: ergo & antecedens. Ergo Scholæ non inten-
dunt per venæſectionem, caloris refrigerium: ſed
primariò ablationem ipſius cruoris, & mitigatio-
nem accidentium, quæ vires debilitatas conſequi-
tur. Sive primariò intendunt, virium, & ſangui-
nis diminutionem. Id quod pleno fuco appellant
25 liberiorem arteriarum reſpirationem. Ego verò
Indicationem, quæ virium conſervationem con-
cernit, eſtque oppoſita venarum depletioni cui-
cumque, ſemper maximi pendo, quia diminutis,
26 ſtratiſque viribus, nec morbus profligari poteſt,
nec aliquid ſupereſt medenti agendum. Idcirco
Hippocrates, decernit naturas ipſas, eſſe morbo-
rum medicatrices, quod Indicatio, quæ à viribus
conſer-

conſervandis ſumitur, totum ſanationis ſcopum
moderetur. Vt ergo ratio, vires cuſtodiendas ſua-
det: ita & cruorem, quòd hic, illas contineat. Hip- 27
pocrates quidem in plethora Athlætarum, ſtatim,
& cumulatim, cruorem juſſit mittendum. Idque
Scholæ pro venæſectione ubique intonant. Sed ri-
diculè, iſtud pro morborum, febriúmque ſanatio-
ne allegatur. Non enim id juſſit propter metum
plethoræ, utcunque venæ illorum ſanguine ſat
abundent: ſed ſolùm, ne vaſa repleta, in roboris
exercitiis diſſiliant, ac dehiſcant. Alioqui quid Ath-
lætis ſanis, cum ſanatione febrium intercedit com-
mune? non enim febrienti metus eſt plethoræ, nec
ut vena exercitiis rumpatur, notandum porrò, de-
pletiones cruoris ſic ſe habere. Quod quæ à venere 28
facta eſt, ſit irreparabilis virium exhauſtio, quia de-
mit de innato cordis ſpiritu. Huic autem propin-
qua eſt exhauſtio per venæſectiones facta, eò quòd
promptè ſuffuretur Archeum influum, & affatim.
Morbus verò, etſi vires directè quoque oppugnet:
quia tamen id non efficit affatim, ſed ſenſim, ideo
vires potiùs concutit & atterit, quàm quod verè
exhauriat. Facilior itaque eſt virium reſtitutio, à 29
morbo attributarum, quàm exhauſtarum à venæ-
ſectione. Nam qui à venæſectione debilitantur in
morbis, plerumque deſtituuntur criſi, & ſi à morbo
reſurgant, paulatim, multiſque anxietatibus valetu-
dinarii convaleſcunt, longâ dierum ſerie, & non ſine
metu recidivarum. Qui verò morbo decumbunt
abſque venæſectione, reſtituuntur de facili, & con-
valeſcentes, mox priſtinum attingunt ſtatum.
Sin verò remediis deſtituti, etiam nonnunquam
ad extremum devenerint, criſim tamen natu-
ra molitur, eóſque reficit, eò quòd illorum vires,
etſi à morbo conquaſſatæ quidem ſint, non tamen
perierint, exhauſtæ affatim per cruoris emiſſiones.

30 Quapropter medicus ex conſcientia, & in charitate tenetur mederi, non per diſpendium ſubitaneum virium, ut neque per pericula inde conſequentia, nec etiam per vitæ abbreviationem neceſſariam, juxta pſalmum. Spiritus meus attenuabitur (ergo) dies mei abbreviabuntur. Cúmque juxta Sacra, vita gliſcat in ſanguine, utut hunc affatim dimiſeris, non niſi cum vitæ præjudicio emiſeris. Intentio enim perpetua naturæ, ſanandis febribus,
31 eſt per ſudores. Ideóque acceſſus plerumque terminantur per ſudores. Sed huic intentioni diametraliter opponitur venæſectio. Siquidem hæc vellit cruorem introrſum, ad replendum vaſa cruore depleta: motus verò naturæ, ad ſanationem febrium requiſitus, procedit à centro foras, à nobilibus, & viſceribus, ad pellem. Quod autem venæſectio debilitet neceſſariò, licet fortiores, & plethorici, id ſecus experiri, & teſtari videantur: ſi textus Sacer, qui vitam in ſanguine habitare admonet, non ſatis ponderis habeat, ſaltem id manifeſtum fiet ſi liberaliori ſanguinis miſſione peccaveris, ſtatim enim vires, & æger concidunt. Ergo in matheſi ſi ſex notabiliter lædant: tria non poſſunt non læde-
32 re, quanquam non ita ſenſibiliter. Lædere autem naturam, qui eandem ſanare, & reſtituere debet, non eſt permiſſum, ſi ipſa ſibi natura debeat eſſe medicatrix, tantoque felicior, quo fortior. Satis enim ſit medico, quod æger alioqui inexcuſabili debilitate labaſcat per morbum, inedias, inappetentias, inquietudines, dolores, anxietates, vigilias, ſudores &c. neque idcirco fidus Auxiliator, debet debilitatem addere debilitatibus. Fraudulentum eſt ſublevamen, quod venæſectio adfert, ejúſque tam incertum eſt remedium, quod nemo medentum hactenus auſit polliceri ſanationem inde futuram. Quiſque artificum facit, quod promittit.

Statua-

Statuarius nempe ſtatuam, calcearius calceos in- 33
dubiè parat. Solus autem Medicus nil audet ex arte
ſpondere ſuà: quia nititur fundamentis incertis, per
accidens dumtaxat, ſubinde, atque dolosè profi-
cuus. Quia utcunque rem verteris, ignorantiæ ple-
num eſt, procuratâ debilitate, ſanare velle. Per re-
pentinam nempe cruoris depletionem, cumulatè
factam, plerumque natura negligit expulſionem
ſui hoſtis. Quam attamen expulſionem demon-
ſtravi continere totam febrium, & naturæ ſcenam.
In confeſſo eſt præterea, quòd materia febrilis non
conſiſtat in vena ſupra Cor: & per conſequens, ne-
que venæſectio materiam occaſionalem ullatenus 34
exhauriat, aut directa medendi intentione, effe-
ctivè ſanet. Denique, ſi mittendus cruor, ob per-
ſpirationem facilem arteriarum. Id ſaltem fruſtra- 35
neum in initiis & incrementis febrium, cùm calor
nondum viget. Cúmque in ſtatu, ut neque in de-
clinatione ſit mittendus cruor. Ergo nunquam.
Quod autem non in ſtatu, probatur: quia præpe-
ditur criſis, cùm natura (ut ſcribunt) maximè im-
pedita luctatur, & plerumque victrix, minimè tum
toleret virium jacturam, & avocationem à duello.
Sin verò in ſtatu natura victa ſit, quid erit venæ-
ſectio tum aliud, quàm merum homicidium? Si
ergo in ſtatu non convenit venam pandere, dum
maximus calor, anxietas, & potiſſima arteriarum
exigitur reſpiratio: multò certè minus conveniet
in initiis, & augmentis. Præſertim quod primis
ſtatim diebus, metus plethoræ abeat, adeóque ſat
facilis ſit arteriarum perſpiratio. Quod autem mor-
bi, in ſua declinatione, venæſectionem nec petant,
nec tolerent, tam eſt clarum, & omnium voce te-
ſtatum: quod nemo venæſectionem unquam, per
declinationem morbi, intentet. Conſideremus 36
præterea, quod in febribus, cruor in venis, vel
bonus

bonus ſit, vel malus, vel neuter. Si bonus: bonum
erit, bonum detinuiſſe, eò quòd viribus addat. Nam
(ut alibi oſtendi) plethoræ metus, vel mox ab
initio, ſi quis eſſet, ceſſavit. Quod autem volunt
bonum cruorem dimitti, ob refrigerium, & pu-
tredinis difflationem. Jam enim utrumque ſat ſub-
latum eſt, & imaginarium bonum, quod ſuppo-
nunt, realem, & neceſſariam virium jacturam ad-
fert. Cæterùm docent Scholæ venæſectionem in
febri non mandari, propter bonitatem cruoris,
quæ nempe ſupponunt malum & putredinem. Ego
autem ſat docui, non dari corruptum in venis
quamdiu vivitur & per conſequens, ruere hunc
Scholarum ſcopum in vena ſecanda. Oportet ergo
37 mihi demonſtrent malitiam cruoris, quæ ſit citra
ejuſdem corruptionem. Deinde, malum iſtum cruo-
rem, detineri in venâ, à corde uſque ad manum,
ſi ratam velint venæſectionem, in quantum ta-
lem, vel quatenus revulſionem. Doceant, inquam,
quòd malus cruor, non ſit in primis officinis, edu-
ctóque per cubiti venam cruore non trahatur dete-
rior ad cor, qua vena cava, dexterum cordis ſinum
facit. Inſtruant pariter, quòd depletis ſuperiori-
bus venis, non ſit major libertas, & impunitas,
quâ noxia & febrilia ad cor pertingant, quàm ante.
Adeo quòd loco difflandi putredinem (quam in rei
veritate probavi nullam) non occaſionetur potiùs
liber aditus auræ putridæ ad cor. Quorſum nempe
depletarum venarum vacuitas, attrahit cruorem
infernæ. Oſtendant, inquam, quâ ratione effluvium
cruoris, & diminutio virium per cubitum, impe-
diat putredinem, ſive importet correctionem, &
redintegrationem putridi. Item explicent ſe, quid
velint dici, quod venæſectio fieret, quo arteriæ li-
beriùs reſpirent, cùm putredo (ſi qua eſſet in venis
poſſibilis) non affectet ſanguinem arterialem
totius

totius naturæ condum. Probéntque inſuper, quod imminuto bono ſanguine, & viribus, proportionaliter, ſit major poteſtas reſiduo impuro, inquinatóque per putredinem (ut ſupponunt) ſeipſum præſervandi à putrefactione imminente. Doceant item contra Textum Sacrum, quod vita, atque anima ſint potiùs & libentiùs in contaminato ſanguine reſiduo, quàm in puriore, per venæſectionem ablato. Alioqui regulariter boni eductio, includit reſidui mali auctam proportionem, effrenémque licentiam. Quid ſi demum in febri, ac venis, cruor ſit malus, bonúmque ajunt (tanquam ſignum & effectum) quod in miſſione cruoris, malus effluat: puténtque, tantumdem ſaltem mali cruoris, abreptum. Primò probent cruorem, quem cenſent noxium, verè noxium, prout ante, jam probavi inſontem: Ac dein doceant, per ejuſmodi mali cruoris feſtinam, & plenam emiſſionem, nil præjudicii viribus eſſe ablatum: quódque ſuperſtite cruore inquinato, minutis jam viribus, ſanguinis facta depletio, erit in cauſa, cur putredo reſidui cruoris, pergere minus valeat? & an ſperent quandoque in venis ſemel putrefacto cruore quomodolibet, ab ejuſmodi videlicet privatione, dari in natura regreſſum? Etenim oſtendant, non contradicere, quod febri proprium ſit, cruorem ipſum inquinare, & hanc proprietatē tolli
à poſteriori, à putrefacti ſcilicet remotione? etenim 38
ſi primum impurior ſanguis è vena depromatur, iteratò venam pandunt interim vires conſternunt, turbántq;, hinc & criſis ſpem tollunt, quid ſi tum rubicundior effluxerit. Certè exclamant. Quaſi totū mali agmen ablatum primâ vice, fuiſſétq; febrium ſedes, à corde ad cubitum dumtaxat extenſa: bonus autem, circa hepar reſideret. Aſt deprehēdi ſemper in Hydrope ultimorū excrementorū formidoloſas evacua-

evacuationes, multóque ideo magis, in nuda ſanguinis abreptione, quæ recta via à corde per vulnus, vitales ſpiritus abducit, ſive is malus, ſive bonus, vel neuter cenſeatur. Imprimis probavi, quòd peccent petitione principii, tam quæ de Synocho, cauſoque putridis, quàm quæ de ſanguinis putridi emiſſionibus ſupponuntur. Quapropter loquendo ad numeros, ſublevamina facta propter virium ereptionem, ſemper inveni fraude plena, ut pro tantillo ſublevaminis, vires morborum bajulæ, enerventur. Perinde enim atque potus febrium initio, ſitim pro tantillo ſolari videtur: ſed quis tam demens, quod tum potaret, ſi ſciret potum ſibi vires neceſſarias ſuffurari? Inſidum eſt itaque, doloſum, & momentaneum refrigerationis auxilium per venæſectionem: De neutro tandem cruore, qui nec bonus nec malus ſit reſpectu venæſectionis, nil dici eſt operæpretium: cum negatum ſub disiunctione, negari etiam poſſit copulativè. Nam ſive neuter ſit is, qui commiſtione boni cum depravato conſtat (ſupponendo depravatum, qui non eſt) vel is, cui eſt introducta alteratio neutra, in utrumque eventum prædicta ſatisfaciunt. Tandem ut ſpem quæ in revulſione eſt abſcindam, & ſic omnes ex æquo tollam coindicationes, tan-
39 quam miſera pertinaciæ ſubterfugia. Inſanum eſt ſubſidium, venæſectionem (copioſam enim plerumque hoc fine exigunt) feciſſe, ſive in febribus, ſive demum in menſtruis, propter revulſionem, eò quòd materia febrilis, non natet in cruore, aut fluctuet in venis, tanquam piſcis in aqua: ſed vaſi intus adhæret, prout ſuo loco, de materia occaſionali edabout-iſſeram. Pro menſtruo autem ſimiliter: eò quòd ejus ſeparatio, fiat è toto, & non niſi ſeparatrice manu Archei. Phlebotomia verò, nil ſeparat ſeparabilium: quia ſine præcognitione finis,

adeóque

adeóque abſque electione agit. Sed perpetuò effluit vicinior, mox vaſe aperto, & inſons cruor: quem, quia dein continuo filo, alius ſubſequitur metu vacui: idcirco menſtrua circa uterum, ſtudio naturæ alioqui collecta, per venæſectionem inde diſtrahuntur, ac in totum retrogradiuntur. Si autem Phlebotomia quandoque in plethora & euchyma muliere bene ſucceſſerit, at certè in aliis multis, miſerandam cataſtrophen dedit. Etenim ſi menſtruum, ſola ſui quantitate (dum jam collectum, & in venis circa uterum ſegregatum eſt) peccaret, Indicationem Phlebotomi individuam, & in ſolo caſu ſuppoſito lubens admiſero. At menſtruum, bene conſtituto utero ſi fluxerit, abundè ſuis ſatisfacit finibus, & hactenus revulſio fruſtranea, quanquam etiam impoſſibile hypotheſis ſupponat. Phlebotomia namque, non niſi mera eſt cruoris, & indiſtincta depletio. Depletæ autem venæ, ex tempore, undecunque, qualemcumque cruorem ad ſe revocant. Quia ut cruoris ſunt avidæ thecæ; ita & vacuitatis impatientes. Atque proinde menſtruum, in exitum dicatum, id eſt, hactenus catalogo excrementorum ſemel inſcriptum à natura, venæ depletæ alliciunt. Derivatio autem, quia par- 40
ca eſt cruoris effuſio, modò congruis è venis fiat, ſæpe profuit multis morbis topicis, adeóque in febribus eſt impertinens. Sed inſtant venæſectio- 41
nem in Pleuritide eſſe ita neceſſariam, ut ſub pœna capitali ſit injuncta. Siquidem ajunt, niſi ad coſtas affluens cruor, multi cruoris effuſione revellatur, periculum eſt ne mox Pleuritis hominem interimat ſuffocando. Ego ſanè, nemini Pleuritico, ſanguinem mitto, eſtque curatio ejuſmodi tuta, certa, commoda & ſolida. Nemo illorum perit, ubi interim ſub phlebotomo, plures longa tandem tabe pereunt, & quotannis recidivam experiuntur.

riuntur. Juxta Galenum enim. Quicumque die quadrageſimo non ſunt perfectè ſanati, tabidi fiunt. Ego verò, intra paucos dies, perfectè ſano, nec recidivam ſentiunt. Nec quidem ſolus mea ad hoc
42 arcana habeo. Quinimo vidi ruſticum omnes pleuriticos tertio potu ſanantem. Vtebatur enim ſtercore jumenti pro viro, & caballi pro muliere, quod diluebat in cereviſia, ac colaturam expreſſam propinabat. Tanta ſcilicet eſt medentum ignorantia, tantáque Scholarum pertinacia, quod Deus ruſticis & parvulis det ſcientiam, quam Æthnica littera inflatis denegat. Jam ſpectandum, ſi
43 aliquis revulſionis uſus in febribus. Enimverò cùm opus revulſionis non ſit primariò aliud quàm venæſectio, ad quam, per accidens, ſperatur ſuccedens cruor venturus, ejúſque rei beneficio, non fluxurum fore ad locum affectum. Ad quam theſim ſequitur, quòd per ejuſmodi evacuationem, trahetur cruor peccans febrilis, (ſic loquor connivens) in venas diſperſus, qui alias ſuo nido, procul à corde latitans, ſuæ noxæ fermentum, non tam ferociter cordi communicaret. Quod eſt dicere: Per ejuſmodi revulſionem fore, quod humor peccans, à parte ignobili, ad nobiliorem traheretur. Crudior namque, ac feculentior ſanguis, eſt in Meſaraicis venis: defecatior autem, qui propiùs ad cordis aulam acceſſerit. Aliàs namque indiſcreta natura, juxta vitæ fontem prima parricidii tela ſtatuiſſet. Cùm igitur non fluctuet in venis materia febrilis, nec ſedeat prope cor: Abſit credere, illam per venæſectiones exigi, aut loco moveri, utut alioqui ſubinde diverſicolor ſanguis, per iteratas ſanguinis emiſſiones, emungatur. Atrox itaque remedium, ſi ad locum emiſſi cruoris, alter à remotis acceſſerit. Nam ſic in totum, & ad nobiliora, unius loci labes diſpergeretur, eſtque alioqui

qui facilis coinquinatio in habentibus ſymbolum. Tandem, ſi ſemel abdicatis Ethnicorum erroribus, Moderni in vitam proximi reſpicerent, ſcirent utique vana eſſe revulſionum commenta; perniticioſam theſauri ſanguinis & virium deperditionem: Nullam noxam à ſanguine intra venas: ſed tantùm ab hoſtilibus, & peregrinis excrementis inſultare: Deum quoque ſufficientia feciſſe ſordium quarumcunque emunctoria, nec laceratione venarum opus, pro febrium victoria. 44

Purgatio examinatur.

CAPVT V.

1. Prima confeſſio Scholarum de ſuis purgantibus. 2. Fraudes correctionum. 3. Altera confeſſio. 4. Tertia. 5. Excuſationes turpes. 6. Quarta confeſſio. 7. Hiſtoria frequens. 8. Dolus in nomine. 9. Explicatur quid ſit dari laxativum dum turgent humores, & quàm fraude plenum. 10. Hiſtoria pœnitentiæ Authoris. 11. Concluſio inde tracta. 12. Novem notabilia in Scholarum pernitiem. 13. Hiſtoria cujuſdam Principis viri. 14. Quinta confeſſio. 15. Examen prædictorum. 16. Sexta confeſſio. 17. Subterfugia vana, & fœda. 18. Retorta tela ex confeſſione ſeptima. 19. Argumentum veneni à fœtore. 20. Probatio mechanica. 21. Idem ex Galeno. 22. Probatio ab effectu. 23. Scholæ impugnant ſua theoremata. 24. Poſitis hypotheſibus Scholarum, nemo mori poſſet à febri, & falſum eſſet, quod non danda purgantia initio febrium. 25. Quod hic Aphoriſmus dolum includat, & Hippocratis inadvertentiam. 26. Coctio in morbis nominis abuſus.

AGnoſcunt Scholæ ſua purgantia, ad Agaricum 1
uſque correctione opus habere, eò quòd vim inferant naturæ. Atque utinam correctiones illæ, non ignavæ, non ſtolidæ eſſent, potiúſque inſervirent ad comparandam innocentiam medelæ, quam ad ejus caſtrationem. Siquidem caſtratio 2
virium in pharmaco, dolum concludit, ne vide-

 licet

licet æger venenum ſubeſſe intelligat. Cicutata etiam officinarum remedia, ſunt inſtar lupi domeſtici, qui datâ occaſione, dum ſibi confiditur, ad ſolitam naturæ ſuæ ferociam redit. Hinc enim nec correcta pharmaca, proprio etymo appellare audent. Puta, Diagridii nomine Scammonæam velant, ut & Alahandal, Colocynthidem larvat. Compoſita demum laxativa, in Diſpenſatoriis militant ſub mentito ducis titulo. Interim nequeunt
3 negare, quin in ſingulis ſolutivis Scammonæa & Colocynthis, non ſint binæ columnæ, quibus totum purgandi ædificium innititur, quibúſque colliſis, totum quidquid ſuperſtructum eſt ruit. Mitiora demum ſolutiva, ut manna, caſſia, ſena, rhabarbarum &c. duobus illis ducibus anteſignanis,
4 nis, ſuã dedêre nomina. Fatentur, inquam, Scholæ, exhibito laxante, non eſſe ampliùs in poteſtate Medentis; adeóque per hoc infamant laxativa,
5 eáque phlebotomiæ proinde poſtponunt. Etenim ſi quid crudeliùs patraverit laxativum, vel doſim, vel correctionem; vel ægri naturam fluidam, vel Seplaſtam, vel ejus uxorem accuſant, ne ſolutivo
6 alioqui pharmaco nomen pereat. Interea tamen fatentur, velint nolint, ſolutiva univerſa, tabidum virus in ſe claudere: ſolámque Aloem in proverbio innocuam vocant. Cætera verò cum additamento, correctione, & circumſpectione exhibenda, ut neque præpoſterè, aut præmaturè. Nu-
7 per enim vir judicioſus, à Secretis Senatus Brabantici, ut ſanitatem cuſtodiret, pillulam uſualem ex aloë lotâ (caſtrata ſcilicet) ſumpſerat cujus dum non reperiret effectum, tranſeunti id Medico denuntiat. Qui culpat ignaviam aloës, adeóque picron, ſive amarum, in pigrum vertit. Præſcribam (inquit) majales pillulas. Quibus aſſumptis miſerè periit, quia totâ hebdomadâ fruſtra laboratum,

tum, ut laxantis remedii effrœnem effectum com-
peſceret. Is enim ut ſe à morbo futuro liberaret,
dolo medentis periit, & reliquit proles undecim.
Vnde primariò liquet tam eſſe laxanti liberum fe-
rocire in bene valentem, quàm aliàs in ægrum.
Impunè nempe, etiam in vitam principum, graſ-
ſari licet, ſub nomine Medentis, dolóque phar-
maci. Quia terra tegit crudelem Medentûm in-
ſcitiam. Specioſus ſanè titulus purgatio, ſive depu- 8
ratio : ſed doli plenus. Atque utinam medentis
purgatorium queat piare morbos! Vtinam quoad
hoc non fit, ægri non expectarent purgatorium à
manu Medentum? Luctu ſanè eſt digniſſimum, 9
quod ajunt, exhibito laxante, ante morbi coctio-
nem, educi quidem eoſdem humores (nam laxan-
tia volunt per ſelectionem educere unum humo-
rum, & non alium) quos alioqui poſt præfatam
morbi concoctionem: eſſe tamen inutilem, imò
& nocuam. Nec tamen inde hactenus diſcant, hu-
mores, per laxantia eductos, non eſſe humores,
nec peccantes; (alias namque utraque ſtatione
morbi, & unico laxante ſuppoſitis, neceſſariò de-
berent juvare æqualiter, ſi materiæ eidem peccanti,
detrahant) ſed meram putrilaginem, & merum
liquamen tabefactum, per virus laxativorum.
Tantóque infelicius bibitur hoſtis, ut hanc feri-
nam exerceat intus lanienam, in carne & ſan- 10
guine. Etenim per facti hiſtoriam, narrabo pœni-
tentiæ, & ſcientiæ meæ in medendo exordia.
Enimvero vix ex ephebis eram, quod chirothe-
cam domicellæ, aridâ ſcabie infectæ, indueram:
Vnde primum illâ, ac dein alterâ manu ſcabiem
contraxi, cum pure, & puſtulis infamem. Me-
dici noſtræ Vrbis Seniores advocati. Venæſectio-
nem primum ad hepatis refrigerium manda-
runt. Dein triduano Apozemate, bilem flavam

torridam, & pituitam ſalſam, ad eductionem præpararunt. Ac tandem per pillulas de fumaria, purgationem præfatorum humorum inſtituerunt, multóſque affatim ſeceſſus provocarunt. Gaviſus ego, quod acervum fœtidi liquoris excreviſſem. Monuerunt ergo, idem pharmacum perendie aſſumendum, itémque iterum poſt triduum, pari ſucceſſu: ac meo judicio, ſi totum junctum fuiſſet, facile duas ſitulas impleviſſet putridum, putidúmque, quod humores putabam. Qui enim antea ſanus, alacer, integris viribus, levis in ſaltu & curſu: jam redactus eram in maciem, tremebant genua, genæ collapſæ, & vox mihi rauca. Dixi itaque, & ſerò, ubinam hoſpitati fuêre iſti humores in me? Nec enim in capite, thorace, vel in ventre locum tantæ farragini reperiebam. Nam etſi privus omnibus viſceribus, dimidium ejus tamen vix tota cavitas continere potuiſſet. Concluſi ergo mecum.
11 Quod iſti humores non præextiterant in me: ſed in me facti erant. Ac cognovi liquido iſtud putridum liquamen factum fuiſſe ab aſſumpto laxativo: quod idem eſſet facturum, quoties aſſumerem: Interim eadem me tentabat ſcabies quæ ante. Vnde 1. cognovi, quod ſcabies ſit contagium pellis, non autem hepatis intemperies. 2. Quod mentitum
12 eſſet vitium iſtorum humorum in ſcabie. Quæ ſolo contactu chirothecæ, parata erat. 3. Quod pharmaca purgantia non purgarent, aut mundarent: ſed putrefacerent. 4. Quod vividam corporis mei ſubſtantiam liquaſſent, & in putrilaginem reſolviſſent. 5. Quod indifferenter contaminarent, quidquid quoquo modo attingerent, ſive cruor eſſet, ſive demum ipſamet caro vivens: non autem ſelectivè unum pro alio elicerent, & ſepararent. 6. Quod contaminatum, denotaret ſuum contaminans eſſe merum venenum, corporis liquefactivum,

vum, & putrefactivum. 7. Quod contaminatum, propulſante natura efflueret, donec vis pharmaci exantlata eſſet. 8. Quod hoc fieret non ſecus in ſano, atque in ægro. 9. Quodque ideo periculoſum eſſet pharmacum ſolutivum, antequam natura victrix eſſet in morbis, poſtmodum verò noxa ejus non ita manifeſta appareret. Quibus dudum, atque ſeriò mecum penſitatis, deſcivi à Galeno, qui totus circa humores iſtos ita implicitus, ut omnes morbos inde conſtare aſſerat. At cùm mihi adhuc deeſſent meliora, quæ in vicem humorum, & laxativorum ſubſtituerem, cum admiratione, & commiſeratione generis humani, tandem ſtudium Medendi ſuſpendere volui, donec Altiſſimus, ex ſui beneplacito, quærenti mihi, poſt multa nummorum & annorum diſpendia, dignatus eſt donare Intellectum, quem utinam ex meis operibus mundus ſibi in commodum applicaret. Crevit in me auſus eundo, ac indies magis confirmatus ſum, quotidianis errorum Medentum obſervationibus. 13
Inter cætera, memini quod Archiatri, Principi exhibuerant ſcammoneatum pharmacum, unde unico die, quadraginta & unum ſeceſſus ſucceſſerant. Qui unà cum lotio illius diei, me jubente, ponderati, pendebant libras octodecim & uncias ſeptem liquaminis flavi, & putridi. Dixi ergo illi, & ſuis Medicis. Enimvero ſi iſtud liquamen ſit bilis, unúſque de quatuor. Jam phlegma in corpore inde reſiduum (una tertiâ bilem ſuperans, juxta Galenum) pendebit libras viginti ſeptem & uncias decem, & eodem computo, ſupererunt meracæ atræ bilis libræ novem & unciæ tres. Id eſt, pituitæ & melancholiæ non permiſtarum bili flavæ, libræ triginta ſex & unciæ tredecim. Purgationem itaque debebant fateri, non eſſe corporis purificationem: quin potiùs relictorum humorum 14

 (ſi qui

(ſi qui ejúſmodi eſſent) diſtemperationem. Dein
quod præfata ſolutio, non eſſet bilis electiva mun-
datio, aut corporis à ſuperfluâ bile liberatio: ſed
mera cruoris liquatio putrefactiva. Siquidem dum
cruor eſſet in venis, non fœtebat ante, mox pu-
tet in inteſtino, eodem inſtanti, quo extra venas
15 excidit. Sed ſodes, quo vaſe jam continebuntur
triginta ſeptem libræ pituitæ & atræ bilis reſidua-
rum? præſertim dum à purgatione, venæ, quæ
antea tumebant, nunc conciderunt, nec appa-
rent ampliùs? Sequenti mane namque miſer ille,
qui ſe veſtris arbitriis concredidit, ac ſe purifica-
tum rebatur, caſsâ, acutâ, & raucâ voce loqui-
tur, tremit manibus, vacillat genubus, oculis
concavis, exhauſtis venis, conſternato vultu,
ſitíque preſſus importunâ, & dejecta appetentia,
ſe pridie multa paſſum affirmat, per tam doloſam
& anxiam depurationis experientiam, dubitát-
16 que iterum redire eandem viam. Certus tamen
credit, ſi doſis laxativi auctior fuiſſet, malè ſibi
ceſſiſſet negotium. Ex iſta enim forti purgatione
in Principe, ſtatim deberet eluceſcere ſolutivo-
17 rum virulenta proprietas. Reſponderunt Meden-
tes, Principis naturam facilem, nimium auſcul-
taſſe pharmaco, & ad evitandam relictorum hu-
morum colluviem præfatam, ſimúlque diſpropor-
tionem eorumdem. Quam Scammonæa, ex pro-
prietate nedum eliciat bilem: ſed ex ipſo cruore,
ſive compoſito ex quatuor confecerit unicum li-
18 quamen per ſedem rejectum: Vnde rurſus con-
cluſi, impoſturam atque dolum, quæ choleram,
vel pituitam educi ſupponit, quæque ſelectivè
unum præ alio excerni perhibet, dum jam faten-
tur, eſſe omnes ſimul liquatos. Et juxta Galenum,
dum ſanguis putreſcit, fit bilis, & falſum eſſe, quod
Cholagogon (verbi gratia) curet morbos bilioſos,

quódque

quodque deceptio ſit, qui bilem educi ajunt, ſi & cæteri tres priùs corrupti, ſimul ejiciantur. Nemo certè eſt veritatis ſtudioſus, qui non hinc ſtatim intelligat, corruere Veterum Medendi baſim; tam reſpectu humorum quam ſelectionis ſolutivorum Medicaminum. Profectò admiror in ſtuporem uſque, quòd Mundus perniciem laxativorum nondum animadverterit, qui alioqui tam repente perſentit quaſlibet technas marſupio ſuo prætextas. Indubium eſt ſiquidem, quin laxativa occultum gerant toxicum, quod tot viduarum ac pupillorum millena fecit. Neque enim educunt ſingularem poſt ſe humorem, quem, ſingulari tractatu demonſtravi, nunquam in natura fuiſſe, niſi in libris Medentum. Etenim doſim laxativi auge, atque illico ſe prodet læthale venenum.
Agedum, cur iſta veſtra bilis, tam celeri effluxu 19
ſubſequens, fœtet tam horrendè, quæ uno quadrante priùs non fœtebat? Celeritas enim effluxus, putrefactioni anſam adimit, ut & fœtoris. Olet namque cadaver, & non ſtercus. Neque etiam ab inteſtinis, tam repente, tam olidi ſtercoris odorem mutuaret. Itaque fœtor indicat toxicum efficiens, & materiam cadaveroſam, è vivo deſumptam. Quod probo Mechanicè. Si quis hauſe- 20
rit drachmam vitrioli albi in vino ſoluti, mox vomitum cit. At ſi ſtatim à potu ſuperbibat hauſtum cereviſiæ, aquæ &c. is quidem plurimos patietur ſeceſſus: attamen prorſus abſque fœtore. Scammonæa igitur & vitriolum, pariter liquant cruorem meſaraicum. Hoc quidem, violenta ponticitate ſui. Illud verò putrefactivo, olidóque laxativorum veneno. Cujus ſolius conſideratione, purgatio, ut crudele, & ſtupidum inventū, nemini non ſuſpecta eſſe debet. Etenim ſi juxta Galenum, ſanguis dum 21
putreſcit, fit bilis, ergo liquamen fœtidum, atque

flavum, per laxativa dejectum, mentiénſque bilem, ex putrefacto cruore eſt generatum. Atque per conſequens, ipſa laxativa, ſunt putrefactiva cruoris. Quod ex Galeno, Scholis invitis, facilè colligitur. Etenim potiſſimùm commendat Theriacam, eò quòd potiſſimè venenis reſiſtat. Signum quoque optimæ Theriaces diagnoſticum aſſerit, quòd ſi una cum laxativis ſumatur Theriaca, indubiè non ſubſequentur ſeceſſus. An non hæc Galeni verba, convincunt laxativa eſſe mera venena? quorum ſcilicet univerſa operatio eluditur, per
22 Theriacam venenorum domitricem? cui ſuſpicioni conſonant effectus. Quippe ſumpto purgante, æqualiter dejiciunt æger & ſanus, liquamina ejuſdem coloris, odoris, & conditionis: quapropter nón exigit humorem peccantem, præ non peccante: ſed indifferenter contaminat quidquid attingit.
23 Porrò & Scholæ impugnant libertatem ſelectivam, quam ſolutivis tribuunt. Nam ſi humor aliquis è quatuor, ſit putridus in febribus, indicétque naturaliter ſui ablationem: laxativa verò educant ſelectivè humorem è cruore, in ſanis (uti volunt) imò carnem ſanam liquefaciant, ut inde ſcopum ſuum nanciſcantur, qui eſt, liquamen putridum fundere, quod alvus dejicit. Saltem laxativa non habebunt parem licentiam in febribus, ad eliciendum excrementum peccans, & putridum. Nam putridum non habet ampliùs priſtinam eſſentiam & proprietates, quas habebat ante ſui putrefactionem. Etenim ſi magnes attrahat ferrum: non trahet etiam proinde ferruginem. Ideóque ſi purgans reſolvat carnes & cruorem, ut inde bilem educat, quam proprietate ſpecificâ vinctam ad ſe trahit: non proinde trahit pariter putrida & putrefacta,
24 venis incluſa, quæ cauſa eſſent febrium. Nemo ſanè per febres oppeteret unquam, ſi duo Scholarum

larum

larum axiomata veritate niterentur. Nempe ſi hu-
mores putridi ſint cauſa febrium, Itémque ſi ce-
dant ſelectivè, per purgantia. Inſuper veſana cautio
eſſet, ne purgantia dentur in principiis febrium
antequam materia turgeat; nimirum non ante
maturitatem, ac coctionem materiæ peccantis.
Vnde ſat liquet, laxantia fore ſecus nocua. Sin au-
tem dentur poſtquam morbi materia jam ritè eſt
ſubacta: impoſturam præfata cautio continet.
Quippe effectum ſponte ac beneficio naturæ pro- 25
curatum, attribuit pharmaco ſolventi. A quo ſa-
nè etiam tum, juſtius probus Medicus abſtinet.
Quoniam tum perturbat criſim, periculum confu-
ſionis inducit, & recidivæ. Pharmacum enim ſol-
vens, ſemper atque per ſe, non ſecus educit non
cocta, ac ea quæ poſtmodum cocta vocantur: quia
utrobique æquè atrox ac virulentum. Sed poſt-
quam natura morbum ſuperavit, minùs noxæ in-
fert, neque tam apertè laxativi dolus tum mani-
feſtatur. Adeóque ſi tum laxans detur, videbitur
Medicus, ſuâ arte morbum viciſſe. Cæterùm ſi
laxativa educerent ſingula, humores ſuos per ele-
ctionem: neceſſariò etiam qualibet ſtatione mor-
bi conducerent, quippe quæ ſemper eundem liquo-
rem & æquè fœtentem educunt: turbant autem
quammaximè, quoad natura non evaſerit ſuperior.
Quam illius victoriam morbi concoctionem dixe- 26
re Scholæ. Non ſanè quod natura digerere, aut
coquere aggrediatur quidquam, quod vitioſum
eſt, aut ſibi in uſum non cadit: quippe quæ intel-
ligentia non errante gubernatur. Hæc de utroque
univerſali præſidio in febribus admonita ſuffi-
ciant. Concludens cum Hippocrate ad Democri-
tum, omne ſolutivum, deprædari de viribus, &
ſubſtantia noſtri corporis.

Conſideratio Quartanæ.

Caput VI.

1. Quartana illuſit Scholarum regulas. 2. Quare neſciant curare quartanam. 3. Deficere ſolitas in aliis morborum eventibus excuſationes. 4. Omen ex quartana in cæteris febribus. 5. Quartanæ examen ad Scholarum calculum. 6. Debilitates ipſius Galeni. 7. Deliquia in Medentibus notata. 8. Coacta verba in confeſſione Medentum. 9. Argumenta contra atram bilem in Splene, & ſubterfugia Medentum. 10. Vera ratio unde Splen indureſcit ſub finem quartanæ, errórque Scholarum detegitur. 11. Notabilia aliquot in quartana. 12. Modus inebriandi, organáque. 13. Notabile de ſpiritu vini vegetabili, è baccis Iuniperi. 14. Cur vina ordinariò grata mortalibus. 15. Quomodo arteriæ trahant remedia ſua. 16. Impedimentum in oleis eſſatis, quod in eorundem ſalibus non eſt. 17. Modus fiendi cardiacæ paſſionis, quam etiam vocant regiam. 18. A ſtomacho varii morbi chronici. 19. Ruditas ſæculi Hippocratici, & ſinceritas. 20. Quartanæ nulla ſedes relinquitur in Scholis. 21. Paucula dicuntur notabilia de Inſaniis. 22. Sedes amentiarum.

INtegro ſanè tractatu demonſtravi, nunquam in rerum natura fuiſſe humores, quos Scholæ Medicæ, in artis ſuæ baſim præſupponunt, ſpectarétque ex profeſſo huc ille tractatus, niſi propediem in opere aliorum morborum repetendus eſſet. Eò quòd omnes morbos paſſim iſtis humoribus
1 nuncuparint. Hoc loco autem ſufficiet obiter demonſtraſſe, febres ortum ſuum, nullatenus debere ejuſmodi humoribus ſive integris, ſive putrefactis. Nunc de Quartana quædam dicam: non enim quod materia aut efficiente differat à cognatis febribus, aut aliàs curetur, quam unico eodémque modo, & medio, quo ſuperantur cæteræ: ſed quia Quartana colliſis Scholarum viribus nunquam devicta fuerit: atque adeo ludibria fecerit Medentum commentaria, vanóſque ſermones de bile

de bile atra, de Splene, nigræ, atque retorridæ bilis cloaca, déque ſolutivis, atram bilem per electionem educentibus. Quartana itaque doctrinam Academiarum, harúmque promiſſa, riſui jamdudum expoſuit tanquam vanas ſine viribus nugas, atque luridas fabellas. Deſperata nimirum per artes ſanatio, enervem medicaminum opem, diſpenſatoriorum vana pollicita, atque indubiam cauſarum febrilium ignorantiam patefecit. Bone Deus! Jam patet quòd Medici non ſolùm nequeant ſanare Lepram, Podagram, Paralyſin, Aſthma, calculum, caducum, reliquóſque contentos ſub ingenti incurabilium catalogo, nunquam ſua ſponte ſanatorum: ſed nec quidem Quartanam, quæ patienter omnem expectat, illuditque Medentum operam, quam tamen natura, ſuapte vi, in Scholarum ignominiam ſanat, demere norunt! Etenim qui per venæſectiones, ſcarificationes, hirudines, veſicatoria, & alvi purgationes, adeóque per diminutiones corporis, & virium, dumtaxat ſuas ſanationes moliuntur, Ethnicíſque doctrinis toti inhærent, etiam per naturam, à vera cauſarum, & remediorum cognitione excluduntur. Quia imprimis nullum illorum medicamen, ad ſedem 2
Quartanæ pertingit, quin priùs per ſingularium digeſtionum tælonia, tributum perſolvens, omni non ſit exutum facultate, ad tantum malum requiſita. Nec enim id aliunde deducere, aut multis probare debeo, ſat eſto, quod hactenus infauſta fuerint Medentum ſubſidia. Purgant nimirum atque venam incidunt, reliquum deinde deſinunt naturæ bajulandum: ſciúntque interim certò, ſe, nil iſtiuſmodi remediis profuturos, aut unquam profuiſſe: Vtinam ſaltem non nocuiſſent: Fateri itaque debent remedia, ſimúlque artis hypotheſes omnes,

omnes, in hoc morbo ſibi deficere, imò nec ſolitum in aliis morbis ſibi valere incurabilitatis ſub-
3 terfugium. Nam omnes Academiarum poteſtates connexæ, tantundem non poſſunt, quantum natura abſque illis, ſua ſponte poteſt, & facit. Cæ-
4 terùm eundem inſcitiæ pudorem, atque omnimodam impotentiam, quam Quartana in Scholis detexit, in cæteris quoque febrium curationibus, fateri cogerentur: niſi illæ ultro ad terminum properarent. Quapropter jamdudum ominor, quod exlex Quartana, ventura mox ætate, diſtinguet pſeudomedicos à veris, quos elegit, creavit, & ho-
5 norandos præcepit Altiſſimus. Scholæ ergo Quartanam, ad calculum aliarum febrium definiunt, per calorem præter naturam accenſum primum in corde ab humore atrabiliario putrido, è ramulis extremis venarum, diffuſo in habitum corporis: cujus atræ bilis putridæ ſedem, nihilominus in Liene agnoſcunt. Efflagito? ſodes, dicat mihi profeſſio Medica, quem concentum ex tanta aphonia edant unquam? & an non ſit, garrulitate, tam ægrorum, quàm Tyronum mentes offudiſſe? exponant, inquam, cur ille calor, non primò accendatur in Liene, qua ſedet cauſa, ſive humor, qui ſua putredine (ut ajunt) eſt caloris innaturalis cauſa? prout dum ſpina, digito infixa hærens, ipſe digitus primariò æſtuat longéque ante phlegmonis putredinem? Cur Quartana adeo pertinax, ſi ſingulo acceſſu, natura ſibi viam reperit, quâ putridam bilem atram, per venas, in habitum (etiam ipſo frigoris rigore, & venarum anguſtiâ) diſpergat? Quomodo poſt ſeſquiannum, ſæpe eadem numero atra bilis, adhuc putrida erit, durúmque Splenem dabit, ſi ſingulo acceſſu, diſpergatur in corporis habitum? Quomodo ſi ab initio in Splene fuit, cum tam diuturno putridi concubinatu,
Splenem

Splenem jamdudum non putrefecit? qui præſertim nil niſi cloaca peſſimi excrementi à Scholis cenſetur? Quomodo poſt tot menſes, Quartana melius ſponte recedit, in Medentum opprobrium, dum tamen neceſſariò aridior, craſſior, magíſque putruerit, quàm primis acceſſibus? Denique, quî poteſt humor ab ortu malus, atque putridus, tandem digeri? Stulteſcitne natura, ut humorem, quem in principio digerere recuſaſſet, poſt repudium, & ſeſquiannum tandem digerere incipiat, jam ante neceſſariò planè putrefactum? Quæ ratio mutati arbitrii? An naturam tum priùs facti pœnituit? Quomodo non tædebit ipſam, quæ tot menſes luctando cum putrido, peſſimóque humore, ſe pænè exantlavit, ut tandem excludat, quod penes eam jam induruit, totque nominibus offenſum fuit? Si enim triduo, tantum atræ bilis aſſervetur, quantum acceſſui ſatis, quid hoc ad lienem? quidve ad digeſtionem primitivæ, & putridæ atræ bilis faciet? Si quotidie atra bilis de novo neceſſariò fiat, deponatur in Splenem, atque inde deferatur in ſtomachum ſui emunctorium? quomodo per tot menſes, natura erit oblita illius emunctorii, viarum, expulſionum, & ritus? horúmque non recordabitur, niſi prope finem, tam tædioſum? Quid ſi Sena, Æpithymus, quodque in Armeno, & laſuli lapidibus, hoſpitatur arſenicum atram bilem undecunque (præſertim è naturali ſuo diverſorio) exigant, hæcque ſit Quartanæ cauſa totalis, indubia, tótque regulis, Authoribus, & ſæculorum conſenſu, accuſata, cur ergo Quartanam non tollunt, imminuunt, aut ullatenus abbreviant? Sed Medentes, poſt tot carnificinas, ſuos ægros deſerunt debilitatos ſub deſperationis cuſtodiâ, culinæque regimine commendatos. Quid tandem ſibi vult, multa iſta, putidáque liquaminis ſaburra, quam his

his epotis, æger credulus, ſine profectu ejicit, vireſque ſibi inde imminui percipit? nonne verum eſt iſtud Hippocratis, Si educantur quæ convenit, melius ſe habent ægri, & facilè ejuſmodi ſubductiones ferunt? Cur enim tametſi immediocriter ſumpta ejuſmodi ſolutiva, in ultimum uſque vitæ flatum, Quartana attamen, de jure ſuo remittit nihil? Diſcite ergo juniores Medici, à me Sene, quod veſtri humores, remediáque laxantia, non ſunt niſi mera deliria, quibus invicem ſubſcribendo deluſum eſt vobis per Ethnicos, quibus do-
6 num medendi non fuit datum. Vtpote ne Galenus quidem unquam Anatomiam vidit, utcunque de ea, & uſu partium magnificè triumphet, nunquam argentum vivum vidit, cunctáque ſimplicia verbo tenus è Dioſcoride eſt mutuatus, ſuppreſſo hujus viri nomine. Nunquam, inquam, vel
7 aquam roſaceam novit. Nonne pudendum, ut aliquid nummorum emungatis, venæſectiones, & leviora ſubinde carthartica, propinatis, ſine ſpe ullâ emendationis? Multáque ad nauſeam uſque de digeſtione putridæ melancholiæ, de nubecula, ſive æneoremate lotii, muſſitatis inter vos, cùm tamen diffidentiæ pleni, fatendum eſt vobis, hæc
8 verba, ab initio in pectore latuiſſe. Contra Quartanam habemus nihil, ſanguinem mittimus, & purgamus, atque deinceps nil ſcimus. Oportet expectare terminum cum patientiâ. Quia contra Quartanam, non eſt remedium in noſtris thecis.
9 Natura ſeipſam juvare debet. Interim intumeſcit durior lien, & non rarò unà quoque malleoli. Si itaque atra bilis eſſet continens Quartanæ cauſa, darétque durum Splenem: quomodo tandem ceſſat febris, permanente ejus cauſa totali in Splene? Quomodo jam in Splene indurata, meliùs evacuabitur, quàm dum natura, per febrim, illius proſcri-
ptionem

ptionem moliebatur. Quo pacto tandem, melius recedet indurata, quàm fluxilis in initio? An ceſſante febre, putredinem amiſit? dum ſcilicet hydropem minatur, tumétque durus lien? quæ tamen ſunt indicia priſtinæ ſuæ pravitatis. Sed an ſola atra bilis inter naturalia, à ſui putredine redibit in priſtinum ſtatum? Si verò ceſſet febris, quod atra bilis ſit abſumpta per tot circuitus: Cur jam plus Medenti obtemperat, quàm dum nulla eſſet viſceris tenſio? Quare nunc demum ſperatis auxilia à Capparibus, Tamariſco, & Ammoniaco, quæ durante febri, erant ignava? Si eadem atra bilis ſupereſt, cur ceſſat illa, ſoſpite febri? Sin autem atra bilis cum febri abiit, cur præſcribitis remedia ad fluidiorem atram bilem? Quid ſi per abſceſſum, fingatis atram bilem ad Splenem delatam: quodnam eſt iſtud viſcus Splene nobilius, quod abſque ſenſu, querimoniâ, & labe, atram bilem, præter naturam tantiſper toleravit? febriúmque tot inſultus paſſum eſt? Cur abſceſſus iſte, non fiebat viribus adhuc integris, ad propulſandum hoſtem, magis idoneis? Cur non, dum fluidior eſſet materia? Quomodo ſalvabitis; quod Splen ſit emunctorium atræ bilis, ſi hanc tandem, aliunde ad Splenem deferri oportuit, poſt tot labores & anguſtias? Quare ergo durities & tumor Lienis, tandem cum laboribus crevêre ad proportionem? Mirum ſanè hactenus ignotum eſſe, quòd Splen ſub Quartanæ torturis toleravit plurima, cujus digeſtionum ſingularium, ſine topicaliũ errore, ſaburra iſta ſit reſidua, pro tumore Lienis. Quódque idcirco 10
durities Splenis ſit ex iſtiuſmodi tranſmutatis erroneis, majorq; ideo, quò Splenis præcedens afflictio, gravior. Quòd nimirum Lien tumeſcit, ex producto per Quartanam: non autem ſit ipſa Quartanæ materia occaſionalis, multóque minùs aliqua atra bilis.

bilis. Vtpote quæ in natura fuit nunquam. Quapropter etiam contingit, quod ejuſmodi durities, è Splene evaneſcat ſponte, poſtquam reſumptis viribus, ſuas natura digeſtiones perficit. Propterea cura duri Splenis, non ſita eſt in humectando, emolliendo, & purgando atram bilem: quantum in
11 recreandis viribus digeſtionis. Pro cujus confirmatione ſciendum: Splenem, quadringentis forte arteriis conſperſum eſſe, nec ullum omnino viſcus, tam frequenti arteriarum propagine ditari, atque Lienem. Dein ſciendum, ſedem Quartanæ, nedum eſſe in ipſo Lienis corpore, verùm in ipſiſmet ejus arteriis, ſi non omnibus, ſaltem in aliquibus. Quod punctum unicum, fecit ſanationem Quartanæ difficilem. Tertiò demum ſciendum, quòd arteria, nullum è ſtomacho, Inteſtinis, vel aliunde, ſuccum trahat ſibi; nam quorſum ſibi iſtum attraheret, cum exin nil ſibi unquam boni paret! Ille enim chylus attractus, adhuc caret mediis præviis, quibus unquam queat ad perfectionem ſanguinis arterialis deduci. Alioqui arteriæ ſibi plus anxietatis ex tantillo peregrini liquoris ſuctu attraxiſſent, quàm longis poſt laboribus exantlare valeant.
12 Concedo quidem, arterias ordinariò, & immediatè, attrahere ſpiritum inebriantem è ſtomacho, qui omni propemodum vegetabili innaſcitur, per artem, ſola fermenti vi, à concreto diſtigatur, ac tandem per ignem educitur. Per exemplum. Si
13 baccæ Juniperi, in aqua bulliantur, ſubter alembicum, mox inde aſſurgunt, & colliguntur, aqua & oleum eſſentiale. Tandem, ſi baccæ tum demum per fermentum macerentur, iteratâ dein diſtillatione, elicitur aqua ardens leniſſima, ſive aqua vitæ. Minus tamen, quàm ſi ab iiſdem baccis, oleum non foret priùs ablatum. Tertio demum, ſi reſiduæ baccæ, per ſetaceum tranſcolatæ,
coquan-

coquantur in Electuarium, jam nactus es ſolutivum, omnibus officinarum compoſitis prælucens. Spiritum ergo vitæ ardentem, vegetabilis naturæ contubernalem, (quem Helleniſmus Scholarum vidit, aut ſcivit nunquam) arteria, ad ſe lubens è ſtomacho rapit, quem aliàs, primaria ſui inſtructione natura parat, è digeſto chylo: Gaudet ſanè, ſe multo compendio, reperiſſe liquorem, unde ſpiritum vitalem ſibi efficiat. Hactenus nempe 14
vina, mortalibus regulariter placent, Cor exhilarant, & inebriant, ſi plus juſto potentur. Nam ſpiritus vini, nondum eſt vitalis noſter: quia adhuc determinationis individualis indigus, ut inde Archeus vitalis influens, functionum noſtrarum executor, conſtruatur. Quapropter cùm nec Meſenterium, nec hepar, ſint deſtinata in fabricam ſpiritus vitalis, gaudet Cor, illum immediatè, atque promptè, per arterias jam ante paratum, è ſtomacho aſſugere. Vnde ſequitur, ſi arteriæ at- 15
trahant ſibi ſpiritum vini, vaporum inſtar, etiam trahent odores eſſentiarum. Hinc namque deliquia, imò & reſtaurationes, vice verſa. Arteriæ verò, non trahunt olea, licet eſſentialia, & grata; eò quòd non ſugant ſubſtantiam liquoris, multo minus olea. Vt ergo medicamen acceptum ſit cordi, & ab hoc attrahatur intro, debet eſſe odorum, & inſeparabiliter nuptum ſpiritui vini. Quare vina odora cæteris faciliùs inebriant, quia maritati odores ſpiritui vini, facillimè admittuntur ad Cor, Caput, Vterum &c. Odores autem oleoſi, 16
abſtracti à ſuis concretis, inquinando potiùs afficiunt, quàm materialiter, in arterias ſubeant. Ideo nempe per vini immodicitates, vitæque errores, ſæpe non merus allicitur in arterias vini ſpiritus: ſed & aliquid ſuccorum ſimul. Vnde demum vini 17
heluonibus, difficiles Cordis palpitationes ſuccre-

ſcunt merúſq; vini ſpiritus, importunâ aſſiduitate, arteriæ arundinem intus ferit, ejus topicas, ac proprias digeſtiones turbat, quapropter etiam pars alimenti arterialis degenerans, varias ſuſcitat clades, etiam in vitam durabiles.

18 Contingit enim in arteria ſtomachi, quòd vini ſpiritus, ſuâ ſe ſocians importunitàte, alimento arteriæ ſpermatico, dierum curſu, ſuſcitet indelebiles vertigines, cephalagias perennes, caducum inquam, ſyncopes, ſopores, Apoplexias &c. In hujus nempe membri, tanquam Cordis œconomiâ, ſuas nanciſcitur thymoſes, in vitam durabiles non niſi majoribus arcanis, delebiles. Eadem quoque via, mors inopina, ſibi non rarò fecit introitum. Quia inde ſuâ ſponte, nunquam educitur ejuſmodi vitiata materia. Nam etſi Archeus ſit aptus, ſua tandem alimenta conſumere: non tamen hoc juris obtinet, in excrementa peregrino coagulo degenerata, adeóque ob id, virtuti vitali non auſcultantia. Ideo nempe, pars iſta cordis titulum aſſumpſit, ſyncopes de facili ſuſcitat: Comitiales etiam poſt 24. annum, itémque affectus ejuſmodi Cordi tributi habentur illis incurabiles, qui potioribus, medendi eruendis facultatibus, non multum inſudarunt. Sedem hanc caduci Hippocrates

19 (pace tanti viri, & talis ſæculi dico) ignoravit. Quippe qui in limine medendi conſtitutus, ſuas ſaltem obſervationes, hiſque natas medicationes, fideliter poſteritati tradidit. Dixit namque, ſi Melancholia tranſit in corpus, generat caducum:

20 amentiam verò, ſi in animam penetret. Si ergo in corpus, & animam, atra bilis tranſcendens, faciat caducum & amentiam: quorſum ergo perget, ut generet quartanam? Scholæ imprimis gaudent, tanto Authore pro humore atrabiliario: ſed obliviſcuntur Quartanæ, longè recedentis à caduco & amentia.

amentia. Nam quocunque reſpexerint, quartana, vel
non fiet ab atra bile: vel hæc non erit in corpore
nec in anima dum quartanam condit. Quantum au- 21
tem ad maniam & caducum attinet, quaſi viarum
ſola diverſitate ſeparentur. Sive, quod idem humor
nunc evaporaret, aut materialiter hoſpitaretur in
diverſoriis facultatum principum. Ridiculum ſa-
nè, licet pigrum ac plauſibile commentum in tam
anguſto humorum quaternario, omnibus morbis
cauſam inveniſſe. Nam imprimis caducus, multò
ſtrictius conſopit, & alienat animæ poteſtates, li-
cet inſaniæ longè pertinaciùs. Quocirca longè ali-
ter (parcant mihi manes Hippocratis) præfati mor-
bi, quàm viarum, ac terminorum, metatheſi, di-
ſtinguuntur. Quinimò genus amentiæ, per ſpe-
cies, propria materia, proprióque efficiente, diffe-
ret: ut videre eſt in rabie ex morſu canis, & ictu
Tarantulæ. Nondum enim Hippocratis ſæculo,
cauſæ rerum enotuerant, quarum notitiam garrula
Græcia hactenus ſuppreſſit. Nec etiam deliria ira-
cunda, à bile flava, ferina ab atra, & jocoſa à ſan-
guine fiunt. Certè aliàs quotidie jocosè deliri eſſe-
mus omnes, aut ſanguine privi, febrilia enim de-
liria, imprimis ex materia febrili, in officinas ſo-
mniorũ irreptante, petuntur, nec aliunde. Non au-
tem, quod corpus deſerat, ut in mentem ſubintret.
Itémque nunquam in Cauſo, Synocho, aut febri-
bus continuis, delirium obveniret: ſed ſemper in
quartanis, atrabiliariiſque morbis. Profectò, jam
delirium eſt ab ipſo febrium initio, ubi ſcilicet
febris, & delirij cauſa, ſunt in radice junctim. Pau-
latim nempe aucta nequitia, debilitatíſque organis,
aſcendit delirium in ſuę perfectionis maturitatem.
Sic in vino, itémq; in quibuſdam ſimplicibus, imò
& pariter in febrilibus excrementis, tegitur occul-
tum delirium, nec prodit, niſi vis ejus in craſim

aſcenderit. Saltem ſingula per eandem viam regiam, pro nequitiæ ſuæ genio, furiunt in organa phantaſiæ, prout alibi de Amentiis. Semen ergo delirii ab initio, in materia febrili latuit, quod tandem ad juſtam ſui malignitatem promovetur. Si ergo Amentiæ differant materia & efficiente, id eſt, tota ſpecie, & ente: multò ſanè longiùs diſtant invicem, atque peregrino magis ſemine diſtant, caducus, & Amentia, quàm quòd unica atra bilis, ſedibus exorbitans, utrumque pareret. Prout alibi de dumviratu. Amentiæ (uno verbo dicam) omnes arteriis foventur, hoſpitióque Hypochon-
22 drii. Juxta illud, Quibus vena fortiter in præcordiis pulſitat, ij mox mente alienantur. Proinde etiam non rari, perturbatione excitatrice egent, antequam in maniam recidivent. Quippe perſimili perturbatione partam.

Auxilia Medentum æſtimantur.

CAPUT VII.

1. *Qualia ſint auxilia Medentum.* 2. *Vanitas eorumdem.* 3. *Topicorum noxa, & derivatio fictilis.* 4. *Aqua in veſicatoriis, fuit merus cruor.* 5. *Objectio ſoluta.* 6. *Veſicatorium crudelius quàm cruoris emiſſio.* 7. *Quorſum excogitata veſicatoria.* 8. *Clyſter quare hoſtilis inteſtino.* 9. *Clyſter nunquam ad Ileon Inteſtinum attingit.* 10. *Laxativa in Clyſtere, acriora ſunt, nocua ut purgantia: ſed minus.* 11. *Quocumque titulo & introitu nocet venenum intro ſumpſiſſe.* 12. *Nunquam febres extrahi Clyſteribus.* 13. *Obſunt ideo vita longa.* 14. *Clyſter ut Medentes nominat.* 15. *Prognoſis è clyſterum uſu.* 16. *Per clyſteres nutrire, ſtupidum.* 17. *Omen.* 18. *Vulgus medentum notatur.*

1 AUxilia vulgaria examinare ſtatui, antequam febrium naturam determinem. Sunt autem illa ſcarificationes, hæmorrhoidum apertiones, veſicatoria & id genus alia; cunctáque concurrunt in cruoris,

cruoris, virium, & corporis diminutiones. Quæque ideò, jam ſat condemnata ſunt, ſub præſidiis univerſalibus. Stulta nimirum ſubſidia, circa corporis ſuperficiem, ubi centralia laborant, & obſeſſa 2
ſunt, quibuſque non expeditis ab hoſte, fruſtra eſt, & nocuum, quidquid per ejuſmodi ſimiarum geſticulationes eſt intentatum. Vanum certè ſpei rudimentum eſt, velle per conſequens, radicem loco dimovere, auferendo inſontem cruorem è pelle. Quod ſatis miſer Princeps Infans Cardinalis exhauſtis venis, nihilominus perſtite typo Tertianæ Anatomicis confirmavit luctuoſo ſpectaculo.
3 Itemque paracentheſis, ſive apertio prope umbilicum in hydrope, hujuſmodi ſpem extinguere dudum debuiſſet. Nam ibi obvium eſt, è propinquo centro, aquas depromere quotidie, de fructu parte aquæ pro lubitu in dies haurire. At fruſtra, quia nequidquam de radice decedit. Adeoque Paracentheſis, vitam ad paucos tantum dies dilatat. Veſicatoria autem ſummè ſemper nocua ſunto, & à ſpiritu nequam Moloch excogitata. Nam aqua inde continuò ſtillans, nil niſi cruor tranſmutatus eſt. Dum enim quis manum vel crus amburit,
4 ignis non vocat ſerum ſanguinis ad locum combuſtum. Nec aqua ejuſmodi, alibi deliteſcit, laxóque fræno expectans accurſura, dum pellis quandoque ambureretur. Surda eſſet aqua, ad ignis vocationem, nec parêret natura extrinſeco imperanti.
5 Quid ſi cruori innatet aqua, quam bilem vocant. Sanè non fluctuat illa, ſeparata à cruore, niſi poſt ejus coagulationem, ſive corruptionem. Hanc itaque intendunt veſicatores, non autem conſervationem, & ſanationem. Non eſt ergo: ſed fit, aqua iſta ſalſa; non ſeparatur, inquam, à cruore, ſed ipſus cruor tranſmutatur in aquam, perſimilem
6 Hydropi, diarrheæ, ſimilibúſque defectibus. Tantò

ergo veſicatoria ſunt periculi pleniora, quàm venæſectio. Quòd hæc ſiſtatur ad arbitrium: illa verò non, quæ poſt venæſectiones, vanáſque corporis lanienas, tandem propter impedimenta comatis febrilis, adeóque ad effectus poſterioris adulterationem, ſit ſomniata. Soporoſos enim præ dolore
7 tot ulcerum excitare gaudent: atque utut rem volvas crudelis eſt lanionum carnificina. Nec enim ſoporoſus, quia dormit, malè ſe habet: ſed dormit, quia malè ſe habet. Adeóque impedire ſomnum, non eſt utile: ſed dumtaxat valet, tollere radicem ſoporis. Qui ergo per dolores, ſomnum ſuſpendunt tantum, crudeliter ægrum in mortem præcipitant. Blandiuntur nempe populo, ſæviendo in ægrum, interim perſeverant in officio crudelis, & infidi auxiliatoris ſtipendiarii. Etenim ſi febriens ſoporoſus dormiat, ſive vellicatus excitetur aſſiduè, ejuſmodi ſtupida lenocinia, ne minimum præſtant febribus. Quapropter ſoleo dare oretenus mea remedia, & cibos ſtatis horis, nec reſpicere, utrum dormiverit necne. Dico cum Apoſtolis illud Antiquum. Si Lazarus dormiat, ergo ſanabitur. Torturæ enim febrienti
8 illatæ, nemini profuere unquam. Quod autem ad Clyſteres attinet, frequens ac pudendum medentum ſubſidium. Ego ſaltem olim, enemata nunquam, niſi cum pudore ſuaſi, & deſcripſi. Poſtquam autem fida remedia nactus ſum, clyſteres prorſus abhorrui, velut belluinum remedium ab ave (ut ajunt) edoctum. Etenim quod clyſter quilibet, naturaliter ſit inteſtino hoſtilis, exin facilè liquet. Quod ſingula recipiantur, per modum, & reſpectum recipientis. Quod ſic latiùs explico. Oculi lacryma, etſi ſalſa, tamen indolens eſt, quia oculo familiaris, & cognata. Aqua verò ſimplex, in oculo dolet; & aliud quidlibet. Vrina quoque,
etſi

etſi ſalſa non mordicat veſicam. Decoctum autem qualecumque per Cathætera intromiſſum, etiam ſuaviſſimum, dolet intus. Si verò lotium, vel tantillum aciditatis hauſerit, è novellis cereviſiis, aut aliunde, ingens mox ſtranguria, & lotii eſt ſtillicidium. Stercus ergo, cùm cognatum ſit inteſtinorum contentum, & domeſticum, non mordicat, nec ſentitur, donec ad carnoſas recti inteſtini partes, devenerit, tanquam janitoris munere fungentes, ſentiúntque & urgent ideo. Vnde concludo, quod Clyſter quilibet, cùm ſit peregrinus Inteſtino, non poſſit non illi eſſe moleſtus atq; ingratus. Denique 9
Clyſter, nunquam aſcendit ad Ileon Inteſtinum. Etenim ſi uncias 18. injicias, jam magna ejus pars in tubo ſupereſt, vel foras elabitur injiciendo, adeóq; tantum ad principia Coli Inteſtini pertingit. De- 10
nique ſi Clyſteri inſint laxantia (plerumq; namque decipitur ſic æger, laxativa perhorreſcens) ut purgativorum virus jam exploſi; ita & laxantis Clyſteris uſum, pari jure. Fateor, minoris eſt noxæ Clyſter, quatenus os ſtomachi, ſemper nobiliſſimo munere vitæ fungitur, vitaque oblæditur veneno laxante. At ſaltem nemo inficiari poteſt, quin 11
ſit odioſum, intro venena admiſiſſe, quocumque titulo, & introitu. Quippe reſolvunt enemata purgativa, cruorem in Meſenterio. Saltémque in terminis febrium loquendo. Nemo 12
unquam per Clyſteres febres eduxit: quia loca, materia febrili obſeſſa, non adiverunt, neque illa ſolantur unquam. Nec interim deſinunt contaminare, & emungere cruorem è venis, conterminis inteſtino. Illud enim à ſenibus didici, quod qui- 13
cumque amat vitam longam & ſanam abſtineat à purgantibus quacunque impoſturâ aſſumptis. Clyſter hodie laſcivioribus populis tam familiaris eſt, quod elotio & adjumentum vocetur. Quaſi

14 excrementum naturale velint eluere. Certè utut iſtas Medentum inſidias ſpectes, non niſi à malo ſunt, à dolo, & mendacio: ac piis auribus pudorem ſuſcitant. Adeóque jam ſunt ſtercorum correctores, ablutores, id eſt, malarum artium inventores. At ſunt, qui ignaviam Inteſtino, per Clyſterem introduxêre, vel alio vitio contraxere, ideóque deinceps ſibi Clyſteribus aſſueſcendum perſuadent. Sanè vitium ſtipticitatis, ut alia radice ſcaturit ac pendet, facilè proprio ſanationis termino ſuccurritur. Etenim ut qui minùs laxam alvum habet, ægrotat: ita & qui pigram patitur, laborat.

15 Sanandum eſt malum, non autem palliando, per Clyſterem quotidie alvus proritanda & laxanda eſt. Facilis nempe eſt prognoſis, quod ſic pergendo, noviſſima ſemper erunt deteriora, vitáque concredita ejuſmodi auxiliatoribus, neceſſariò accurtetur. Subſcribent his, nationes quotquot laxantia in horrore habent. Vt Campinienſes, Arduennenſes, itémque Aſcuriani &c. quibus ut Clyſter eſt inſolitus, inauditúſque: ita ſenium robuſtum & fre-

16 quentiſſimum. Eſt cæterùm Clyſteri ultimus ſcopus, quod juſcula carnium liquatarum, ſpe alendi injiciant, Quod profectò, intolerandæ ſtupiditatis eſt argumentum. Nam injecti liquores, primùm ſe miſcent ſtercori ibidem reperto, deinde infunduntur partibus, quibus proprium eſt cuncta in ſtercus mutare, ac tertiò, conſtat per experientiam, quòd ejuſmodi juſcula, ſi binis horis abinde rejiciantur, oleant non ſolùm ſtercus; ſed quodammodo cadaver. Etenim cùm non eatur ad ſecundum aut tertium, niſi per primum: non poſſit autem, è cibis in ſtomacho indigeſtis, & in verum ac laudabilem chylum non commutatis, fieri cruor ullatenus: ſequitur etiam, quod injecta juſcula cadaverentur, nunquam autem, poſſint in ali-

mentum

mentum tranſire. Nec arguit quidquam, quod ejuſmodi juſcula, carnem liquatam gerant, per modum Chyli; Nam actum eſt nihil, niſi priùs ſuſceperint fermentales proprietates primæ digeſtionis, præparatorias ad vitam, alibi extra ſtomachum, non reperibiles. Quidquid enim indigeſtum è ſtomacho labitur, moleſtum eſt, diarrheas, tormina, itémquè ructus nidoroſos movet, & Aſcarides gignit. Quæ autem infernè injiciuntur, quia nequidquam beneficii primæ digeſtionis habent, neceſſariò cadaverantur. Quia calorem loci quidem experiuntur: ſed orbantur vero fer- 17
mento vitalis digeſtionis. Miſeror ſanè Medicaſtros, enemata in ejuſmodi abuſus detorſiſſe, nec ſemel ad præfatas rationes reſpexiſſe: & metuo, ne qui magnatibus tantopere aſſentantur, poſthac aliquem epulari jubeant, eúmque ad vomitum, poſt tres horas cogant, ut quod evomuit, per anum injiciant iis, qui multa macie & atrophiâ confecti ſunt. Sanè ſervum pecus adulator ignarus, medi- 18
cum agens, nec quidquam habens, præter corporis, & virium diminutiones, diſcere recuſans, quia malè agendo conſenuit, nec unquam aliquid laude dignum indagavit totus lucro intentus, ſimulátque è Scholis dimiſſus, ſuis ſemper veſtigiis inſiſtens, neces hominum excuſans, quia ſecundum artem curavit, antecedentium gregem inſecutus. His inquit, Seneca, Multi ad ſapientiam non pervenerunt: quia putabant ſe perveniſſe. Opprobrio æſtimant plenum, ipſum ſemel Doctorem, ab aliis adhuc diſcere debere, Anile ergo inventum, enema nutriens. Vidi namque in fortioribus, juſcula cadaveris fœtore horrentia rejecta: in tenerioribus verò, ſyncopes moviſſe. Vbi interim Clyſteres ex malva, & furfuribus, minus incommodi fovebant. Caſſa ergo juvamina vulgaria, à Medenti-

bus ad febrium intentiones, ſive indicationes inſtructa. Quia nequicquam de radice febrium demunt, ſubigunt, aut attingunt.

Remedia uſualia ponderantur.

CAPUT VIII.

1. Cenſura aquarum ſtillatarum. 2. Quales ſint aquæ eſſentiales. 3. Cenſura decoctionum. 4. Confortantia ex auro & gemmis examinantur. 5. Demonſtratio abuſuum mechanica. 6. Gemmæ nil quidquam diſſolvuntur in nobis utut pulveratæ. 7. Perla trita, & acido ſpiritu diſſoluta examinantur obiter. 8. Propriam verecundiam teſtatur Author. 9. Perlæ quæ in officinis diſſolvuntur non ſunt perlæ. 10. Diſſoluta perla aut coralla in acido aliquo, manent quod pridem erant. 11. Quinque notabilia inde ſumpta. 12. Auxilium galli veteris, anile inventum. 13. Examinatur Alkermes. 14. Fruſtra confortantia, ubi hoſtis intus, vel fortiſſimos calcat.

Remedia interna à Medicis uſurpata in febribus ſi ſpectentur, reperientur ejuſdem farinæ, cum reliquis illorum auxiliis. Nam præterquam quod in unum calorem, tanquam ſcopum, & rei cardinem ferantur, in ſe adhuc nauci ſunt, neque ullatenus reſpondent materiæ putridæ. Imprimis
1 enim aquæ diſtillatæ tam quæ refrigerantes dicuntur, ut de Cichoræo, lactuca, portulaca, & plantagine, quàm quæ de claſſe alterantium majorum, quales de gramine, cuſcuta, capillis Veneris, Carduo benedicto, ſcorcionera &c. vel etiam de cordialibus ſunt petitæ, non ſunt revera niſi herbarum ſudores, non autem ſanguis illarum: atque utinam non ad lucri ſuaſum adulteratæ. Sunt nempe aquæ pluviæ viridium & recentium: non autem liquores herbarum eſſentiales, quæ totam
2 rei craſim referant & ſaporem. Ergo impoſturam tegunt ſuo nomine, atque interim, bene agendi
3 occaſio elabitur. Porrò decocta ſtirpium, cum contineant

tineant gummata, & mucilagines ſimplicium, negotium febrili ſtomacho, nauſeas, everſiones, aliáſque moleſtias parant: idcirco etiam cum excrementis ſe jungunt, & ſequeſtrantur poſtquam exhibuerint omnes anxietates. Nec ſaltem quidquam eorum. ad loca affecta, vitaléſque agros, intro defertur. Solent quoque Medici oſtentare ſua exhilarantia, cordialia & reſtaurantia ex auro & gemmis parata, pari ſanè cum cæteris ſtupiditate. Nam 4
etſi ſint in tenuem pollinem comminuta, nequidquam ab igne tolerant, multóque minus, à virtute digeſtivâ. Levigantur enim primum in mortario æneo, partémque æris ſecum gemmæ abradunt, quia lima quavis duriores. Idque officinis quandoque demonſtravi, dum pulverem iſtum 5
gemmarum in aqua forti macerarem. Etenim ſe ſtatim color viridis prodidit, faſſúſque eſt Pharmacopola, quod ſua fortificantia, potiſſimum agerent, communicando ægris viride æris, ſive æruginem. Deinde ſi gemmæ, poſtmodum curioſius triturentur in cote, ſive marmore, ſe longè teneriore, accreſcunt in pondere, & evadunt confortantia marmora & ſaxa, præter originales gemmas. Nam 6
tandē non plus proficiunt levigatæ gemmæ, quàm ſi ſilices aut vitrum pulverata aſſumantur. Idque mecum ſubſcribent, quotquot unquam examinandæ corporū, analyſi vacaverint, mecumque miſerabuntur inanes Medentum ſtoliditates, & infauſtas ægrorum clientelas. Imò perlas vel coralla exhibent triturata, vel aceto ſtillatitio, ſuccove li- 7
monum ſoluta, iterúmque exſiccata, & ſolubilia in quovis potabili. Atqui perlæ non ſunt ejuſdem duritiei cum gemmis cryſtallinis, ſed de regno animali, continéntque dotes pretioſiſſimas, non poterunt non egregiam largiri opem. Etenim Margaritæ ſponte in columbino ſtomacho reſolvuntur quidem,

quidem, at in noſtro, nequidquam tolerant, ſive comminutæ pulvere tenus, ſive ſolutæ ut ante bi-
8 bantur. Imprimis namque notandum me ante reſipiſcentiam didiciſſe, per aliquot perlarum ſic præparatarum libras, vanam tantùm eſſe jactantiam, quidquid ſpondeant de illis Medentes. Deinde veram Margaritam, non habere intus farinaceum, atque diſſimilarem à ſuo cortice pulverem: ſed totum perlæ corpus, ad centrum uſque, eſſe meras pelliculas invicem incumbentes, tanquam ſubſtratos cæparum cortices. Quod mecum ſciunt, quotquot perlas ovalis figuræ, norunt ad orbicularem perlam, redigere. Atqui præfati perlarum cortices nullatenus reſolvuntur per acida antedi-
9 cta: ergo tantùm falſarum perlarum farinam diſſolvent. Imò etſi præfati cortices diſſolverentur, (quod non) adhuc eſſent idem perlæ pulvis qui ante. Cui ſcilicet jam acidi diſſolventis, ſal combinatus ſit, adeóque contingat, illo ſale diſſolventis ſoluto, unà quoque cum eo, ſolvi perlarum, aut corallorum pulverem, quem ſal iſte combibit.
10 Qui pulvis utut oculorum judicio cenſeatur ſolutus, mutatáque Margaritæ ſubſtantia: attamen non niſi mera fraus eſt, & oculorum faſcinus. Nam perlæ aut coralla non ſecus in priſtinâ ſui naturâ adhuc perſtant, quàm alioqui argentum in Chryſulca diſſolutum ſoſpes perſtat, cunctis ſuis priſtinis qualitatibus planè immutatum. Nam aliàs idem argentum, inde iterum non poſſet repeti, cùm à privatione ad habitum non detur regreſſus. Qui ergo perlas ſic ſolutas bibunt, tantum abeſt quod perlarum ſubſtantia lactea fruantur, non bibunt ſibi niſi ſalem aceti ſolutum. Quod Mechanicè ſic probo. Si diſſolutis perlis, aut corallis, aliquot guttas ſalis tartari infuderis, ſtatim occultus perlarum pulvis ad fundum decidit. Quod facti eſt.

Primò

Primò ergo, perlæ officinarum, non ſunt veræ: ſed 11
earum abortus quidam, per mediam conchæ ſubſtantiam intus ſeminatus. Secundò, pulvis perlarum aut corallorum diſſolutus quamquam illudat oculos: non tamen verè eſt ſolutus, manens pulvis qui ante. Tertiò, pro confortativis non ſubſtituunt niſi acidum ſalem diſſolventium. Quartò, pulvis ille ſic ſolutus, non poteſt fieri cruor, ideóque neque ſubire in venas. Quintò, quid ſi introiſſet ad hepar, venam cavam, adeóque digeſtionis vi, ſal acetoſus illi adhærens, tandem in tranſmutationem abſumptus eſſet. Quid aliud præſtarent hujuſmodi confortativa, quàm quòd venas intus exotico pulvere oblinirent? & peregrino tandem hoſpite indelebile malum ſarcinarent? Hæc meſſis de gemmis expectanda. Æquè anile oſtentum 12
eſt, quod de galli veteris jure herbis ſociato pollicentur. Nam imprimis plus vitæ, viriúmque eſt in junioribus avibus, quàm in decrepitis. Judicium deferatur ad Gallinas. Suntque juſcula medicata, ſtomacho ingrata, ac moleſta, adeóque facilè dimittuntur ad excrementa. Itaque hoc modo, ſub mutata larva, iterum ſua apozemata mentiuntur, ſub jure galli veteris. Poſtremò eſt antidotus Al- 13
kermes, quæ licet, quatenus conſtat ſyrupo è cocco baphico (utinam non per roſas adulterato) ſit laudabilis: nihilominus in quantum toſta, aſſatáque, crudiore byſſo, donec pulverari queat, imprægnatur, tota grani tinctorii poteſtas vitiatur. Quod ſericum ſic toſtum, nil aliud ſit, quàm lana bombicina vermium, caumate depravata. Tulit enim id avari cujuſdam ſenis Inventum, putantis, naturam exhilarari rebus, ſuos oculos oblectantibus. Abſit, nam intus, naturam nec aurum, gemmæ, nec pretioſa, ut talia, ſpiritus vitales reficient multóque minùs, aſſata crude byſſus, & ſi eſſet purpu-

purpureo colore tincta: niſi vitales ſpiritus ſibi per
additamenta virium, reſtaurationes perſenſerint.
Cæterùm, fruſtranea ſunt confortantia, & cor-
dialia, quæ perſtite febrium fomite, diminutóque
14 cruore & viribus, expectantur. Nam ſi febris,
robuſtum, ac bene valentem conſternat, quomo-
do fortificari permittet jam conſternatum? præci-
puè per res toto genere exoticas, nec unione ſym-
boli, cum ſpiritibus convenientes? Quomodo
civis ſe fortificabit, qui hoſtem domeſticum, ſe
potiorem, penes recepit? Lurida ergo, atque va-
na, Medentum, de fortificantibus, ac roborantibus promiſſa, fraude plena. Etenim qui vires cum ſanguine exhaurit, ſubtrahítque per evacuantia, vinum verò atque immediata virium reſtaurantia vetat: refrigerantia quoque, ut calori vitali inimica, continuò proſequitur, quomodo robur per electuaria ejuſmodi conciliabit.

Vera cauſa rigoris.

Capvt IX.

1. Rigor & tremor ab impetum faciente ſpiritu, non autem efficienter à cauſa morbifica. 2. Quare intendat rigores. 3. Cur frigus & calorem excitet. 4. Cur incipiat cum frigore. 5. Author non recurrit ad leges Microcoſmi. 6. Intermittentiæ ſunt in omnibus agentibus fere. 7. Modus fiendi frigoris. 8. Modus & cauſa rigoris. 9. Nota ignorantiæ in Galeno, de membri jectigatione. 10. Cauſa ardens febrilis. 11. Omnem motum tam ſanum quàm ægrum efficienter fieri ab Archeo. 12. Quomodo Author id didicerit. 13. Turbulentia Archei turbat urinam. 14. Ordinarium fellis officium turbatur, & facit amarum chylum. 15. Quare etiam vomitus amari illius, nihil de febri minuit. 16. Unde æſtus & ſudor in febri. 17. Quid ſudor indicet. 18. Acor auget frigus, quod probat eryſipelas. 19. Gangrena ut ſiſtatur indubiè. 20. Cur initium continuæ febris ab horrore. 21. Paracelſus notatur. 22. Galeni errores, præſertim de putredine

putredine cruoris, & ſpiritus. 23. *Vera ſedes Diariæ, & hecticæ.* 24. *Fabuloſa Galeni ſimilitudo, pro æſtu hecticæ febris.* 25. *Quare calx per aquam accendatur.* 26. *Probatio mechanica.* 27. *Stolida cauſa oſcitationis.* 28. *Vera cauſa & organum ejuſdem.* 29. *Somnus, ſopor, vertigo, apoplexia &c. ab ore ſtomachi.* 30. *Oſcitatio non eſt in muſculis genarum, aut mandibulæ.*

Hippocrates ſpiritui vitæ, primus nomen indidit, ut ſcilicet ſit impetum faciens, ductórque omnium quæ in nobis contingunt. Quam certè prærogativam demum nemo vocavit in controverſiam. Interim poſteræ Scholæ, velut rotationis vitio vertiginoſæ, cauſas tremoris in anilia figmenta detorſerunt. Spiritus ergo coſmocrator in nobis, initium motivum in nobis ſolus obtinuit, tam locale, quàm alterativum: Rigoris videlicet cauſam, tam quoad motum localem quàm frigoris, atque ſubſequentis caloris alterationes continens. Intendit namque 1
Archeus, per tremulos rigores excutere adhærens parti ſimilari excrementum. Perinde quaſi atque aranea ſuos quatit caſſes, atque rigore ſuccutit, ut excutiat peregrinum, quod in illos 2
incidit. Sed Archeus advertens ſe per rigores parum proficere, Blas alterativum excitat. Quod totum alibi docui naturaliter conſiſtere in hyeme & æſtate, frigore, inquam, & calore: Quorum nempe alternâ viciſſitudine, tandem cuncta ſublunaria, dierum currente numero fatiſcunt. 3
Ab hyeme ideo, in ipſomet Univerſo, anni initium procedit, per ver, & æſtatem, in autumnum, in quo fructus tandem maturantur. Quæcumque enim ex natura fiunt, hoc principium, incrementum, ſtatum, & declinationem ſubeunt. Sic ipſe Archeus, (quatenus ſemina atque vitalia univerſa, generalium naturam imitantur) cit rigores febriles, frigora & calores. 4

Non autem materia febrilis peccans: prout jam ſat ſupérque probatum eſt initio. Sic namque & in oſſium exarthioſi, ſtatim dentes quatiunt, & rigores ſubnaſcuntur, itémque dum prægnans, abortum non vitalem præcociter expellit.
5 Neque enim hæc dico, quaſi confugiens ad commentum Microcoſmi Paracelſi, etſi naturam Univerſi, modum in ſingulis univocum obſervare animadvertam. Natura ſiquidem, ſibi utrobique compar, ac ſimilaris eſt, quod ſenſus febrientium conqueritur, in
6 hyeme ſibi, atque æſtate obvenientibus. Etenim qui in lucta ſuſpirioſus ſuccubuit, aliquantiſper quieſcit, & anhelitum recuperat, pérque moram vires reſarcit, quibus incumbentem victorem excutiat. Sic naturali ductu univoco, Archeus in febribus ſibi quietes per intervalla imperat, ac dein reſumptis viribus & vicibus, hoſtem febrim nititur excutere.
7 In quo ſanè pars, cui inſidet materia febrilis, primum ſe contrahit in rugas. Quod ſentitur facilè in præcordiis. Parti verò obſeſſæ, totum genus venoſum, quodam conſenſu collaborat, ſtrictímque ſe arctat contractis fibris obliquis. Inde namque rarus, durus, atque minutus pulſus, frigoris index ac opifex. Hanc enim corrugantem ſtricturam venarum, quiſque febriens, ſi in ſe animadvertat, facile dignoſcet, ac penitus naturalem etiam benevalenti. Nam etſi ſcrotum laxum propendeat, ſtatim tamen atque ſcoria humana ad ſphinctera delabitur, corrugatur ſcrotum ſuapte ſponte. Naturale eſt itaque venis, & partibus primariò affectis, ſeſe in rugas contraxiſſe. Cùm igitur venis paſſim aſſocientur plerumque arteriæ, neceſſe eſt has, pariter obliqua cum venis convulſione contrahi. Quod ſanè facilè percipient febricitantes, ſi horum memores, ſeriò attendant ad ea, quæ ſentiunt. Hæc igitur eſt frigoris cauſa in febri-

febribus. Tremoris autem cùm ſit in ipſis muſculis, notandum eſt, muſculos habere duos motus. 8
Vnum quidem, quatenus ſunt clientes voluntatis, ut edant voluntarium motum: Alterum verò, in quantum invitâ voluntate, proprio feruntur motu: eſtque hic iterum duplex, prior ſcilicet, qui unico tractu violento, contrahitur prout in Spaſmo, Crampo &c. Alter verò, qui intervalla patitur, qualis eſt tremor febrilis, jectigatio, & tremor membri alicujus (puta capitis, aut manuum &c.) ſenio, ac potatoribus familiaris. Profectò non ſine 9
nota Galenus tranſeat, quin riſu excipiatur. Docet enim ejuſmodi ſenilem tremorem fieri, ex lucta ponderis cum facultate motiva arbitrali. Quodque hæc nimirum conetur membrum attollere, ſed ob debilitatem, inchoatum motum ſiſtat præ pondere membri, impeditum. Quaſi verò facultas motrix voluntaria, niteretur invitâ voluntate attollere jacens atque quietum membrum ut continuò ſubſiliret? Redeo ad terminos de febribus. Cùm itaque nedum pellis (ut in ſcroto) verùm etiam membranæ ſingulæ motu proprio ſibique naturali criſpentur, rugentur, contrahanturque, non eſt abſonum, & muſculo ſuum dare motum. Etenim ſic & à morte in Tetano utrimque tenduntur muſculi, dudum ab interitu omnis voluntatis. Sic nempe purgantium venenoſa qualitas, non rarò partes muſculoſas convellit, & in febribus læthalibus, invitæ ſunt convulſiones, cum intercalari remiſſione. De quibus cum tractatu de Spaſmo diffusè egerim, hoc loco monuiſſe ſat fuerit, quod duæ iſtæ facultates motrices, naturaliter competant muſculo. Quarum una feriatur, quieſcítque quamdiu muſculi bene ſe habent: ſed movetur velut auxiliaris in occurſu rerum ſibi moleſtarum.
Tandem igitur cùm Archeus per venarum & 10

arteriarum obliquam contracturam, pérque muſculorum trepidationes, ſe nil proficere adverterit; indignatus, quidlibet motitat, ut peregrinum hoſtem à ſe excutiat. Quocirca repeto quod jam aliquoties dixi; Nimirum omnem motum, tam in ſanis, quàm in ægris, immediatè proficiſci, conſtitutivè, & efficienter, ab Impetum faciente Archeo: occaſionaliter verò à cauſis occaſionalibus.

11 Quod mechanicè primum deprehendi per quædam febrium remedia. Quippe ſi ipſo die acceſſus, & horâ opportunâ propinentur, ſæpe unicâ vice, multas febres tollant. Eſt iſta nempe opportunitas, in ſpatio horulæ, ante paroxyſmum, quantum ſcilicet exigit actuatio medicaminis & ſtomacho vacuo. Nam ſi detur diebus quietis Intermittentium, vel dudum ab incepto paroxyſmo, dum medicamen non præſentit naturam ſibi auxiliatricem, tam ad actuandum ſive animandum, quàm ad expellendum materiam occaſionalem febris, incaſſum propinatur. Imò tum angit medicamen magis quàm juvat, quatenus naturam, dum quieſcere mallet, ad proſcriptionem ſtimulat. In Peſte verò, malignis, aliiſque continuis, ſi porrigatur jejuno ſtomacho, nec per potum ejus actio interturbetur, plerumque unicâ vice totum ſanationis adimplet officium. Alioqui ſanè dum ſtringuntur & anxiantur venæ vel aliàs, natura ab incæpto avocatur opere; vel intermediâ quiete expergeſit: Indignationes Archei irritantur magis. Nec ſat fuit hîc nuditer dixiſſe, quòd Archeus, in febribus primo Blas frigoris, atque dein caloris ſuſcitet, quatenus ſemina, mundi typum in ſe æmulentur & deferant. Siquidem nihil à ſeipſo movetur naturaliter, excepto Archeo, qui primus motor animantis eſt. Unicuique enim ſemini datum vigorem ſcio, ut ſemel hic excitatus, deinceps propriâ virtute

ſeipſum

ſeipſum ſit movendo, omniáque alia deinceps præter ſe, quæ ſub ſphæiâ ſuæ activitatis continentur.
13 Turbidæ ideo atque confuſæ excernuntur urinæ, vapores acidi & indigeſti, etiam & nidoroſi ſuſcitantur, euntes in loca impropria, frigoris cauſam augentes.
14 Fel autem, quod regulariter chylum ſtomachi acidum, commutat in ſalſum, (ut videre eſt in urinâ) præpoſtero negotio, inſertam in duodeno inteſtino, ſuccum jam convertit in amarum.
15 Archeus interim totus tum expulſioni intentus, hoc amarum recrementum, aliàs doloſæ ſiticuloſum, ſub frigore febrili: non rarò excutit, nec tamen inde quidquam febriens proficit quod noviter contaminatum, præſto dejiciat. Quia eſt productum in febribus excrementum: non autem mali radix occaſionalis.
16 Tandem itaque velut iratus Archeus, ſeipſum accendit propriâ thymoſi (non autem à putredine deprompto calore) hoſtémque adoritur, æſtuat, olidúmque tandem ſudorem profundit.
17 Non alio fine, quàm ut expellat hoſtem, ſub qua excretione patefacit, quod iſthac materia febrilis naturaliter pellenda ſit, & Medico indicet naturam ducendam, quà ſponte vergit.
18 Id eſt, Diaphoretica ſola, eſſe febrium appropriata atque ſpecifica remedia. Etenim eryſipelatis initio, frigus inſolitum, modicum, non tamen rigor, quia acor habituoſus adhuc modicus: qui dum ad corporis ſuperficiem pertigerit, extra proprium ſui diverſorium, ibidem aceſcere, atque putrere pergit. Ideóque ſaponaria & lixivialis medela, extinguit eriſipelas.
19 Vt & lixivium forte, gangrenas profundè ſcarificatas potenter ſiſtit: eò quòd in lixivialibus, omne acidum commoritur.
20 Febres continuæ ab intus detentâ aciditate, ſimiliter primum rigent, & in finem ſive conſumptionem uſque poſtmodum æſtuant. Palpitatio cordis quoque otioſos,

 atque

atque vini heluones exercet, prout & Artiſtas diu
21 multúmque circa aquas fortes occupatos. Vtpote ubique aciditas vaporalis, pervadit noſtri peni-tiſſima, attamen ſine febri, nam deeſt materia occaſionalis. Paracelſus enim, ex unico æthnæ igne ſulfuris & nitri, ſupra ſexaginta febrium ſpecies hariolatur. Nec ullam febribus ſedem detegit, utrobique methodi expers. Galenus verò ut intermittentium ſedem in oſculis ſive extremis venarum diſponit: ita Continuarum nidum, citra vel ultra hepar ſtatuit. Synochum autem tam putri-
22 dam, quàm non, per venam cavam circa cor collocat. Diariam quoque in ipſo ſpiritu vitali, adeóque in ipſo etiam corde conſtituit. Quo nil hebetius cogitari potuit unquam, quàm decernere, ſpiritum vitalem putrere conſtante vitâ. Nam cùm ille, ſit balſamus ſolus qui nos à putredine vindicat, quid tandem erit reſiduum quod balſamet ipſum balſamum ſi putruerit hic? quidve ſaliet ſalem ſi corrumpatur? etenim ſi levicula ſui portione putrefieret, totum mox neceſſariò contaminabitur: cùm ſpirituum in ſpiritus, ſit craſis potentiſſima, & vernaculum ſymbolum. Vita namque vix horæ quadrante protrahitur in Peſte, dum contagium invadit ſpiritum. Pariter ſi putredo cruorem apprehendat, mox velut continuata in cruore Gangrena, neceſſitata mors oboritur. Dicam igitur & ſedem & materiam febrilem, qualiter experientia, longáque rerum indago mihi patefecere. Sermo mihi eſt de febribus per ſe atque ſolitariis:
23 non autem alienâ paſſione genitis. Imprimis itaque Diaria, quæque ephemera dicitur, ab unius diei duratione, ſedet in ſtomachi cavo & plerumque ex vitiato cibo. Quare & à vomitu, vel peractâ digeſtione, ſponte ceſſat. Similiter febris tabida, ſive hectica, quædam eſt quotidiana Diaria,

à cor-

à corruptâ cibi parte, mox ſumptis cibis repetens. Nam etſi appetitus perſtet ſoſpes, edántque ut lubet, ſaltem Corruptor in pulmone non ceſſat aut feriatur, quin continuò tranſmutet cruorem in flava, dura, ſpiſſa, & quandoque cinerea phlegmata. Sub quo corruptionis labore avocat ſpiritum à muniis digeſtionis, fitque aliqualis corruptio ſemidigeſti. Pudendáque eſt hujus loci Scholarum fabu- 24
la, quam pro lenta hac febri ſibi comminiſcuntur, ubi enim potiſſimum putredinem pro calore accuſare poſſet, non fuit auſus eam impendere. Quod ſcilicet calx accendatur aſperſione aquæ, eodem pariter modo contingat in febri tabida. Quòd nempe poſt unam aut ſeſquialteram horam, iſta febris invaleſcat, & adoriri videatur poſt cibum, quatenus tum, aſpergantur partes ſolidæ, alimento è cibis aſſumptis parato. Imprimis, his obſtat quod infra binas horas, in ſtomacho ſano, nondum ſit peracta concoctio Chyli, multò minus completa ſanguificatio: miniméque cruoris in ſecundarium, & ſpermaticum alimentum tranſmutatio, utpote quod roris modo ajunt diſpergi in penitiſſima ſolidorum: longiſſiméque ac tardiſſimè, pulmo hoc novum alimentum, ab hepate mutuat. Ergo nequeunt ſolida inſtar calcis aſpergi & inde accendi, quantiſper in ſtomacho negotium eſt cum chylo. Deinde iſta calcis ſimilitudo, eſt meræ inſcitiæ. Vt- 25
pote quæ non accenditur propter aſperſionem per ſe: ſed per accidens. Quatenus nulla ſalia ſaliunt, vel agunt, quamdiu ſicca, id eſt, niſi reſolvantur. In calce vivâ autem eſt duplex ſal alcalizatum. Vnum quidem lixiviale, & alterum acidum, & utrumque per ſenſum guſtus diſtinguibile. Quæ duo ſalia, reſoluta per aquam, dum in ſe invicem agunt, accenduntur, quod idem accidit in Thermis, ſale acido fontium, in marcaſitarum lixivialem

materiam primam agente. Idipſum per mechanicam, & à poſteriori, non quidem propter quid; ſed
26 quia eſt, ſic probo. Etenim ſi ſali tartari, ſpiritum vitrioli acidum ſuperfuderis, confeſtim ambo, actu frigida, æſtuant. Ideóque ex calcinato plumbo in ſpiritu aceti, ſi hunc totum abſtraxeris, quamprimum atque alcali ejus, combiberit humidum ex aëre, realiter ignem cóncipit, etiam in pera. Quamobrem neſciverunt Scholæ, ſi calx non accenderetur mutua ſpirituum ſalium agitatione, quod nunquam lapideſceret. Denique quid eſt in vivis, quod calcis ſiccitatem referat? Quid, inquam, quod actu ſiccum? calcineum? & non quotidiano rore, continuóque permadeat? An non digeſtio ſolidorum eſt continua, ac interrupta? Sanè utut conſiderem, propinant nænias pro elementis naturæ ſtolidæque ignorantiæ plena eſt ſimilitudo calcis, cum febri hectica. Atque ut oſcitatio febres multas comitatur: ita ſanè oſcitanter atque febriliter cun-
27 cta tradidêre. Cujus ergo etiam notandum, inſulſam cauſam oſcitationi dari à Galeno. Scilicet quod fuligines congeſtæ muſculos mandibulæ ſuſcitant ut explodantur. Imprimis plurimæ fuligines inflarent illos muſculos, quibus multa eſt oſcitandi neceſſitas & frequentia. Deinde cùm ejuſmodi fuligines eſſent ultimæ digeſtionis inſenſilia recrementa, cur illa potiùs, quàm aliarum partium ſui expulſionem moverent? cur non quotidie id ſollicitarent? & ſubinde per quadragenariam non oſcitatur? Cur in febribus illæ fuligines magis obviæ,
28 quàm in Podagrâ, & Apoplexiâ? Certe nulla eſt functionum noſtri corporis quæ magis ad exemplum movetur, ut oſcitatio. Oſcitantem namque facilè ſequimur, etiam nolentes ac inviti. Non igitur oſcitatio à fuligine, ſed ab illa facultate & parte, quæ imaginationi paret. Etenim Scholæ mecum admit-

admittunt os ſtomachi à conſpectu facillimè mo-
veri. Quoniam plurimi nauſeant, & vomunt pro-
niſſimè, conſpectis aut imaginatis ſordibus: viſó-
que acerbi pomi eſu, os multis ſaliva liqueſcit. Os
ſtomachi ergo potiſſimùm ad imaginationem
movetur. Somnus verò, item ſopor, Coma, Cato- 29
chus, Catalepſis, Vertigo ejúſque generis acciden-
tia ab ore ſtomachi promanant (prout alibi de
duumviratu:) Oſcitatio verò eſt ſomni prænuntia,
vel pediſſequa, idcirco eidem parti oſcitationem
tribuo. Nam incola phantaſia primorum impe-
tuum ibidem habitat, cordiſque nomenclaturam
ideo ſuſcepit. Sic & à mœſto, frequentia ducuntur
ſuſpiria, ut os ſtomachi ſenſibiliter aggravatum,
allevient. Ita ergo à ſegni ſtomacho dormitionem
poſtulante, libido oſcitandi muſculos ſubter dor-
miendum irrequietos, excutit, tendítque, in quo,
muſculos buccarum, & Tracheæ in clientelam vo-
cat: non ſecus atque os ethmoides circa organum
olfactus, pro ſternutatione in ſubſidium vocat
muſculos thoracis. Prout enim cauſa ſternutatio-
nis non eſt quærenda in muſculis quibus fit: multo
certè minus oſcitatio eſt muſculorum mandibulæ.
Cum alioqui compreſſis dentibus, id eſt, motu 30
contrario mandibulæ, etiam oſcitari poſſit. Rectius
enim Scholæ ad aſperam arteriam oſcitando re-
ſpexiſſent, quæ trahitur binis digitis deorſum mo-
tu heteroclito. Interim de fuligine illius arteriæ,
nequidquam ſonuerunt unquam: quippe quæ ſat
ſemper patet, & aëri pervia, alioqui oſcitare non
deberet. Iſta nempe eſt corporis compago, quod
etiam in non neceſſariis, mutuas membra manus
tradant, ac quaſi pro jure proprio certent aliena
organa.

Sedes Febrium.

Caput X.

1. *Unica ſedes continuarum & intermittentium.* 2. *Variant febres, ex ſolâ materiâ occaſionali.* 3. *Nidus febrium quibus claudatur terminis.* 4. *Cauſus & Synochi prope os ventriculi.* 5. *Probatur à læsâ actione.* 6. *Quartana, exlex in ſede ſuâ.* 7. *Materia & ſedes malignarum.* 8. *Peſtis quî à cæteris febribus ſeparetur.*

1 SEdes continuarum febrium non differt ab intermittentium. Hactenus proinde occurrunt continuæ, quæ in Intermittentes deſinunt, & contrà. Variant itaque febres illæ, non commigratione locorum, aut ex natura diverſorii: ſed ſolius mate-
2 riæ occaſionalis, ergo. Hactenus quoque repugno nedum Galeno, ſed & Fernelio de locorum febri-
3 lium eſſentiali differentia. Nidus ergo febrium, in primis eſt officinis, extenditur ſcilicet à Pyloro, per duodenum, & vaſa ibidem multiplicia, Inte-
4 ſtina item; venas Meſenterii, Lienem, uſque ad hepar. Proximiores autem ori ventriculi, ſunt eo moleſtiores, ſuíſque anxietatibus magis formidan-
5 dæ. Meam de ſede febrium doctrinam, confirmant nauſea, præcipuè carnium, piſcium, & quæ facilè cadaveris inſtar olent, perhorreſcentia, mox à febrium introitu; ſitis item, inappetentia, cephalalgia ſyncipitis, hemicrania ſiniſtri lateris, deliria, ſopor, vigilia, anxietates topicæ circa os ſtomachi, ructus nidoroſi, conſternata digeſtio, vomitus, linguæ quoque amaror, ſiccitas, fiſſuræ, nigredo &c. Quæ ſanè ſunt indicia oblæſi duumviratus in actione regiminis: huc accedunt ſuperveniens ructus acidus, nubecula urinæ, quæque coctionem ſtomachi rediiſſe arguunt prout in tractatu de
6 Uronomantia alibi. Sola autem quartana in Splene ipſo, veníſque ſibi contiguis, hoſpitium delegit.

Maligna

Maligna verò ſola, aliquid putridi peculiariter ſibi vendicat circa orificium ventriculi. Sunt autem 7
tantò pejores, quæ non in ejus concavo, ſed in convexo ſederint: eò quòd non niſi extraordinarium arcanum, ad iſta attingat loca. Ideo namque Caſtrenſes, & Endemicæ omnes, cæteris ſunt pervicaciores, ac plerumque citra ſitim. Quibus vix perceptibilis calor eſt, ſolaque ægros continua anxietas ad feretrum ducit. Hujuſmodi namque febres, de foris tantùm contaminant, ultimum ſtomachi nutrimentum afficiunt. Quia revera quamdiu vivitur perſpirabile atque expirabile eſt totum corpus juxta Hippocratem. Etenim alibi demonſtravi, pulmonem, & diaphragma undequaque poris pervia in vivis, qua dum endemica tranſeunt, ac ſtomachi connexum percutiunt, non raro ſtomachi ultimum alimentum inficiunt. Diariam dixi cum hectica in ſtomacho ſedêre. Peſtis autem 8
in hoc, à cæteris malignis diſtat, quòd cùm non ſedeat in ſordibus febrilibus, ut neque in cruore; afficiat tantùm ipſum ſpiritum vitalem ſui odore, ob id quoque intret & exeat neceſſariò cum aëre per poros diaphragmatis, adeóque tendit ſic primariò ad ſtomachum, nec potens pergere ulteriùs motu locali, ſuam ibidem ſiſtit impreſſionem in nutrimento ſtomachi. Vnde mox vomitus, Cephalalgia, ſopores, deliria, ſyncopes, & quæ vitiati oris ſtomachi conſequuntur dominium.

Cauſa occaſionalis febrium.

CAPVT XI.

1. Cauſa occaſionalis febrium, non eſt vera continens. 2. Cur cauſa occaſionalis ſit diverſa in ſe. 3. Duplex cauſa occaſionalis. 4. Cruor eſt compoſitum naturale & ſimplex: ideóque non appoſitum ex diſſimilaribus. 5. Prior cauſa occaſionalis & materialis febrium. 6. Altera materia, 7. Scholarum

rum ignorantia de tinctura urinæ. 8. *Cur urina tingatur tardiùs.* 9. *Falſa judicia Scholarum de urinis.* 10. *Fabula Scholarum de tinctura felleâ urinæ.* 11. *Argumentum Scholarum ex inſcitiâ Galeni.* 12. *Quid rectius exinde colligendum eſſet.* 13. *Sagittator delirii ubi habitet.* 14. *Cur in delirio non ſit adhibendum remedium capiti.* 15. *Unde naſcantur apoſtemata univerſa.* 16. *Injuria ſcholarum.* 17. *Unde eneorema.* 18. *Bonus medicus cur criſim negligat.* 19. *Quid ſit coctio in febribus.*

FOEdum, ac miſerandum, imò & luctuoſum, Scholæ exhibent ſpectaculum, paſſim obvium. Vt cùm febris, nos palam alloquatur, nihilo magis à tot ſæculis cognoverint eam ut neque pellere ſciant radicitus. Quod jam nequidquam feliciùs ſanentur febres, poſt bis mille annorum experimenta, & diſſectiones, quàm olim ab initio. Enim-
1 verò quidquid eſt cauſa cauſæ, idipſum eſt etiam cauſa cauſati: Quapropter cauſa occaſionalis indeſinenter præſens, & intus hoſpitata (quam continentem vocant alii) eſt cauſa cauſæ internæ febrium (quam mox declarabo) ipſius febris, & accidentium inde natorum. Si enim cauſa occaſionalis, eſſet vera cauſa continens, ipſiuſque febris materia; profectò nulla eſſet unquam Intermittens. Nam poſitis cauſis eſſentialibus, ad febrim requiſitis: neceſſariò quoque febris adeſt: ſed cauſa occaſionalis adeſt ab initio uſque ad finem, quæ ſi continens eſſet, & eſſentiam febris in ſui gremio effectivè contineret, etiam febris adeſſet, quamdiu iſta continens ſui cauſa. Sed conſequens eſt falſum; ergo & Antecedens. Id eſt cauſa iſta non eſt continens, & intima de febrium eſſentia:
2 ſed externa illi, & ideo occaſionalis. Cúmque in varietate cauſæ occaſionalis conſiſtat ratio, qua vel eſt continua, vel intermittens: cur etiam plus minúſve moleſta ſit, citatior, aut tardior pro ſui expulſione. Neceſſe eſt, nec unicam unius putre-

dinis

dinis dari occaſionem ſeminalem. Cùm igitur rerum definitio aptiſſimè à cauſis conſtituentibus, & eſſentialibus petatur (prout alibi de logicis) duplicem ideo ſtatui cauſæ occaſionalis materiam: novam quidem, atque hactenus inauditam utramque. Inauditam, inquam, quippe qui utramque 3
bilem, pituitam, & cruorem velut ſanguinis conſtitutiva, non agnoſcam, nec admittam in natura (prout pluribus, peculiari de humoribus tractatu, demonſtravi) nec imprimis cruorem, appoſitum è pluribus diſſimilaribus, concedo. Vt neque ſi inde conſtitutus eſſet, unquam 4
immediatè in ſui conſtitutiva retrocedere poſſet, neque illos in extravenato cruore oſtendere, erroríſque anſam Scholis dare poſſet. Cùm à privatione non detur immediatus regreſſus ad priſtinum habitum. Quare frivolum eſt, arguere quatuor eſſe in ſanguine humores, quod quandoque tria, & quandoque quatuor exin, per ſui corruptionem ſecernantur. Quam quæſtionem, ut alibi ſat ventilatam deſcripſi, hîc obiter attigiſſe ſat eſt. Siquidem hoc loco, nullam ex iſtis hu- 5
moribus, opem petendam duxerim. Sed in ultima alimenti digeſtione, dum partes ſolidæ, ſibi è ſanguine ſtudent aſſimilare nutrimentum, contingit perſæpe degeneres fieri alterationes, & velut abortus præpoſteros. Hoc ergo degener alimentum, varias ſubiens ſuę mutationis abuſivas teſſeras, diverſas quoque febres gignit. Longéq; diſtant primi illi, ſuppoſitíque humores ex chylo, & chymo parati, à vero ſolidorum alimento, per ſanguinis tranſmutationem degenerante. Itaque febres non ex utraque bile, pituitâ, cruore & ſpiritu putridis, ſed ex ſecundariis, non quidem putrentibus: at inter aſſimilandum degeneratis, oriuntur. Degenerant verò admiſtione rei extraneæ, vel impreſſione pere-

6 peregrinâ, vel demum errore indignati, vel avocati Archei. Alteram porrò cauſam occaſionalem febrium deduco aliunde. Quod ſcilicet, quia indubiè per Anatomen credimus, venas Meſaraicas, per totum inteſtinorum ductum conſperſas, ſugere quidquid liquidi, & Archeus ſibi familiare fore noverit. Trahunt itaque præfatæ venæ ex Ilei inteſtini extremis, hiſque cognatis groſſioribus inteſtinis, ſuccum quendam: Sed cùm ibidem non ſit ampliùs aliquod alimentum, at potiùs ſtercus aliquod, aſſugunt ens hactenus anonymum, quapropter illi novum nomen dare debui, Scoriam ergo voco, ſive ſtercus liquidum, ad ſuos fines in natura utile. Quippe urinæ incommodis reſiſtens, adeóque urinæ tinctæ, non tam citò lapideſcunt,
7 atque aquoſiores. Quidquid ergo urinam tinxit hactenus, eſt Scoria, non autem fel: prout alioqui Galeniſtæ deluſi, tyrones ſeduxerunt, (quod alibi latiùs in uronoſcopia) adeóque ſua, de urinarum tinctura, judicia, ad felleos, & bilioſos humores delata, non niſi ſcoriam, ſive ſtercus liquidum ſpectant. Nam quantumque vel minima fellis guttula in lotio eſſet, (quanto minùs tanta, atque exigitur pro totius ſaturata tinctura) tota amaricaret: ſed non amaricat: ergo, non ineſt ei fel. Major conſtat ex ruptura fellis in piſce, utcunque piſcem exquiſitè abluas à felle, tamen guſtu amarus eſt. Minor obvia eſt guſtu. Quod autem lotii tinctura ſit Scoria, patet per diſtillationem. Hujúſque demonſtrationes in tractatu de Duelech, cuíque ex-
8 periri volenti, obtuli obvias. Ultimò ergo, tinctura ad lotium tranſit: quod chyli in Scoriam mutati adventus, ad Colon Inteſtinum ſit tardior, quia
9 hoc colon, eſt ſitu poſterius. Falſa ergo hactenus fuerunt judicia Scholarum, de coloribus, & contento urinarum, & inde deſumptæ hariolationes.

Lepida

Lepida ergo ignorantiæ fabella eſt Galeni, dicentis: Manè video urinam meam aqueam, quare me 10
repono ad quietem, & poſt aliquod ſpatium, tinctam video, quia bilis ultimò advenit, & ſic urina ultimam ſui digeſtionis maturitatem recipit. Quaſi urina in veſica, ſi non emittatur coqueretur maturitate ſui, vel additamento tingentis fellis? Bilis ſanè, ſi qua eſſet, cognatim oriretur cum aliis humoribus, & ſanguinis ſero urina, eodem ſcilicet jecoris ſanguificantis labore, quo lotium tranſit per jecur, bilis affuſa illud tingeret, & non aliquot horas poſt, niſi oſtendant, utile fore iſtam bilem excrementalem aliquantiſper, & ſeparatam, aſſervari extra lotium. In oppoſitum autem ſic argumentantur ab eventuali conjecturâ, & cauſis malè intellectis. Ajunt enim experientiæ eſſe, quòd in febri- 11
bus continuis, ſi poſt flavas urinas, repente aqueæ appareant ſignificari futura deliria, ob abreptam in caput bilem, juxta Galenum. Sed hic vir oſtendere debuiſſet. Quis miſſor illius bilis eſſet, quis ductor per venas & quodnam receptaculum iſtius bilis. An ſinus cerebri (nulla eſt enim alia in capite cavitas) ſine morte præſentaneâ, bilem iſtam ferret? & quo fine hæc faceret natura, ut à cloacis humorum, emunctorio vicinis, directè in oppoſitum, bilem febrilem, & totaliter excrementitiam, ad nobiliſſimum viſcus deferret? Ego verò, in mea 12
uronomantia, ex iiſdem lotii ſignis collegi, ſcoriam non ferri per venas more debito ad lotium: ergo præter naturam detineri alibi, certum eſt: non ferri autem ad caput: ſed ad præcordiales venas, id eſt, ad ſedem febrilem, ipſum alterum excrementum febrile, unde auguror, febrim auctum iri; & inde delirium. Quod autem ſagittator delirii, & amen- 13
tiarum, habitet in præcordiis, patet tam ex Hippoc. Cui vena in hypochondrio fortiter pulſat, is mox

mox mente alienatur: quam ex proprietate nomi-
nis, in Scholis recepti, quo paſſionem hypochon-
14 driacam, à ſede denominant. Quod autem ſagit-
tatoris ſcopus ſit cerebrum, ut deliria, & ſopores
excitet, non debet movere Medicum, ut proinde
capiti remedium adhibeat. Si quidem id ſemper
eſt ad poſterius ad tela vibrata: non autem ad ſa-
gittatorem, medelam applicuiſſe. Quare quam-
diu Scoria, rectà fertur ad lotium, velut naturale
ſibi emunctorium, bene eſt: at ſi obliquè, aliò fe-
ratur, fit febris continua. Tam quia natura ſui eſt
excrementum, quàm quia hoſpitio indebito rece-
dit. Alioqui alimentum, in viâ digeſtionis ultimæ
degener, plerumque mitius eſt atque inſipidum,
ideóque Intermittentes dat, & longiores, quate-
nus glutinoſior eſt illarum materia. Atrocior
verò eſt Scoria: atque ideo crudeliores febres con-
tinuas ſuſcitat, citiúſque ad periodum aſpirantes.
Duo autem hæc excrementa, ſive ambæ cauſæ
occaſionales, ubi conſpiraverint, ſpurias, hæpia-
las, hemitritæas, ſeſquialteras, & erraticas febres
proferunt. Potentioribus ergo inciſivis egent in-
termittentes, quàm continuæ, quia pertinacio-
rem, magíſque glutinoſam materiam occaſiona-
15 lem habent, vaſis quæ intus adnaſcitur. Sin au-
tem alimentum iſtud, ſupra hepar degenerat,
apoſtemata varia ſuſcitat, non autem febres pri-
marias. Etenim quia & in Phlegmone cruor, vel
alimentum ſolidorum, in pus degenerat, febrim
quoque neceſſariam advehit. Cúmque ad ultimum
devenerit, minor labor & dolor. Prout & per con-
16 tinuas, tum criſis vel abſceſſus inſtat. Etenim cur
Scholæ non concludunt, potius ex nubecula uri-
næ pituitam, quàm perfectæ concoctionis ſignum,
ſi unica bilis lotium tingat? Sanè nubecula iſta,
denotat primariò, quòd ſtomachus acidi ſui fer-
mentum

mentum recuperarit. Unde Senex, ructus acidos 17
nidoroſis ſupervenientes bonum ait, adeóque declinationem febrium adeſſe deſignat, aut Criſim. Bonus autem Medicus, negligere criſes de- 18
bet, quia anticipare. Nam natura criſim non facit, niſi dum ſola totum onus bajulat, ſtatis diebus. Verus ergo Medicus, ante criſim, morbum ſuperare debet, ideóque nec criſim expectat, nec optat: Iufidus autem, poſttergata naturæ intentione; Criſim vel impedit, vel dilatat. Coctio verò, quæ in febribus expectatur, eſt tenacis materiæ inciſio, & abſterſio: Non autem, quod alioqui natura 19
moliatur, digeſtionem rei præter naturam, nec coquat quicquam, niſi ſimilari ſemper, & univocâ digeſtione, ſibi prætendat aſſimilare. Sæpè namque ideo in quartana nubecula apparens, evaneſcit, eòquòd coctio, quam nubecula deſignat, non ſit vera materiæ ſubactio primaria intentione; ſed ſtomachi ſaltem fermentum digeſtivum. Alioqui materia febrili ſemel facta fluidiore, non ſupervenit illi nova cruditas.

Diæta Febrium.

CAPUT XII.

1. *Quis victus tenuiſſimus acutorum.* 2. *Cibis non ſunt miſcenda medicamina herbacea.* 3. *Potent febrientes.* 4. *A carnoſis abſtinendum.* 5. *Medentum veſania.* 6. *Qualis cibus & potus febrientibus aptus.* 7. *De vini uſu in febribus diſceptatio.* 8. *Febrim & calorem radicaliter diſtingui.* 9. *An remedium ſit calidum vel temperatum pro febri, parum refert.* 10. *Objectio refutatur.* 11. *Archei accenſio quanta.*

UNico Hippocratis præcepto iſto. Quod in 1
morbis acutis ſtatim tenuiſſimo victu utendum præcepit. Victum autem tenuiſſimum non interpretor arctum jejunium, ſive abſtinentiam ſeveram;

ſeveram; nec item juſcula carnium, quocumque
2 herbarum favore alterata. Profectò non ſunt me-
dicamina iſta cibis miſcenda: ſed ſingula, per ſuas
ſcenas ſunt introducenda. Imprimis deteſtor in fe-
3 bribus, abſtinentiam à potu. Nam ſi febris ſit ca-
lida & ſiticuloſa, privetur autem potu humectante,
depopulatur cruorem, & ſolidarum partium ali-
menta, cum viribus. Etenim, uti licet veſicam exo-
nerare, quoties urget etiam importuna neceſſitas,
ad hoc non petita à Medico venia: pariter quoque
eſt bibendum, quoties monet neceſſitas: cùm unum
non ſit magis naturæ conſonum quàm aliud: Sitis
alioqui ſtricta lex, & rupta mandati obedientia, jam
4 millies, Medenti opprobrium attulit. Abhorreo
etiam in febri jura carnium: nam extemplo natura
deteſtatur eadem, & quò meraciora, eò quoque
damnoſiora ex mente Hippocratis. Corpora im-
pura (ſic vocat febrientium, quibus ſtomachi nido-
roſi) quò plus nutris, eò magis lædis. Lædunt nam-
que febrientes, quia caro, ova, piſces, & juſcula,
facilè tum cadaverantur, ac minimè nutriunt. Ve-
ſaniæ enim ſimile eſt, ſæpe deplere venas, iterum-
que velle nutrire eos, quibus vis digeſtiva peſſum-
5 data eſt. Confortare, inquam, velle, ubi hoſtis in-
6 tus eſt. Satisfàciunt enim tum potiſſimùm cerevi-
ſiæ tenues, vino nuptæ, quibus panis admiſcetur,
priùs in aqua ſeparatim coctus, uſque in collam,
ſive mucilaginem. Et frigidè hæc ſumpta, cruda, &
non cocta. Siquidem coquendo deperit potibus,
non autem accreſcit illorum virtus. Sic namque ea
vis inſenſibiliter miſta potui, utrique indicationi
ſatisfacit: nec timendum, ne æger ſub hac Diæta,
per inediam pereat. Maximè, cum Medici nomine,
ſit indignus, qui febrientem non reſtituit ante qua-
7 triduum. Cæterùm contra vini uſum increpant
Galeniſtæ omnes (quanquam ſecreto hauſta vina

toti

toti arti Galenicæ contumeliam millies attulerint) eò quòd febris, non ſit niſi merus calor, ab Hippocrate Ignis vocata, erítque vinum febrienti, quale eſt oleum ad extinguendum ignem. Sed hoc argumentum, ut anilis fabula, jam ante ſub febris definitione periit. Eóque magis, quod ſit quotidianæ experientiæ adverſarium. Nam quotquot modicè vino utuntur in febribus, faciliùs convaleſcunt, vires conſervant, & in priſtinum ocyus reſtituuntur. Qui verò poſt corporis diminutiones, & vini abſtinentiam fortaſſis evadunt, naturæ ſolius beneficio: Illi per longam hebdomadum ſeriem, perſtant valetudinarii. Siquidem nemo dubitat, quin Peſtis, ſit febris atrociſſima, acutiſſima, & celerrima: quin abſque venæſectione, & purgatione, ſoliſque ſudoribus, & vini meracioris potu, ſolvatur. Nemo quoque ambigit quin Theriaca, aliáque ſudorifera, ſint calida, propinentur in vino, imò & in aqua vitæ. Cúmque hæc, ut talia non obſint: ſed proſint in febrium acutiſſima: multò minùs erit vinum auferendum in mitioribus. Præſertim quòd conſtet, calorem non eſſe conſtitutivum febrium: ſed per accidens conſequens. Nec eſt quod arguant diſcrimen Peſtis ab aliis febribus. Nam revera Peſtis fluctuat in Archeo, ut venenum. Febres verò, pertinacem, & adhærentē venis materiam occaſionalem habent. Utrobiq; ideo exigi diaphoretica: In Peſte quidem ſudorifera cum alexipharmaco contra labem veneni. In cæteris verò febribus, diaphoretica quæ incîdunt, diſſolvunt & abſtergunt. Et utrobique quidem hoc negotium per calida completur. Vinum autem, peculiarem habet indicationem: non ſolùm quia vires addit, quibus natura exoſam materiam domat: verùm inſuper, quod ſit plauſtrum medicaminum conveniens. Eſt nimirum nuntius,

qui vias novit, itineri accinctus, charus intimis, & admiſſus in penetralia. Etenim in Juvene, ac viro forti, cum febri minuta, eſt calor ingens: ubi interim ſenibus, eſt febris læthalis, ac ardua, vix tamen calorem habet moleſtum. Si ergo calor, exhibito vino augeatur: non proinde augetur fe-
8 brilis malignitas. Quippe febris & calor, ſunt radicaliter diſtincta (quod jam oſtendi per febres juvenum & ſenum.) Nil refert; etſi caloris moleſtia parum increverit potu vini: nam cum fœnore, id compenſatur. Eò quòd vires (morborum unicæ medicatrices) moderato vino augeantur. Hoc ipſum ſi penitius, ac radicaliter trutinetur, reperies, quòd calor non propriè comitetur febrim: ſed virium valorem. Itaque quod Scholæ, in vino tantopere perhorreſcunt, boni eſt indicii nota. Læthales namque ac peſſimæ febres vix calent: omniſque febris, circa mortem abſque calore eſt. Si ergo motus caloris, ſit ipſius Archei, ad expulſionem hoſtis: & vinum calorem addat: ergo qui per vinum procedit, juxta conformitatem naturæ medetur. Verumtamen demus, calorem exhibito vino majorem, imò etiam febrim acriorem. Quid enim inde aliud ſequitur, niſi quod vinum, conſtitutionem vitalem adauxerit? Quódque Juvenum conſtitutioni ſit ſtatus iſte propinquior, quam qui per refrigerantia incedit, vel non dato vino? Sunt namque media refrigerantia, morti ſimiliora, ceſſationi à motu, & defectui: calor vero à moderato vino, eſt medium ſimile vitæ, & medio, quo ipſe Archeus utitur. Etenim vigori, ſtatui, & criſi, propinquior eſt conſtitutio caloris aucti à vino, quam ſi flacceſcentibus viribus, languidior calor abſtemio fuerit. Hæc de vini potu. De aquæ potu autem deciſio eſto calidam febrientes non appetunt, nec ſitiunt tepidam:

frigida

ſrigida autem in gradu remiſſo admittenda, in ſtatus ſummo calore nec metuendum ut dixi de commixtione extremorum. Quippe experientia jam dudum feliciter hunc timorem excuſſit. Aliis autem febrium ſtationibus nec frigida ut nec affatim potanda, nunquam tamen ſitis toleranda, nec quidem ſubter ſudorem; ſed tum potus calidus eſto. Si ſitis urgeat nec pabulum potus febris habeat, depopulatur humidum innatum. Cæterùm quod de aquæ cruditate incuſant,ſic ſumito. Aqua ſcaturiens è ſabulo ſimplex & optima eſt & ſumenda de fonte ipſo. Quæ autem per canales decurrit vel è lutoſo fonte ſcaturit jam mixtæ malignitatis eſt particeps. Hanc autem non tam crudam voco quam infectam. Aqua enim per ſe nec cruda nec cocta dici meretur ut neque per calorem maturatur, nec aliquid acquirit: ſufficit enim modò illi ſummum frigus retundatur, infectis autem aquis utatur nemo, ut neque ullo potu frigido in peſte & malignis. At ſpatioſior eſt ratio, pro re- 9
medio calido. Neque enim ſuadeo unquam remedium, quod ſolo calore moderetur febribus: ſed ſicut vinum juvat confortando, & penitius introducendo copulata ſibi juvamina: ita remedia, incidendo, reſolvendo, abſtergendóque, eóque nomine fælicius,quod Archeum, operando, ſibi conſonum habeant. Hactenus enim vires ſuas, commiſcet remediorum poteſtatibus, ut cauſa occaſionalis profligatur, utque non conſternatas vires, mox excipiat firmior valetudo. His tandem forrè objicient: Quod cùm calor in febri, ſit effectus in- 10
dignati Impetum facientis:ſequatur etiam ex menſurâ caloris, indignationē Archei eſſe metiendam, & per conſequens, quidquid calorem febrilem auget, augere etiam febrim. Reſpondi ante unius radicis eſſe plures ſurculos, effectus, ſive ſympto-

mata varia. Sæpéque ſub mitiori calore, advenire deliria, comata, pulſuum intermittentias, deſignantia nimirum auctam febrim. Prout è tenero germine glandis, major frons quam è quercu veteri. Elenchus itaque in argumento eſt, in homine (febris major) ego enim febrim adauctam horreo, quam ſymptomata læthalia adaucta ſequuntur. Increviſſe autem febrim, eò quòd Archeus fortiùs inſurgat, ad expulſionem radicis febrilis, nequaquam formido. Atque id ſi febrim auctam vo-
11 cent in concluſione, parum moror. Nam & ſic Scholæ ſuadent, non magnopere timendum ab accidentibus præter rationem ſupervenientibus. Notandum eſt ergo, Archeum nunquam accendi in toto ſui: Alioqui enim ſub finem acceſſus, totus Archeus exolutus, cauſa eſſet deliquii: Accenditur ergo Archeus in multa vel pauca portione ſui. Ideóque aucto per vinum Archeo, ſi plus ejus accendatur, non plus ei deperit (& tamen fortiùs ſtrinxit cauſam occaſionalem) quam non roborato auctóque Archeo, & minor ejus pars accendatur.

Febris Eſſentia.

Caput XIII.

1. Qualis definitio eſſentialis & phyſica. 2. Morbi ſunt entia per ſe ſubſiſtentia, & non accidentia. 3. Quare morbi habitent in alieno hoſpitio. 4. Morbus non eſt ſolus niſus, nec motus, nec intemperies nec diatheſis. 5. Eſſentia febris, quam ſcholæ ignorant hactenus. 6. Alius ergo ſcopus medendi, quàm qui hactenus. 7. Cauſa occaſionalis ſola, ut febres diſtinguat. 8. Facilitatur cura Medici.

1 Definitio rei, non ex genere definiti, & differentia conſtitutiva ſpecierum, fabricanda eſt, prout in logicis alibi demonſtravi. Eò quòd præter rationale, & irrationale (ſi modò adhuc ſint differentiæ conſtitutivæ animalium) ejuſmodi differentiæ nullæ, in Scholis appareant. Sed definitio

nitio phyſica, conſtare debet cauſis, materiali, & efficiente internâ, ſive ſeminali. Vtpote quæ duæ, rem ipſam totámque conſtituunt, & in ea manent inſeparabiliter eſſentiales, quamdiu ipſa eſt. Adeóque rem per cauſas, harúmque proprietates explicant. Febres profectò, materiam habent, & 2
efficientem internam, per modum aliorum entium in ſe ſubſiſtentium, licet morbi omnes, habitent in corpore vivente. Eò quòd non ſint entia primæ 3
creationis: ſed à prævaricationis maledicto inchoati. Ideóque nec habent propriè ſuum ens ſeminale, quod ipſos conſtituit, & fovet: ſed loco ſeminis, ipſis eſt ens occaſionale, unde excitantur. Quo ceſſante, ceſſat quoque morbus. Quoties ergo non vitale, in agrum vitalem eſt inſertum, indignatur Archeus, & excandeſcit, ut iſtud peregrinum è ſui anatomiâ excludat. Quod in limine hujus tractatus, per Spinam digito infixam edocui. Itaque febris non eſt ſolus 4
niſus expulſivus, ſive motus alterativus (multóque minus ipſa alteratio, & diatheſis, ut alioqui putarunt Scholæ) ſed febris, eſt ipſa pars materialis, indignatione deturpati Archei. Defœdatur nempe pars Archei per iram, ſuſcipítque iconem, ſive ideam indignationis (quod in prægnante metuente, aut appetente quippiam, clarè exprimitur, dum deſideratæ rei ſigillum, in fœtum deportat) & quidquid de Archeo defœdatum eſt, peregrina iſta Idæa, hoc debet per acceſſum exterminari: uſque adeo iſta eſt laſſitudinis cauſa in febribus, quod ſpiritus, peregrinâ Icone, ſive imagine odioſa inſignitus, tanquam ineptus, ad obeunda ſolita munia ſui regiminis, totus evaneſcat. Sic nempe profundè ſpeculantes, multâ laſſitudine fatigantur. Nam Archeus ſi imaginem in ſe inductã habet inutilis fit regendo corpori. Ideo nam-

que incurii, ſaniores, fortiores, atque longioris vitæ, tardè caneſcunt. Studium itaque Medentis, non eſt dirigendum ad poſterius, ſive ad alterationes in Archeo naturaliter ſuſceptas. Nam (ut dixi) in morbis, cuncta pendent à cauſa occaſionali, in agrum vitalem inſerta. Quia morbi, non habent in ſe radicem eſſentialem permanentiæ & ſtabilitatis, ſicut habent cætera entia, quæ ſeminibus ſuis conſtant atque ſubſiſtunt. Quia revera omnes, immediatè conſiſtunt in vita. (In cadavere ideo non eſt morbus) horumque ideo interitus omnis, & ceſſatio pendet in ablatione cauſæ occaſionalis.

6 Scopus ergo medendi non ſe vertat ad caloris refrigerium, aut ad motus alterativos conſopiendos, ut neque ad accidentium comitantium, & effectuum productorum expectationem: Incaſſum nempe laboraverit medicus, operam dies, & occaſiones perdet, quamdiu ad cauſæ occaſionalis ſublationem non intenderit. Imò quantocyus id fecerit, eò jucundius & gratius auxilium erit.

7 In febribus univerſis, eſt unica Archei accenſio, ſive indignatio, unde & in eſſentia, & nomine febrili conveniunt: ſolùm autem per cauſam occaſionalem diſtinctæ.

8 Materia nimirum & hoſpitium febres diſtinguunt. Imò; probo Medico, magni non eſt momenti, diverſitates febrium, juxta materiæ proprietates, & loca, curioſè indagaſſe, cùm nec præcaviſſe ſit datum: neque dici poſſit remedio: vade tu ad talem venam, vel ad iſtum locum. Sufficit enim noviſſe, quæ jam ante generaliter determinavi. Totúmque medentis ſtudium ſit, inveniſſe remedia, apud quæ omnes febres ejuſdem ſunt pretii & ponderis, ut mox declarabo.

Perſe-

Perfecta febrium omnium ſanatio.

C A P U T XIV.

1. Proprietas cauſæ occaſionalis. 2. Quare non ſit putrida. 3. Vomitiva & laxativa tantùm ſanant per accidens. 4. Schola cur condigna non habuerint remedia. 5. Nemo curatus à febribus per Medentes. 6. Excuſatio Authoris. 7. Remedium febrile quale. 8. Notantur Paracelſi falsitas, & inadvertentia. 9. Deſcriptio remedii univerſalis. 10. Remedium purgans febres & ægros: non autem ſanos, deſcribitur. 11. Rariſſima proprietas liquoris Alkaheſt. 12. Particularia remedia febrium.

ERgo jam manifeſtum, & ſat eſto, febrilem 1
materiam occaſionalem expugnandam, eámque ſi non edulium corruptum (ut in Diaria) ſaltem eſſe excrementum, non quidem putridum (niſi in malignis, quibus adhuc putredo eſt in fieri eſſe) ſed peregrinum exoticum non vitale, detentum contra naturam, adeóque in alienam meſſem delatum. Hocque titulo penitus hoſtile Archeo.
Etenim ſi putridum, non eſſet tenax, nec adhæ- 2
reret contumax (per putredinem namque fibræ tenaces fatiſcunt)adeóque nec diuturnas febres daret, quin confeſtim vas continens ſecum putrefaceret,& mortificaret. Unde mors neceſſitata. Detinetur ergo febrium materia occaſionalis, præter vota naturæ, locis indebitis, quibus non eſt ulla
ſentina corporis. Vomitiva ergo & laxativa, ſi quid 3
proficui unquam præſtiterint, id totum per accidens eſt; quatenus ſcilicet, ad ſtimulationem unius, alterum,pronum,ac vicinum,unà exturbatur. Nam alioqui febrium occaſionalis materia, ordinario non in ſtomachi aut Inteſtinorum cavo reſidet, quia ſunt ſentinæ, & loca expulſioni appropriata. Niſi fortaſſis in Diariâ, cholerâ, diarrheâ, dyſenteriâ, aliiſque horum canalium febribus, ab adhærente materiâ proritatis. Ego enim de febribus 4

primariis loquor præcipuè. Imprimis non potue-
runt Scholæ, condigna febribus quærere remedia,
malis ac falſis imbutæ principiis. Non quærentes
autem remedia, nec ea etiam potuerunt inveniſſe.
Ergo Medentes, hactenus deſtituti verò remedio,
febres conati ſunt curare, euntes in circulum. Si
qui autem ſub illis ſunt curati, per accidens id fuit.
5 Agant Deo gratias, qui vires ægris largitus eſt,qui-
bus, febri & auxiliis illorum reſtiterunt. Medici
igitur, febres poſteigarunt, loco ſanationis, per
6 virium, & cruoris exhauſtiones. Abſit invidia di-
ctis, non enim jactantia, aut vana gloriolæ cupi-
do (Deum Judicem teſtor) ſed hæc, me dicere, &
palam ſcribere coegit humana neceſſitas, & mor-
talium commiſeratio. Meum ergo expendi talen-
tum. Credat, & ſequatur qui volet. Per me non
ſtat amplius, ſi mortales creduli, febribus pereant.
Unica nimirum falce amputatur omnium febrium
7 cauſa occaſionalis. Id remedium eſt ſudoriferum,
quod incîdit, extenuat, reſolvit, liquat, abradit &
ſimul abſtergit cauſam occaſionalem, ubicumque
locorum ea demum extiterit. Eſtque univerſalis fe-
brium medicina,diaphoretica quidem, inſenſibili-
ter, & citra ſudorem, præfatos effectus patrans.
8 Enim verò Paracelſus quanquam arcana haberet
quibus unico hauſtu quartanam omnéſque ex æquo
febres feliciter ſanaret: non fuit tamen illi data
cauſarum cognitio. Contentus Macrocoſmi ſingu-
las creaturas, in nos introduxiſſe, ſicque ſimpli-
cium omnium, & ſtellarum ſpecies, numeros, at-
que proprietates, arti medicæ applicuiſſe ſub cre-
dulitate: idque non quidem per ſimilitudines, ſed
per univocam identitatem tam præcisè ſcienda vo-
luit, ſub pœna Idiotiſmi convicti. Itaque febrìm
non diſtinguo, ſi remedii ſit ſumma bonitas. Et-
enim iſtud remedium,eſt Præcipitatus diaphoreti-

cus

cus Paracelſi. Qui omnem ſanat febrim unicâ po-
tione. Hecticam autem, intra lunæ curſum. Ore- 9
tenus enim aſſumptus, curat carcinoma, lupum,
& quodlibet æſthiomenum cacoethes ulcus, ſive
externum, ſive internum, itémque hydropem,
Aſthma, & morbum quemcumque chronicum.
Complet enim ſolus deſideria Medentum, tam in
Phyſicis, quàm Chirurgicis defectibus. Ejus de-
ſcriptio, eſt tam in libro de morte rerum, quàm
Chirurgiâ Magnâ, illamque nonnihil manifeſtiùs
declarabo. Accipe pulverem Joannis de Vigo pro-
priâ manu paratum: Nam alioqui admiſto minio,
eſt adulteratus, prout & qualecumque Medica-
men Chymicum, quod venale extat, fraude plè-
núm eſt. Hic pulvis, affúſo elemento ignis, de
Vitriolo Veneris extracti, cum aqua Regis, coho-
bandus eſt quinies, ſub finem augendo ignem:
nam fixatur planè. Et eſt pulvis valde corroſivus.
Qui dein cohobetur decies cum aqua vitæ opti-
mè deflegmata, & vicibus ſingulis renovata, do-
nec omnem corroſionem ſecum abſtulerit. Et tum
iſte pulvis, inſtar ſacchari, dulcis eſt. Ideóque
ſpiritus vini, ibidem appellatur Saltaberi, ſive
Tabarzet, quod ſaccharum ſonat. Non quòd in ſe,
dulcis ſit, ſed auferat corroſivos ſecũ ſpiritus. Adeo
ut reſiduus pulvis, propriâ nec aliunde mutuatâ
dulcedine, fulgeat. Nam præterquam quòd ignis
Vitrioli ſit dulcis, ipſum ſulfur mercurii, tunc extra
inverſum, eſt ſummæ dulcedinis. Fixus eſt pulvis
iſte, & dicitur aurum horizontale. Etenim paucis
abſolvi ſecretum, quod Medicum nobilitat. At iſtud
paraſſe, pro prima vice, eſt ingentis operæ, pendét-
que ejus directio à manu ejus, cui debetur omnis
honos, quia parvulis revelat ejuſmodi arcana, quæ
mundus neſcit, & idcirco vilipendit. Eſt & pur- 10
gatio Diuceltateſſon, quæ Podagram non minus,

 quàm

quàm febres radicitus curat. Ejúſque arcanum corallinum vocatur, quod paratur ex eſſentia auri horizontalis, hoc modo. A Mercurio vulgo venali, abſtrahe liquorem Alkaheſt, cujus meminit 2. de viribus membrorum c. de hepate. Quod fit unius horæ quadrante. Nam, inquit, Raymundus, aſtantibus amicis & præſente Rege, coagulavi argentum vivum, & nemo præter Regem, ſcivit modum. In qua coagulatione, iſtud eſt ſingulare. Quod liquor Alkaheſt, idem in numero, pondere & activitate tantum valet milleſimâ actione, quantum primâ. Quia agit ſine reactione patientis. Mer-
11 curio igitur ſic coagulato, abſque ullâ coagulantis remanentià, fac inde pulverem minutum. Et diſtilla ab illo quinies, aquam ab abluminibus ovorum diſtillatam, atque ſulfur Mercurii, quod per ſui præfatam coagulationem foras deductum eſt, fiet rubicundum inſtar coralli, & quanquam fœteat aqua albuminum, tamen iſte pulvis dulcis eſt, fixus, ferens omnem follium ignem, nec perit in plumbi examine. Spoliatur tamen virtute Medicâ, dum in album metallum reducitur. Datur autem granis octo plerumque. Quia purgat corpus humanum, quamdiu ſordidum eſt, & non perfectè ſanum. Sanat quoque ulcera veſicæ, laryngis, & oeſophagi. At cum non cuíque Medico contingat adire Corinthum, nec liceat profanare Arcana Dei, qui horum diſpenſator manere voluit: ſat fuit Theoriam medicam manifeſtaſſe. Vt orando, quærendo, & pulſando, ſcientiam acquirant, unde omne donum bonum deſcendit.
12 Attamen ſunt quædam febrium particularia remedia, quæ licet ad Generum amplitudinem univerſalem non aſcendant: febribus tamen plerumque ſatisfaciunt. Cujuſmodi ſunt ſalia à Cephalicis, itémq; à majorana, roremarino, ſalvia, ruta, atque ſimili-

ſimilibus. Non exiſtimans hæc ſalia eſſe alcalia cinerum, ſed volatilia, & quæ ſimplicium totam craſim continent. Etenim ſunt diaphoretica inſignia, atque nonnihil temperata. Quæ ſi debitâ ſtatione, nimirum jejuno ſtomacho, & ante paroxyſmum Intermittentium vel quovis tempore continuatum, potentur in vino, vel aceto, ſudórque proliciatur, nunquam Medentem fidelem, ludibrio exponent. Ceſſa quoque mirari, quod abſque omni evacuatione febres curandas proponam ſi diapherеſim atque ſudores ſuadeam. Nam & alligatis ſimplicibus, magno Medentum dedecore, frequenter febres curatas vidi. Denique & iſtud dicam, quod per emplaſtrum, centenas quartanas tutò ſanaverim, abſque recidivâ, licet autumnales. In ſpecierum febrilium igitur familiâ, non rarò particularia ejuſmodi, univerſalis remedii apicem attingunt. Quærite & invenietis modò Medicina non in quæſtum ſolum ſit. Nam ſi vobis intentio eſt, Miſericordia ex charitate, obviabit vobis in itinere, Veritas, & lux à Patre luminum deſcendens, cui ſit honoris retributio in æternum.

Reſponſio ad contumelias.

CAPVT XV.

1. *Argumentum in contemptores ſcientiarum.* 2. *Reſponſiones ad convitia Galenicorum.* 3. *Adulterata ſunt Chymica officinarum.* 4. *Per ignem miteſcunt corroſiva.* 5. *Objectio de parvitate doſis.* 6. *Dignitas Mercurii & ſtibii.* 7. *Rariſſimum arcanum ſalis volatilis.* 8. *Res omnes clamant pro vindictâ in Galeniſtam ſpretorem Chymiæ.* 9. *Origo Pharmaciæ.* 10. *Objectio de ſolutione perlarum & corallorum.* 11. *Quomodo ſeparantur in ſtomacho diſſolventia à diſſolutis.* 12. *Quid ſignificet præcipitare in chymicis.* 13. *Cenſura de quibuſdam ſcriptoribus chymicis.* 14. *Iterata objectio, ſubterfugia ad molliores animantum tophos, ſive lapides.* 15. *Qualis ſit actio gemmarum in nos.* 16. *Quid ſit in tenerieri lapide, quod operatur pulvere ſuo ſoſpite permanente.*

manente. 17. Proba mechanica. 18. Proba ex armis propriis. 19. Patientis mira quadam ac propemodum infinita reactio, ſine paſſione tranſmutativâ eſſentiæ ſuæ. 20. Explicatio per mechanicam. 21. Quid corpora apparenter diſſoluta, in nobis patiantur. 22. Periculum ignotum ſcholis. 23. Arcanum involutum, primo per ingrata diſſoluta: atque deinde ſuperlativum per diſſolventia grata. 24. Medicamen genericum. 25. Peroratio ad Medentes. 26. Laus ſalis volatilis è tartaro.

Ulceroſum hoc ſæculum perverſiſſimorum ingeniorum, non patietur admonitos reſipiſcere. Tantum enim adhuc abeſt quod plerique practicantium detrectentur hujuſmodi arcana majora inquirere, quod paſſim in ſcientias quas ignorant invehantur. Quod autem eaſdem ignorent penitus, & pænè geſtiant ſibíque invicem gratulentur de illarum inſcitiâ, nec tempus in illis inutiliter abſumpſiſſe, patet, quia non pudet illos ſcientiam Chymicam velut fumi vendulam atque illuſoriam ſive falſam, ſcriptis, & ſarcaſmis vilipendere. At neſciunt quod cum non entis non ſit ſcientia, nullúſque conceptus in mente illi reſpondens. Adeó-
1 queːin eo, quo negant veritatem ſcientiæ, manifeſtant ſe eandem ignorare. Id eſt vilipendere id, quod penitus ignorant. Súntque alii qui mitius, ſed æquè ſtolidè, dicunt. 1. Iſta non ſunt noſtri fori, rem medicam nequaquam attingunt, ſequimur namque ab antiquo approbata. 2. Medicamina Chymica, empyreuma redolent, calida, violenta, & minimè trita. 3. Servos habemus, qui nobis, quæ uſui ſunt, fideliter præparant. Eſtque indecorum viro docto, Pharmaceuticen exercere. 4. Fumivenduli experimentatores, omnes evacuationes horridas inſtituunt, terrore plenas, quia Mercurio & Antimonio, venenis apertis, tantum innituntur. Adeóque circumforaneos inter, ſunt reputandi. Hæc ſunt quæ pro ſua inſcitia incauto obtrudunt vulgo.

vulgo. Quibus ex ordine ſic ſatisdo. Agitur de 2
medicamentis, non autem de rebus, quæ coriarium aut figulum concernunt. Pudendum ergo ſupponunt ſubterfugium, quod ignorent, quæ diſcere debuiſſent. Nec etiam fidum eſt fundamentum ab antiquitate ſemper ruinoſum, euntes quà itum, non quà eundum erat, ſemper antecedentium gregem ſequentes, cæcíſque mentis judiciis ſibi mutuo ſubſcribentes. Reſpondent etiam me ſilente ſervi noſtri fugitivi, à quibus corroſivum pulverem præcipitati, & dulcioris alterius, ſive minùs virulenti, itémque vitrum antimonii, ac flores, cinabrium, & in ſumma, non niſi venena mutuant, ad magnorum morborum tranſplantationes & palliationes. Cæterùm inſigniter adul- 3
terata omnia, pro libidine lucri. Nam facile eſt ignaros decipere, in rebus, quas profitentur ſe ignorare. Sunt nempe olea eſſentialia venalia, quæque magno ære penduntur, adulterata omnia atque ſingula: ſi novem partes olei Amygdalini, ad unam eſſentialis commiſtas eſſe, facilis ſit experimenti. Injice nempe in cochlear aquæ vitæ quidquid ſupernataverit, eſto de oleo eſſentiali, reliquum verò, Amygdalinum. Idque tutiùs ſciveris, ſi in balneo experimentum feceris. Oleum ſulfuris, ex dimidio aqua eſt pluvia, Vitrioli autem ſtagma, totum in impoſturam delatum eſt: & quotidie magis futile. Quod ſimplici examine per balneum, mox conſtabit. Vix ſextam partem ejus eſſe merum, eámque adhuc tinctura ex cortice querno gravatam. Ad ſecundum denique reſpondebo mox. Nunc ſat eſt dixiſſe, ſelectiores hodie Medicos, non ſpernere chymica remedia, quod eorum libri, noviter teſtantur. Adeóque vulpes vituperat uvas, & gallinas, in arbore ſequeſtratas. Quantum autem præſtent, ſilentibus nobis, loquun-

loquuntur ægri experti. Ad tertium. Non eſt indecorum, manu propriâ præparaſſe quædam ſelectiora, & illa ſuis poſteris legaſſe, ac tradidiſſe per manus. Nec enim indecorum erat Pontifici Hæbræo, ſtraviſſe armenta, & lanionem egiſſe, pro ſalute populi. An fortè ſtercus olidum inſpexiſſe, & baculo agitaſſe, glorioſius eſt Galenicæ turbæ, quàm nobis furnos, vaſa & carbones tractaſſe? Sanè ſi momentum veritatis haberent, cognoſcerent, quod opera charitatis, non infament quemquam. At qui charitatem non habent cuncta præter quæſtum ac lucrum cenſent indecora. Abſcedite ab hoc faſtu, & eſtote miſericordes, ſicut pater veſter, qui in cælis eſt, eſt miſericors. Aliàs namque dicet. Neſcio vos, in lucrum, & impoſturam viventes. At ſanè hos ambitioſulos, non moratur dedecus: ſed ignorantia, & cupido lucri. Pluris enim faciunt viſitationum numerum, quàm ſanationis gloriam, quæ in bene feciſſe, tota ſe ſepelit. Etenim tam citò, atque à Scholis, Doctoris titulo dimiſſi ſunt, lampetrinis oculis per plateas, & diverſoria inquirunt, an non ſint ægri, qui ſibi vitam ſuam credant. Sed ſiſte gradum, non eſt medicina, per modum mechanicarum exercenda. Et quia in hoc puncto Medentes errant, Pater luminum, ſua dona ſubtrahit, poſtquam Medicina ut aratrum eſt exculta. Habetote charitatem, & lucrum vos ſponte ſequetur, cum honore & gloriâ, quæ fugientem arripiunt medicum, quem Altiſſimus honorandum præcepit. Ad quartum. Concedo, in Chymiam non minùs, quàm in rem medicam, licentioſiſſimè ſe intruſiſſe omne nebulonum genus, variámque inde cladem generi humano emergere quotidie, in quos ſanè Magiſtratus jure ſævire deberet. Sed hæc non infamant viros probos. Certum eſt, quod ſemper lucro annexa fuerint

4

fraus,

fraus, & adulteratio medicaminum. Quantum autem ad opprobrium remediorum & Chymicorum ſpectat, id largiori periodo trutinandum. Imprimis hic quadrat quòd ſcientia non habeat hoſtem, niſi ignorantem, non quemlibet, ſed ſuperbum, & diſcere recuſantem. Quod patet per jam dicta corroſiva nempe atque manifeſta venena, evadere ſaccharo dulciora. Facilius, & ad manum idem patet ſiquidem flammula, Ranunculus, apium riſus, &c. vim veſicatoriam, mox diſtillando deponant, prout ſuccus citri ſuam aciditatem, hydropiper acrimoniam &c. Nec refert, quod Pharmaca 5
Chymica, ſint parva doſi exhibenda. Id enim non accuſat virulentiam: ſed ſummam agendi entelechiam. Sic nempe alia doſis eſt ciborum, & alia Scammoneæ, eſulæ, & Colocynthidis. Ideo medicus indiſcretus, tortoris inſtar eſt. Vires remedii Chymici arctantur in parva quantitate, ſub qua placent, dum quæque ſuis proportionibus, reſpiciant vim, & neceſſitates ægrorum. Huc fortè non ineptè quadrat illud Hieremiæ 15. Si ſeparaveris 6
pretioſum è vili tanquam os meum eris. Quod autem de argento vivo & Antimonio improperant, meram continet rerum inſcitiam, & ſtupidam contumeliam. Nam Antimonium quamdiu vomitum aut ſedes movet, & Mercurius revificari poteſt, venena ſunt, nec boni viri remedia. Sed dum ad apicem venerunt, in quem a Deo deſtinantur, nemo mortalium, illorum virtutes indagare, vel encomiis condignis illuſtrare poteſt, utut crepant ilia momo: neque enim gloriamur, Mercurii, & Stibii vim purgativam noviſſe, ægríſque propinaſſe, qui purgantia deteſtamur, præſertim quæ ſanum æquè atque infirmum diſſolvunt putrefaciendo. Bilem deponite, & mementote, quòd in thecis veſtris, nil reſonent diſpenſatoria, præter Scammoneam, colocynthi-

cynthidem, elaterium, eſulam, id eſt, mera toxica. Deinde, etſi vegetabilium & aromatum eſſentiæ ſint calidæ: illorum tamen ſalia volatilia (quæ
7 nunquam vidiſtis) ſunt temperata. Adeò, ut ſi oleum cinnamomi, garyophillorum, lavendulæ &c, noveris tranſmutare in ſalem volatilem, nactus es medicamen temperatum, efficiens quantum de iſtis ſimplicibus ſperari poteſt, in veteri vertigine, palpitatione, Apoplexiâ ſimilibúſque. Ergo qui claves Medicinæ tenent hodie, cum nec adyta intrent, mortales arcent ab uſufructu dono-
8 rum, quæ Altiſſimus in naturâ diſpoſuit. Clamant ergo in cælum præſtantiſſimarum rerum poteſtates, ſe velut fruſtra veniſſe, vix quemquam eſſe, qui vincula earum ſolvat, ut benevolentiam, quam mortalibus debent, perſolvant: ſed potius evaſiſſe ſtuprorum, & adulteriorum præmia. Illa ergo ſcientia, quæ docet inſpicere corpora occluſa, per ſui analyſin, ac virtutes illorum abſconditas eruere, famula Pharmaceutices non eſt (ut ſonant ignorantium convitia) ſed potiſſima hiſtoriæ naturalis tecmarſis eſt. Incepit namque Pharmacia, primum à mercatoribus ſimplicium & herbarum collectoribus, dein verò, cùm cernerent Medici, non unicuique opportunum eſſe, ſimplicia elixare, condire & præparare, negotium iſtud, ſimul fuit ſimplicium venditoribus commiſſum. Interim Medici, ſelectiora, & ſecreta ſibi ſervabant, quibus honorem poſteris ſuis compararent. Sed tandem, creſcente Medentum ignaviâ, contenti fuerunt, diſcurrere per plateas, de domo in domum, ex frequentiâ viſitationum quæſtum feciſſe, ſucceſſerunt demum inde diſpenſatoria, ſelectas formulas hinc inde, prò nutu ignorantiæ compilaſſe, ut in officinis ſervarentur, & oſtentarentur venalia, magis ad expeditionem, quàm ad proprietatem. Unde tandem

Medici,

Medici, compoſita compoſitis nectentes, mille quandoque ſimplicium farraginem ægris propinant, ut ſi unum non juvet, juvet ſaltem aliud. Vel ad minimum, ſe excuſent, quod juxta tritam normam, curam ægrorum geſſerint. Hæc eſt Pharmacia hodierna, à qua quantum diſtet Philoſophia Chymica, norunt quidem qui eandem vel à limine ſalutarunt, ignorant verò, ſoli ignari oſores. Ægrè ſanè ferent Galeniſtæ, quod ſuis ignominiis & contumeliis, per meram lucem reſponderim, quódque ſuam potiſſimorum remediorum ſupellectilem vellicaverim, quare inſtabúnt (ſat ſcio) hoc modo. Urges, perlas, coralla &c. 10
in liquoribus acidulis non diſſolvi: ſed tantum à ſalibus diſſolventium velut calcinari, ac pulverari, abſcondi quoque, ac fieri inviſibilia oculis. Idque probas per argentum in Chryſulca diſſolutum: quod inde ſoſpes reducitur: ergo non amiſerit priſtinam eſſentiam: & iſtud detorques ad præfatos lapides, & probas; quia per ſalem alcali de tartaro, præcipitatur rurſus idem lapis ad fundum, qui antea erat inviſibilis pulvis, quatenus ſal alcali, combibit ſalem acetoſum qui continebat in ſe lapidum pulverem. Sed non cernis, quod imprimis veſtra tyrocinia, hujuſmodi diſſolutiones doceant, & magni faciant. Tum etiam quod ſtomachus careat ſale tartari, ut diſſolutos pulveres præcipitet, ſeparétque à diſſolvente ſuo, ideóque proponas ludibrium. Ac per conſequens materia Perlarum, Corallorum &c. ſemel hoc modo diſſoluta, ſoluta maneat, & intro ad venas admittatur, cum liquoribus chymi, adeóque in urinam vel cruorem tranſmutetur; præſtetque quantum pollicemur: Reſpondeo. Naturam non opus habere ſale tartari, ad ſeparan- 11
dum iſtum pulverem, ab diſſolvente ſuo. Quoniam edocta eſt tam à parte ciborum, quàm digeſtionis

propriæ, hunc pulverem ſequeſtrare. Sunt namque quamplurima inter cibos quæ hunc effectum proferunt. Qualia ſunt olera, itémque herbæ vulnerariæ &c. quibus plerumque ſal volatile lixiviale ineſt. Itémque vina cum albumine ovorum, nedum ſeparant ejuſmodi diſſolventia coagulata, à pulveribus diſſolutis: ſed & Mercurium præcipitatum revivificant. Denique ipſamet ſtomachi digeſtio ordinario ſpiritus vegetabiles acidos, ſubſtantialiter tranſmutat in ſalem urinæ, ſalſum, atque volatilem: qui cùm ampliùs non habeat priſtinas vires diſſol-
12 vendi, quas in aciditate priùs habebat: illico derelinquit (id eſt præcipitat) pulverem, quem ante occultabat diſſolutum in ſua aciditate: Ideóque ante fores mezaraicarum venarum, præfatum pulverem
13 præcipitat, & exuit. Adeóque ſciant Galeniſtę, quod ſcriptores tyrocinii Chymici, adhuc Tyrones ſint, geſtiant aliis proponere, quæ ſummis labris deguſtarunt: adeoque nondum Philoſophiæ penetralia
14 adiverint. Sed iterum inſtabunt Galeniſtæ. Dicentes, quòd notabiliter lapides Bezoar, cancrorum, limacum &c. tam pulvere tenus ſumpti, quàm ſoluti in diſſolvente acido, proſint, in Peſte, febribus, lithiaſi, vulneratis, devolutis ab alto. Quapropter per me ſtolidè idem negari perlis, corallo &c. Quibus reſpondeo. Gemmas, lapides, & ſaxa, multam habere latitudinem, & differre plurimum inter ſe.
15 Imprimis namque gemmæ, ſilices, marmora, & quæcumque cryſtallinam habent duritiem, nequidquam agunt, aut patiuntur in nos aut à nobis, niſi per modum appenſi & periapti, idque tantiſper dum ab ore, per recrementa tranſeunt. Vis horum ideo languida, quia corpore nimis denſo, clauſa latet. Perlæ verò & coralla, quæcumque conchiliorum ſaxatilem duritiem habent, gemmis quidem in duritie cedunt, attamen proinde nondum con-

ficiuntur

ſiciuntur in humano ſtomacho, ut bene in quibuſdam avibus. Lapides autem Bezoar, cancrorum &c. adhuc perlis minùs duri, non ſunt de natura ſaxatili: ſed potiùs fiunt ex ſucco lacteo ſemicaſeato, & ſemipetrificato, habéntque tophi naturam, inter cartilaginem & lapidem, neutram. Prout putamina lapidum, in meſpilis, perſicis &c. Neutrum genus, atque medium ſervant, inter ligna, & lapidem tophicum. His ita pro veritate rei, & meliori intelle- 16
ctu ſuppoſitis, dico, quod quanquam lapis Bezoar, cancrorum &c. quoad ſolidam pulveris ſui materiam, nullatenus digerantur à ſtomacho humano; attamen illis ineſt ſuccus quidam lacteus, & mucilagineus, magnæ virtutis, exiguæ tamen quantitatis. Qualem contingit etiam è limatura cornu cervini elixando extrahi. Si itaque præfatorum lapi- 17
dum pulverem in aqua pluvia, vel diſtillata dudum bullias, per filtrum colando decoctum à pulvere ſepares, hoc verò per balneum diſtillando elicias, reperies tandem aliquantulum prædictæ mucilaginis. Cæterùm pulvis reliquus, ut elixando invictus, ita & ſtomacho noſtro indigeſtus permanet. Adeóque ex præfati liquoris quantitate puſillâ, pendet ratio, cur dragma unica illius lapidis pulverati, ſumpta in aliquo liquore, plus efficiat, quàm alioqui unus ſcrupulus ejuſdem. Cùm interim vinum, vel acetum, eodem hauſtu combibita, cum præfatis pulveribus, ne ſextantem pulveris diſſolvant: reliquum verò, integrum, non mutatum deferant. Quod patet, ſi lapidem cancrorum, non in pulverem, ſed fruſtatim comminutum biberis, & poſt excretionem ablueris, reperies idem pondus ejus, quod ante, adeóque nihil ejus à ſtomacho ſubactum. Nec quidquam illorum lapidum per digeſtionem participari. Agedum, premámque Galeni- 18
ſtas proprio telo. Etenim ſi lapides præfati, vel

perlæ, pulvere tenus aſſumpta, in nobis liqueſcerent, fruſtra tentatis diſſolvere illa. Jam ergo conſtat per demonſtrationem mechanicam, teneriores animalium lapides, continere mucilaginem, quâ perlæ, coralla, & ſaxatilia carent: Attamen corpora quarumdam rerum, permanentium in ſui pulvere, & ſoliditate homogeneâ, & inſeparabili, ut patiuntur in ſui diſſolutione actionem à diſſolvente: ita quoque viciſſim, diſſolvens patiatur à diſſoluto, ſine ulla interim corporis immutabilis participatione. Nam ex axiomate Chymico, diſſolvens, eadem opera coagulatur, per quam, diſſolutum diſſolvitur Ideóque ſi auferatur diſſolvens à diſſoluto, ordinario nil præter inſipidam aquam inde recuperatur, ſine acrimonia, & aciditate: quæ ſanè ut ſunt ſalium clientes, coagulantur in diſſoluto, eíq;
20 comites aſtant. Clariùs idem cognoſces: Si oleum vitrioli, diſtilles à Mercurio currente, oleum coagulatur cum Mercurio, manéntque ambo in fundo, forma nivis. Et quidquid inde ſtillatur, eſt mera aqua. Nix iſta autem, ſi lavetur, fit citrinus pulvis, qui facilè in priſtinum mercurium currentem reducitur, eodem prorſus pondere quo ante. Si verò aquam ablutionis diſtillaveris, habes in fundo merum alumen, ex acido ſale vitrioli. Sic nempe diſſolventia mutantur, tametſi diſſoluta, nequidquam de ſui materia, aut ſubſtantia perdiderint. Agúntque ejuſmodi diſſolventia in nos, per modum alterationis acquiſitæ, in ſui paſſibilitate: non autem ex proprietate participata, à diſſolutis immu-
21 tatis. Ad propoſitum ergo Argumentum. Salia aceti, vini, ſucci limonum, vel è quercu, itémque chyli ſtomachici acidi, quatenus ſunt vegetabilia, & à noſtrâ digeſtione alterabilia, digerendo quidem mutantur in nobis, in ſalem urinarium: attamen pro diverſitate rei diſſolutæ, illa diſſolutiva

patiun-

patiuntur aliquid, ex aptitudine ſuæ convertibilitatis: attamen nequidquam in nos transferunt de diſſoluto non digeſtibili, niſi partem ſui digeſtibilem contineat; prout dixi de mucilagine lacteâ lapidum animantatorum. Quod ſi verò alioqui, intrò in venas, ejuſmodi diſſolutum pergeret (quod nunquam) ut ſuas nobis dotes communicet (puta perlas aut lapides præfatos) plurimæ inde conſequerentur anxietates loco ſubſidiorum. Nam primo, cùm non ſint digeſta in ſtomacho (prout jam ante probavi) neque in ſecundâ demum digeſtione coqui poterunt. Quia non itur ad ſecundum, niſi per primum. 2. Ergo nunquam convertentur in cruorem, ſed in aliud venarum recrementum. Tertiò, Naſcentur pulveres in venis & renibus, conſtipabuntúrque exotico hoſpite pulvere, per nullum deinceps remedium eductbili: Hæc dicta ſunt de diſſolutis, ab diſſolvente vegetabili, ac proinde in nobis digeſtibili. Verumtamen ſi diſſolvantur res per diſſolventia non digeſtibilia: ea vel erunt ingrata naturæ ſtomachi. Ideóque vomitum & ſedes movent. Adeo ut ſola incongruitas, malignitas & ingratitudo ſumptorum, ſint cauſa cur vomitum & ſedem moveant, expellantúrque confeſtim, cum iis, quæ in ſui factionem deturbarunt. Idcirco anxietates & moleſtias exhibent. Si verò diſſolventia ſint naturæ grata, intro lubenter admittuntur. Nequidquam tamen patitur compoſitum inde, tam ex parte diſſolventis, quàm diſſoluti. Siquidem utrumque eſt indigeſtibile. Ergo iſtud compoſitum manet ſoſpes ut pridem, tranſit omnes venarum officinas: ac tandem (ſiquidem non poteſt mutari, nec per conſequens tranſire in familiam vitalem) expellitur

(margin: 22 beside "alioqui"; 23 beside "diſſolvantur")

24 ſudore, per diapherefim. In quo itinere, quidquid præclara ejuſmodi arcana attingunt ſordium, diſſolvunt, ſecúmque rapiunt, ſicque medentur febribus, & morbis chronicis pleriſque. Quicumque er-
25 go, medendo charitatem proximi cordi habetis, diſcite diſſolvens aliquod, quod ſit homogeneum, immutabile, diſſolvens ſua objecta in materiam primam liquidam, & nactus eris intimas rerum
26 eſſentias, harumque dotes poſſe inſpicere. Quod ſi autem ad iſtud ignis arcanum non pertingatis, diſcite ſaltem, ſalem tartari reddere volatilem, ut hujus medio veſtras diſſolutiones perficiatis. Qui etſi ſua ſoluta, anaticè homogenea deſerat, digeſtus in nobis: illorum tamen aliquot vires mutuatus eſt, quas intrò defert, plurimorum morborum domitrices. Ad hæc autem, non ſufficit libros terere: ſed inſuper oportet, carbones atque vaſa emere, & vigilatas ex ordine noctes impendere. Sic feci, ſic dixi, Laus Deo.

Quod Academiæ Theſi 8. venæſectionem nempe inhibeant niſi in cruoris plenitudine, in hac autem ſolùm admittant, eò quòd tum phlebotomiæ vitium non ſatis apertum eſſe poſſit quodque theſi decimâ jam implicitè concedant febrim non eſſe merum calorem ſed per calefacientia & corroborantia (calida omnia) curandam. Eſt nimirum alterutrum neceſſarium vel ſcilicet febrim non eſſe calorem in ſui radice, vel non medicandum per contraria amplius.

Ex theſibus Lovanienſibus ſub Conſultiſſimo Domino D. Vopiſco Fortunato Plempio diſputatis Lovanij 26. Novembris Anno 1641.

SCHO-

SCHOLARUM HUMORISTARUM
PASSIVA DECEPTIO
atque
IGNORANTIA.

Quam ſi deinceps defenderint, pertinaci malitia tegent, atque eandem, Deus indignatus, deteget, jam imminente ætate, in orbis Chriſtiani utilitatem, & pertinacium confuſionem.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

SCripſeram inſolito calamo de febribus, dumque libellus ad me rediret, vix eundem intellexi, propter craſſa, atque innumera menda. Mox abinde, utut vitioſus plane idcirco: attamen infra paucas hebdomadas deſiderari cepit. Vnde cenſui, ſi mendoſus, prelo dignus, & expetitus fuiſſet, quod alteram editionem, potiori jure expeteret. Nedum, ut emendatus prodiret, qui aliorum nævos, & ignorantias ante me commiſſas, proderet, adeoque vitam mortalium, quam proxime, atque intime ponderaret, doctrina ſingulari, ad quam reſpondere tentaſſet adhuc nemo hactenus: verum peculiarius, ut inaudita illius doctrina, primariò vera, quamvis inexpectata, ſtabiliretur fortius. Itaque coactus fui, mei numiſmatis diploma ſuperaddere: quò ab Humoriſtis, Galenicæ Scholæ aſſeclis, meiſque oſoribus, firmiter circumquaque tutaretur, traditamque veritatem conculcari non ſineret. Quapropter rationes addidi, quibus oſtendi vanitatem, & falſitatem com-

commenti humorum, quibus, Medentes, pernitioſo fundamento, mundum univerſum circumvenere, cæmeteria ſaginarunt, familias deſtruxerunt, viduas atque orphanos, multis myriadibus fecerunt: adeoque ſe, in culinarum, & comediarum facetias introduxerunt. Paracelſus quidem exorſus eſt humorum fallacias explodere, habetque hodie ubivis fere ſuos ſequaces, inter doctiſſimos viros: attamen hunc nodum, numquam quis ante me (quod ſciam) ex profeſſo explicare attentavit. Itaque ſi quis antehac minatus fuerit, in librum meum de febribus, calamum ſtringere, eo quod inique ferret, me duo præſidia medendi univerſalia, nedum evertiſſe: ſed potiſſimum demonſtraſſe, nullum laxativorum, electivè hunc præ illo, humorem ſubduxiſſe unquam hactenus, imò quod eſſent ſingula & cuncta purgativa, merum virus hoſtile vitæ: fortaſſis jam ſuum deponet calamum, dum potentiùs, confirmatum idem dogma cernet. Quod ſcilicet impoſſibilis ſit in natura utriuſque bilis, & pituitæ exiſtentia, nugaces inde complexiones, & morbos oriri edoctos, creditoſque, falſis inniti principiis. Et per conſequens, medendi methodum, juxta humorum ametrias inſtitutam, eſſe fallacem, mera ſomnia, aniles fabulas, & nugaces nænias. Debui namque rotundè, ſincere, ac candide agere, quoties de Deo, Veritate, vita, bonoque publico mortalium, ſcribendum decrevi. Teſtem in hoc, ut & judicem, imploro, qui Via, Veritas, ac ipſiſſima eſt Vita mortalium. Hanc itaque veri indaginem, & aſſecutum bravium, ſua ſub tutela, & irroratione, lubens expoſui. Valete mortales conſocij. Fauſta vobis imprecor omniá. Quia vera edoceo.

SCHO-

SCHOLARUM
HUMORISTARUM
PASSIVA DECEPTIO
atque
IGNORANTIA.

Quatuor humores Galeniſtarum, eſſe fictitios.

CAPUT I.

1. R*Eſpondetur obviando iis qui contra librum de febribus ſcripturire volent.* 2. *Supponitur dogma Scholarum.* 3. *Falſum eſſe, quicquid de elementis, gradibus, miſtionibus, diſſidiis, & morbis edoctum hactenus.* 4. *Nuſpiam eſſe calorem, niſi ex lumine, motu, vita, & Blas alterante.* 5. *Humiditatum atque ſiccitatum determinationes.* 6. *Relatio morbi ad ſanitatem, qualis.* 7. *Remedia morborum, unde.* 8. *Paracelſi inconſtantia, prout & Galeni.* 9. *A privatione non dari regreſſum, juxta Scholas: qua tamen ubique in hanc regulam impingunt.* 10. *Deficiunt in probando quaternionem humorum.* 11. *Franguntur duæ columnæ humorum.* 12. *Multa in ſimplicibus, duas tantum habent alteritates.* 13. *Miſer logiſmus à ſimilitudine pro humorum numero.* 14. *In lumine ceſpitant Scholæ.* 15. *Larva detegitur argumenti ſophiſtici.* 16. *Similitudini ex lacte, opponitur ſimilitudo ab herbis.* 17. *Pariter lotium, pro quinto humore poni deberet.* 18. *Scholarum anxietas.* 19. *Dilemma contra humores.* 20. *A theſi ſuppoſita, argumentum.* 21. *A ſufficienti enumeratione officinarum.* 22. *Ab impoſſibili.* 23. *Ab abſurdo.* 24. *Rationes. 16. numero.* 25. *Contra theſim de pituita.* 26. *Ab implicita blaſphemia.* 27. *Ab officina.* 28. *Ab impertinentia ſuppoſitæ theſis.* 29. *A convenienti.* 30. *A podagra & torminibus.* 31. *Ab eryſipelate.* 32. *A cauſticis.* 33. *A verbo Evangelico.* 34. *A defectu Separatoris.* 35. *A nutritione ſimilarium.* 36. *Ab impertinenti.* 37. *Deformitas argumenti Scholarum formati.* 38. *A Simili.* 39. *A natura elementali.* 40. *A ſimplicitate ſui finis.* 41. *Negatio theſis.* 42. *Ab axiomate Philoſophico.* 43. *A guſtu, & proprietatibus.* 44. *Quis inventor humorum.* 45. *Quid fundorum diverſitas*

 arguat.

arguat. 46. A cruore æthiopis. 47. Unde cruor rubeat magis in ſuperficie. 48. A ſimili. 49. Unde colorum mutatio in rebus. 50. A ſpecie facti, in pluribus. 51. Ludicra hæmorroſcopia Scholarum. 52. Impoſtura miſera. 53. Omiſſio Scholarum ridicula. 54. Iudicium Medentum, contra ſe pugnat. 55. Subterfugia invitis buccis elabentia. 56. Immanis libellus de natura humana. 57. Ab effectibus, & timore. 58. A confeſſione Medentum. 59. Stercorarij non diſtinguunt homines, niſi per ſtercora. 60. Argumentum Scholarum ridiculum. 61. Contra. Ab Axiomate Phyſices. 62. Dilemma. 63. Galenus ridiculus, circa cauſam varietatis humorum. 64. Anxietates Galeni. 65. Refutationes per initia Phyſica. 66. Paracelſi error. 67. Scholæ cruorem neſciunt. 68. Argumentum contra Theſim. 69. Falſum ac ridiculum Scholarum ſuppoſitum de Splènis ſuccenturiatu. 70. Abſurda. 71. Mechanica demonſtratio. 72. Contra Theſim de atra bile. 73. Multa abſurda ſequuntur. 74. Miſerrimè probant Scholæ, Theſim ſuam pro atra bile. 75. Defectus aliquot conſequentes. 76. Dilemma. 77. Paracelſi Idiotiſmus. 78. Acidum, non fermentat terram. 79. Ab impertinenti. 80. Dilemma. 81. Ab impoſſibili. 82. Suppoſitum ridiculum Scholarum, ejuſque quatuor abſurda. 83. Aliquot abſurda, comitantia opinionem de melle Galeni. 84. Ab implicantibus. 85. Ex ſuppoſitione falſi de elementis per Dilemma. 86. A numero elementorum vero. 87. Objectio brutalis. 88. Si non eundum per humores: quomodo ergo ſanandum? 89. Laus ſalis tartari volatilis.

1 INAUDITAM de febribus doctrinam emiſi, ut audirem, quid me docerent feliciora ingenia. Erant namque, qui ſe promiſerant arbitros, quos tamen ſilere tantiſper conjicio, donec tractatum de humoribus, quem promiſeram, me ex magno opere meo excerpturum, edidiſſem. Siquidem non poterant ignorare: Si humores (præter cruorem) ſolitos in Scholis, in natura nunquam fuiſſe, aut futuros, ſat ſuperque demonſtrarem: quod nullam quoque mecum litem de febribus, ſint habituri. Idque jam me ingenue facturum ſpondeo: non quidem quatenus Paradoxi nomine glorius

glorius ſim : ſed omnino, ex commiſeratione erga Tyrones male inſtructos, & ægros, male ſub humorum commento, tractatos. Itaque rei ſpeciem 2
primo conſtituam. Enimvero abſorpto in Mezenterij venas chylo, aſſerunt eundem deportari ad portam hepatis, venam nimirum caudicem, ex ramulis, per mezenterium in Inteſtina diſtributis, ſurgentem: Atque ſub tranſitum, per exiles venarum tubulos, in hepar extentos, chylum illum vi hepatis, converti in cruorem, ſimulque in pituitam, ac duplicem bilem. Hancque deinceps ſeparari partim in Lienem, partimque in fellis folliculum. Ut ſcilicet utriuſque bilis ſupervacaneæ, ſint ſui cuſtodes: Naturales vero biles duas, tanquam ſanguinis partes integrales, ac conſtitutivas, commiſceri ſimul ſanguini, ad nutriendarum partium neceſſitates. In quorum humorũ quaternarij ſymmetria, uti ſanitatem conſiſtere: Ita viceverſa, in ametria, morbos omnes hoſpitari. Ametriam autem, tam ex repugnantium elementorum quatuor, perpetua lucta, atque hoſtili indefeſſaque contrarietate, quam ex aſſumtorum, intemperie ſpontanea, & concita pugna innata, provenire. Equidem 3
jam cauſam antecedentem tanti figmenti, ſat ſubmovi in Phyſicis initiis, & ortu Medendi. Ubi nimirum demonſtravi ſufficienter, non eſſe quatuor elementa in natura, & per conſequens. Si tantum ſint tria, non poſſe congredi quatuor. Diſruptum itaque quaternionem, non poſſe quatuor elementales impares cauſare congreſſus, temperies, miſtiones, contrarietates, odia, lites &c. Docui nempe ſat clare, fructus, quos Vetuſtas credidit corpora miſta, conflataque ex congreſſu quatuor elementorum: materialiter ex unico elemento eſſe. Denique etiam illa tria elementa, naturaliter frigere, nec uſquam in rebus eſſe calorem nativum, 4
niſi

niſi ex lumine, vita, motu, & Blas alterante. Adeo-
que calorem in elementis, eſſe merum Relolleum.
5 Item actualem quoque humiditatem omnem, eſſe
Aquæ: virtualem vero, ex ſeminum proprietate.
Siccitatem ſimiliter, eſſe per ſe in aëre, & terra: In
fructibus verò, ratione ſeminum, & coagulatio-
num. Falſam ergo hactenus doctrinam, celebratam
de elementis, miſtionibus, qualitatibus, tempera-
mentis, diſſidiis, gradibus in ordine ad morbos,
6 horumque ſanationes. Demonſtravì quoque ex
profeſſo, in natura non eſſe contraria. Sanitatem
7 opponi morbo, relatione integri ad defectuoſum.
Remedia ſcilicet, morbum tollere, non vi contra-
rietatis, ut neque propter nudam ſimilitudinem:
ſed propter merum Bonitatis donum reſtaurans
naturam adjuvando, quæ alioqui ſuipſius eſt medi-
catrix. Hæc ſane ſat erant, poterantque humores
remedio tollere, niſi conſuetudo oppoſita, men-
tem velut ligaſſet, ne ad Veritatis cognitionem
properaret. Eſt namque perdifficile diſſueſcere,
qui jamdudum iſtis humoribus, compendioſe om-
nem morbi catalogum inſpexiſſe, ſibi confidunt.
8 Quapropter diſcendi cupidis, lubens manum por-
rigam. Paracelſus enim, primus, humores ita riſit,
Helvetico more, ut Galenicos, ſimul & Arabes Me-
dicos, Humoriſtarum cognomine deluſerit: Atta-
men ipſe ſæpè inconſtans, ad humores labitur, &
complexiones, nondum ſat in ſuis theſibus funda-
tus. Interim Scholæ Galenicæ, ſubinde quatuor
elementorum datas qualitates, ut ſolitarias intem-
peries, voluerunt oppugnandas: & plerumque ite-
rum, cum parium humorum abundantia, finxe-
runt proſcribendas intemperies. Cumque leporem
ſe auribus tenuiſſe gloriatæ facilitate commenti
deluſæ, primò in ludibrium venere: quod meden-
di facultatem deturparint abſurditatibus. Imme-

mores

mores ſuæ imprimis diſciplinæ, quod à formæ pri- 9
vatione, non detur immediatus regreſſus ad habi-
tum. Attamen ex quatuor humoribus carnem con-
ſtitui, hancque rurſus in eoſdem quatuor reſolvi,
præcipiti ſuaſu aſſeruerunt. Decernunt nempe, è
cibis fabricari chylum, homogeneum quidem in
ſtomacho: qui tamen ſeparatis alvi excrementis,
ſemper quatuor humores, præter urinam, unica
ſanguificationis actione: nunquam vero unicus,
duo, tres, quinque, aut plures fierent. Idque ſic
ſtatuerunt, per elementorum quaternarium cre-
duliter abductæ. Unde conſequens ſaltem, hanc
quadrifariam repartitionem unius chyli, non qui-
dem è diverſis ciborum varietatibus derivare: ſed
prorſus eſſentialiter dependere, ex ipſa ſanguifica-
tionis entelechia propria. Quod non caret ſua ab-
ſurditate. Quod ſcilicet unius actus naturalis, eſſet
quadruplex ſcopus, eſſentialiter differens. Sed ex- 10
ploſo jam alibi elementorum quaternione, ejuſ-
dem congreſſu, iſta humorum quadruplicitas ſup-
poſita, ac ſubſcripta quidem fuit, at nondum ha-
ctenus probata. Etenim pro tantarum, tamque per-
nitioſarum fabularum apparatu, duobus turgidis
argumentis abreptæ ſunt Scholæ: quæ ſi paululum
preſſeris, fœtidum halitum: non autem veritatis
ſuccum effundent. Quorum prius, ex quatuor eſt 11
elementis petitum: ut invitum ſanguinem ſub nu-
merum quaternarium cogant, ad obedientiam
trium elementorum, tantum exiſtentium: licet ex
unico duntaxat illorum, ipſe ſanguis materialiter
fiat. Quaſi ſingula quæ ex elementorum connubio 12
oriri credunt, quatuor heterogeneas partes, neceſ-
ſario proinde habere deberent, elementis ſuis to-
tidem conformes. (Certe alibi omnifariam oſten-
di, quædam corpora nil habere alteritatis, ne qui-
dem in ſale, ſulfure, & mercurio: alia autem tan-

tum

tum duas tandem proferre heterogeneitates) nec enim potior ratio, cur ſilex in unicum, & ſimilarem ſaltem ſalem reducatur: quam cruor neceſſario ſeparetur in quatuor humores. Hinc namque manifeſtum fit, quod ratio ficti quaternarij elementorum, ſit à priori, reſpectu quaternarij humorum in cruore, & nuſquam alibi.

13 Alterum autem, & potiſſimum Scholarum argumentum, pro humorum quaternario, non eſt aliquis formalis logiſmus: ſed nuda, ac miſera inductio, à ſimili ſtabilita. Ajunt nempe. In lacte reperitur ſerum, caſeus, & butyrum. Id eſt tria diſtincta. Ergo in cruore, neceſſariò ſemper & conſtitutivè erunt quatuor, eò quod in aliquorum cruore notent quatuor diverſa: quæ ſcilicet anima, appetituum pediſſequa, multo labore, & figmenti adjumentis, diremſit in quatuor diverſitates. Sæpe námque aquam ſupernatantem notant, quia flava, & ſubpallida eſt, eam ideò bilem flavam, ſive fel, nominant (licet non amaricet, careatque eſſentiali fellis proprietate.) Sedimen verò circa fundum, ponderoſius, ac nigrius quandoque, vocant bilem atram: medio autem interſtitio, rubrum notant ſanguinem, in quo, dum fibras albidas animadvertunt, coagulationis gelativæ matres, eas pituitam dixere. Inciſa enim vena poplitis puellarum, in tepida, telis araneæ ſimiles apparent ejuſmodi fibræ, quas pituitam dixere.

14 At primum annotare debuiſſent, inappoſitam lactis, & cruoris ſimilitudinem, nil docere, aut urgere. Eò quod aqua ſupernatans cruori, non ſit pinguedo coloſtri, ſupernatans lacti: quare vel diſpar eſt agens, vel materia, vel utrumque. Ac proinde in tanta amborum difformitate, non rite fundari humorum neceſſitatem, in cruore.

15 Incuriæ enim Scholæ, non advertunt, in cruore naſci partium heterogeneitatem, poſtquam ſe diſpoſuerit, ad mox adfutu-

adfuturam corruptionem. Idcirco heterogeneitas iſta, accuſat quidem contentorum factam in morte diſparitatem; at nullatenus proinde vividorum humorum neceſſariam connexionem. Quid namque dicent de illo cruore, qui omni caret prorſus ſero? vel qui per totum uniformiter coagulatus rubet? Quod frequens eſt, à multis ſudoribus, & potus abſtinentia. Ergone ſerum ſupernatans, urina, & ſudor, relicta in cruore, erunt ſynonyma cum bile & felle? & unum quid cum ipſa ſanguinis eſſentia?
Ego quidem in herbis unicum ſaltem ſuccum clari- 16
ficatum vidi hactenus: ut pariter unicum cruorem noſtri conſtitutivum, agnoſco. Sanguificationem videlicet ſimplicem,& unicam unius hepatis actionem, univocumque, ex indiſtincto cremore, unicoque ſtomachi fermento, factum chymum profiteor. Quam ſanguificationem, ſcio meram tranſmutationem alimentorum formalem, nequaquam autem ſolam duntaxat heterogeneorum appoſitionem.
Neque enim etſi pars chyli, vertatur in lo- 17
tium, proinde culpanda eſt difformitas agentis hepatis: ſed recipientis ſola incapacitas. Neque enim ideo lotium, pro quinto humore,amplecti ſunt auſæ. Nam etſi pars lotij, materialiter remaneat in cruore, non eſt tamen de natura cruoris, prout ſerum in lacte, alioqui eſt eſſentialis pars lactis. A-
quam ergo ſupranatantem (quam ſudorem,ſerum, 18
& urinæ reſiduum fatentur, adeo totam credunt excrementoſam) turpiter æquiparant nunc butyroſæ parti, lactique ſupernatanti, elemento ignis adæquatæ: atque aliàs, ſero lactis.Et longe turpius,
utrúmque harum, indiſtincte aſſimilant felli. Fient 19
ergo ſub uno ſanguificationis actu, eademque officina, quatuor pariter humores, è quolibet cibo, quia ab hepatis deſtinatione immediate principaliter, ſimpliciter, atque ſemper intenti: vel fiunt

locis

locis & momentis imparibus. Non equidem imparibus: quia ſic non eſſent unius, & ejuſdem cruoris partes conſtitutivæ. Sin autem paribus: cur, dum lotium, & bilis fiunt ſimul, unum non miſcetur individuè alteri: cum alioqui in natura, aqua miſceatur aquæ inſeparabiliter, prout & fel, urinæ. Cur denique lotium, nunquam amaricat, ſi ſemper ipſi fel ſit commiſtum, a quo tingitur ut ajunt? Cum diſruptio fellis in piſce, nulla, utcumque exquiſitior elotio, amaritudinem iſtam tollat? Unicaque fellis guttula, totam urinæ ſitulam, amarore alioqui
20 pollueret? Quis denique ille, tam exquiſitus Separator, qui potuit aquoſam bilem, à lotio ſeparare, non potuit autem lotium omne, à cruore materialiter ſegregare? Quare demum bilis iſta, ſive fel cruoris, non ad renes, unà cùm lotio rapitur (quod probat amaroris totalis abſentia) ſi ſupra hepar
21 credatur bilis cruori permiſta? Conſideremus ergo, quomodo à Jecore bilis facta in hepate, deveniet ad folliculum fellis. Ubinam fit ſanguificatio? An circa portam, & cavum hepatis? An vero in ipſomet corpore Jecoris? An demum in ipſa vena cava ſupra hepar? Atqui quocumque horum locorum fiat iſta bilis: ſaltem non eſt inde vena regreſſus,
22 pro bile, ad fellis veſiculam. Deberet enim à Jecore, motu retrogrado, incertiſque ductibus, pergere ad fel. Cur ſaltem bilis iſta utraque, permanens in cruoris maſſa, ſua habet excrementa, & ſeparata diverſoria? Pituita verò, & cruor, excrementis ca-
23 rent? Si enim infra hepar, utraque fit, quis ergo Separator, illam ſeparat? & quorſum? cum ibidem ſimul generata, perfecte miſceantur lotio? Sin autem in celerrimo tranſitu, per exiguos venarum, exileſque ramulos, in hepar diſtentos, fel, ſimul cum ſanguificationis actu fiat, ſimulque bilis atra; meminerint quæſo Tyrones, exilitatis ramulorum,

ſive

ſive venularum, quæ vix urinæ tranſmittendæ, ſatis ſit, adeoque requirerent momentaneam urinæ, cruoris, triumque reliquorum humorum, tranſmutationem, à cremore factam. Hoc alibi ex profeſſo, 24 de ſextuplici digeſtione, toto tractatu explanavi. Et paragrapho 16. ſingulariter. Quod è cibis non fiat bilis, ac 17. quod fel, ſit viſcus in forma liquoris, atque neceſſarius balſamus vitæ: nullatenus autem excrementum. 25. Explicatur curioſa opinio Scholarum, de uſu fellis. 26. Quod natura plus pro felle, quam pro phlegmate fuiſſet ſolicita. 27. Quod ſeparatio urinæ, & ſeroſitatis cruoris, tota eſſentia differat à ſeroſitatis ſeparatione è lacte. 30. Quantum fel importet, ſupra omnem excrementi indolem. 31. Quare aves, lotio & rene carere potuerint, non autem felle. 35. Quod excrementa renum, & alvi, colorem fellis quidem habeant, non autem felle proinde tingantur, multoque minus bile. 36. Quomodo ſtercus, excludat fellis commiſtionem. 37. Fellea videantur, quæ neutiquam fellea ſint, ideoque perperam à Scholis hæc fuiſſe præterita. Item liquorem porraceum, non eſſe fellis, probat galli hiſtoria, & aliquot experimenta ſubſequentia cap. de Pyloro. §. 24. Quæ ne cum tædio hic repetam, inquiret curioſus lector, citatiſque locis reperiet. Etenim ſi Jecur, utramque bilem, & pituitam, unà cum cruore generet, cur magnam illarum partem pro excremento deſpicit & deponit? reliquam verò in cruore reſervet? cum alioqui ſimplicis, & homogenei cruoris, vel nulla deberet eſſe partium ſingularum dualitas, vel non minus pituitæ & cruoris, quam utriuſque bilis, eadem eſſet neceſſaria dualitas. Nec ratio alioqui patitur, quod idem ſingularis ciborum cremor, quotidie, atque ſemper æqualiterque in ſex partes ſecetur: cruorem nempe, utramque bilem in ſanguine retentam, &

utramque iterum excrementitiam & ſua in hoſpitia recluſam, ac tandem pituitam. Præſertim ubi fel, tota proprietate, differt à liquore, ſanguini extravenato ſupernatante. Quibus ſex humoribus, ſi lotium addideris: jam ordinario conſtituentur ex unico cremore ſeptem humores, peritque ſuppoſitum, quaternarij elementalis commentum, figmentique neceſſitas.

25 Itaque ſi unico actu unius hepatis, hæc ſimul directo, ordinarioque deſtinationis curſu fiant, cur ex homogeneo cremoris liquore, generat illa tanquam neceſſaria, quibus ad eſſe, ut neque ad bene eſſe, nullatenus opus eſt? Sin autem ſint alendo, cur potiùs bilem utramque ſequeſtrat in ſuas threcas, & primaria conſtitutionis domicilia, quam pituitam? quam videlicet non erubeſcunt fateri, liquorem defectuoſum, frigidum, adeoque mortis, erroris, & indigentiæ vitalis participem? Atqui volunt pituitam in venis recondi, ac recoqui in cruorem. Ergo nondum eſt hoc aliquid, crudum, indigeſtum, & incoctum adhuc, nondum humor verus, ſingularis, nondumque conſtitutivus cruoris: cum ſit adhuc deficiens, non ſecus atque omphacium, vinum dici nequit. Etenim ſi aquæ pituita reſpondeat, prout & cruorem, aëri aſſimilant: tam perfectus in ſe unus eſſe deberet, quam alter, tamque neceſſarius æqualiter, ſi ſint elementales humores quatuor, ad compoſitionem & viciſſitudinem noſtri, æque neceſſarij. Ludicrum ſane id continet, quod humor, à ſui deſtinatione deficiens, in alium ordinariò mutaretur. Quaſi aquæ, non eſſet ſua perfectio, deſtinatio, ordo, & conſtitutio: ſed in aërem naturaliter ac ſcopo Creatori propoſito ferretur. Atqui alibi, in noſtris Phyſicis oſtendi, arte aut natura, nunquam aquam in aërem, nec viciſſim hunc, in aquam, mutari poſſe. Si ergo pituita, aquam referat, quia continet,

tinet, & cruor aërem. Nunquam poterit ſubſiſtere pituitæ ulliusin cruorem adoptio. Ac per conſequens, fictum eſt quidquid de humorum, atque elementorum unione, ſimilitudine, commiſtione, complexione, atque neceſſitate eſt edoctum hactenus. Imo ſi nondum pituita ſit matura, temporiſque celeritate præcoci, ſit tantum in viâ ad cruorem: ideoquein venis relicta, miſtaque cruori, ut perficiatur, ac tandem alat: Jam non ſolum hepar, erit cruoris officina: ſed canalis quilibet venarum, viſceris naturam, quia proprietates, atque officia continet, hepati præferetur in ſanguificando, & cruoris perfectione. Imò nec pituita, eſſentialiter eſſet ſeparatus humor, à cruore: non aliàs, quam uva acerba, non differt eſſentialiter à matura. Eodem ergo titulo totus Chylus ſtomachi, erit pi- 26
tuita. Denique, cum pituita ſit ſenio, defectui, & imperfectioni tributa, morti quoque idcirco propinquior quam bilis, huic etiam naturæ magis inimica: viſus eſſet rerum Opifex ſeverior, qui ejuſmodi hoſtem, per omnes venas, cruori adæquate permiſtum reliquiſſet, nec illi receptaculum dicaſſet. Is inquam qui mortem non fecit, defectus neceſſitates ab origine copulaſſet naturæ humanæ. Denique cum eo dato, proprium jecoris munus, 27
non eſſet ſanguificatio; perfectius, & plus poterit jecur operari eminus, in venæ cavæ confractibus, quam cominus in propria domo: niſi malint Scholæ, ſanguificationem, independenter venis tribuere. Finaliter, ſi pituita, non niſi ſola differat maturitate, à cruore, non eſt eſſentialiter diſtinctus humor, ac per conſequens, quaternarius humorum, in ternarium migrat. Deinde teſte Galeno, fit in 28
dies duplo plus pituitæ (quod probat per tertianam febrim) quam bilis. Quantum ergo pituitæ, non fiet in ſanis, ac perfecte digerentibus? Quantumque

pituitæ quotidie non generabitur in frigidioribus,
ſi humores, fiant juxta complexionum diſpoſitio-
nes? Imo exin ſequitur: ſemper neceſſario, ac na-
turaliter, omnem digeſtionem eſſe defectuoſam,
& vitioſam. Quia nunquam finem, atque naturæ
propoſitum aſſequetur natura: ſi naturaliter pitui-
ta, ut quartus humor cruoris, generetur. In tem-
peratis alioqui deficere deberent pituita, cum utra-
29 que bile. Cur quæſo, cruor abundans vertitur in
axungiam, cum longè facilius (ut ajunt de chola-
gogis) in bilem mutetur, & minori pondere natu-
ram aggravet, quam bilis, quæ tam obedienter pa-
ret vocanti ſolutivo? Cur enim ſobrie vivens, in tem-
pèrata (quam vocant) complexione, quotidie
utramque bilem, in ſua reponet receptacula? An
non inde potius liquet, fel, & lienem nutriri alio,
vitalique liquore, quam qui è ſanguine proſcriptus,
30 excrementi conditiones acquiſivit? Sed agedum,
quis ille humor in Podagra, tam immani dolore
moleſtus? Ego quidem alibi ex inſtituto, probavi
eſſe acidum, quare & juxta Scholarum inſtituta
frigere, ideoque longe à bile, & igne diverſum: at-
tamen in Podagra, quam vocant calidam (quo
nempe eſt acidior, eo quoque atrocior) conque-
runtur acutiſſimi doloris, & caloris. Ergo vel bilis
erit acida, nec amplius amara: vel quinti humoris
31 oblitæ ſunt Scholæ. Idem eſto, ac par judicium, in
Colica, & torminibus. In Eryſipelate quoque aci-
dus eſt humor: quippe qui ſaponariis miteſcit re-
32 mediis. Itaque non eſt bilis, amarumve fel. Dein,
in cauſticis, eſcharoticiſque (puta in pruno, Igne
perſico &c.) eſt ſal cauſticus, de ſorte alcalium: non
autem amarus. Prout nec in Cancro, Lupo, Pha-
gedænicis cunctis, ac ſumme dolentibus. Sal enim
qui rodit, nullatenus amarus eſt. Quapropter effe-
ctus, maximè ignei in nobis, rident fruſtraneum
bilis

bilis commentum. Cùm præſertim, qui ignis naturam imitantur, minime ſint humoris biliosi clientes. Itaque ſi è fructibus arbor, ex operibus 33
autem, atque proprietatibus, res quæque æſtimanda ſit, monente Verbo Veritatis, non video, quo uſu, fine, neceſſitate, aut temeritate finxerint bilem flavam, igneam. Non enim neceſſe fuit fabulæ inſtar, tres fingere humores quotidianos, ac domeſticos noſtri conſtitutivos, id eſt, ſine quibus non vivatur. Qui nunquam in rei natura fuerunt, aut ullam ſui neceſſitatem ſuggerunt. At quodnam aut 34
quale viſcus ſeparabit utramque bilem ſuperfluam, ab electo venarum cruore? Renes quidem ſeparant lotium pro veſica. An ergo deerit utrique bili ſuus ſeparator? Vel ſponte, excrementoſa bilis, vadet ad cloacas ſuas? Etenim non eſt lotij tanta neceſſitas tam in eſſe, quam in ſeparatore, quanta utriuſque bilis: ſi bilis utraque, ſit neceſſaria ad eſſe ſimpliciter. Siquidem aves commode carere potuerunt lotio. Cur ergo natura fuit minus ſolicita, ut viſcus faceret expurgandæ bili, quam fuit ejiciendo lotio? Ergone cyſtis fellis, & Lien attrahent forte utramque bilem ad ſe, abſque ſeparatoris ſubſidio? Imo cum ſanguificatio ſit actio ſimplex, univoca, & ſcopi naturalis, non potuit ſane unicum hepar, producere ſimul, ex homogeneo liquore, quatuor humores, toto elemento invicem diverſos, ac ſeparare procul à ſe invicem, duos tantum, velut nocuos. Alioqui, ſi hepar ſat foret, ſeparandis ſuis liquoribus, potiori jure ſegregaſſet lotium, feciſſetque neceſſitatem rerum prorſus fruſtraneam. Denique ſi non omnem è cruore bilem ſequeſtret, ne quidem in temperatiſſimo robore, peccabit neceſſario ſemper natura, vel in abundantia utriuſque bilis, in exceſſu caloris pro formanda bile, & frigoris ſimul pro pituita: itemque pecca-

bit continuo, in ſeparando. Adeoque cum exceſ-
ſum neceſſarium, in juſto (ut vocant) tempera-
mento, accuſet utraque bilis: non potuit hæc, un-
35 quam fieri apta nutritioni. Cum adhuc quotidie
nutriamur iiſdem, quibus conſtamus. Semine vide-
36 licet temperato, vividoque, bilem utramque re-
ſpuente. Eritque par ratio bili utrique, quæ eſt pi-
tuitæ. Ut ſi hæc perficiatur in cruorem intra venas:
bilis non minus fiet cruor in arteriis. Nam ſi extra
officinam naturalem, propriam, & requiſitam, pi-
tuita in cruorem mutetur: multo magis bilis flava,
apta erit, ut in corde, degeneret in ſanguinem fla-
viorem arteriæ, atque in ſpiritum vitæ, eritque cor
37 officina reſtaurativa excrementi fellei. Sed vah
quam miſerum eſt argumentum! dum ſanguis ex-
travenatus, ſe diſponit ad corruptionem, cernun-
tur quandoque duo, tres, vel plures liquores: ergo
38 totidem ſunt noſtri conſtitutivi. Sanguis enim to-
tus, mutatur in lac, & tum poſt ſui corruptionem
ſubordinatas tantum habet tres partes, ſerum vi-
delicet, caſeum, & butyrum: nec unquam plures.
Quandoque enim totus, in ubere coagulatur in du-
rum tumorem caſei forma: ſubinde totus, in pus
album, flavum, ſubviride &c. quandoque in li-
quorem pungentem, rodentem, aquoſum migrat:
ut in Cholêra, ulceribus &c. aliàs quoque in ſero-
ſum liquorem ſalſum, totus recedit, ut in Hydro-
pe, multiſque Hydragogis. Non raro quoque picis
inſtar, totus nigreſcit, ut in cruore extravenato,
gangrena &c. frequenter autem in cinereum atque
putidum lutum, ut in Diarrheis. Alibi quoque to-
tus in flavum virus, Icterum præfert, qualiter &
demorſis à ſerpente oſtentatur. Alibi quoque to-
tus cruor, citra ſeparationem heterogenei, muta-
tur in Melicerides, atheromata &c. Atque in Dia-
bete, totus cruor, mutatur in lotium lacteum. Prout
ſub

ſub tabe, totus migrat in ſputum ſubflavum. Forte-
ne ergo, in cruore, totidem conſtituendi ſunt hu-
mores, quot cernuntur ejus degenerationes? Tot-
que erunt liquores in aqua pluvia, quot ſunt cre-
ſcentia è terra? Eſt namque cruor, nobis aquæ in- 39
ſtar: nec opus habuit diverſis ſeminibus in hepate,
ut ſit unicus æqualis humor nutrititius. Sed in cu-
linis ultimis, ſuas aſſequitur requiſitas diverſitates,
quibus fungitur nutritionis officio. Adeoque fru- 40.
ſtra, in ſui initio, variis polleret ſeminibus, ac he-
terogeneitatibus, qui totus, homogenealiter tan-
dem, debet in unicum glutinoſum, album, ac tranſ-
parens ſperma nutritivum, pro partium ſimilarium
ſuſtentaculo, reduci, vel manere ruber pro carne
muſculorum, ac viſcerum parenchymate. Quocirca 41
conſtanter nego, cruorem, quandiu vivit, aut in
venis (etiam à morte hominis) detinetur, coagula-
ri: ac per conſequens, habere partes integrales diſ-
paratas, ulla ſui heterogeneitati ſed diverſitatem
omnem in cruore, fieri, per ejuſdem duntaxat in-
teritum. Ergo, humorum diverſitas, eſt filia tan-
tum mortis, non autem vitæ. Nec refert, quod ſub- 42
inde in corpore occurrant excrementa, vultum cru-
oris mentientia, unde ſcilicet per degenerationem
facta ſunt. Non enim urina, vinum eſt amplius,
prout nec pus, aut muccus, aut ſputa, ſunt adhuc
partes cruoris. Quia excrementa, non ſunt am-
plius, quod erant ante ſui corruptionem. Eo quod
res quoque eſſentiam, & nomen aſſumat à termino
tranſmutationis. Quid enim arguit, ſi cruor per
phlebotomum, aquam, vel alios fundos, ſub ſui
corruptione ſegreget, ſi ejuſmodi aqua, proinde
nec fel ſit, nec bilis, nec amara, careatque proprie-
tatibus fellis? Quæne eſt iſta credulitas? Supernatat
aqua cruori mortuo: ergo eſt bilis fellea, quæ ſub
falſo guſtu, amarorem fellis mentitur? Non eſt 43

enim iſta ſupernatans aqua, pars integralis cruoris, nec de ejus eſſentia, aut contentis, magiſve cognata cruori, quam currus, reſpectu hominis inſidentis. Dolendum eſt itaque, tot ſeculis, neminem unquam deguſtaſſe, iſtam aquam: ſed avorum nugis ſua inſcripſiſſe nomina omnes: ſpecie inquam medendi, deſtructiones ægrorum, ſub falſis prin-
44 cipiis tradidiſſe Scholas. Siquidem humores, ſunt exitiales ignorantiæ, ignaviæ, turpitudineſque, à mendaciorum patre, introductæ, & à ſequentium laxa credulitate, celebratæ. Non enim etſi fundus cruoris, ſubinde minus habeat, erit proinde atra bilis: prout nec ſedimentum lotij, eſt pituita. Sed dum vita cruoris receſſit, non mirum ſingula, quæ in vitæ unitate cuſtodiebantur, repetant conditio-
45 nes materiales, quibus obligantur. Fundorum enim varietas, à ponderum præeminentia in liquidis pendet. Latitudinem quippe in pondere habent, quæ poſt mortem heterogenea evadunt, & ſenſim in ataxiam confuſionis properant. An enim ſani judicij vir, credat vinum, cereviſiam, herbarumque ſuccos, ſuam melancholiam ad fundum cum ſedimine deponere? Quid enim commune habet melancholia, cum heterogenea ſediminis ſubſtantia?
46 Quoad colorem vero. Omnis æthiops, cruorem habet fere atrum, plerumque autem abſque ſero. Nullus tamen illorum, melancholicus. Omnes verò
47 iracundi. Cruor enim, qui ab ambiente refrigeratur in pelvi ſtatim, rubeſcit magis illo, qui ad fundum demerſus, diutius tepuit. Nam & hoc ordinarium. Quod extravenatus cruor quilibet, ſtatim in corpore nigreſcat. Quæcunque enim facile putrent, facile etiam admittunt putredinis comites, citiuſque putreſcit pars cruoris, quæ diutius poſt ſui mortem tepuit. Nec mirum itaque, quod pars fundi inferioris, intenſius nigreſcat. Quod autem ater cruor,

cruor, non ſit ſeparatio ponderis in cruore, multo-
que minus atra bilis: novem circiter uncias cruo-
ris recentis, & adhuc liquidi, in duas ſeparavi ſcu-
tellas: quarum unam in aqua frigida natandam ex-
poſui: alteram verò, priori æqualem tepore lento
diutius detinui. Hæcque plurimum atri cruoris
oſtendebat: illa vero nequicquam. Heterogenei-
tas ergo, in liquore mortuo. putreſcente, ac putre-
ſcibili ſtatim, eſt corruptionis adæquatum indi-
cium. Quodque ideo, nec habet vitale, aut ſemina-
le initium, ſignum, ut nec ſuæ primitivæ compoſi-
tionis argumentum. Etenim originaliter compo-
nimur, ex vitali ſemine: & reſolvimur in putridum,
atque cadaveroſum liquamen aqueum: quod & ſæ-
pè in viventibus, pro parte accidit. Quid ſi cruor 48
ex pallido rubeat, An id proin pituitæ erit aſcri-
bendum? An poma rubea, erunt pallidioribus ma-
gis ſanguinea? pruna ſubnigra, albicantibus magis
melancholica? Etenim colores non deſignant fi- 49
ctos humores, aut elementa: ſed imitantur proprie-
tates vitæ mediæ atque ſeminum deſtinationes.
Ita eſt. Colores atque ſpiſſitudines, in materia, ſunt
opera Archei ſeminalis: non autem appoſitorum
humorum confuſa teſtimonia. Recurre ad librum 50
de inaudita febrium doctrina. Quod ducentorum
ruſticorum, ſanorum ſanguines, unico mane in-
ſpexerim, aſpectu colorum ac fundorum diverſita-
tibus inſignes. Quidam enim gelativam ſubnigram
& coactam referebant: ſæpè etiam ſubviridi liquo-
re permiſtam, ſubinde tantum conſperſam leviter.
Cruor item alius per totum aquoſus, alius mucco-
ſus erat, alius in fundo rubebat, alius in ſummitate
magis. Alteri aqua ſupernatabat, clara, pallida,
ſubflava, quæ alibi in medio cruoris intercluſa la-
tebat. Alius cruor punctatim maculoſus, alterque
per totum ex rubente pallidus, alter in puniceum,

atrumve colorem alius propendulus : prout de-
51 mum alius per ſtrata ſubviridis erat. Quapropter commiſeratus ſum deceptoriam hæmorrhoſcopiam, judiciaque emiſſo cruore ſolita, humorum commenta, ac faciles ægrorum credulitates. Ariolator namque cruoris inſpector, mox peccantis, atque ſuperabundantis nomen, proprietates, itemque hominis illius mores, complexionem, inclinationem, morbi latentis ſpeciem, magnitudinem, exitum, atque inſuper mortis genus, imò & fortunarum dependentiam prædicere ex humoris conje-
52 ctura ſatagit. Quiſquis autem humorum peccaverit in tabula hæmorrhoſcopiæ, capitis diminutione proſcriptus ſit ilico, & niſi mox ilico paruerit, per infamem ſeceſſum profligandus eſt. Quia Medicus ad manum habet, ſuorum humorum peculiares ſatellites, qui vinctos ſingulos, & putrefactos educant. Sic enim ludificant ignaros, & interim ſic quoque viſitationum crebritas ſtabilitur. Quippe ex præjudicato norunt, quale erit labumen, quod aſſumto ſuo ſolutivo, putrefactum recedet. Etenim etiam maximè phlegmaticus apud illos, ſi rhabarbaro uſus ſit, flavum excernet, minuſque tinctum, ſi ſcammoneata ſumſerit; non autem mucidum liquamen, quale ab aſſumtis colocynthidis magiſtralibus (ſunt namque cuncta compoſita officinarum, ſcammonea, vel colocynthide, vel utraque tanquam binis ſuffulta columnis.) Sæpè etiam, quem hic judicat bilioſum, alter vocat ſanguineum, ſin autem pituitoſum quem putant, viderint ſemel iratum, mox etiam bile æſtuare contendent alij: Potataque ſcammonea, unus alterum deridet, ſi ſeparatim vocentur, quod bilem à ſanguineo, adeo copioſam eduxerit, ſibique ut artis gnaro, mercedem intenſiorem deberi, occulte eo ipſo inſinuat. Nam in rei veritate, fraus, & fructus dolo connexus,

nexus, vigent, quoties neglectis vanis complexionibus, humoribus, poſthabitoque, ſpecioſo cruoris emiſſi indicio, & aſpectu, præſcitur ex aſſumti ſolutivi proprietate venefica, qualem amurcam quiſque ſit dejecturus. Solutivum ſcilicet, obit functionem hepatis apud eos. Quia humores quos volunt, fabricat, eductoſque oſtentat ad lubitum, & juxta prognoſim impoſturæ: glorianturque velut è tripode, ægris prædixiſſe, peccantium humorum educendorum colores, ac proprietates, illoſque cacatos, reſpondiſſe in haruſpicio, ad præſcita auguria. Miſera ſane doctrina, inſcitiaque pianda: quia miſerrimus ille, qui aſſumto tabefactivo, ſuum cruorem permiſit putrilaginis larva, exhauriri. At mirum ſaltem quod Scholæ ſordes aurium præterierint. 53
Nam quæ flavæ, & amaræ, bilis recentiorem darent memoriam, fidemque firmiorem, quam quæ cruori aqua ſupernatat. Jam ergo in cerebro, alter eſt bilis cuſtos, ac folliculus. Aſt hæ ſordes, non niſi ſanguine abſumto, in alimoniam cerebri, apparent: fel autem in eſſe priſtino, permanere nequit, abſumto cruore, cujus fuiſſet pars integralis: eſſet ergo auxilium pro bile, ab excremento formaliter tranſmutato, petitum. Præſertim, quod ſolum fuliginis ſpecie, per aures exhalat. Nam quo profundius, ſcalprum in aurem mittitur, minus iſtarum ſordium deraditur. Sunt ergo ridicula, & languida argumenta, quotquot pro humoribus ſpem faciunt. Colores etiam dejecti excrementi, effectus ſunt potati pharmaci: non autem teſtimonia abundantiæ, aut humoris electi, rejectique conformitas. Hæc de doctrina febrium, cap. de ſolutivis ad longum ſunt deſcripta. Sufficit mihi teſti- 54
monium, ex ore Scholarum, quod inter cuncta ſolutiva, ſola aloes innocua. Non ergo innocui, qui hoc profitentur, interim aliis noxiis quotidie uti non

non deſinunt: non quia ſana ægris, quæ noxia do-
55 cent, ſed ſibi reperiunt proficua. Quid agimus,agemuſque, inquient aliqui, niſi enim venam ſubinde pandamus, & alvum ſubducamus,domi manemus,
56 vulgi riſus, & ſcenarum fabula facti? In Scholis enim prælegitur libellus de natura humana, Hippocrati calumnioſe aſcriptus. Docens, quod unum & pari quantitate ſolutivum exhibitum, diverſis anni ſtationibus, diverſos humores emunxerit, ac ſemper poſt ſpaſmos, unà cum ſic larvato cruore, vitam abſtulerit. Quod ſonat, ſub ſpecioſo purgationis titulo, jus factum, putrefaciendi cruorem, colliquandi carnem, ſub impoſtura, & ad lubitum medentis, alicujus coloris humorum, tandemque niſi doſis dolum, venenumque tegat, quod profluxurus ſanguis ſic mutatus, ægro necem ſit allaturus, ut quanquam præfato libello dicatur, unum idemque laxativum, aliis atque aliis anni ſtationibus, alios, atque alios,primò educturum humores: eſt tamen conſtanter verum, omne ſolutivum, ſupra debitam doſim,ſuum enecare ſumentem. Adeo ut frequenter tabida illius vis, tam pertinaciter venis intincta maneat, quod reſtringi nequeat, & mors colliquando ſubſequatur.Quanquam ipſe potus ſolutivus, neciſque patronus, fere primus exciderit. Fruſtraque hoc caſu adhibentur reſtringentia: ubi non eſt læſa retentrix:ſed venenum impreſſum continuo tabefacit. Quare requiritur potius antidotus, quam aſtringens pharmacum. Quod nempe peccando facit lethalis diarrhea: idipſum laxativa, ſub medentum artificio, involuto falſa humorum theſi. Tandem educto humore reo, & accuſato inſonte, nequicquam tamen inde plerumque mitior morbus. An ergo inde non ſunt conjicienda ludibria? & quicquid de humoribus, illorum exceſſu, delectu, & ſegregatione, eſt garritum?

etenim

etenim quotidianum eſt, quod eventus, fruſtrent 57
ægrorum ſpem, ac Medentum pollicita. Ideoque nec audent certo ſpondere ſanationem, per abdu-ctionem humorum, ſuis laxativis,quos ſolos,in cauſam continentem morborum, attamen accuſant ſeriò. Quia nimirum male edocti, & nimis ad falſorum axiomatum perſuaſiones. Attamen ait Hippocrates ſi illa educantur, quæ educi oportet, meliùs ſe habent, atque facile tolerant. Quinimo nec audent, corpora ſerio ſolicitare purgantibus, antequam morbus ſuæ digeſtionis: natura autem victoriæ ſuæ ſpem, fecerit, (idque abſque Medentum opera) futuræ criſeos. Hoc autem, ne ſolutiva, ſimulque ſua Scholarum axiomata, apud vulgus infamentur, ſi præcociter, antequam corpora turgeant, Id eſt, ante morbi peſſumdationem, epotis laxativis, ſanatio non ſubſequatur. Itaque cum præter venæſectionem, & purgationes, parum ſuperſit apud Medentes, remedij;ne tamen Medentes nauci fiant, minora laxativa, ſubinde propinant, ut aliquid feciſſe videantur. Fatentur quidem proteſtanturque, illa minorativa, morbum à radice non detruncatura (quaſi aliàs majora laxativa, morbos, falcis inſtar demeterent) ſed humoris peccantis diminutiva, atque hactenus auxiliatura: Puta, ſi non ad ſanitatem: ſaltem ad mortem ægri, vel Medentis culinam. Clam enim Medici fatentur, parum 58
auxilij è pulſu, urinæ inſpectione, & cruore hauſtum: Inſpexiſſe verò lotium, & cruorem ſub Gordonij regulis,ſive impoſturis, ne ſcilicet prædeceſſoribus ſapere viderentur minus. Quæ ſane dolum, atque ſuperbiam fraude velatam, continent. Impuri ſaltem Medici inventum tulit, hominem, ſtercorum nomine vocari, & diſtingui. Bilioſum 59
nempe,Melancholicum, Phlegmaticum, quæ mera credunt excrementa. Certum eſt enim, per laxativa phar-

tiva pharmaca, cruorem, & carnem, ſine ſepara-
tione heterogeneitatis, in putrilaginem iſtam fla-
vam, ac putidam. reſolvi. Eſtque argumentum he-
60 bes, inde intuliſſe. Si ſanguis & caro, liquata per
anum recedant, fiantque flavus liquor, aut muci-
dum excrementum: ergo caro & ſanguis, conſtant,
& componuntur iiſdem materiis: quæ ſunt vera
61 bilis & pituita. Siquidem, præterquam quod cruor,
non eſſet verum compoſitum naturale: ſed appoſi-
tum è pluribus difformibus eſſentialiter: etiam non
poſſet retrogradi iterum in bilem, unde compoſi-
tum ajunt cruorem. Vel alioqui eſſet immediatus
receſſus, à privatione ad habitum. Ergo vel ex bi-
le, nunquam factus fuit cruor, multoque minus
62 caro, quæ ſpecie differrent à bile. Et per conſequens,
ſi tota caro & ſanguis, quandoque in iſtam putredi-
nem (quam bilem nominant) tranſmutentur, &
ejiciantur, adeoque tam arte, quam morbo, tota
caro liqueſcat: neceſſe eſt alterutrum: vel iſtam bi-
lem putridam, formaliter, & actu adhuc cruorem
& carnem eſſe: vel bilem, ſemel in cruoris ortu,
mortuam & tranſmutatam, iterum immediato re-
greſſu, revixiſſe, tam à liquatione carnis, quam
cruoris. Neceſſe eſt inquam, vel quatuor iſtos hu-
mores perſiſtere ſemper in propriis ſuis formis, ſub
ſpecie tamen ac velamine, tam carnis, quam cruo-
ris: vel demum quatuor iſtos humores, ſuum eſſe,
ac formas, exuiſſe, ſub introitum formæ cruoris,
& carnis. Si priùs dixeris: Jam cruor non eſt com-
poſitum naturale: ſed appoſitum ex pluribus. Sin
vero poſterius velis. Eſt impoſſibilis immediatus
regreſſus cruoris & carnis, in bilem, aut alios
humores conſtitutivos ſui. Unde rurſus ſequitur.
Quæ per poculum laxativum ejiciuntur, non eſſe
bilem: ſed cadaveroſum liquamen putidum, vi
63 pharmaci ſic deturpatum. Galenus enim videtur
bilem

bilem utramque aut pituitam, rejicere in complexiones naturales hominis, uſque adeo & in meram intemperiem referre. Siquidem ait unicum mel, in ſanguineis, totum verti in ſanguinem, quod in cholericis, totum mutatur in bilem. Quapropter non tam in propenſionem materiæ, quam in vitioſam hepatis intemperiem, hujuſmodi humorum nativitates, tanquam indifferentes relegat. Unde 64
conſequens: tres ad minimum ſemper Intemperies ſemper, ac ſimul confluere, quæ ſingulæ, ſingulos pariant humores. Imo verendum, ne Galenus allidatur ad ſcopulos, & ſubmerſus pereat, dum docet, totum ſanguinem putridum verti in bilem. Nam inde cogetur concedere, quotidie partem cruoris, in ſui conſtitutione putridam: imò & mel, in bilioſis, totum, infra paucas horas, putrere: non autem in ſanguineis. Adeoque tam complexionem bilioſam, quam ejus bilem, eſſe meras corruptiones. Saltem quantum bilis quotidie in ſanguificatiône fit: tantumdem ex placito iſto Galeni, putreſcit. Ac per conſequens, non eſt bilis, humor conſtitutivus cruoris ſani, ac benevalentis: ſed adjacens vitioſum. Etenim dum cruor putridus, teſte Galeno, vertitur in bilem: intelligitur iſta bilis, vera bilis, non autem ens putridum, cum putrida bilis alioqui, non magis cenſenda ſit bilis, quam homo putridus, homo. At poſtquam optice ſcivi, quod nullum ens, 65
exiſtens in ſui perfectione, atteſtetur partes diſſimilares ſuæ radicis ſeminalis, ſi quæ ſupereſſent: Sed quod ſemen, diſponat ſuam materiam, ut ex ea, hoc unum quid, fiat, & non per appoſitionem: ſed per veram formalem tranſmutationem: ſcivi perfectè deinceps, etiam quod diverſitas, in cruoris corruptione ſubinde eluceſcens, nunquam poſſit atteſtari, multoque minus oſtentare, partes conſtitutivas materiæ ex qua. Non magis quam vitulus

ſtrangu-

ſtrangulatus, etſi in apes mutetur, proinde eſt compoſitus ex apibus. Vel mel, ſi cum rore majali, una in gramine nocte, plenilunium tulerit, mutetur in anguillas; cum pane autem ſecalitio, in formicas tranſeat: Induſium vero muliebre, occluſum cum frumento, abeat in mures, infra paucos dies. Non tamen mel proinde ex anguillis aut formicis, vitulus ex apibus, vel mures, è lino & menſtruo, ſuam deſumunt materiam. Eritque compoſita anguilla, formica &c. è melle, ſic ut iterum anguilla mortua
66 iterum ex ſui corpore, mel excludat. Errat proinde Paracelſus, qui ciconiam aſſam, in ſerpentem, & anates, in ranas, ſpatio quindenæ, ait recedere, quod aves ejuſmodi cibis veſci ſolitæ eſſent, illaſque beſtias, ideo in ſe ſeminaliter continere debeant. Id enim experientiæ facti, & Philoſophiæ repugnat penitus. Non equidem origo rerum, eſt ex iis, in quæ reſoluta mutantur. Eo quod in generatione naturali, oporteat partes conſtitutivas, ſic fieri unum quid ut ab unica generati forma, actuentur plenarie. Ideoque quicquid ſub generationis relatione, non eſt immutatum ab eſſe priſtino, id plane manet excluſum, atque deſes. Cuncta enim naturalia, univoco fere modo ac ſemine, conſtituuntur. Adeo etſi conflentur partes integrales, quales ſunt, oſſa & nervi: illa tamen, non ſolum connexionis methodo: ſed ſpecificæ unionis vitali vinculo colligata, tranſeunt in alienam familiam: fiuntque ens ipſum, unde partes ſeminis prioris repeti, eſt naturæ prorſus impoſſibile. Non eſt itaque cruor, pars contexta ex quatuor humoribus, ſpecie elementali differentibus: multoque minus, eſt cruor reſolubilis, in humores illos, unde creditur ortus. Sed per conſequens, quicquid è cruore, aut per alvum corrumpendo, producitur, ut non eſt humor unus de quatuor illis fictis: ſed putridum

cruoris excrementum. Multo minus eſt baſis fun-
dandi argumenti, pro humorum poſſibili exiſten-
tia. Liquido proinde conſtat, Scholas, cruorem 67
non intellexiſſe, ut ens naturale, unum, & compo-
ſitum naturæ: ſed pro ente artificiali, ex pluribus
conſarcinato, atque connexo. Sub qua ignorantia,
certum eſt, proprietates, requiſita, ſanitatem, mor-
bos, remedia quoque, unà hactenus manſiſſe inco-
gnita, falſiſque medendi principiis, per conjectu-
ram tantum fuiſſe Medicatum. Sed agedum unica
vis Jecoris, in ſanguificatione regulariter, directe,
atque ordinario producet quatuor ſimul humores,
horumque varietas (exemplo Mellis per Galenum
memorato) pendet ex quadruplici varietate unius
efficientis. Itaque neceſſe eſt, regulariter, ac quoti- 68
die præpollere in unico hepate, quadripartitam, ex-
preſſam intemperiem complexionalem: quarum
ſcilicet quælibet, invita ſocia, ſuum apta ſit fabri-
care humorem. Cumque plus ordinario pituitæ
generari ſcribat, ideoque & quotidianæ, febris cau-
ſam abundantiorem ſtatuat. Sequitur, quod in-
temperatiſſimi etiam cholerici, complexio pitui-
toſa erit adhuc præpotentior. Aſt cum jamdudum
ceſſent, conculcataque ſint elementorum figmen-
ta, unde qualitatum, & humorum ſperanda eſ-
ſet reflexio quaternarij: Nulla jam porro ratio ſu-
pererit, cur magis ad quatuor humores, quam ad
tres, vel ad decem vergeret, cujuſcumque demum
diſpoſitionis, heres illa materia, extiterit. Quia
ſublato trunco fundamẽtali, quod ſcilicet non ſint,
nec fuerint unquam quatuor elementa in Univer-
ſo, neque ex iiſdem, corpus noſtrum ullatenus con-
ſtituatur, materialiter, aut efficienter. Simul ruit
etiam tota humorum generatio quadruplex, in Je-
core. Quippe, quæ ad elementa, horumque ſup-
poſitas, fictaſque qualitates, connexaſque luctas,

69 ſemper reſpexit. Quam eſt denique inconſideratum hoc Scholarum commentum, quod velint Splenem, cloacam eſſe atræ, ac peſſimæ bilis; attamen Splenem in Jecoris adjutorium cedere: ut nempe Splen ſanguificando, Jecoris ſuccenturiatum adminiſtret, dum ſcilicet, male ſe habet Jecur. Quaſi in nobis jure ſubſtitutionis, vis Jecoris, vitalis alio gliſceret, & præcipue in ſordidam, quam ajunt peſſimarum calamitatum thecam. Bone ac piiſſime Jeſu tanti confuſiones in medendo admittes, adhuc dudum? Reſpice populum tuum, ſub tam denſis falſitatibus ingemiſcentem, & recorda-
70 re genuinæ benignitatis tuæ. Cernunt namque Scholæ in artificialibus, arcam variis fruſtis compactam, diſſolvi iterum in ſuas partes: putaruntque ludicra ſtupiditate, idem in natura, per tuam humanitatem contigiſſe, bilem nempe repeti è cruore, imò & è carne quoque, ſemperque ideo perſtitiſſe bilem, ſub tranſmutatis formalibus initiis: & ex bile, ideo cruorem iterum materialiter ſurgere, ac reſurgere. Alius verò vidit, ſalem in aquam reſolvi, nec videri tum amplius, moxque per aquæ ebullitionem, rurſus ſalem apparere. Idem idcirco in ſuis humoribus fictis, contingere autumarunt. Quaſi bilis immutata eſſentialiter, nunc in cruorem, ac tandem in carnem, mutaretur, & ad lubitum Medentis, per ſolutiva ſua, inde ſoſpes rediret. Sed eamus ad manum. Sumatur putata flava bilis,
71 cruori extravenato ſupernatans, coquatur quocumque gradu teporis, aut caloris: nunquam tamen inde retorrida fiet, æruginoſa, vel porracea, multoque minus atra illa acida, quam ajunt, terram fermentare. Quæ ſi fiat in Liene: ergo non eſt ſangui-
72 ficationis pars aut cruoris. Sin vero fiat in Jecore, cum aliis tribus, ex eadem ſimilari chyli materia: ſed à diverſis agentibus: etenim cum in hepate, ſint exiles,

exiles, ac tenuiſſimi venarum ramuli, continuo lotio tranſmittendo occupati, nec venæ hepatis, directè in Splenem reſpiciant: non video quomodo atra bilis, ab hepate ſeparata, ad Splenem deferatur. Potiſſimum ubi magna lotij affluentia, & cruoris abundantia ſurſum defertur. 73
Utraque autem bilis, deorſum, ad ſua ſeparatim collegia, oppoſita confuſione, in tam exilibus venis, officinæ ſanguificationis, ferri deberent. Non ergo à Jecore, deferri poteſt atra bilis, quam dicunt excrementitiam: quin potius Lien alitur, ex venis, & arteriis lienaribus, juxta conſuetum aliorum membrorum. Nec Lien vivit ex proſcripto excremento, neque eſt cloaca corporis, peſſimique humoris. Si namque Lien à Jecore, atram bilem deſumere debebat: quare non eſt vicinus hepati? Quare ſolus Splen, inter viſcera, nutrietur excremento horrido? Et quà tandem depellet ſupervacaneum hoc pernitioſum recrementum? An per ſtomachum, ejuſque orificium, tam nobile ac ſenſile, jam latrina ultimi erit excrementi? Adeone malignum hoc labumen, appetentiam ſuggeret ſtomacho? Quorſum enim recoquetur ſcoria, jam toto genere, proſcriptione, & proprietatibus rejecta? Stomachus vicem cordis æmulari conceditur: ergone conveniens fuit, quod ſtomachus, conceptuſque ejus cibus, totaque totius inde œconomia, contagio maligni recrementi, quotidie contaminarentur? An enim id non fuit naturam, ejuſque creatorem, à creationis initio inexcuſabilis incogitantiæ, inſimulaſſe? Nonne folliculus aliquis ſeparandis fæcibus fuiſſet aptior, ſi ulla eſſet atra bilis, quam quod nobile viſcus Splenis, tot arteriis prægnans, & nobile viſcus ſtomachi, peſſimi excrementi fierent refugia? Sed quo telo, tanta defendunt Scholæ, deliria? 74
Ajunt enim. Aliquando viſum, atrum ſuc-

cum, acidum, vomitu rejectum, qui in terram decidens, eandem fermenti modo attolleret. Unde multa conſequenter collegerunt abſurda. 1. Quod iſtud acidum excrementum, à colore vocari deberet melancholia, ſive atra bilis. 2. Quod fiat quandoque à propria ſua materia: ſæpè tamen à flava bile recocta. 3. At non ſcitur adhuc ex utra materia,
75 ut neque coquina illius ferculi. Cum flava bilis, alioqui, citra confuſionem, non poſſet deferri ad alienum Lienis hoſpitium. 4. Bilem, humorum quam volunt calidiſſimam, & igneam, ajunt, per cocturam, redigi in terreum humorem frigidum, & ſiccum. 5. In atrum, ab aqueo, & flavo. 6. In acidum, & fermentantem, ab amariſſimo felle. 7. Cur igitur bilis flava (fel inquam) proprio folliculo, nunquam recoquitur in atram? Cur ad hanc coctionem, alienum limen mendicat? Quotidie opus fuit recoctione bilis flavæ, ſi recoquendo, in pejus feſtinet? Quare natura, quæ ſemper facit è poſſibilibus, quod eſt optimum, non expellit cum ſordibus alvi bilem, quam commutat in deterius per recoctionem? Sin Lien ſit atræ bilis officina: non eſt illi tantus quotidie calor, qui ſit retorrendæ bili ſatis. Aut ſi caleat, quomodo, è bile flava, calida, fiet humor frigidus? Cum potiſſimum Galenus velit mel, diverſis auſcultans intemperiebus, mutari in diverſos humores, intemperiebus illis conformes? Quaſi decoctum liquidum, vires ſacchari amitteret, oppoſitaſque indueret, eo quod in ſyrupum vel illinctum inſpiſſetur. Quare fel hactenus, quocumque artificio recoctum, nunquam aciditatem aſſumſit? Qua enim via, quove ductore, vel impulſore, flava bilis in Jecoris officina, cruori exquiſite permiſta, & homogenealiter coorta, ducetur ad Lienis vas peregrinum, ut ibidem, torrendo, fiat atra bilis, ſi Lieni ſit proprium condere

atrum

atrum ſpiſſumque liquorem frigidum terreſtrem? An enim hoc fine, Lien tot arteriis dives, quod ſibi non habeat viſcus par, in tanta pulſuum vitalitate, ut videlicet bilem flavam, in atram deturpando coquat? Quomodo atra, differet à flava, ſi uno caloris puncto, fiat hoc aliquid? Nonne id eſt calori coquenti, totum naturæ negotium concredere, abſterritis proprietatibus formalibus? An locus erit in Liene, allabenti peregrinæ bili, ſi aliunde, è venis & arteriis, ſuis neceſſitatibus ſit ſatisfactum? Ubi ergo in limine, ac foribus lienis præſtolabitur adventans bilis, ſi gratus hoſpes, jam domum obſederit? An Lien, innato venarum, & arteriarum ſanguini valedicet, ut adventantem bilem in ſe recipiat, ad excoquendum, in atram ſordem? Quid ſi bilis torreri dicatur, in ipſis venis: cum omnium venarum calor, ſit dumtaxat moderatus tepor, non fiet ex igneo liquore bilis, frigidus alter? Nec eſt ratio, cur venæ, à Jecore furentur miniſteria ſanguificandi. Neque etiam, cur in venis, prius decoctâ atrâ, dein ferretur ad Lienem, quærens ſibi novum hoſpitium. Nec demum hactenus comprehendi poſſunt venæ, coctrices flavæ bilis, in atram. Quis demum fomes ille, qui bilem flavam, abſque neceſſitate torreat, in aliud, & pejus excrementum? Etenim dum de officinis naturæ loquor, ſcio nil moveri à ſeipſo, nec ſtultos eſſe calores, nulli fini intentos bono: ut nec digeſtiones, ab ipſa natura propoſitas in objecta ridicula. Etenim ſi venula ſit, qua Lien, in ſtomachum, inſpiret digeſtivum fermentum, ac vigorem vitalem, non video cur idcirco, tot atræ bilis figmenta conveniant: unde cathenatim tot calamitatum turmæ ſunt ſecutæ. Quam 76
ineptum enim, finxiſſe teterrimam naturæ ſcoriam (ut fatentur) repudiatumque, ac horridum excrementum, ſtomacho in deliciis eſſe? appetitum ejus

 curare?

curare? Adeo nobilem partem, inquinandis, tam ciborum, quam functionum vitalium poteſtatibus, ſubjectam reddere? Etenim bilis atra, quæ primordialiter pararetur è chylo, eſt ejuſdem ſpeciei; cum illa, quæ gignitur è bile retorrida (niſi malint jam, & quintum admittere humorem) vel eſt diverſa. Si ejuſdem ſpeciei. Jam idem hoc aliquid, erit acidum frigidum & terreum, eritque igneum amarum, fietque proximè è diverſis materiis, diſpoſitis ad ſuos fines diverſos, Idque per unicum agens elementarium, ſimplex, & non ſeminale. Eritque Galenus cum ſuo melle, in bivio. Itemque bilis flava, erit ſubordinata, ex ſui indole, ad bilem atram, tanquam ens perfectius, per elaborationem: adeoque flava bilis, non erit unus de quatuor: ſed ſemihumor. At ſaltem non percipio, cur ſcoria ſupervacanea, fiat quotidie, debeatque eſſe, de noſtri conſtitutivis. Quæne ſit hebetudo, quæ coëgerit fingere tot fabulas? Profecto, utut iſta Medendi pagina volvatur, tota, abſque neceſſitate, volutatur inter ſtercora. Eſt quidem fermentum acidum, vitale, ac ſpiritale, in Splene, quo ſtomachus coquit: quo ſcilicet deficiente, etiam corruit appetitus. Ideoque Senex ait. In febribus ructus acidos, nidoroſis ſupervenientes, bonum. Eſt nempe fermentum, à Liene inſpiratum, magni tituli & uſus totalis ſubjectum: nequaquam atræ ſaburræ, melan-
77 cholicoque excremento dicandum. Paracelſus, ſcribit hominem, commodius carere potuiſſe renibus & Splene. Quod præter ſuum idiotiſmum: implicitam continet blaſphemiam. Nam quicquid fecit Deus, fuit, eritque longe ſemper optimum.
78 Si enim Scholæ, effudiſſent unquam Chryſulcam, facile comperiſſent, quod acor, terram diſſolvat: non autem fermentet. 2. Quod fermentorum ſit actio, in habentia ſymbolum. 3. Terram, non eſſe fermen-

fermentabilem, quia à fermentis fructuum, elementum non eſt fermentabile ob conſtantiam, ſimplicitatemque ſui. Etenim ſi fermentum panificij, non fermentet ligna, aut lapides, quodnam ergo reperietur terræ fermentum? Siquidem iſta eſt fermentorum conditio (non conſiderata à Scholis) quod fermentum, ex quo, ſemel eſt ſuſceptum, ulterius continuo fermentet, nec ceſſet, quamdiu conſimile ſibi objectum reperit. Quare elementa, concipiunt quidem aliena fructuum fermenta: ſed nullatenus, iiſdem proinde fermentantur. Quia omnia fermenta, ſunt elementis inadæquata. Quia carent tranſmutatione, ſeminibuſque ſibi adæquatis. Alioqui ſi terra eſſet fermentabilis, cadavera inhumari non poſſent quin totus mox terræ globus, læthifero tabo, nobis fieret deterius. 4. Ergo Galenus hæc nunquam ſcivit, nunquam chryſulcam, imò nequidem roſaceam cognovit; nunquam fermenta formalia olfecit. 5. Nec atra bilis, terram ullatenus fermentat, ſi nuſquam, ac nunquam fuit. Licet fimi, per diſſolutionem ab acidis ebulliant. Porro, ex unico pane & aqua, fit chylus. Si ergo in pane & aqua, quadru- 79
plex lateret humor in natura, eodem jure, omnis herbarum ſuccus, ſemper quadruplex eſſe deberet. Quod ſomnium eſto. Donemus itaque, quod ex ſolo pane, & aqua ſimplici, fiant quatuor ficti humores. Hi imprimis, non fiunt ſeminaliter, atque diſpoſitive, ex aqua ſimplici elementali: ergo ex pane reſoluto, & ſolo, fiet chylus; & hic deinceps mutabitur in quatuor humores, ex titulo agentis hepatis. Ideoque jam exorbitans, ac anomalum 80
jecur. Siquidem cujuſlibet agentis naturalis, univoca tantum, atque ſimplex eſt actio. Neceſſe eſt ergo, vel in hepate, eſſe quatuor ſimul agentia ſanguificationis, vel ruere quaternarium humorum,

in ficta rudera. Nam ſi è ſimplicitate præfati chyli, non fiant quatuor humores, ſponte naturæ, neque ex vi quadruplicis agentis, in Jecore collaborantis. Sive, ſi non fiat ſuppoſita fictorum humorum quadruplicitas, ex vi agentis, aut patientis. Recte, quicquid negatur ſub diſiunctione, negari poteſt copulative, ob negativi amplitudinem. Igi-
81 tur concludo: ſi ex connexione agentis ſimplicis, & materiæ univocæ, procedat actio ſanguificationis vitalis: ea certe, ut erit ſimplex: ita & non niſi unici humoris, mater eſſe poterit. Sin vero propter eduliorum diverſitatem, varietates humorum, in cruore, fingamus: Jam ex tot eduliis ſimul ſumtis centum humores ad minimum, concedendi erunt
82 in cruore. Sed volunt Scholæ, ſub unico caloris digerentis gradu, plures cibos, mutari in chylum, ejuſdemque caloris moderamine, produci in hepate, ſemper quatuor humores. Idque tam in Sueco, quam Æthiope. Fatentur demum ſanguificationem, proprium Jecoris opificium: Lienis verò, tantum per inordinationem, atque ſuppetias; licet interim, circa coctionem bilis flavæ, in atram, ſit impeditus, & ſtercoribus Lien involutus. 1. Imprimis ruit Galenus, cum ſuo melle, quod totum vel in cruorem, vel in bilem verti ſcribit. 2. Non procedit generatio humorum, ex vi elementali. 3. Non ad caſſum quaternarium elementorum, eſt recurrendum. 4. Alioqui, tam hepati eſſet naturalis ſua bilificatio &c. quam eſt ſanguificatio. 5. Cruor erit, non niſi confuſa humorum connexio, generatum anomalum, non autem compoſitum naturale, ſed neceſſitatibus agentium, atque finium, orbatum. Profecto utrobique magnæ nugæ, magnas involvunt curas, & magna abſurda. Quæ ſi pertinaciam induant: jam amentiam, ſi non & malitiam fovent. Nugæ igitur humorum, à cacodæ-

mone

mone inventæ, in paganos diremtæ ſunt, & à Scholis hactenus ſubſcriptæ. Etenim diabolo aptæ, quia confuſiones Medendo, fallacias, & mendacia continent; ideoque neces quotidianas pariunt, lumen naturæ obſcurant, figmenta plauſibilia præſupponunt omnibuſque exemplis à pari, deſtituuntur: tantoque illæ fabulæ aridiores, ſtupidiores, perniciosiores, ac temerariæ magis, quo in cladem mortalium creduntur tenacius. Vertiginoſus itaque to- 83
tus, Galenus, qui totum mel, nunc in ſanguinem, nunc in bilem, verti aſſerit. 1. Primo defuit huic temerario aſſertori, nuntius, qui certiorem redderet quid, quantumque de mellis totalitate eſſet factum. Adeoque temeritatis & figmenti, totus eſt ſuſpectus. 2. Deeſt affirmanti veritas. Siquidem in natura, deficit bilis, ideoque & complexio cholerica. 3. Ille enim, qui membrorum proprietates per ingentia volumina, ſolis attribuit elementariis qualitatibus: ex ſolo actuali calore hepatis unius, quaternarium humorum, in unica ſanguificationis actione, conſtitui ſcribit conſtanter. Cum tamen actualis calor, in unico membro, nequeat non eſſe ſimplex, uno eodemque tempore. Diſcat ergo Galenus, verius ſomniare de melle, & ſanguificatione. Nec abſcedat ad puerilia, credendo quatuor 84
victrices, & contrarias complexiones elementales ſimul in hepate ſtare, quarum ſingulæ, ex univoco chylo, ſuum ſibi effingant humorem, in unicum cruoris ſubjectum connectibilem, indeque deciduum, ad pharmaci ſolutivi placitum. Deſiſtat inquam credere, quod ob ſolum, ſimplicemque calorem diverſificentur humores, unico ex melle, vel chylo. Cum non attendat miſer ille, Medicinæ Princeps, per hoc requiri in temperato Jecoris calore, ſimul totidem calores, ſuppoſito entis diverſos in tepefaciendo, pro totidem humoribus. Ad-

vertite ſodales, quod nullatenus cogamur, ad commentum quatuor humorum. Etenim quæ diarrhea, cholêra, & vomituum fæculentiis excernuntur, non ſunt humores Scholis jactati, ſed ſunt excrementa, quæ morbus vindex fabricat, & expellit: prout & quos laxativa ejiciunt, ſunt integri cruoris corruptelæ. Quodque illic morbus vindex agit, Id heic, laxativum, multo ſcilicet compendio, exequitur. Neque enim morborum janua, fictis humorum perſuaſionibus clauditur. Cum juxta Philoſophiam, Nunquam ex ente tranſmutato eliciantur illa, unde in fieri eſſe, naturaliter conſtituitur. Porro quamtumvis ſat alibi probaverim, non eſſe elementa quatuor, nec eorundem congreſſum, ad fabricam corporum, quæ miſta creduntur. Indeque conſequens, non eſſe diſparem Jecoris actionem, in procreatione ſemper quatuor humorum. Attamen quò ſcholæ cernant, quali fulcro nitatur, tota illarum, in Medendo, baſis, agam ex mera illarum
25 conceſſa, & tradita doctrina. Enimvero, ſi non permaneant elementa cum ſuis formis, in miſto: nec etiam poterunt permanere illorum proprietates: cum ipſæ formæ, ſint immediata ſubjecta inhæſionis ſuarum proprietatum. Sin vero malint, elementa permanere cum ſuis formis, in miſto: jam vel formæ iſtorum, non erunt actus ſubſtantiales, at ſolum vincula elementorum. Redibunt namque ſemper integra, è ſingula ſuppoſiti conquaſſatione. Obdormient ſcilicet tantiſper, formæ elementorum, dum præſidebunt formæ miſti: ergo cum forma miſti, ſit neceſſario purus, & ſimplex actus ultimatus: non poteſt eſſe quadruplex (imò quantumvis materialia, ac remota materiæ illius principia, eſſent ipſa actualia elementa) & per conſequens, non eſt ratio fingendi quaternarij humorum, ex parte agentis. Eo quod actio ſanguificationis,

tionis, neutiquam ſit elementalis: ſed vitalis & fermenti jecorarij: cujus omnimoda ſimplicitas, non potuit reſpicere finaliter, humorum quaternionem, ex uniformi, optimeque unito chylo, oriundum. Adeq, etſi in miſto, eſſent 20. elementa, non proin totidem humorum neceſſariæ eſſent productiones. Stupida ergo, & diabolicæ perſua- 86
ſionis, eſt ſpeculatio, quæ ex tribus elementis, nequaquam ad miſturam corporum concurrentibus, quatuor numero humores ſemper, ac ordinario prodire debere, atque inde unicum tantummodo cruorem regulariter conſtitui. Inde nimirum ſa- 87
nationis atque morborum neceſſitates dictari. Objicient forte. Admittis cauſam ſonticam depellendam, vetas laxativa, quia venenoſa, cruorem autem, atque vires vitales, ſubtrahunt. Sed ab equo Hungariæ, didicere venæſectiones, ab ave, clyſteres &c. Ergo. Verum dicam cum Propheta. Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt Intellectus. Nolite diſcere à magiſtris talibus. Subſcribet enim meo voto, pars dimidia Continentis. Quippe ſub Imperiis Ottomannico, Abyſſino, Indiarum parte potiſſima, eſt venæſectio inuſitata. Harum tamen nationum robora, agilitates, promptitudinem, vigilantiam, & laborum conſtantiam, tam ad agendum, quam tolerandum, diſcite ex Hiſtoriis. Meritoque mecum lugebitis, nationes, olim bello formidabiles, hodie, ſenſim, ſub Medentibus, evaſiſſe, ad quemvis ventorum axem, moribundas. Etenim Septentrio, & Occidens, quæ in totum mundum ſolent ſpargere ſuos bellatores, deinceps, propter has Scholarum ineptias occidunt, ſimulatque phalanx peregre proficiſcitur.
Objicient demum. Si præſidia univerſalia demas, 88
nec ad humorum ablationem te dirigas, quo ergo medio, ſuperabis morbos? Reſpondeo cum præfa-

tis

tis nationibus, Naturam, eſſe morborum Medicatricem, eam confortandam ideo, non conſternandam. Finium promotione opus eſſe. Si enim ſordes, primis adhæſerint latebris: inſiſtendum reſolutivis, & abſterſivis, natura tuto ſatagente reliquum. Sin vero penitiori receſſu aliquid pertinacius, occultiuſque reſtiterit: aſſumenda ſunt alcalia volatilia, quæ inſtar ſaponis, cuncta abſtergunt.
89 Mirum ſane, quantum ſal tartari, vel unici, volatile factum, non præſtiterit. Nam omnem è venis amurcam detergit, & obſtruentium contumaciam, diſpergitque apoſtematum ſuſcepta conciliabula. De hoc ſalis (& non olei) ſpiritu, verum eſt illud Paracelſi, quod quocumque non attigerit, vix alius potentior, perveniet. Externa autem, tam topicis, quam internis vitalium poteſtatum ſuppetiis curantur: modo per diaphereſim, cruoris clarificationem, balſamique novi tincturas, ac redintegrationes intendatis. Majora autem arcana, ad remedij Univerſalis faſtigium, quodammodo aſcendunt. Diſcite. Nam vendit Deus ſudoribus artes.

Superfetatio ſupplementaria, ad humorum fallaciam.

CAPVT II.

1. Medentum incuria plangenda. 2. Miſtio elementorum, obiter rejicitur. 3. Non, Chriſtianis connivendæ ignorantiæ paganicæ. 4. Catharri deliria ex humoribus prognata. 5. Ignatu cuſtodibus errantibus, fuere Catharri tandem ſtabiliti. 6. Infringitur quaternarius humorum per contuſionem membri. 7. Ariete concutitur bilis flava. 8. Probatur uſus fellis incognitus. 9. Bilem, non eſſe fel. 10. Abſurditas Scholarum. 11. Error Galenicus. 12. Conſequentia argumenti Scholarum ludicra. 13. Scholas præ ignavia indagandi, ignoraſſe contenta urinæ, & neglexiſſe uronomantiam. 14. Errores multiplices Veterum. 15. Argumentum ex regula falſi. 16.

ſi. 16. *Defectus Scholarum.* 17. *Bilis, à Scholis oſtenſa, eſt cruori per accidens, non autem de eſſentia.* 18. *Iterum per ſuppoſitionem falſi.* 19. *Scholæ debebunt velint nolint deglutire, duo Authoris axiomata.* 20. *Iterum conniventer ſupponitur error Scholarum.* 21. *Iterum ſupponitur.* 22. *Abſurda aliquot atque pudenda, proponuntur.* 23. *Scholarum tecta blaſphemia.* 24. *Fel, viſcus vitale.* 25. *Paganos non fuiſſe illuminatos dono Medendi.* 26. *Muccum, nec pituitam, ut neque cerebri eſſe excrementum.*

Enimvero tantopere radicatus eſt humorum numerus, quod ſemel eoſdem refutaſſe non ſit ſatis. Adeoque cum non ſatis doceatur, quod non ſatis diſcitur, cogor repetere per ſuperfetationem, quæ jam ſuperius ad longum demonſtrare attentavi. Siquidem in hoc cardine, totus medendi verſatur rhombus. Etenim miratus ſum ſæpiſſime, quod 1 pugna elementorum, miſtionum, & complexionum figmenta, per tot ſæcula, orbem chriſtianum dementarint hactenus. quodque horum falſitatem adverterit nemo. Ubi tamen res tua tunc agitur, paries dum intimus ardet, cuique ſuus. Tantoque perniotioſius perpetuarit hæc cæcitas, poſtquam Medici, ſua ſomnia in rem Medendi introduxerunt. Etenim per hæc commenta, Univerſam morborum familiam, horumque ſanationes, in ſuas nugas, aſtipulante mortalium credulitate, tranſtulere. In ſe quidem plane erant ridicula, ac ſcenica, niſi lacrymis, luctu, planctu ac Miſerorum commiſeratione, totum, per vices, vicoſque populum Chriſti, replerent quotidie, familias deſtruerent, viduas, & orphanos proferrent impunè. Denique ad præfatas, cæcaſque Medentum temeritates has, ficti ſunt humores totidem, ad numerum ſcilicet quaternarium elementorū. Horum nempe ametria, morbos forte univerſos conſtare, ut & conſequenter ſanitatem, ex ſequeſtratiatorum putaticiorum abundantia: Sanitatis tandem redintegrationem, ac conſerva-

tionem

tionem (utut vitæ brevitatem cauſaret præfata humorum cruoriſque ſequeſtratio) recuperari. Vah crudele Medentum Scholarum dogma, atque facinus ſceleſte! Itaque non ſat ſemper, credulorum fallacias paſſivas, pernitioſaſque Scholarum inventiones, & continuatas demum ſubſcribendo ignavias, in ſtuporem uſque, & gemitus frequentes, ſum ſerio deteſtatus, & apud Dominum Jeſum meum. conqueſtus, quod genus humanum, ſub dæmonij fraudulentis technis, tanta credulitate, ſeſe ſubſtraverit tam pertinaci, & atroci crudelitati, ſubſternatque æque conſtanter etiamnum hodie. Præſertim ubi in exterioribus, nullum, hujuſmodi nugæ reperirent fomentum. Rogavi itaque clementem Naturæ parentem, dignaretur aliquem ſuſcitare, cui dos eſſet, refellendæ tantæ mortalium, atque Scholarum hebetudini. Certè enim imprimis conſtitit mihi ex tanta, tamque conſtanti cæcitate, nos mortales, planè nihili, nec quicquam ſapere, ne quidem in naturalibus, niſi ſuperne, manus Omnipotentis, per columnam ignis, in tanta nocte
2 illuminet. Siquidem imprimis exiſtentia ignis elementalis, prope globum Lunæ, ſuperantis ſua ſphæra, regionem aëris multoties, prorſus in ſe ludicrum commentum continet, tantoque magis adynaton, quod inde per tot centena milliaria, & trans aëris frigidiſſimum clima, penetraret inceſſanter, vocatus ſcilicet accerſituſque, vel ſponte deſcendens ignis, contra propriam ſuppoſitæ ſuæ levitatis regulam, adeoque violenter aëri commiſcetur, ſimulque inita pace, pactiſque fæderibus, unà violenter deſcenderent eminus deorſum, Ignis & aër, ad ſingulorum ſeminum imperia, miſtionumque conſtitutiones, ſingulis momentis novas,
3 etiam inſolitas. Dolendum ſane, atque ſumme miſerandum, quod diabolica hujuſmodi mendacia,
quæ

quæ in Ariſtotele ridenda, & connivenda erant, etiamnum hodie, à tot ſæculis, perſeverent, nondum deſtiterint, nondumque ſurrexerit aliquis, qui tantæ cæcitati, non ſit patronus. Quæ tamen nullo conceptu, nulla fide, nec ulla veritatis chlamyde, obvolvi poteſt. Potiſſimum, quod ab hiſce ſcholaſticis fabellis ductoribus, humores quatuor excogitati, imò etiam obedire coacti, ſui natura viderentur, & conſentirentur officiis, itemque proprietatibus miſtionum, ac velitationum, inteſtinam mortis, morborum, ut quoque ſanitatis ſpem, atque regulas continere. Quæ tamen non niſi innato Cacodæmonis odio, ac ſuggeſtione, perque continuatam Scholarum ſubſcribendi ignaviam ſtetere credita, velut naturæ principia, Deo Conditore ſic permittente, ordinata. Adverſus quæ cuncta, unicum ſufficere deberet, Quod nimirum Ignem, extra numerum elementorum, imò & ſubſtantiarum cenſum, ſubmoverim, impoſſibilemque elementorum commiſtionem, pro corporum (quæ mixta creduntur) conſtitutione requiſitam, demonſtraverim. Sic ut nemo ſanæ mentis, deinceps, neceſſitatam paritatem humorum, cum elementis, poſſit, aut debeat admittere. Etenim fuit humorum, quam elementorum fallacia, abſtruſior in populo, minuſque pervia: ſed quod à Doctis, ac judicioſis, conſenſa fuerit, habendum pro commiſeratione, proximo debita: quæ ut populi credulitates deflet: ita hebetudinem Scholarum, atque conſtantem indagandi ignaviam, ſive incuriam, incuſat. Quod 4
autem Catharri demens deliramentum, pariter mundum mire afflixerit, ac mecum ſæpius occaſiones rimatus, quo nimirum fonte, tanta ſcholarum hereditaria cæcitas, & in aſſerendo, tam inveterata pertinacia prodirent: Tandem cognovi, utriuſque 5
Cuſtodis errantis ignorantiam, feciſſe occaſionem labendi,

labendi, in miſeram, ſubſcriptamque decidentium humorum confeſſionem. Nimirum ſæpè quis per auram frigidiorem, mox gutture, cervice, dentibus, vel humeris perculſus, credulusque, putat, juxta Medentum aſſertiones, defluere creditos humores, ad loca, frigore percuſſa. Cum alioqui frigus, ut eſt natura ſui, repercuſſivum, potius procul à ſe, averteret decubitum humorum, Catharro ſubſervire putatorum. Aſt multa hodie phlebotomia, frequenſque ſolutivum, ſicut robur partium minuunt, minutumque, in poſteros dimittunt: ita non mirum ſanè, ab iniqui aëris endemate, vel alioqui frigoris excellenti injuria, partes percuſſas, atque ante debilitatas, facile pati in propriis officiorum, ac digeſtionum functionibus. Ut nimirum producta degenera, cauſam mali ibidem nati, non autem aliunde iſthuc deflui, patefaciant. Licet interim iſta producta aliena, nil commune habeant, cum quatuor ſuppoſitis humoribus: multoque minus, horum convincant defluentiam poſteram. Quorum tamen falſitas, tanti eſt momenti: quod aſſertorum humorum theſis, nequeat non, hebetudinem, & incogitantiam Scholarum, in ſuis medendi principiis, neceſſario abuſu pernitioſiſſimo, mortalibus involvere. Quippe, quod inde ars medendi, morbus, ſanitas, vitæ, atque tandem mortis neceſſitas, conſequantur. Quod proin hoc loco lucidius, in beneficium proximorum deceptorum, iterum explicabo. Atqui principio reſumam Scholarum theſim qua fingunt cruorem, è quatuor diverſis, &
6 connexis humoribus componi. Videmus nempe, quod poſt contuſionem membri, primo ſequatur tumor, qui ſtatim plerumque rubet, ac dein lazureo colore mutatur, mox ab inde livet, poſtea nigricat, ac poſtremo flaveſcit, longeque in circulos diſpergitur. Itaque juxta humoriſtas, cruor iſte,

primò

primò in atram bilem migrat, & hæc tandem, in bilem flavam. Sicque humor liquidior, pertinaciſſime reſiſteret, eſſetque atra, longè facilioris diſſipationis, quam flava. Sicque non atra ex flava: ſed retrogrado planè modo, hæc in flavam mutaretur. Quod eſt invito Galeno, qui nunquam atram novit reverti in bilem flavam. Quin potius, cruorem omnem, immediate, ac naturaliter in bilem flavam, per ſui alienationes, contendere ſcribit. Huc ſpectat doctrina inaudita de febribus. cap. de ſolutivis. Ubi nempe oſtendi, quod juxta virus ſolutivorum, diverſimode cruor tranſmutetur per ſui corruptionem. Id nimirum in contuſionibus contingit, cruorque extravenatus, ac vitæ ſodalitio ſenſim deſtitutus, paulatim quoque tam partium affectibus, quam cruoris corruptelis variis, auſcultat. Non autem quod excrementorum demortuorum varietas, aut corruptelæ difformitas, compoſitionem cruoris, teſtari poſſit, aut debeat. Enimvero Scholæ ſupponunt pro Medicinæ inſtitutionibus: Quod 7
flava bilis, ſit unus de quatuor conſtitutivis cruoris, felleus nempe, & amarus: ideoque, quod qui quandoque per vomitum rejicitur flavus, & amaricans, ſit ipſamet bilis, imò fel ipſum, eſſentialiterque coincidens in identitate, cum præfata bile, & felle originali, quæ ambo, è cibis quotidie, ad cruoris conſtitutionem, fabricari contendunt. Bilem nempe ad cruoris compoſitionem: fel verò, tanquam excrementum, in thecam ſuam ſubter jecur relegari, ut inde per alvi ſordes foras vadat. Quod autem per vomitum rejicitur flavum, amarum, ſubinde porraceum, & æruginoſum colore: hinc nempe probant ipſam originalem bilem, quæ cruori extravenato ſupernatat, debere, velit nolit, naturaliter eſſe amaram, ac felleam: ac iterum vice verſa, veritatis penuria, bilem, cruoris conſtitutivam,

debere eſſe neceſſario amaram, eò quòd hoc recrementum, eſt ordinario amarum. Quinetiam quamvis amarum rejectumque vomitu excrementum, à bile, in cruore relicta, prorſus diſcrepet, poſt ſui inde ſeparationem: propter (ut ajunt) abundantiam ſui, nimietatem, ac meracitatem, ſeparando acquiſitam: attamen volunt eſſe eſſentiali, reique actuali veritate, eadem: tam ſcilicet, quod rejicitur per vomitum, quodque adhuc relinquitur pro compoſitione, & requiſita cruoris integritate, quam iſtud tertium, quod ad folliculum fellis, quotidiano è paſtu reſultans, defertur, indeque efferri ajunt, ad tingenda excrementa tam alvi, quam veſicæ. Quæ ſcilicet unam, eandemque, ac univocam meram bilem flavam, choleram, unicumque in ſui radice humorem, de quatuor noſtri conſtitutivis, ſerio aſſerunt. In quo Scholarum dogmate, contineri pernitioſam mortalium deceptionem, ſic pro-
8 bo. Nam primò, patet: quod contentum in cyſtide fellis, non ſit excrementum humanum, ab errore jecinoris partum, & loco calcaris, ad ſtimulum inteſtinorum deſtinatum: ſed viſcus nobile, balſami conditionem referens, ac ſummè tam neceſſarium, ut ne quidem piſcibus, abſque felle vivere ſit licitum, ex mera aqua etiam parce viventibus: ubi attamen potantes aves, citra renes, veſicam, & lotij emunctoria, felices vivunt. Quod in tractatu de digeſtionibus, itemque de Splenis, & fellis imperiis, alibi ſufficienter, & ad repugnantium ſatu-
9 ritatem, ex profeſſo demonſtravi. Quorſum Lector recurret. Denique quòd ſtomachus per vomitum regurgitat non eſſe fel, alibi ex profeſſo demonſtrabitur. Sat eſto, hic quod ſtomachus, ſit hoſpitium, fellis ſequeſtrationi inſolens, & impoſſibile. Cum fel, non à jecore, multoque minus à cyſtide ſua, non revocetur ad ſtomachum. Quod

nempe

nempe pugnat cum Scholis, volentibus, quod fel,
directo, deſtinatoque motu, ac canali, per inteſti-
na, ſui exorbitantiam dimittat, atque inde ſcoria
eorundem, tingatur. Dein, non eſt via, per quam, 10
fel in ſtomachum trahatur retrogrado motu, ab
hepate. Si ab hepate factum, naturaliter deferatur
ad cyſtida fellis, jam ſeparatum, ac tanquam inutile
rejiciatur: & inde tandem, per inteſtina, ſtercori-
bus miſtum propellatur. Nam ſtomachus, ad ſe
non trahit excrementa ab inteſtinis. Itaque, ſi quod
per ſtomachum vomitus rejicit amarum atque fla-
vum, fel eſſet; poſtquam in hepate (juxta Schola-
rum traditiones ſuppono) generatum eſſet, dimiſ-
ſumque ad folliculum fellis, atque inde in Inteſti-
num, exul factum, rurſus attraheretur ſurſum ad
ſtomachum. Erraretque ſtomachus fine naturali,
debito, atque ſolito. Quæ alibi ex profeſſo latius.
Nunc aliud æquè impertinens trutinabo. Volunt 11
Scholæ, fel ordinario velut excrementum inutile,
quodque cruori, ut pars integralis, non commiſce-
tur, ab hepate non ſtatim quidem: ſed per aliquot
horas, poſtquam fel ſuo folliculo inmiſtum ſit, in
Inteſtinis, quoque ſtercori admiſtum, trahi rurſus
per venas Mezenterij, ut urinæ miſceatur. Inquit
ſiquidem Galenus, corpus lotij mei reſpicio multo
manè, planè aquoſum nec tinctum: quapropter ſu-
per dormió, & video urinam tum tinctam. Ergo
vel ſolo tepore continuato, tingitur ſponte ſua, lo-
tium: vel (prout Scholæ docent) commiſcetur tan-
dem poſt aliquot horas fel tingens. Ergo hinc pa-
tet: quod velint fel, à ſuo folliculo, per inteſtina
deponi, mox iterum ſub finem digeſtionum. & cir-
ca ultimum Ilei deveniens, attrahi in venas Mezen-
terij, per portam Jecoris aſſugi, intromitti in he-
par, venam cavam, & per emulgentes, labi in re-
nes cum lotio. Qui circulus fellis, à Jecore in Jecur,

tam eſt infamis ignorantiæ plenus, quod nihil
12 æque. Siquidem 1. conſtat. Quod flavedo urinæ, non ſit ex felle, nec amara. 2. Quod promptius, ſi fel fieret in hepate, & non ipſo viſcere folliculi ſui, à Jecore in renes ſecederet, quam quod contra omne naturæ decus, à ſtercoribus repeteretur quod prius ſemel eſſet rejectum atque proſcriptum. Nam in rerum natura, aut in renum diverſorio, nunquam fuit fel, aut bilis. Quodque ſtomacho aberrante fit, & rejicitur amarum, nunquam fuit fel, aut bilis: ſed
13 merum ejus recrementum. Ideoque bilis amaror, nullatenus recte infertur, ex amaritudine peregrinarum ſordium. 3. Non ſat probatus eſt bilis amaror in lotio, cujus ne minimum unquam fuit verum. Nemo hactenus ex tot ſæculorum Medicis, urinam amaram, guſtu invenit: vel aſſerere auſus fuit, niſi figmentis paganicis ſubſcribendo: nec guttam liquoris, cruori extravenato ſupernatantis, ullam, ullus unquam deguſtare auſus fuit: ſed omnes univerſim maluere paganicis fabellis ſubſcribere. Nec minimum dubitarunt, quin ille ſupernatans liquor, eſſet mera bilis fellea, flava, & amara. Nec tentarunt cognoſcere, ullam fellis, aut fictæ bilis amarorem urinæ ineſſe, ne quidem urinis Ictericis. Quod tamen ſumme eſſet verum, & inexcuſabile ſi vel unica fellis gutta, tribus libris urinæ, permiſceretur. Sin autem aliquis unquam urinam, vel præfatum, ſupernatantem liquorem cruori, caſu, aut volenter deguſtarit, nec reſipuerit à bilis permiſtione, neceſſitateque fellis: Jam dedit teſtimonium ſuæ pertinaciæ, & ignorantiæ. Nam omnis humor felleus, naturaliter ſemper amaricat: ſed nec ſupernatans liquor iſte ut neque urina amaricant. Ergo non ſunt humores fellei. Itaque ex tentandi incuria, maluerunt fabulis ſubſcribere, falſaque pro veris credere, atque tutari pertinaciter,
quam

quam indutam opinionem iſtam deſerant. Aſt effectus inde prodeuntes, luxit omnis poſteritas, totuſq; adhuc hodie orbis Chriſtianus mecum plangit. Itaque unus ſaltem experiatur quæ dixi, quæque ſine incommodo, aut periculo ſtatim experiri poterit, & dolebit vir probus omnis, tantam tot ſæculorum ignorantiam, ignaviam, & atrocem populi Chriſti deceptionem paſſivam. Ergo quam 14
Scholæ dicunt bilem flavam, tam in lotio, quam in cruoris compoſito, nec bilis eſt, nec amara, nec fel, nec unus de fictis idcirco quatuor humoribus elementalibus, nec elemento ignis reſpondens, cum ignis, nullatenus ſit elementum. Neſcitumque hactenus, quem guſtum haberet, unus ex iſtis quatuor ſuppoſitis humoribus. Imo quoties morbos accuſant bilioſos, dyſenteriam, Eryſipelas &c. etſi os amaricaret ſubinde. Liquor tamen ex eryſipelate emanans, non eſt amarus: ſed planè ex acido ſalſus. Is inquam humor, de cujus ardore conqueruntur Scholæ in eryſipelate, vocatur acerrimus: cum interim nec acrimoniam, neque amaritudinem ullam præ ſe ferat. Suntque inconſtantes in hoc; cum acrimonia tamen humorum, tantundem ab amarore diſtare deberet, quantum piper à colocynthide, vel cucumere aſinino. Adeoque tam oſcitanter, & inconſtanter, de proprietatibus ſuæ bilis Scholæ egerunt. Quod in Jure, teſtis varians, ſit omni fide indignus, habeatur pro inſipido, vel falſario, ſitque ad reſtitutionem cogendus, quantum alteri, ſuo teſtimonio, læſionis attulerit. Sed 15
agedum, ſupponamus (non autem credamus) ſupernatantem cruori liquorem, eſſe bilem felleam, & de naturali compoſitione ejus. Saltem iſte cruor, cui jam bilis iſta ſupernatat, non eſſet amplius cruor, ſi unum de quatuor ſui conſtitutivis defecerit, factaque ſit ſegregatio thori, compo-

nentium ſcilicet ſeparatio realis: Non enim caſeus, à quo ſeroſitas ablata eſt, lac eſt amplius. Neque enim inficior totum integrale ſubſiſtere, ex partium heterogenearum unione: ſed ceſſat priſtini concreti integritas, ſimulatque partium conſtitu-
16 tivarum una receſſit. Supponunt nimirum Scholæ, quatuor humorum permanentiam, & connexionem, pro cruoris conſtitutione. Imo præter hanc ſimplicem, & vanam ſuppoſitionem, nil à Scholis probatum hactenus, quod non magis commiſeratione, quam fide ſit dignum. Nego itaque ſtolidum ſuppoſitum, nec licet proin, à non probata theſi, ad falſas deductiones bilioſas, harumque legationes in diverſas corporis partes, atque paſſiones, procedere: ſi priùs non fecerint conſtare de quæſtione an ſit bilis ulla, pro compoſitione
17 cruoris requiſita. Ergo bilis, locum non habet in cruoris compoſitione, licet extravenato cruori, ſupernatet ſeroſitas urinacea. Nam iſta ſeroſitas, eſt cruori per accidens. Quod ſat probat illorum cruor, qui parum biberunt, multumque laborarunt, & ſudarunt. Sæpe namque talium cruor, per phlebotomiam ablatus, caret omni prorſus ſeroſitate. Ac per conſequens, eſſet orbatus bile. Itemque nec deſinit iſte cruor, eſſe cruor: Qui non niſi per accidens ſeroſitatem admittit. Quod alibi capite de Latice (hactenus Scholis incognito) de Ortu Medicinæ, demonſtravi. Latex enim, ad ſuos finés, cruori relinquitur, cujus ideo ignorantia, Medentes hactenus, ab Uronomantia, pluriumque mor-
18 borum cognitione, ſecluſit. Reſumam iterum ſupponendo. Quod bilis flava, naturaliter ſit liquor aquoſus, cruori ſupernatans. Saltem ergo doceant Scholæ, ſi bilis, ſit humor maximè igneus, ignem repræſentans, & continens, in ſubſtantia, & proprietatibus, quomodo ignis, gliſcat in mera aqua ſalſa?

Quo-

Quomodo non ſuffocetur in aqua? Quomodo ſub
unitatis identitate, ignis & aqua, ſe invicem com-
patiantur, ut & aër immediate, ſub phlegmate?
Quid uſpiam repererint in natura, quod cogat
ignem connectere in aqua ſalſa? Reperient tandem,
ſe adactas ad credendum has nugas, propter quater-
narium elementorum, & corporum miſtorum ne-
ceſſitatem. Quam poſtquam demonſtrationibus
propter quid, utramque conculcatam, mundus
meis ſcriptis aſſecutus fuerit. Ridebunt ipſæmet
Scholæ, omniſque poſteritas, avorum ſtoliditates
hactenus tam pertinaciter tutatas, in Medendo tam
perniitioſas, & inſtruendo falſas. Quod velint no-
lint, deglutire debebunt, duo mea axiomata alibi
demonſtrata. Quorum unum eſt. Nullum eſſe ignis 19
elementum, ignemq; culinarium, ſive artificialem,
non eſſe ſubſtantiam. Ac conſequenter, ſi concur-
rerent plura ad cruoris compoſitionem: ſaltem non
poſſe confluere quatuor elementa. Ac malè qua-
drare ideo fictionem quatuor humorum pro cruo-
re noſtro, pro miſtione, temperie, lucta, itemque
pro morborum, ac ſanationum veritate, exiſtentia,
actualitate, alteritate, & ſanatione. Alterum autem
meorum axiomatum, alibi ſat probatum eſt.
Quòd omne ſublunare viſibile, materialiter non
componatur ex quatuor, ut neque ex tribus ele-
mentis commixtis. Pænitendum ergo ſerio. Quo-
niam ignis, nec elementum eſt, ut neque ſubſtantia,
nec in noſtri compoſitionem advocandus, pro ficta
Microcoſmi æquiparatione, aquoſus liquor ſalſus
ut formam ignis referat. Iterum conniventer ſup- 20
pono. Naturam quotidie ex omni cibo, vix confi-
cere cruoris ſatis (prout libro de febrium inaudita
doctrina) Saltem id comprobat natura; cum prò
cruore ſuperabundanti, nullum hactenus ſtatuerit
diverſorium: attamen ſemper abundanter, ac ſuper-

flue, ex omni cibo, utramque bilem parat (quod probant Scholæ per tincturam urinæ, & ſordium alvi) ergo ſaltem quotidie, natura jecoris errat, fundataque eſt in errore, peccatque etiam in abſtemiis, piſcibus, & nationibus, ſolius aquæ potatione ſaturatis. Quod ſcilicet minimum ſuperabundantis humoris ignei, & terrei generet, pluſque quam pro ſuis alimentis, ſibi ſit opus. Cur ergo non peccat natura potiùs, in qualitate, prout indies indiſtinctim peccat in quantitate? Cur etiam loco cruoris (quarti ſcilicet humoris ordinarij) non pariter peccando parit cruorem quendam abortivum, excrementitium, proſcribendum in exilium, ſicut duas biles quotidie nimias exulat de facto, è compoſitione cruoris, vitæque ſodalitio? Cur etiam è bonis, & euchymis cibis, temperate ſumtis, quotidie plus malignorum, & expellendorum, quā optimi cruoris parit? Cum Galeno teſte, in calidis naturis, totum mel, quod aliàs in temperatis, atque ideo ſanguineis, vertitur totaliter in ſanguinem, vertatur in bilem flavam? excluſis videlicet aliis tribus conſociis humoribus? Unde ſequitur. Quod fabrica humorum, non ex complexione cibi: ſed prorſus ex hepatis adraſtia proveniat. Unde conſequenter, ſi quotidie, bilis utriuſque plus juſto conficiatur, id totum peccato, ac vitio naturæ, tantum eſſe tribuendum. Omniſque ideo hepatis naturalis complexio, vitioſa eſt, ac erronea, in omnibus atque ſingulis. In abſtemiis, itemque in torridis, ut & in exanguibus, & febrientibus quotidie peccatur in utriuſque bilis nimietate, ut etiam in ſanguinis penuria. Unde ſequitur, primarium, ac principalem naturæ ſcopum, verſari circa fabricam præfatæ utriuſque bilis excrementoſæ. Quis ergo ex tot abſurditatibus, non cernet, & diſcernet, ſuppoſitæ
21 theſis falſitatem? Suppono itaque ulterius. Quod

Scholæ

Scholæ doceant, bilem atram, eſſe acidam. Id autem probant, quia cadens in terram, per vomitum rejecta, fermentat eam, ſi terra cooperiatur. Fundamentum hujus ſtolidi argumenti, jam ſupra conculcavi. Secundo docent, atram bilem fieri ſubinde, ex flava recocta, ſive abundanter cocta, quaſi ſua ſponte tandem flava deflueret in atram, tanquam finem ſui ultimatum. Quas Scholarum theſes comitantur multa abſurda. Nam imprimis, ſibi contradicunt Scholæ in hoc, quod ſtatuant quatuor humores, ſimulque eodem digeſtionis motu 22 naſci, ſive fieri, ſi nempe cruoris compoſitio ex quatuor conjunctis contingat. Secundo ſecum luctantur, dum bilem flavam, coquendo, in porraceam, & æruginoſam terminari docent. Id eſt, induere viridem colorem, & interim increſcere in amarore. Ergo atra bilis non eſt acida, ex ſupercoctione flavæ, nec illa ex hac oritur: vel alioqui naturæ coctio non eſt univoca, in eodem corpore, eodemque digeſtionis rectore promota. Vel ſanè id quod rejicitur quandoq; acidum atque nigrum, non eſt bilis atra. Niſi forte utrumque æque merito negetur. Dein ubi, & quomodo ſupercoquetur flava bilis? non enim in Jecore, ubi exiles venulæ, moram coquendi non tolerant, continuo nempe cruore, & lotio tranſeunte, repletæ. Nec demum atra fiet, ex recocta flava in venis Mezenterij; cum hæ continuo diſtendantur ciborum ſuctu, & potuum tranſitu: eſſetque flavæ bilis recoctio, ne dum impedimento: Verum inſuper contagioni, novello chylo, tendenti ad officinam ſanguificationis. Quod ſi vero flava bilis, nec infra, nec ſupra hepar, nec demum in ipſis ramulis jecoris recoquatur, ut inde fiat atra: Sed flava, deferatur ad Lienem, ut in illo viſcere tranſmutatio flavæ in atram, & amaræ in acidam, contingat: Tum ſaltem meminiſſe de-

 berent,

berent, quod eo conceſſo, jam atra bilis, ſive quartus humor, deficeret pro compoſitione ſanguinis, & cruor ex aliis tribus, tantum eſſet compoſitus. Quod theſim ſanguificationis Scholarum funditus evertit. Tandem quorſum inſerviet recoctio bilis flavæ, in atram, ſi inde hoſtile, & terreum elementum, in cruore deficiens, poſtero ſpatio conſurgeret? eſtne tantopere ſolicita natura, ut paret mox exulandos humores? quoſque paulo infra, non entia oſtendam? mera figmenta nulli fini dicata? Demum undenam flava bilis, iſtam ſibi aciditatem, ex amarore hauriet, cunctis viſceribus extra ſtomachum hoſtilibus? ſi in humorem ordinarium, ac naturalem, directe tranſeat? Quomodo igneus humor, per coctionis moram, æruginis colorem aſſumet, præſertim ſub eodem lento, vitalique tepore? fietque ater, acidus, & fex terreſtris? An ergo, forte terra naſcitur materialiter, ex recocta aqua ignea? Ubinam quoque terrarum provenit acidum, ex inſpiſſato amaro? Ac unde, Scholæ fictam hanc didicere Metamorphoſim? Eſtne forte humor iſte acidus, ater, atque terreſtris, humor quidam ſingularis, unus de quatuor elementalibus trium elementorum? at eſt ergo falſum, quod ex recocta, retorridaque flava, eundem fieri aſſeruere. Imo timendum inſuper, ne quintus dicendus ſit, qui ſibi parem alterum, nondum habuit, eritque non minus neceſſarius hic, quam alij quatuor, ſi adhuc auſint quatuor alios comminiſci. Eſt nimirum hic acidus, bilis familia indignus. Qui hujus omni proprietate penitus eſt ſpoliatus, nempe qui acidus eſt, craſſus, niger, inſpiſſatus, recoctus, frigidus, terreus, & ſaturnius. Aſt ubinam didicere Scholæ, terram vocare ignem atrum acidum, frigidum ſiccum, ut atram bilem fingant, quartum, elementalemque humorem, pro integritate & conſiſtentia ſangui-

ſanguinis requiſitum? Reſpice Lector, quorſum figmenti complicata abſurditas, Scholas adegerit, quod nominum, atque veritatis penuria, duo elementa, fictoſque inde fecerint humores, terram frigidam, ſimulque liquorem amarum, acrem, acidum & igneum? Bilemque flavam, ſimulque mox eandem atram acrem, amaram, & acidam vocaverint? Vah! timeant ſibi funeſtum caſum, poſtquam à tot ſæculis, jam ceſpitando itum, & profugiendo, tam miſere mentitum eſt. At ſaltem conjicio, novum hoc atræ bilis germen, in conſtanti Scholarum hebetudine, non habere certam aſſertionem (quod demonſtravi primum fuiſſe cruorem alimentarium Splenis, quandoque ſiniſtro eventu degenerem) nec ab initio, & pro cruoris conſtitutione requiſitum: Dici autem à degenera bile, recoctione productum, ſubterfugij loco, ut nempe à tot abſurditatum anxietatibus quodammodo ſe liberent. Coguntur ſaltem potius concedere, quod ater ille liquor acidus, ſubinde, vitio lienis rejectus, ſit amurca excrementoſa, inutilis, nec intendente natura factus humor. Utut ſit alioqui, ſi proſilire dicant, ex naturæ intento (etſi rarius conſpiciatur) nec item ex priùs recocta bile flava: ſaltem immeritum nomen, & proprietatem acquiſivit (nec enim ſe ſat explicant Scholæ, vagantes in ſui dogmatis inconſtantia) bilis, igneæ & felleæ proprietatis. Jam terra, quandoque nil erit, præter ignem inſpiſſatum, ſi appoſitè quadrent ficti humores, attributis elementis. Flava item & atra, fient ſimul, eodemque teporis agente, ut uni, ambæ biles, reſpondeant terræ. Præſertim cum jam conſtet, Ignem non magis poſſe, quam eſſe, de numero elementali. Sin vero tribus tantum elementis, tres ſufficiant humores, cur quatuor excogitarunt? Id namque juxta putatos ſomniorum errores, eſt naturam cogere

gere voluiſſe:perque temeritates jam aſſuetas,gentiles futilitates confirmaſſe abſque dono luminis Medendi. Sed quomodo quatuor, quadrabunt tribus? Quæ ſi non quadrent, non pergant ſaltem Scholæ deinceps, pertinaciter Veterum paganiſmum tutari. Siquidem per ejuſmodi paganorum mendacia, ſanare velle, eſt introduxiſſe pernitioſam, & erroneam praxim, in propriam damnationem, & proximi calamitates. Si ergo atra bilis, non in Jecore appareat, ſuis inſignita proprietatibus, nec in Liene ex recocta flava, aut felle toſto: imò neque ex propria naturæ intentione, nec item humor ſecundarius alimentalis: nulla certe eſt flava bilis, ut nec ulla atra. Imo ſi utraque bilis, ſit humor quotidianus, parteſque conſtitutivæ cruoris: ſitque item bilis utraque, quotidianum recrementum, delegatum ad ſuas cloacas, Ergo & ſtercus pari jure, erit excrementum, non quidem ciborum: ſed cruoris: quia tinctum à bile flava. At profecto ſtupida nimis ſunt utriuſque bilis officia, à Scholis deſtinata. Quod nimirum oportuerit naturam continuò ſolicitam fore, pro generatione bilis flavæ, pro tinctura, & amarore ſtercoris,& lotij (licet utrique, hic guſtus deſit) ut etiam pro excretricis calcare. Denique quorſum oportuit ſtomachum ſtimulari ab atra bile heſterna, prius acore contaminata? Siquidem ſtomachus non minus geniali excretrice dotatus eſt, quam attractrice, vel retentrice?Cur item atra (quæ ex condo ſui, nedum amara & acris: ſed & pernitioſe acida fingitur) degenerat in acidam, ut ſtomacho calcar injiciat?cum acidum, juxta Scholas, potius reſtringat. Pudeat ergo viros judicioſos, bilem flavam, atque felleam dicere, eamque ad urinæ tincturam requiri amaram: Cum in lotio nullus ſit unquam repertus amaror. Pudeatque in re tanti momenti, qualis eſt; templum

plum Spiritus Sancti, has biles pro cruoris partibus componentibus aſſerere. Adeoque non entium regimen, & doctrinam, in fines impoſſibiliter veros direxiſſe. Nam ſi tam fel, quam Splen, ſint receptacula, ſolis dicata ſordibus: erubeſcant, dum cernunt ſolum Splenem, plures habere arterias, quam omnia ſimul viſcera. Conſiderentque, cur tot arteriis opus fuerit, pro cloaca vituperoſiſſimi recrementi. Et an id, non ſit vitæ Authorem glorioſiſ- 23
ſimum, erroris inſimulaſſe, qui plus vitæ internæ, dediſſet uni ſordium latrinæ, quam omnibus ſimul vitæ aulis. Quique cor continenter, & abſque feria laborare juſſit, ut ſufficientes vitæ ſpiritus, ad Splenem tranſmittat quadringentis forte arteriis. Nonne alioqui ſatius naturæ Arbiter, vitam in digniores uſus locaſſet? Parumque ideo atræ bilis naſci, ac fieri juſſiſſet (dum non ex ciborum complexione, & bonitate: ſed ſolo hepatis niſu, humores hi, vel iſti, multi, aut pauci fiant, juxta Galenum de melle) pernitioſiſque ſordibus, ampliorem longe exitum donaſſet, & procul à nobili viſcere remotum. (Videtur namque Creator, velut finium obliviosus, à Scholis accuſari.) Ut ſicut inteſtina, totam heſternam ſarcinam, ſimul, ac ſemel: ita & Lien, ſuam unica vice depleat, corpuſque noſtrum à tanto hoſte ſervet immune. Nam ſi atra bilis, ſit excrementum: etenim quo citius, ac limpidius evacuatur, eo quoque melius. Prout Veſica retento lotio, non voluptuatur, ut nec longanon retentis ſibi ſordibus in theſaurum, delectatur. Sed gaudent deſtitui ſarcina vice unica, ac feſtinanter. Ergo Scholæ, ex conſequenti, impiè accuſant reum Creatorem, quod fines præfatos, vel neſciverit, aut præteriens, illorum non meminiſſet. Quippe qui nocuum, quotidie excrementum, abundanter ſuccreſcere voluiſſet, per venas exiles, motu retrogrado,

eminus ad Lienem oppoſitum, copioſe deferri, ſtrictoque canali, in ſtomachum exonerari, & ne cloaca forſitan ab hoſpite lædatur, præfeciſſet illi tot arterias, ut totus Lien, nil præter arteriarum
24 complexum referat. Vah! apage tanta hominum temeritas. Enimvero par de felle delirant. Dum neſciunt, ipſum liquorem fellis, non minus eſſe viſcus vitale, quam ſit membrana ſtomachi, ipſum cordis parenchyma, aut cerebri medullaris ſubſtantia. Idque ſaltem ex Tobia didiciſſe debuiſſent, jam ab olim edoctæ. Nam Raphael (quod Spiritus nomen, ſonat Medicinam Dei) juſſit aſportari fel; non piſcem, qui alias facile putruiſſet. Non autem balſamicum fel. Ergo fel, ſupra ſortem cruoris, carnis, cadaveris, oſſium, viſceris ordinarij, vices balſami explebat. Quia in nobis, vitæ clavum detinet. Prout alibi de digeſtionibus, & uſu fellis. Puerile denique aſſerunt Quod cum quotidie ſat, imò nimium, ad ſuos uſus, generetur fellis, nihilominus jubeant, ipſum fellis folliculum, manere condum theſauralem excrementi, ac jugiter repletum proſcripta fæce. Ubi alioqui ſi iſtud veri apparentiam haberet, debuiſſet fel quotidie, ac feſtinanter exonerari, per modum veſicæ, quia excernendo gauderet, non autem detinendo ſemper turgere: niſi viſ-
25 cus eſſet. Quæ alioqui debita excretionis, & exonerationis feſtinantia, cum nec in felle, ut nec in Splene, viſatur: indubitato eſt ſigno, Gentiles, ſua commenta venum expoſuiſſe credulis: nec à Datore Luminum illuminatos. Itemque Scholas Gentilium, nocuas fabellas, etiamnum hodie, per ſuos, pro Inſtitutis Medendi, docere, credere, ac proinde in praxi, juxta fallaces ſæculorum conſenſus, atrociter labi, eodem atque olim tenore. Quatuor videlicet humores, meraque non entia, nunquam futura, vera eſſe, neceſſaria & exiſtentia. Avorum
nempe

nempe ſomnia, atque figmenta edocta, ex indagandi incuria ſubſcripta ſtetiſſe. Eo quod in doctrina de humoribus, Scholæ deficiant, cauſis, ortu, guſtu, effectu, fine, ſequeſtratione, appropriatione ad elementa, temperamento, commiſtione, qualitatibus elementalibus, proprietatibus genuinis, totiſque neceſſitatibus naturæ, & Philoſophiæ. Falſam nimirum docendo artem Medendi, damnoſiſſima hebetudine ambularunt, & hodie æque turpiter cæci ambulant. Parum de pituita dixi, nam ſi de 26
illa dicam, quam ſcribunt, copioſiſſime fieri quotidie, cruori permiſtam, ac tandem mutari in cruorem. Sufficit primo, quod eandem demonſtraverim, eſſe fibras cruoris, ſive cruorem ipſum, feſtinanter ad terminum digeſtionis ſolidorum properantem, adeoque Limen ſecundarij alimenti jam ſubintraſſe. Tum demum, quod oſtenderim, ſua mole nugas, ſponte ruere. Dum jam eo ipſo, quaternarium ſuum humorum tollunt, ſi pituita ſit cruor incipiens, aut nondum ſat digeſtus. Sed quia Scholæ, plerumque pituitam, per muccum probant: hic aliquid de hoc excremento dicam. Oſtendam nimirum, Scholas penitus neſcire, quid ſit muccus, dum definiunt eundem, eſſe cerebri pituitoſum, ac naturæ excrementum ſuperfluum: ac quaſi recrementum reſiduum, tot forte unciarum unico die, ab aſſumto cruore in digeſtionem cerebri neceſſarium. Quæ, ut alibi, tractatu de Latice, itemque de cuſtode errante, ex profeſſo attigi: Hic ſaltem obiter demonſtrabo. Enimvero aſtiti, ubi Helleborus, turbith, necotiana &c. tunderentur, & ſtatim, aliquoties ſternutavi, ſtillabantque nares copioſum muccum, nedum aquoſum: ſed etiam mucaginoſum. Statim quælibet anus cenſeret, quod ille muccus non prodiiſſet, ſi rerum iſtarum pollinem evolantem, non hauſiſſem. Ergo non erat in capite

antea:

antea: ſed fiebat. Si nimirum apertus erat canalis, & tamen non efflueret. Si ergo iſte ſalſus muccus, ſit cerebri proprium excrementum, eſt reſiduum alimenti ſui ſecundarij, ibidem relictum, à finita ejus partis digeſtione. At nec iſtud: nam profluxiſſet ſponte ſua, & abſque odore rerum. Quod non. Igitur factum fuit, non ex ſuperfluitate alimenti: ſed ab alimento degenerante, ſive degenerato. Cerebrum alioqui, excrementum habet, per modum aliarum partium ſolidarum, quod ſcilicet inſenſili diapnæa, diſpergitur in ambientem. Eſt autem muccus, per Tabacum aut alia ſternutatoria prolectus, plane ſimilis ordinario: ſed muccus ille violenter excitatus, non eſt excrementum digeſtionis cerebri: ergo neq; muccus ordinarius. Fit autem celeriter, & plurimus; imò & abſq; manifeſta ſtatim cerebri læſione. Alioqui, ſi defectu digeſtivæ degeneraret, néceſſario caput quoq; male valeret. Sed conſequens eſt falſum: ergò & ſuppoſitũ antecedens. Ergo eſt alia quædam facultas, præter ordinariam, & principalem nutritivam cerebri, quæ ejuſmodi muccum parit, ad occurſum peregrini, infeſtique odoris, pulveris, aëris, vel obſtructionis ſibi internæ. Qui ſane differt plurimum, juxta peregrini illius occurrentis varietates. In ſignum, quod ejuſmodi facultas (quam cuſtodem nomino, tam Laryngi, quam naribus præfixam) diverſimode ab occurſantibus affecta, diverſos ſtatim pariat ſuis capſulis muccos, ex maſſa Laticis. Admiror autem, quod hactenus nemo, has facultates tam in Larynge, quam in via, uſque ad organum odoratus, extentas, adverterit: ſed ruditer totum, tranſeundo, in cerebri pituitam ſit relatum. Excrementum itaque nocuum, oſtentant Scholæ, inſciis ſibi parentibus genitum quidem: at nondum conſtare fecerunt, eſſentiam, exiſtentiam, aut quidditatem apparentem pituitæ,

quartique humoris, quem pro columna rei Medicæ una erexerunt. Utinam ſit alter Samſon, qui duas bilis, unamque pituitæ, collidat columnas evertaturque palatium apparens, quod cacodæmon, in fraudem mortalium hucuſque detinuit.

Bil's mentitus vomitus.

CAPVT III.

1. Inventio quatuor humorum, lauta. 2. Falſam oſtendunt pituitam. 3. Bilis manſit indiſtincta. 4. Abſurdum in atra bile. 5. Quomodo probent bilem flavam. 6. Quid ſit amarum ac flavum, quod per vomitum ejicitur. 7. A Mechanica vituli. 8. Non eſſe fel, quod ejicitur. 9. Quadruplici errore naſcitur hoc amarum recrementum. 10. Elenchus Scholarum. 11. Objectio, cum petitione princip j. 12. Probatur non eſſe fel, quod Tertiana rejicit ſub initio, argumento multiplici. 13. Stomachum famelicum, non trahere bilem è felle. 14. Cyſtis fellis, caret ſuperno introitu. 15. Fel non ſufficeret cunctis Scholarum commentis. 16. Rationem bilis, non petendam ab Igne. 17. Figmentum abſurdum, ad quod compelluntur. 18. Non poſſe ignem ſubſiſtere abſque actuali conflagratione. 19. Pro aëre fingitur humor privilegiatus. 20. Abſurda aliquot, utramque bilem ſequentia. 21. Abſurda aliquot comitantia pituitam. 22. Quid ſit, quod putant pituitam in cruore. 23. Qualiter Author in hoc à Scholis recedat.

AVita, & nimis radicata doctrina humorum,
quam quæ arietibus leviter admotis concidat.
Quoniam ab aſſuetis difficile receditur. Semel a-
vulſa mali radix verruca eſt, timendum ne repullu-
let: quæ præcipuè jam ubique germen obtinuit.
Erunt quippe qui meliora neſcientes, ſe velut à
Medendo excluſos cernent, & præ indignatione,
veritati pulſanti, occludent fores. Alij, qui in igna-
via conſenuerunt, meliora diſcere torpentes, cæte-
ros prę ſe ſpernent. Ibo illis obviam. Enimvero cum 1
Medentes, cruorem in grumos denſari vidiſſent,
conſiderarunt liquorem aliquem rubrum, & cur-
rentem, ſimulque alium, qui initio quidem cum

rubro flueret, ſed mox ſponte ſtaret, & grumeſceret in gelativum. Fuit enim iſta cruoris primitiva inſpectio & anatome. Creditum quoque eſt hactenus, cruorem, eſſe ſaltem illum rubicundum, fluxilemque liquorem. Neſcitumque, quod in Mezaraicis, nondum nactis fibris, ſpermatiſque initiis, ac rudimentis, etiam ibidem eſſet verus cruor nondum fibroſus: eo quod non viderent colore tenus, cruorem in venis, ſub hepate, differre à cruore venæ cavæ ſupra hepar. Ut itaque in aquam dimiſſo
2 poplite, à virgine cruorem emitterent: obſervarunt cum gaudio, cruorem, tinxiſſe immediate aquam, & inſuper fibras quaſdam, telarum araneæ velut iconem referentes. Unde incunctanter, Scholæ pronuntiarunt pituitam, jam viſu manifeſtam. Et noſtra quoque doctrina, rixa de nomine cenſeri poſſet, niſi fibra, poſt mortem cruoris appareret tantum. Nam & in cadavere, dudum à mortis frigoribus, inconcretus tamen cruor, manet in venis, vivitque ideo tantiſper. Non enim lac, hanc pituitam habet: quia in ſeparatione heterogeneorum, caſeum, & grumos habet, quibus conſtringitur. De lacte namque & cruore loquor, prout ſunt entia, actu exiſtentia integra, nondum ſeparata per corruptionem. Scholæ verò cruorem aſpiciunt, dum jam cadaver eſt, concretum, nec proprie illud amplius, cujus etymon habet, quoad fluit. Non magis quam homo mortuus, homo eſt cum particula
3 alienante. Addiderunt mox etiam, tertium humorem cruori, qui fel eſſet, necdum à ſeroſis, lotio, ſudore, & aqua cruori accidentaliter innatantibus diſcretus; nec attenderunt an amarus eſſet, meritoque titulo, proprietates fellis poſſideret, nec ne. Sat illis ac volupe, quod eſſet liquor aqueus, vel tenuiter lutei coloris. Nam lex fundandi fel, erat in placito principis Medicorum: non autem amplius

plius

pliuſ naturæ. Incidit in quatuor elementorum me-
ditationem, deerat tamen quartus humor. Quo-
circa, ut numerus reſponderet elementis, quæ pu-
tabantur quatuor, atque ad ſingulas corporis pro-
pemodum conſtitutiones confluere, excogitatus
oportune fuit humor quartus, terræ ſimilis ideo &
ater, quem dum dudum fruſtra inquirerent, tan-
dem proprio ac temerario auſu, à recocto igneo, &
felleo, prodire eſt juſſus, ſic ut bilis retento nomi-
ne, à flava, in atram degenerare ſit juſſa, & ab igneo
liquore excogitato, prodiit terreus. Torriduſque 4
amaror (In vivis quippe, mox ad lubitum, torreri,
aſſari, frixari, æqua importunitate fuit mandatum)
in fel aduſtum, ſub tepore vitæ, aciditatem aſſume-
re volitum eſt. Adeoque ex materia ignea, per a-
ctum ignis, & teporis, fieri frigidum, atque terre-
um productum, immediate. Invitæ recalcitrant
Scholæ modernæ interim, dum diſtillata quævis,
accuſant mutuatæ caliditatis ab empyreumate. Et-
enim ut atram bilem finxere priores, quæ nume-
rum elementorum impleret, eam omnibus conje-
cturis, licet ridiculis, tandem ſunt aſſecuti. Ita nem- 5
pe flavam, per Icterum, & vomitus amaros, pro fun-
damento naturæ & artis, introduxere. Quippe in-
natans cruori extravenato liquor, cùm nullum pror-
ſus amarorem referret, potuiſſent tyrones, vel ex
tunc, de fellis natura dubitaſſe, ſi ſaltem digitum
ſemel intinctum leviter deguſtaſſent. Quare dum
Scholæ animadverterent, per vomitum, flava, ſi-
mul & amara, frequenter dejici, imo ſubinde por-
ri ſuccum, diſſolutæ æruginis, vel lazurij infuſum,
mentirentur: bilem certo certius ſtatuerunt. Nec de
ea amplius diſputandum, ut neque contra negan-
tem ejuſmodi principia (de lotij autem bile, mox
ſub uronoſcopia dicam) eamque deinde quoque
lotio, ac ſtercoribus quibuſlibet, etiam ſordibus

 aurium,

aurium, & oculorum, ineſſe, audacter affirmarunt. Sed plenius hanc doctrinam confirmavit Icterus, quippe qui os, & ſalivam amarore ſuffundit, cutis pruritum excitat citrinæ. Creditum eſt facile itaque, ex felle, iſthæc univerſa mutari. Imo ex felle aduſto, & peccante, tam quantitate, quam qualitate, omnes ejuſmodi morbos cutaneos, vitioque hepatis, plus juſto fellis, pariendo, affirmarunt. Quibus nempe circumſtantiis, ſat ſuperque bilis exiſtentiam, ac neceſſariam aſſociationem, ſe probaſſe ſunt ratæ. Hinc deinceps ortum eſt ſomnium, quod illos quatuor ſimul humores, in eſſentia permanentes connexuit, atque inde unicum ſanguinem, ex illorum conglomeratione prodire, rurſuſque ſingulos humores, à connexo, concretoque cruoris, reſilire, quoties luctæ elementali, intemperiei
6 videlicet, vel laxativorum votis placeret. Ego jam meas, & quotidianas obſervationes, vulgo lubens narrabo. Imprimis namque ſi copioſior, durior, vixque ſat maſticatus cibus, in cæna ſit ſumtus: manè proin frequenter vomitus flavus, amarus, ſpecie vitelli ovorum, vel alias inſtar olei, è ſemine raporum expreſſi, ſuccedit: Inde itaque primus conjeci, iſtud fieri, digeſtionis ſtomachalis errore: non autem vitio hepatis, defectu ſanguificationis, aut bilificationis abundantia. Siquidem non rarò, eodem vomitu, male digeſti, & maſticati cibi, partim in flavam ſaburram converſi, ſimul ejici conſpiciuntur. Dein conjeci ſtantibus regulis ſanguificationis, ejuſmodi flava & amara recrementa, nec bilem, nec fel, multoque minus, partem, cruoris conſtitutivam eſſe; Quod necdum è ſtomacho eſſent elapſa, neque ideo Jecoris ſanguificationem experta. Cum ſcirem, nil à ſtomacho ad Jecur, niſi per longam moram, & venarum Mezaraicarum venulas. Quapropter pariter, neque à Jecore, iter eſſe ad ſto-

machum

machum niſi per eaſdem vias admodum remotas, & credendo impoſſibiles. Præſertim dum integri, male ſubducti cibi, unà cum flavo atque amaro vomitu prodire cernantur. Didici præterea vituli 7
exemplo, & oculari inſpectione, hanc flavam ſaburram, generari in ſtomacho male diſpoſito: atque in duodeno magis regulariter temperatis brutis. Cum etiam naturaliter, in Ileo, flaveſcant aſſumta lacticinea. Vitulus namque, dumtaxat lac maternum bibens, oſtendit mox à nece, quod lac, ſtatim grumeſcat in coagulum aceſcens, & liquorem aqueum acidum: utrumque caſeis parandis expetitum. Hoc inquam coagulum, ſtatim dein in ſtomacho, lactis albedinem deponit, fit fuſcum, ac in duodeno, & ilei initio, flaveſcit, dein in progreſſu, magis ſaturate flavet: ulterius vero, plane citrinatur, circa monoculum inteſtinum autem, virideſcit. Poſtremo ſtercoreſcit. Dicant ergo Scholæ, an colores iſti, à flava, & porracea bile fiant? dum interim ita mutentur, ante adventum in hepar? An vero hi colores fiant à proprietate inteſtinorum?
Infantes pariter, ſucto lacte, ſtatim citrinum cacant merumque diceres fel, & infantulos omnes, 8
primo ſui initio bilioſiores, viris ſeipſis, fateri coguntur Scholæ, quos tamen ætas, cibus lactis, puſillus calor, continua dormitio, & exercitij carentia, à bilis ſuſpicione excuſant. Sin autem tormina patitur infans, ſive acidorum ſymptomata, preſto idem ſtercus citrinum, mox virideſcit, tantoque magis, quantum longius à ſanitate receſſerit. Unde manifeſtum fit, tam in nobis, quam in brutis, lac, propria digeſtione, citrinum fieri, omnem videlicet cremorem ſpontaneo naturæ, & corruptionis filo, labendo ad excrementum, ac ſuopte motu flaveſcere propria ſtomachi, & inteſtinorum opera. Ac ſub errante vi digeſtiva, facillime alie-

 nari,

nari, flavere, virere,& diverſos ſortiri ſapores. Non autem quod propterea fel ſit, aut fiat. Fiunt namque hæc in inteſtinis, extra officinam hepatis, & à facultatibus alienis, nec in ſtabulo, ſanguificationi demandato. Siquidem ſi fel, ſit pars conſtitutiva cruoris, eo ipſo, fit etiam in loco, & materia, qua cruor generatur: non autem in inteſtino. Eſſet namque prima lactis mutatio, in fel flavum, vel viride, idque naturaliter: atque inde in cruorem. Flavus ergo cremor iſte, mox in duodeno ſponte proficit, iſtoſque colores, non humorum fictorum: ſed naturalis excrementi, induit. Quocirca nec mirum, idem ſtomacho evenire, ſub quocumque culpæ reatu, diſtricto. Nimirum totum cremorem contentum, ſtatim in vitioſum, amarum atque flavum chylum traduci, quod in Ictero ſtatim occurrit. Interim in decurſu chyli, per Ileon inteſtinum, ſugitur in venas, quicquid nedum naturæ finitimum, parandoque cruori conveniens, Archeus cenſuerit: verumetiam, totum ſimul ſerum, una verſus hepar aſcendit. Sin itaque chylus, circum ſtomachi ſe-
9 pta, excrementi vultum præmature aſſumat, errore digeſtivæ præventus: ſignificatur vel Pylori offenſio, vel digeſtivæ error, cibi aut cremoris vitium, vel mora nimia. Ideoque ſenſiſſe fermentum vitale fellis, præpoſterum, ac male applicatum. Sæpe ſic namque contingit benevalenti, quod oblatus cremor probus, riteque in ſtomacho ſubactus, à ſcopo naturæ alienetur, oblato poculo laxante, totuſque per iſtam tyrannidem, in Inteſtinis, fiat amara & flava putrilago. Quæque licet cadaveroſa ſit, recens è cruore parta, propter tamen ſui amarorem, ac virus ſolutivi, haud deguſtatur à canibus, ut neque à ſue, aliàs à ſtercoribus minus abhorrente. Sentiunt nempe, amarum ſubeſſe virus pharmaci, longe à ciborum, cruoris, atque carnis bonitate alienum.

num. Elenchus ergo ſit. Venenatum pharmacum 10
de cibis, potu, & cruore, patravit amarum laticem: ergo fel eſt, & bilis. Itemque ſtomacho male ſe habente, patravit excrementum amarum: ergo eſt fel, & bilis in hepate procreata, & in ſtomachum indirectis tubis, transfuſa. Indiſcretum planè figmentum, quod bilis ſit pars intenta per naturam, & à Jecore fabricaretur, quæ paſſim à corruptione ſolutivi pharmaci, vitioque digeſtivæ, in cholêra, dyſenteria &c. naſcitur cauſis propriis. Quaſi proles, effectus, fructus, & producta errorum, ſint pars conſtitutiva cruoris noſtri. Igitur quod Scholæ nominant partem cruoris nativam, comparem cum putrente chylo, ac bilem ſive fel. Id totum, eſt merum excrementum, ab agente naturali, male diſpoſito, alienatum, & degener. Sic etiam aurium ſordes, fel erunt, ſi flavedo, & amaror ſufficiant, ut fel dicatur. Quo dato, jam flavum, quód per vomitum, ut ſtercus, rejicitur, conſanguineum & de familia cruoris erit. At ſaltem volunt Scholæ fla- 11
vum, & amarum, ſubter tertianæ initia rejectum, fel denuntiare infallibiliter. Probant nempe fel, ex Tertiana: & hanc iterum, probant à felle rejecto, eſſe felleam. Imprimis non conſiderant. Sive ejuſmodi vomitus ſucceſſerit à paroxyſmo febrili, ſive demum benevalenti, ab inordinata cæna &c. Quod tamen proinde non mutetur proprietas, aut natura illius excrementi. Alioqui tanta meracæ bilis ejectio, importaret Tertianæ peſſundationem, ſi hæc, à bile cauſaretur. Quare nec bilis eſt, neque fel: ſed merum ſtomachi, & jejuni inteſtini, excrementum. Quia quod initio Tertianæ ejicitur fla- 12
vum, non venit de Jecore aut felle, adeoque de officina bilis: ſed venit non eminus ab orificio ſtomachi, ubi ſcilicet ejus eſt nativitas. Non autem de hepate: cum febrim nec tollat, nec diminuat

ſaltem. Itemque deberet per ignota compita, deduci ab hepate ad ſtomachum. Quare nec facile, nec præſto (prout alioqui præſto adeſt in ſimili vomitu, & cholêra) nec tuto, nec impermiſtum poſſet eo pervenire, longeque tutius à felle, in Inteſtina: & ab hepate, retrorſum per venas Mezenterij, quam ad ſenſibile ſtomachi orificium, tranfretaret. Procul nimirum, tam bilis officina mentita, quam ipſamet Tertianæ ſedes collocantur à ſtomacho, ut hic, ſit ordinarium, in hiſce malis emunctorium. Cur ergo fel ad ſtomachum potius, quam ad inteſtina, longe proniora, & aptiora defertur. Nam ſi alibi quam in ſtomacho, ſit generatum illud amarum excrementum, impertinenter prorſus, eoque ductu defertur ad ſtomachum. Itemque ſextuplo plus, ſæpè unico vomitu rejicitur hujus flavæ, & amaræ ſaburræ, quam ferat capacitas folliculi fellis. Qui proinde hoſpitium illius fellis, eſſe non potuit, ut nec capacitatem in hepate, pro ſui generatione obtinere, nec hoſpitari inter hepar & ſtomachum, abſque læthali noxa, confuſione plena. Sin vero ſit fel, & productum ipſius ſtomachi: jam ſtomachus fellificationem ab hepate furatus eſt. Iamque alio hoſpitio, ductore, & æquivalente fabro, fiet bilis, ac fel extra hepar, quam quo univocus ſecum cruor paratur. Aut certe nulla bilis; eſt de eſſentiali compoſito cruoris. Fortaſſis ergo hæc bilis, hocque fel, quod rejicitur per vomitum, anomalo loco, & errante fabro fit? Atque ideo neceſſario, nec bilis erit, nec fel. Atqui nondum de alia bile cruoris conſtat. Injurium eſt ergo cruori, hujuſque innatæ bili, ſi qua eſſet, fundari, ac probari, per excrementum, quod nunquam principiis, aut officinis bilioſis, eſt paratum. Imo exin par Ius, & licentia eſt, quicquid bilioſum ſuſpicatur, comparari in eſſentia, colore, ſapore, & efficiente, huic

excre-

excremento virulento, per vomitum excreto, in Tertiana, aliiſque nauſeis, itemque illi, quod in cholêra tam ſurſum, quam deorſum, atque in ſolutivis, continua fabrica expellitur. Adeoque jam ex hinc liquet, anteſignanos bilis Inventores, temerario, & inconſulto auſu, introduxiſſe bilem, pro cruoris elementali appoſitione (quam compoſitionem vocant) falſoque aſſeruere illud flavum, & amarum evomitum, eſſe fel, & bilem, de efficientia Jecoris, & conſtitutione cruoris. Etenim quam incertus & ſtupidus eſt finis, genitor, ſeparator, miſſor, ductor, via, & canalis, quibus iſta bilis, ab hepate ad ſtomachum, retrogrado motu delegaretur? Niſi malint ſtulta horum eſſe obſequia, & neceſſitates. At nunquam hæc examinarunt Scholæ: verum celeri trans pontem, lutumque pede, prætericrunt, unde anxietates ab abſurdis formidabant, quaſi ſoli lucro inhiantes: quæ tamen majori emolumento indagaſſent, quam quod quotidie ad ſcripta Galeni, ſuas centurias ſuperaddidiſſent. Neque enim minus differt excrementum à cruore, quam cadaver ſuis, ab homine. Nam cadaver, vixit quandoque: excrementum autem iſtud, nunquam. In Jecore autem nullam formari bilem, jam probatum. Sin bilis quoque alibi, quam in Jecore fiat, ex ſuppoſito Scholarum quoque, non erat vera bilis: multoque minus, ab illius (excrementi ſcilicet) eſſentia, probabilis erit bilis eſſentia. Quod ſi vero, bilis, aliquo pede, in familiam excrementi, originaliter intraverit, jam eo ipſo, erit humor alienus à bile; quam nihilominus ſeriâ intentione, per naturam noſtram intendi, patrari, & optari Scholæ jubent, tanquam per elementalem neceſſitatem commonitæ. Saltem intelligere nemo ſanæ mentis, poteſt, cur venæ ſtomachi (quas nullum prorſus unquam chylum ſorbere poſſe, demonſtravi alibi) allicient

ad ſe, velut amicum, quod hepar, quodque venæ, ac tota corporis œconomia, exilio dignum, ſerio ſemel averſata ſunt. Cur videlicet tam flagitioſa ſarcina, aliunde genita, notha, atque peregrina, duceretur ad ſtomachum; qui cordis ſenſum, nobilitates, paſſiones, atque teneritudinem poſſidet. Inverſo ſane, confuſoque rerum ordine, ſordes, ad cordis rythmos exprimens viſcus, detruderentur, ſi aliunde, ut exotici adoptarentur. Quis ille amens, ac devius ductor, qui talia ad ſtomachum detrudat? Ceſſat enim jam terminus bilis, dum reliquiæ heſternæ cænæ, ſupponuntur male digeſtæ, & non maſticante dente rejectæ adhuc integræ, flavæ tamen, & amaræ. Neque enim correlativa ſunt, quod multa bilis efflueret in ſtomachum, quoties hujus, aliquod notabile adeſt vitium. Poſt liberalem enim turgidamque cænam, prout & febrilem acceſſum, adſunt paria inappetentia, famis tolerantia, ructus amarus, nidoroſus, nauſea, pondus, vertigo &c. Quapropter, iſta, & à ſimili orta matre, facile credendum. Adeo (quod in titulo promiſi) non ſit niſi mentitus bilis vomitus, quo bilem creduliter
13 perſuaſerunt primi humorum inventores. Ajunt quoque, & bilem ideo, è folliculo fellis, ad ſtomachum trahi famelicum. At quam ignavo judicio id ſtabilitum, quodque ſordes retrogrado pulſu repetantur ad ſtomachum, dicant Philoſophi. Non enim fames appetit ferrum, aut glaciem: ſed tantum fertur ad objecta comeſtibilia, unde alimentum ſibi ſperat natura. Non autem fertur promiſcue in quælibet. Sic nec appetit natura, quod ſemel, ut reprobum excreviſſet. Sciens, non quidlibet è quolibet, fieri poſſe. Nec ideo ſperat, vel ſpectat ab excremento alimentum. Quod nec ideo appetit, nec allicit ad ſe. Atque utinam id Scholæ conſideraſſent, ante bilis temerariam doctrinam.

Con-

Concedo quidem, per inordinationes, ſubinde ſequi, inordinata,confuſaque obſequia. At non proin admittam, è parvo fellis folliculo, ſextuplum depromi pro vomitu, ut neque temere, quicquam ad ſtomachum trahi: cum ipſummet fel,ſit viſcus nobile, & vitale prout alibi. Quapropter ſubinde cu- 14
rioſius tentando, inſpexi cyſtidem fellis: nullumque tamen meatum ſuperne patere, è Jecore ad fel, comperi: Idque pro facto, ſuppono in Jure. Quare etiam cenſui, fel non fieri ab hepate: ſed in propria capſa, de puro ſanguine Jecoris, parari materialiter, & efficienter, à proprio fellis Archeo. Saltem ſi inſenſilis aliquis porus ſit, qui ab hepate, bilem inſpiraret (quod non) in capſam fellis. Quare ergo os, ad exitum fellis, quinquagies ad minimum, plus patet, ejiciendo, quam intrando felli? Siquidem nullus à tot ſæculis introitus adhuc, per ocuſum, luſtrari potuit. Nonne & hinc pervia eſt confirmatio, quod fellis orificium, in inteſtinum jejunum, tendat duntaxat ad inſpirationem ſui fermenti, vitalis,& neceſſarij? Fel namque in Tertia- 15
na, nunquam ſufficeret tingendæ urinæ, alvi ſcoriis, alimoniæ quoque quotidianæ quamque pro cruoris ſubſiſtentia requirunt, Inſuper ut nec pro abundantia quam alternis diebus, ſubter initia acceſſuum, evomunt, etiam ſobrij. Nonne enim ex hinc didiciſſe debuiſſent, quod quicquid bilem vocant, ſit merum excrementum, ex conſtitutione morboſâ procreatum? & quod ſic eſt procreatum, non poſſe ſtabilire quidditatem cruoris, bilis, aut fellis? Quippe cui jus nullum, judicandi quaternarij neceſſitates, pro cruoris integritate, & appoſitione,loco compoſitionis? Simulatque enim ructus acidi, redduntur ſtomacho, ceſſat infauſti illius, & amari recrementi præſentia in ſtomacho, ex chylo deturpato. Abeuntque ex tum idcirco,ructus nidoroſi.

roſi. Bilis ergo ficta eſt in ſtomacho, per quam, bilem hepatis, æque fictam, ſtabilire originaliter contendunt Scholæ, oritur ab inordinatione ſtomachi: non autem ab intentione naturæ, pro cruoris conſtitutione. Tota ergo eſt excrementum, maleque quadrat alteri bili, fictæ in cruoris compoſitione. Quippe quæ nunquam probabitur intra naturæ limites, cum ejus nulla præſentiæ premat neceſſitudo. Fel enim, viſcus eſt vitale, ac ſumme neceſſarium. Quapropter nec temere, ſynonimum humori, aut excremento eſt annumerandum, ut ne-
16 que pro parte cruoris, cenſendum. Etenim elementa ſe invicem deſtruere & vorare repetitim, ajunt. In probatione autem defecere hactenus. Solum autem allegant ignem artificialem, quem putant aquam & aërem in ſe convertere, quoties non cernuntur ea amplius. Sed deficiunt in theſi propria. Nam docent ignem, aquam in ſe, & non in aërem convertere. Stultaque eſſet ignis actio, quæ non pro ſe, ſed pro aëre laboraret. Imo licet aqua, ignem extinguat: nunquam viſum tamen, quod è converſo, ignis fieret aqua. Sat enim putarunt, ſtatuiſſe, nec probaſſe ſuas theſes. Inter humores autem, quem igni aſſimilatum volunt, aquam oſtendunt, non acrem, mordacem, ut neque ſalem amaram: ſed modeſte ſalſam: Quamque alibi vocant cruoris ſerum: deſumto ab aquea parte, lactis etymo. Vocant inquam bilem, Igni reſpondentem. Jubent nempe, elementa ſuis parere debere ſomniis. Etenim Scholæ, interrogatæ ſeriò, ajunt bilem eſſe humorem mere igneum, ac felleum eo quod componatur actualiter à prædominante igne. Ego vero ſilens ad has nugas, ſtupeo, dum innatans cruori
17 aqueum ſerum aſpicio. Addunt quoque, ignem verum, in bile, ſupprimi, tanquam à forma mixti larvatum, ac frenatum. At credat qui volet, quod forma

formabilis, ex mero ignis dominio ſuſcepta, ut igneos elementi effectus, in nobis proferret, coerceret ita ſui productum, in quo actualiter lateret, ut actu prorſus frigeret, & ſeroſum ſit ens, ac mere aqueum. Reor ideo, atque ſcio, ſi tantillus ignis 18
actualis, eſſet in miſto, quod ſtatim ab adjunctis ſuppreſſus, periret. Imo ſi nihilominus vi heteroclita, perſiſteret ſoſpes ignis: ſaltem nequicquam veneraret formam, aut corpus illius miſti, quin abſque reflexione, aut conniventia, totum cremaret, & abſumeret pro ſui indole. Itaque vel ignis, ceſſaret, vel miſtum neceſſario periret, nec poſſet formabilis, alterutrum impedire. Etenim hactenus viſum non fuit, quod artifex, qui vitrum, teſtas, lateres, aurichalcum, &c. per ignem parat, queat uſquam, aut unquam ignem, terræ, aquæ, & aëri copulare, ut inde ens aliquod miſtum conſtituat, multoque minus, quod ignem, cœlo defluum alliciat, aëri connecterit, aquę & terræ. Mirum itaque, quod in adynato, tota vis Medica, baſim ſtabiliat hactenus. Tantoque mirabilius, quod ad ſurda hujuſmodi ſomnia, totus mundus, velut ſopore ſtertuerit, cunctos credulitate dementarit. Tantoque mirabilius; quod crediderint ignem ſub aliis elementis in miſtionibus ſuppreſſum, adhuc nihilominus perſiſtere incolumem. Ubi tamen ſat norunt, & animadverterunt, omnem mox ignem, quoties à comburendo ceſſat, vel aquæ jungitur, ſtatim perire, & in nihilum redigi. Etenim ſi ſpiritum vitalem, ſive auram æthercam, loco ignis attuliſſent, venia dignæ videri poſſent Scholæ: Sed maluerūt in Epimenidis ſomnio dementare, quam humorem, igni parem, non reperiſſe. Ut juxta concepta mendacia, humorum exſurgeret quaternarius. Pro aëre enim, privilegiatum finxere humo- 19
rem, qui non eſſet excrementitius, more duorum ſocio-

ſociorum. Ideoque hos ſubinde nutrientes, plerumque tamen ſuperfluos, ſi non etiam ſcorias appel-
20 lant. Utiles verò, potiſſimum eo nomine: non quidem quaſi alant partes ſpermaticas, præter thecas cyſtidis fellis, & Splenis. (at miſerrima ſaltem membra, quæ ſolis paſci excrementis cogantur, & cedere renum privilegio) Utilitatem autem bilis, notant ridiculam, quod anum ſtimulet, atque urinam. Cum interim pallidæ urinæ, ſint incontinentiores tinctis. Imo alvus Ictericorum (quam bile privari ajunt propter cinereas ſordes) ſat eſt laxa ordinario. Atqui cum tres humores, qui cruori ineſſe finguntur, non differant à ſeipſis rejectis, niſi ſola ſuperfluitatis infamia: non poſſet non, ipſum humidum radicale, nutriri per excrementa: ſi utraque bilis, & pituita, eſſent alendo. Ut autem copia bilis (quam ajunt quotidianam) ſupputetur quodammodo. Alterno ſaltem die in Tertiana, per vomitum rejicitur larga quantitas, præter adhuc ejus quotidianam conſumtionem, quam dicunt alendo neceſſariam. Imo clarius elucet copia hujus bilis fictæ, in Ictero, quem definiunt ſola cyſtidis fellis obſtructione. Adeo ut tum, lotium, ſit nil, niſi merum fel, totuſque habitus, & internæ partes, intimæ, & extimæ, fellea. Quæ cum nil putentur, præter bilem non amplius per alvum, rejectam. Cernitur hinc, plus triplo ſaltem bilis generari quotidie, quam cruoris ex tribus ſimul aliis connexi. Malè memores, quod ſextuplo plus tincturæ, per urinam ſolam Ictcritiam recedat, quam alioqui in ſano, alvus & urina, edunt ſimul. Unde ſaltem ſequitur, Icterum, non ſolam eſſe fellis obſtructionem, quam putant. Clauſo enim fellis orificio, ſtatim fel, totum cruorem (ajunt) quantitate ſuperat. Nec enim porracea aut æruginoſa (qualis è ſtomacho frequens prodit) in Ictero, valde crebra eſt.

Pitui-

Pituitam porro, cum cruore, per venas ferri ajunt, 21
& tandem in cruorem mutari. Adeo, ut tam in venis, quam in hepate, conſtituant propriam cruoris officinam, atque efficiens promiſcuum. At ſaltem humorum deficit quaternarius, ſi flava bilis, non differat ab atra, niſi ſola inſpiſſatione recoctionis, & pituita non differat à cruore, niſi tepore ac fotu. Non enim caro toſta, à cruda ſolet diſtingui ſpecie: Quare nec pituita, à cruore diſſentiret, niſi ſola maturitate, ut poma immatura, à maturis. At nunquam potuere pituitam in venis oſtendere, niſi fibras, quæ ſe, à venæſectione, in aqua tepida, ſecernunt: Adeoque nec ante mortem cruoris, eſſe, aut videri incipiunt. Quamdiu enim ſanguis, eſt alendis partibus utilis, ejus pars ſolidior, à reliquo corpore ſui, erat indiſtincta. Quia erat compoſitum verum & integrale. Id enim in naturæ ſyſtemate utrobique 22
obvium. Nam cum natura agat ob fines, Authori ſuo notos: ſemper una pars, ſuſcipit promtius Archei impreſſiones, quam altera. Finis enim cruori fuit, ſolidorum nutritio. Ideoque ſoliditatis gradus, paulatim anhelat, & acquirit. Itaque cruor, mox atque in Jecore perficitur, parte ſui maturiore, magiſque ſpermatica, albas fibras, atque deſiderati coaguli homogenei, initia, aſſumit, quas prius in Mezenterij venis non habebat, ut patet in dyſentericis. Eſt nimirum cruoris pars 23
optima, & perfectiſſima ideo, quam Scholæ pituitam vocant, quamque ſolidiori, ac ſpermaticæ conſtitutioni affinem, ſcio. Scholæ inquam, pituitam, cruditatis, ſenij, atque defectuum filiam, nominant, etiam in puero, juvene, ac viro. Diſſentio nempe & in hoc, à Scholis: utpote pro pituitæ probatione, nil niſi mucum, meras ſordes, & ſcorias, ſpectanda offerunt: qualis ſæpè per vomitum & ſedem

ſedem ejicitur, deficiente ventris culina. Etenim ſæpè abraſum à poculo truculento, ut & narium mucum, quique pulmonum quocunque vitio excreatur, pituita ſunt mera Scholarum. Quæ ſcilicet, per ultimæ digeſtionis errores, parantur ſordes, à cauſis morbificis. Eſtque tanta Scholarum hebetudo, ut cum ſuo Galeno, damnent cilium nervorum, membranarum, tendinum &c. eo quod putent pituitæ eſſe matres. Nec attendant, quod partes ſimilares, ac primæ conſtitutionis, ſint ſpermaticæ naturæ: eaſque indiſtincta prorſus confuſione, vocant pituitoſas. Neſciæ, aut ſaltem immemores, quod proximè nutriamur iiſdem, quibus conſtamus. Adeoque ſi partes homogeneæ, ſimilares, ac primæ conſtitutionis, damnentur ab humoriſtis, tanquam pituitoſæ. Alterutrum ſane neceſſe eſt. Vel Scholas neſcire, pituitam ab humore ſecundario atque ſpermatico diſtinguere: vel planè, nullam eſſe in cruore penitus pituitam. Idque quod in cruore pituitam ratę ſunt, eſſe initium, ac fundamentum ſecundarij, & proximi alimenti ſolidorum. Nunc de bile flava, quæ in urinis ſupponitur, dicendum cum præteritorum ſæculorum admiratione, & craſſa ignorantia.

Vronomantia Veterum.

CAPVT IV.

1. Urinarum, diviſio. 2. Paracelſi non inepta obſervatio. 3. Authoris ſcopus. 4. Erratum hactenus in judicio, de lotij circulo. 5. Unde circulus in urina. 6. Sententia Galeni ludicra. 7. Probatur non ineſſe fel, lotio. 8. Scholarum incogitantia. 9. Quid urinæ flavedo indicet. 10. Nil bilis, aut fellis ineſſe lotio. 11. Triplex in hoc error. 12. Petitio principij. 13. Non rapi bilem è lotio, ad cerebrum. 14. Aliquot abſurda comitantia. 15. Ab Anatome. 16. Ab Iſtero. 17. Quid fundamentaliter deſignent urinæ aqueæ, repentè poſt tinctas, in febribus. 18. Urinæ prognoſes hactenus,

fuiſſe

fuiſſe mera ſomnia. 19. *Deficit canalis.* 20. *Sub motuum diviſione.* 21. *Nubecula urinæ, an deſignet pituitam.* 22. *Cuncta in nobis coquuntur unico fine, nempe ut alant.* 23. *Cur Spleni, duplex fermentum.* 24. *Quid ſit illud, quod Splen, quandoque in ſtomachum eructat.* 25. *Sublata cauſa, non tolli quemlibet effectum.* 26. *Quid dicat urina confuſa.* 27. *Vnde cruditas in lotio.* 28. *Cur ſtranguria vix ſanetur in ſenibus.* 29. *Vnde ſedimen bolare.* 30. *Errores circa contenta, tam propria, quam aliena, alibi de Duelech.* 31. *Nova adhuc methodus, judicandi lotium ex pondere.*

ENIMVERO Scholæ, pro lotij ariolatione præſupponunt materiam dilutam, ſive aqueam: Ex hujus oppoſito, craſſam, ac dein mediocrem. Itemque confuſas, turbulentas, opacas, prout etiam claras, atque perſpicuas. Confuſarum autem quædam, per calefactionem redeunt in priſtinam diaphaneitatem: aliæ, permanent turbidæ. Quædam denique ſemel clarificatæ, turbantur mox iterum: aliæ verò difficulter. Secundo, conſiderant colores fere omnes, ab aqueo, albo, lacteo, & craſſo: itemque ab aqueo pellucido, in ſubnigrum uſque. Tertio, ſpeculantur, contenta propria, & aliena. Aliena nimirum voco, ramenta viſcida, cruenta, arenas, calculos. Eaque vel matulis mox affixa, vel ſidentia libera. Propria vero ſunt, quæ fere ordinariò, ex confuſis præcipitantur, vel perſpicuis innatant, in ſuperficie, paulo ſubter eam, in medio, circa fundum, vel ipſi fundo incumbentia: illaque vel cohærentia, vel divulſa. Quarto, conſiderant ſpumam, & bullas. Quinto tandem, attendunt circulum. At Paracelſus, urinæ corpus inſuper diſtinguit, in urinam cruoris, potus, & miſtam. Cruoris, dicit, ſi pridie veſperi, & noctu, micturiens mane, nondum biberit. Urina autem potus, ſit, quæ à multo, & holigóphoro potu, eſt collecta. Miſtam quoque vocat, ſobriorum, ſive temperatorum. Porro quod de urina Alcolita, & tartarea, fingit, tractatu

1 (margin at line "ENIMVERO"); 2 (margin at line "culum. At Paracelſus")

 de tar-

de tartaris manifeſtabitur. Imprimis proteſtor,
me non contendere uſpiam, quæ bene ab avis ſcri-
pta ſunt, recenſere, multoque minus caſtigare, nec
præcepta de urinæ judiciis tractare, nec aliorum in-
venta explicare, nec Apologum agere. Sed tantum
detegere cupio Scholarum antiquatos errores, ex
fictis humoribus oriundos, ne juniores poſthac ab-
3 ducantur, juxta ſomniorum credulitates. Primò er-
go, recenſebo errores de circulo urinæ, dein com-
miſſos in coloribus, tertio, qui in eneoremate con-
tingunt. Ac quarto, tandem illos propalabo, qui
in coagulationum, ſive contentorum judiciis ob-
venere. Unde quilibet, facile intelliget, judicia, &
prognoſes urinæ, hactenus ſtetiſſe abſque judicio,
& fundamento. Miras ſcilicet Gordonij impoſtu-
ras, ignaro popello, ſub falſo haruſpicis titulo, ve-
4 nundatas. In primis ergo, in circulo urinæ ceſpita-
tum eſt, cum hactenus neſcitum ſit, quare ſæpius,
circulus, ſit alterius coloris, quam corpus lotij reſi-
duum. Putatum nimirum, circulum, à reliquo uri-
næ corpore ſeparari, velut pinguius, ab aquoſo, vel
tanquam coloſtrum, à lacte cui innatat. Interim
quanquam agitata urina, extemplo tamen idem
circulus, qui erat ante, apparet, nequicquam de cir-
culo ulterius, extra ſuppoſitos terminos, indaga-
tum eſt. Vident quidem; ſæpè rubicundiorem cir-
culum, magiſque ſaturatum, quam color ſit in re-
ſiduo urinæ corpore: imò rubicundiorem, magiſ-
que intenſam flavedinem, plerumque carere circu-
5 lo, diſtincto ab urinæ colore: Nequicquam tamen
indagarunt, unde circuli, & urinæ iſta eſſet varietas.
Attamen nec proinde circulus, eſt color, falſo qui-
dam apparens, falſaque ſui ſpecie, oculos illudens.
Neque enim alioqui poſſet ſubflava urina, rubicun-
diorem, magiſque intenſum colorem edere, per
nudam ſui reflexionem: ſed potius ſubflavo palli-

diorem

diorem pingeret, ſi circuli colos, tantum eſſet apparens à reflexione Itaque ratio alterati coloris, in circulo lotij, pendet revera ex ipſomet corpore lotij. Adeoque circulus ſolus, totam conſiſtentiam, colorem, & lotij tranſparentiam indicat, quia continet. Quod lignum nephriticum docet inſigni exemplo. Hoc lignum enim, aqua pluvia maceratum, ſi dein ejus infuſionem, lateraliter inſpexeris, rubeum totum, in ſui corpore eſt: ſed habet circulum lazureum, utcumque decoctum, vel infuſum iſtud maceratum, pro lubitu commoveris turbide. Apparet nempe ſic rubeus color cruoris, lazureus trans venam inſpectus. Ita quoque cæruleus color, in circulo decocti Nephritici, lazureus eſt quidem: ſed multiplicatus, nigricat magis, & ex obſcuro rubeſcit, quia tam ceruleus, quam flavus, magis ad album tendunt, quam rubeus, trans vitrum vel venam, è diametro viſus. Eodem modo, in corpore lotij, rubeus color, ſimpliciter talis; qualis in circulo apparet: qui refractus, ex tranſverſo urinæ, non ita in circulo citrinus eſt. Circulus itaque, eſt coloris verus index, in tranſparentibus: In opacis autem, vel turbidis, circulus non apparet. Quantum vero ad lotij colorem attinet, Scholæ ajunt urinam aqueam, tenuem, pallidam, eſſe ſignum deficientis digeſtionis, prout flavedine manifeſta tinctam, bonæ digeſtionis indicem. Galeni eſt. A media nocte 6
reddo lotium, quod dum cerno nondum debita flavedine tinctum, ad ſomnum redeo. Ac poſt duas, treſve horas abinde, experrectus, iterum mejo, & urinam debito ſaturatam colore reperio. Unde conjicio, abſolutam digeſtionem, & flavam bilem felleam, lotio jam affuſam. Hæc, Scholarum moderna etiam doctrina eſt. Ego tamen adhuc dubito, an lotij flavedo, uni ſemper tribuatur cauſæ: cum inconſtanter, nunc digeſtioni peractæ, nunc verò

7 miſtæ tribuant flavæ bili. At ne errent, utrumque junxere. Ego itaque cum neminem reperirem, qui ſe in hoc diſtinxerit, utrumque explicare cogor. Etenim urina febricitantis, flavior, quam bene valentis: hujus tamen digeſtio, longe eſt vegetior. Quod extra controverſiam eſt. Ergo ſola urinæ flavedo, abſque eneoremate laudabili, fallax digeſtionis bonæ, ſignum eſto. Deinde, ſi unica ſaltem fellis gutta, in duabus libris lotij fuerit, tota amaricat: atqui urina etiam citrinans, & crocea, nunquàm eſt amara: ergo non recipit fel ſibi admi-
8 ſtum; nec ejus tinctura, eſt ex felle. Equidem ſi Scholæ, per ſapores, de rebus judicant, cur tam parum ſolicitæ, quod nunquàm id de urinis tentarint? An enim ſola ſufficit flavedo, ut fel in urina judicetur? Vel an Medico decentius eſt, falſa docere, & aſſerere mendacia, in pernitiem ægri, quam propriam urinam ſemel deguſtaſſe? cum nec quidem ſaturatiſſima urina Icteri, quicquam amaroris præferat. Faſtus ergo detegit juſtum Scholarum erro-
9 rem. Saltem ex verbis harum, indubium eſt, quin lotio, tinctura ſub finem digeſtionis addatur. Quod ſi ita ſit, cur exin ſaltem non agnoverunt; flavedinem lotij, non à bile, aut felle: ſed aliunde, advenire? Quia ſi bilis, in ſanguificando fieret, unà cum cruore, & urina, & ab initio, ſimul urinæ connata, & inſperſa, urinam tingeret: nec bilis eſſet ultimum conſtitutum in Jecore, ſi eſſet pars cruoris conſtitutiva, ejuſque ſuperfluum, confeſtim emungeretur cum urina, nec ſeparatum, ſibi ad tempus, faceret hoſpitium. Aut, ſi id ratum ſit, deberet ſaltem iſtud hoſpitium nominari, & per anatomen occurrere, ac inveniri. Sed cum flavedo, in lotio Galeni, ſit poſterior lotij corpore, denotatur locus ultimi Ilei, ubi cum jam cremor incipit ſtercoreſcere, aliquid ſtercoris liquidi, inde trahitur, per venas

Mezen-

Mezenterij, in fine Ilei, quod lotio inſpergitur ad
ſuos fines (prout ante de febribus, & alibi de Li-
thiaſi) utile. Quod autem flavedo lotij, ſit ſterco-
ris illius liquidi, & nullatenus fellis: nedum guſtus
lotij: ſed & diſtillatio, manifeſte comprobant. Si-
quidem fætor illius, emergit diſtillando. Quorſum
autem ſtercus liquidum, conveniat lotio, locis ci-
tatis docetur. Sufficit modo, quod vel tenuiter 10
diſrupto felle, avis, aut piſcis, utcunque optime
eluatur: attamen amaror remaneat. Itaque ſi tan-
tillum fellis ineſſet urinæ, vel latici, qui cruori in-
natat extravenato, inexcuſabilis eſſent amaroris.
Sed conſequens eſt falſum: ergo & Antecedens. 11
Itaque tripliciter in hoc errarunt Scholæ. Primo,
dum flavum, & liquidum ſtercus, lotio miſtum
ignorantes, bilem putant. 2. Quia ex flavedine ſola,
& ſubſcribendi aſſuetudine, bilem conjecere. Qua-
ſi nil croceum, quod non etiam in nobis, eſſe de-
beat felleum. Probant nimirum idem per ſeipſum. 12
Bilem nempe in natura, eo quod ſit manifeſta, in
lotio. Et Iterum. Quod flavet in lotio, id debere
eſſe bilem. Eo quod nil ſecus, quam flava bilis, flavi
eſſet coloris penes nos. Tertio tandem. Nam er-
rante judicio, de colore ordinario, adeoque de
ipſo urinæ contento, neceſſe eſt, ruant prognoſes
de urina, quotquot coloribus, & contentis inniſæ
ſunt hactenus. At ſaltem, cum jam conſtet, urinæ
flavedinem, non eſſe bilem: ſed excrementum ſter-
coreum: non mirum, & in ſtomacho, aliud flavum,
quod etiam ſit amarum excrementum, alio longe,
& proprio ſibi errore fermenti, gigni, quod proin-
de non debeat eſſe de familia fellis. Porro, cum in 13
febribus, flavę urinę repente palleſcant, deſignetur-
que delirium futurum: idque à Scholis, ſit inter-
pretatum fieri, quatenus bilis rapitur in cerebrum.
Elenchus eſt non cauſæ in cauſam. Sufficit namque

 demon-

demonſtratum jam, iſtud delirium, non naſci ex bile, rapta in cerebrum: ſed quia ſtercus liquidum, quod cum urina ire erat ſolitum, jam detinetur in Hypochondrio; nec lotio, pro ſolito, admiſcetur. Ideo delirium ex illa ſede, unde amentiæ omnes, originem deſumunt: ut ſuo tractatu doceo. Etenim & hoc ſolo titulo, quædam dementiæ, nuncupan-
14 tur ideo Hypochondriacæ. Alioqui enim, quis eſſet ille raptor bilis, qui hanc, in cerebrum, meram, & à cruore venarum, per quas deferretur, vel à lotio, ſeparatam, duceret? Quorſum enim raperet illam, cum nil abſque objecto, ſaltem apparenter bono, fiat? quomodo per cruorem, citra contagium, ad cerebrum deferret? Quomodo rite à cruore ſepararetur: ſiquidem cruori extravenato, non ſupernatat putata bilis, niſi mortuo, & coagulato prius cruore? qui tamen nunquam in venis, (nequidem cadaveris) coagulationem cogitat? In quem denique cerebri ſinum tandem, iſta bilis urinacea effunderetur, in quo feſtinam mortem non efficeret? Quis denique ille Separator fuerit, qui bilem, ad urinam tendere ſolitam, è folliculo fellis nunc ad caput detorqueret? Et qua via id fieret? An ipſamet materia morboſa, ſponte aſcendet ad cerebrum, eritque motrix ſuipſius? Tunc ſaltem præter immenſas abſurditates, neceſſe foret, febrim ejuſmodi omnem, conſiſtere non extra fellis folliculum, quod nemo adhuc hactenus, eſt ſuſpicatus. At cujus finis ergo, febris (quam putant merum accidens) bilem, ad caput citaret? An optimum fuerit in natura judicatum, materiam morbi, dudum in præcordiis latitantē, nunc tandem in caput relegaſſe? Quidve, ſi vaga in venis fluctitet, ab cruore ſeparata, ſurſumque ſponte ſcanderit, cur potius non proſcribitur foras, via ſolita? An jam natura humana, contra univerſalem niſum rerum, ſui inter-

internecionem procurabit? An ejuſmodi demum furor, aptus erit ſequeſtrandæ bili, quæ non niſi ſedato vigore, eſſet ſeparabilis? An forte fel, peregrinationis avidum, ultrò, ac ſponte ſeſe ſeparet, & ad caput conſcendet? Quo tandem utre, latitat fel in capite, ut amentiam febrilem concitet? An in ſinubus cerebri? an in arteriali mentito plexu Galeni? At utrobique ſtatim eſſet læthalis; felque deliris naribus ſtillaret. Denique ſi poſt flavas, urinæ 15
aquoſæ, in febribus, deliria tuta, cum riſu edant. At certe juxta Hyppocratem tum hujuſmodi deliria, non ex felle erunt. Adeoque nec urina, colore flavo jam ſpoliata, habebit, cur bile privetur, nec quo raptam bilem deponat. Siquidem deliria cum riſu, bilem omnem excludunt. In Ictero, ipſum tan- 16
dem cerebrum, flavet. Quid ſi ex bile, eſt Icterus, cur eſt ſine delirio? ſine viſcerum cunctorum eryſipelate? Sin vero non fel ipſum: ſed ejus (inconſideratum ſubterfugium) vapor in cerebrum, deliria hæc febrium, concitet; cur igitur Scholæ volunt fel, in urina materialiter, & juxta tincturam, deficere? Ergo aquoſa urina poſt flavas, in febribus denotat 17
tincturam urinæ, ſive ſtercus liquidum, (liquor eſt ciborum in Inteſtinis, immediate, antequam ſtercoreſcant) detineri in præcordiis meracum. Vena namque, fortiter in hypochondrio pulſans, denotat amentiam futuram juxta Hyppocratem. Qua- 18
tenus ſtercus liquidum, non rite purgatum, tumultuatur in hypochondriis. Mera ergo ſunt ſomnia, quæ de urinæ colore hactenus, tanquam è tripode prophetantur Scholæ. Effectu quidem, & obſervantia didicere, quæ ſe ſolent mutuo conſequi. Delirium nempe in febri, à lotio claro, poſt flavum. Rectè quidem, ſi in nuda hæſiſſent obſervantia: ſed cum ad cauſas deventum, illaſque juxta ritum theorematum, fictorumque principiorum juſſum,

diſpoſuerunt, temere ſibi invicem hactenus ſub-
ſcripſerunt omnes. Nulla eſt namque in natura bi-
lis, nullum unquam fel, in urina: multoque minus,
quod inde ſeparetur, atque feratur ad caput. Nulla
bilis in toto corpore, quia nulla fuit unquam in
natura. Nec fel bilis eſt: ſed ipſe liquor fellis, viſcus
eſt vitale, magni momenti, cui cum rene, & cere-
bro, nil commune intercedit. Nec eſt via ulla, nec
apta ſocietas fellis cum lotio. Nec ad fel attinet,
ſive urina ſit aquoſa, ſive flava & ſpiſſa. Cyſtis fel-
lis, venam non habet ad caput. Sin velint per cavam
19 venam, fel ferri, quomodo fel, non permiſceret ſe
cruori? cruor febrientium totus non eſſet amarus?
quo canali ergo, ad caput feſtinabit? Quis ductor,
fel ad caput ducet? quis ſeparabit à cruore, ut in
itinere non detineatur? Quorſum natura molire-
tur ejuſmodi impertinentias? quomodo cruor, ma-
nebit ab exotico felle citra contagium? Aſcenſus
20 iſte, aut erit motus ſpontaneus, aut miſſio, aut tra-
ctus. Somnians ſic olim anus, dixit ante, & Scholæ
eam ſunt ſecutę. Nam ſi bilis fellea ſcandat proprio
motu. Jam erit cuivis homini delirium continuum.
Sed quorſum vena cava, fel ad cerebrum miſerit?
An ſic febrim curaverit? An ardorem minuet? At
certe, concluſa manet materia febrilis, ſive ex lotio,
bilis, ſive è folliculo, fel rapiatur in cerebrum, ſive
non. Quorſum etiam cerebrum, bilem ad ſe alli-
ceret, ſucco vivido, & longè meliori, ac propinqui-
ore madens? Idque etiam cum deſtinatione hepa-
tis pugnat. Nihil namque mittitur, trahiturve,
ſaltem citra electionem, finem atque deſtinatio-
nem Archei. An ergo bilis, à reliquorum trium
conjugio, fertur in cerebrum, vel ab hoc, trahitur?
Sane, cerebrum ſic jam ante, & non poſt bilis ad-
ventum dementabat, nec opus habebat bile, ad de-
lirandum. Demum cur urina aquoſa, potius deli-
rium

rium arguit, in febri continua, quam in interpolata? quam in potatore? quam in lithiaſi? quam in vitiata ſtomachi coctione? niſi quia mors eſt in hypochondrio, ubi febris etiam tum? Vanum eſt er- 21
go, Scholarum de flava bile in urina, & ad cerebrum, itineris commentum. Cæterum, cum jam nubecula in urinis apparet, confeſtim Medicus conclamat,& quaſi ipſe viciſſet, inquit, Scholarum ſuffragio, & obſervantia, quod humor morbificus, ſit concoctus; quodque tum, tuto ſit purgandum deinceps. Dicam primùm, quid iſta ſit nubecula. Exin demum judicabit quilibet, in præfatis,nil præter mera ludibria contineri. Eſt nimirum iſta nubecula, ſignum digeſtionis ſtomachi: non autem materiæ morbificæ. Digeſtionis autem ſignum 22
eſto; quod fermenta ſtomachi, fellis, & hepatis redierint, quæ antea erant præpedita, concluſa &c. Unde vires recuperatum iri, eſt in ſpe. Alioqui materia, quam dicunt morbificam, non intentatur coqui, unquam. Quia natura non intendit coquere, nec coquit quicquam, niſi univoco fine & modo, ut ſcilicet in ſuum alimentum redigat, & non alio fine: ſed fermenta (quorum intereſt,res tranſmutare duntaxat) jam reſtituta, digeſtionis hoſpitiis, ſubigent materiam morbi, ſubter ferulam, illamque ad placitum exterminabunt.Etenim docui de digeſtionibus,aciditatem in ſtomacho,non eſſe ex ponticitate aſſumtorum: ſed ex ipſo, ſpecifico ſtomachi fermento acido. Atqui, prout acido eſt proprium,coagulare lactea: idcirco de cremore ſtomachi, non poteſt tam exacte, quidquid in ſe eſt lacteum, ſeparari in Jecore, quin ejus tantillum non rapiatur cum lotio, ibique nubeculam faciat. Ergo nubecula, ſignum eſt fermenti reducis in ſtomachum. Nec enim iſtud eneorema,eſt de natura, aut materia febrili, neque eandem accuſat, vel ex-

 cuſat.

cuſat. Nec demum iſta nubecula, ſignum eſt fermenti proprij fellis (hoc nempe non eſt acidum: ſed ſalſum, ac de guſtu ſpiritus vitalis, prout alibi de vita longa) ſed lienaris fermenti: quod nimirum Lien ſpirat in ſtomachum, cujus tutelam ſuſcepit. Ideo namque in quartana, ſæpè iſta nubecula apparet, iterumque, ſæpè diſparet. Dum appetitus, ac digeſtio, reſtituuntur, iterumque ſecedunt, perſtite interim ſemper eadem quartana. Alioqui ſi iſta nubecula, ſignificaret materiam morbi, velut objectum, aut efficientem: certe, conſtans perſeveraret ſemel nata; cum materia ſemel cocta, regula-
23 riter iterum non reincrudetur. Ergo pro ſui œconomia, propriaque viſceris digeſtione, Splen, vitale fermentum, ex inſito ſibi, genialique ſpiritu, obtinuit. Ideo namque de proprietate, odore, guſtuque ſpiritus vitalis, eſt. Qui cum ſit ſalinus & balſamicus (prout de vita longa) debent etiam quartanæ materiam ſubigere & vincere. Sed viſceri huic, data eſt cura ſtomachi, digeſtionique ejus hactenus præſidet: ideoque ad hoc, jure obtinuit aliud fermentum acidum, quod niſi in ſtomachum debita inſpiretur doſi, oriuntur inappetentiæ, crudi-
24 tates, imò & ipſe boulimus. Itaque ſi hoc, tutelæ ſtomachicæ decus fermentum, in Splene exorbitet: fiunt cruentæ, & atræ exſcreationes in ſtomachum, quas Scholæ cenſuerunt atram bilem. Cum alioqui, non ſit niſi expurgatio, ac renovatio cruoris alimentarij, ab ipſo Splene. Ergo acidum ſtomachi, etſi ſit cauſa nubeculæ, totuſque cremor acidus. in ſalſum, ordinario, ſubter fellis Dominium convertatur (ut de digeſtionibus alibi) per-
25 ſtat tamen nubecula, ab acido genita. Cuius ergo, notandum. Quod ablata cauſa, tollatur effectus de futuro; non autem de præterito. Quia effectus de præterito, eſt productum, jam per ſe ſubſtans:
ſæpe

ſæpe quoque, non amplius comitantia priorum cauſarum, opus habens. Id quod numquam hactenus in Scholis fuit conſideratum, ut neque diſtinctum. Sæpè ergo urina confuſa, mejitur à calculoſis, itemque in cordis palpitatione, & alibi. Alia 26
verò, etſi clara, mox ſponte tamen, turbatur in aëre. Ac quidem omnis turbida urina, latens acidum continet, ejuſque minus, ſi ſemel ad ignem claruerit, nec turbetur deinceps. Saltem fermenti fellei defectum indicat. Quippe deſignatur, quod tantillus tepor, acidum relictum coxerit, & vicerit. Sic nempe poma, nondum matura, ſole dulceſcunt. Quoties etiam fermentum folliculi, ſive viſceris 27
fellis, peſſundat ſtomachi fermentum, atque pylorum vitiat, toties digeſtionis cruditas, adeoque & lotium, abſque nubecula eſt. In ſtomacho etiam eſt ſubinde amaror, ab errante digeſtione, ejuſmodi recrementum parturiente. Sin autem illius 28
viſceris fermentum ſubplantatur, eſt urinæ ſedimen craſſum, & album, nec unquam abſque ſtranguria: quæ ideo in ſenibus difficilis curatu. Aciditas autem iſta lotij, in ſtranguriis, quanquam non ſit guſtui manifeſta; quantulacumque tamen, ſufficit ad præfatos effectus doloris. Quod patet in urina novellæ cereviſiæ, ponticitatem ſuæ cereviſiæ, imperceptibiliter adhuc participante. Dum autem hepatis fermentum, nimium ſuperat ſtomachi; & fellis activitates: ſedimen bolare, in urina turbida, & fulva. Quaſi optaret ſanguificari, quod iſti de- 29
ſtinationi, eſt ineptum. Rubeum autem ſedimen in urina flava, quodque per ignis calorem facile liqueſcit, denotat fermentum hepatis, peregrino impedimento exaſperari. Quæ fermentorum hiſtoria, tractatu de digeſtionibus conſcribitur. Sunt 30
& poſtremo errores, & pigritiæ multiplices, circa ortum contentorum, quos tractatu de Lithiaſi ex pro-

profeſſo expendi. Tuta eſt interim methodus, examinandi urinas, per pondus. Uncia nimirum,
31 pendeat 600. grana. Vas autem vitreum habui, anguſti colli, pendens grana 1354. Repletum autem aqua pluvia, pendente inſuper grana 4670. Inventa eſt urina ſenis, pendere eodem vaſe, 4720. grana. Sive ſuperare pondus aquæ pluviæ, 50. granis. Urina autem mulieris ſanæ, ætatis annorum 55. pependit. 4745. grana. Urina juvenis ſani, annorum 19. pependit grana 4766. Alterius autem juvenis paris, abſtemij à potu, pependit 4800. grana. Juvenis 36. annorum, tertianam tolerantis, cum tuſſi, pependit 4763. grana. Præfatus autem juvenis 19. annorum, cum tertiana duplici, nocte præcedente, parum biberat: pependit autem urina ejus, 4848. grana. Quod fuit 82. granis amplius, quam dum ſanus eſſet. Virgo, cordis palpitationem paſſa, minxit inſtar aquæ pluviæ, quæque ideo æquiponderabat aquæ pluviæ. Urina tepens, ſemper ſeipſa frigida, paucis granis levior, ut & extenſior. Sitque idcirco vas colli brevis, & acuminati, ut fere in puncto, urinam dimetiatur. Plura alius addet, & meditabitur. Eſtque longe facilior methodus, quam quæ ponderando integrum hominem, in Aphoriſmos eſt redacta. Ego ſemper circa morbi eſſentias, remedia, & applicationes, ſive in ſanationem, anhelavi: quique auram vulgarem odi, odi etiam prognoſim, quæ prædictionem, & præſcientiam divinationibus eſſet familiaris. Mage gaviſus ægrum ſanare, quam multa amphibologicè prædixiſſe.

Iterum,

Icterum, non à bile flava.

CAPUT V.

1. *Suppoſitio Scholarum hoc caſu.* 2. *Reſponſio appoſita.* 3. *Subterfugium ordinarium atque ridiculum.* 4. *Aliud ſubterfugium.* 5. *Per Anatomen docetur, Icteri cauſa.* 6. *Implicant ſibi Scholæ.* 7. *Ab impertinenti.* 8. *Duplex in Ictero vitium.* 9. *Oblivio Scholarum.* 10. *Abſurda, ad cauſas Icteri humoriſtarum.* 11. *Quatuor Abſurda.* 12. *Quod oris amaror, non arguat bilem.* 13. *Icterum, non ab obſtructo felle.* 14. *In Ictero, ſemper aliquod virus.* 15. *Colores, ſi inordinati, in excremento, non fieri à cauſis ordinatis in natura.* 16. *Probatur, à remediis propriis.* 17. *A Iuvantibus & nocentibus, non deſumi indicationes curativas.* 18. *Cauſa adæquata Icteri.* 19. *Icterum, non naſci, niſi à cauſis univocis.* 20. *Non ſanari Icterum per flava remedia, ut talia.* 21. *Hiſtoria in ſtranguria ſenili.* 22. *Bos, illudit cauſas Icteri, traditas ab Humoriſtis, & uſum radicum graminis.* 23. *Bilem, non mitti ad tingenda alvi recrementa.* 24. *Pallens ſcoria inteſtini, non tam accuſat fellis abſentiam: quam tranſmutandi errorem.* 25. *Contra poſſibilitatem obſtructi fellis; in Ictero: Propter ignoratam morbi quidditatem.* 26. *Aliud argumentum.* 27. *Tertium.* 28. *Ab impertinenti.* 29. *Ab impoſſibilitate tinctura.* 30. *Ab amarore.* 31. *A diſproportione tingentis, & tincti.* 32. *Generatio anonymi veneni in Ictero.* 33. *Abſurda aliquot proponuntur, Humoriſtis conſideranda ſerio.* 34. *Concluſio è præmiſſis.* 35. *Nidus Icteri.* 36. *Error Medentum, circa bilis tranſitum in piſcem.*

ANTESIGNANUM argumentum, quo Humoriſtæ credunt, ſe ex plena neceſſitate confirmaſſe, bilis flavæ exiſtentiam & generationem, quodque anchoræ vicem ſupplet; eſt Icterus. Cujus favore, contendunt cyſtim fellis, in ſui exitu verſus jejunum Inteſtinum, obſtipatam. Bilem ideo quotidie generatam, moxque à ſui nativitate regurgitari, atque diſpergi in totum corpus. Quapropter uti ordinariam: ſic & neceſſariam bilis, ſive fellis generationem, quotidianam proſcriptionem, & 1

ſepara-

ſeparationem ſupponunt. Meatum autem fellis inferum, conſtipatum probant. Quia alvi excrementa ſunt felle deſtituta, ideo & cinerei coloris, nec flava. Quapropter lotium viceſies plus juſto tinctum occurrit: atque indies meracius. Ergo tam veſicæ, quam alvi excrementa, ſuam deſumunt tin-
2 cturam à felle. Primo. Nondum probarunt ſuperum aliquem introitum fellis, ad folliculum: ut neque is hactenus per exquiſitam anatomen, eſt repertus. Ergo, vel per inferiorem, fel excrementoſum quotidie intraret, vel inſenſibiliter. Non hoc modo, ubi tanta eſſet quotidiani fellis abundantia. Nec etiam priore modo. Cum iſthac fruſtra intraret, qua ſtatim egredi deberet. Itemque ſi iſthac ingrederetur, deberet per inteſtinum, ſurſum intrare, nec ſic unquam deficeret tinctura ſtercorum, fellea, etſi aditus inferior eſſet occluſus. In limine itaque hærent Humoriſtæ, in probanda quæſtione an ſit. Ac deinde deficiunt, in ductu, & ſeparatione fellis è Jecore. Tertio. Saltem ex diſproportione, facile colligere poſſent, ſe deceptos. Nam ſi Ictericus, biberit libras octo uno die, tantundem flaviſſimi lotij propemodum eſt redditurus, cujus ſaltem libræ quatuor, eſſent meri fellis, & quo infirmiores ægri fuerint, mortique viciniores: eo urinæ, in flavedine, erunt quoque intenſiores, nequicquam tamen amaræ. Dimetiendum ergo erat quantum flavi, quotidie per lotium, & per cutim expellatur Ictericis: an videlicet tantundem fellis, quotidie per alvum pellatur ſanis, præcipuè quibus rarus eſt ſeceſſus. Quod ſi non: ergo non eſt fel, non bilis, aut de naturalibus humoribus, qui fit in Ictero: ſed plane virus excrementoſum. Et per conſequens, Icterus, non probat ſe è felle oriri. Tandem, Humoriſtarum argumento, per ſuppoſitionem conceſſo, Saltem eo ipſo fatentur, nullam in natura bilem;

bilem, nequidem quæ unà cum cruore, in virus fluctuare creditur, ex naturæ ſcopo, ſive ob nutritionem, fieri: ſed ſemper, utcumque ſumatur, eſſe excrementitiam, & productum aliquod, quo tam ſui quantitate, quam qualitate, ſit præter naturam, & ſanguificandi ſcopum. Per conſequens quoque, bilem, nec eſſe de cruoris compoſitione, ut neque de naturæ intentione, quam habet in generando cruorem. Id eſt. Bilem, non eſſe humorem noſtri conſtitutivum, vel partem cruoris integralem. Quod ſi autem reſponderint: Bilem, in Ictero quidem eſſe humorem morboſum, ideoque & excrementoſum: non autem proinde & ordinariam bilem. Atqui, ut illis fiderem, prius probare debuiſſent, utriuſque bilis radicalem differentiam. Cum alioqui ſola fellis obſtructio, ſit cauſa icteri in Scholis. Quæ ſpeciem bilis mutare nequit: cum ipſa obſtructio, meatum: non autem bilem, aut fel reſpiciat. Denique, ſi Icteri cauſa, ſit excrementum morboſum, atque aliud longè, à bile, cruoris conſtitutiva. Nec ordinaria, ac naturalis alioqui bilis: ergo ad minimum, eſt impertinens, argumentum Scholarum: per fictum atque excrementoſum, velle naturalis humoris neceſſitatem intrudere, atque neceſſariam confirmare. Quemadmodum glarealis aqua, etiam non probat nutritionem oſſis, aut oſſificationem in poro, fracturis increſcente. Uti nec pus, probat carnis generationem. Quid ſi dicant, fel, non qualitate: at ſola quantitate moleſtum, in Ictero, quæſo reſpiciant: Quoniam vel prima die, imò & ante manifeſtum Icterum, male ſe habent Icterici: Denique non ſola moleſtat tum quantitas ac impedit: ſed & longè arctiùs, nocet ipſa qualitas. Sunt nempe Icterici, anguſtioſi, & ſuſpirioſi; à prima die, in ſtomachi orificio queruntur anxietatis, dejectæ quam primum appetentiæ, anxij,

anxij, velut perpetua febricula conquaſſati, & vere morbidi, cum pulſu duro, inæquali. Quibus qualitas potius nocua, quam quantitas deſignatur. Equidem duo cadavera icterica diſſecta, memini me præſente. Neutrius tamen orificium felleum, erat obſtipatum (curioſe namque totum perluſtrabam) Sed venæ Mezenterij (infra Jecur nempe, ac procul remotæ à felle) cruore flavo, ac ſtercoreo, ſcatebant.
5 tebant. Fel nempe adeſſe putabatur, antequam à Jecore fieri potuerat. Atque excrementa alvi, indè abundanter tingi potuiſſent, niſi ordine inverſo, ſtercus liquidum atque flavum, quod inferne deſcendere debuiſſet, in Mezenterio, detentum eſſet: atque aliud virus, à cauſis peregrinis, ſuperne natum fuiſſet. Eſt namque iſtud ſtercus liquidum, ſecundæ digeſtionis proles, rapiturque frequenter ſurſum: & quanquam Ictericis ſubinde ſit oris amaror: non tamen illorum urina amaricat. Sed jam, de bilis mentito vomitu, ſat explicatum, eſſe peregrinum efficiens, quod virus peregrinum, cum multa anxietate in ſtomacho primordialiter, & non è Jecore, repetitum fel, generat. Nec eſt inquam ſtercori flavo, & liquido, amaror ullus. Cum nec lotium, inde flavum, amarorem agnoſcat. Tri-
6 ſtitia non raro ortum dedit Ictero. Triſtitiam vero, Spleni nuncupant Humoriſtæ non ergo triſtitia, erit cauſa antecedens, immediata, atque continens oppilationis fellis. Stercus quoque liquidum nedum digeſtivæ errore multiplicat Icterum: ſed & vitio diſpenſativæ, ordine retrogrado, rapitur in venas: quodque inferne purgari debebat, ſurſum vocatur mittiturve. Ex altera inſuper parte, ipſum Icteri efficiens, virus parit, domeſtico vitio, non ſecus atque obſoleta ſtomachi digeſtione, demonſtravi virus naſci, quod per vomitum expellitur.
7 Etenim frequenter in Ictero, ani ſordes pallent, ac penè

penè albicant, cras deinde rurſùs flavent, iterumque mox inde, pallent cinereè, ut pridem. Quod fellis obſtructionibus, ſic alternatim minimè contingit: nam ſemel ſolutis, & apertis, non eſt recluſio, aut clauſura tam facilis, vel imminens atque interpolata. Duo itaque in Ictero, ſimul concurrunt. Unum eſt, alienatio ſecundæ digeſtionis, quo chylus pervertitur, tam qui regulariter bonus eſſet, & in cruorem mutandus, quam qui aliàs, naturaliter, in ſtercus liquidum, intra Inteſtina faceſſit. Alterum autem eſt alienatio diſtributivæ ac digeſtivæ ſtomachi. Sæpè nempe à crapula, eſt copioſus vomitus flavus, prout & dejectio talis à poculo ſolutivo. Jam namque, ſuperiori capite oſtenſum eſt, in ſtomacho, errante digeſtione, tale amarum gigni, itemque & in Inteſtino puerorum, vitulorum &c. Nam ſtomachi & inteſtini propria eſt flavedo, quæ ſubinde etiam à digeſtiva errante, amaricat. Ubi autem cum errore digeſtivæ, adeſt vitium diſtributivæ, Icterus jam confluit: eo quod præter naturam, quod naſcitur, præter naturam, in venas, & corpus diſpergitur: quod alias nec naſci, nec iſthac deferri debebat, ſed per ſua emunctoria urgeri. Quæ diſtributiva, à Scholis hactenus eſt neglecta. Cujus tamen errore, varij fiunt morbi: nimirum fluxus ſymptomatici, apoſtemata, ariduræ partium, edemata &c. Præſertim in terminis, Icterus. Stercus enim liquidum quod naturaliter poſt ſeparationem purioris chyli, alioqui circa finem Ilei generatur, poſtremo, & ante merum ſtercus, in Colo inteſtino. Jam præcociter, à Jejuno Inteſtino incipit, ac præter naturam vertitur in flavum iſtud excrementum (non tamen amarum, quale in ſtomacho naſcitur) unde illi fas, ſcandendi in venas Mezenterij, naſcitur. Sunt ideo excrementa Alvi, coloris cinerei, orbata ſtercore liquido

8 (beside "interpolata. Duo itaque in Ictero, ſimul concur-"); 9 (beside "urgeri. Quæ diſtributiva, à Scholis hactenus eſt ne-")

ſibi naturali,& tingente flavedine. 1.Scholę etenim
10 intelligunt fel, & bilem, eſſe ſynonima. 2. Cyſti-
dem fellis,in Ictero clauſam,qua ad duodenum In-
teſtinum tendit. 3. Idcirco alvi ſordes, debita fel-
lis portione privatas, palleſcere. 4. Fel ergo, quod
per anum ſecedere debebat, urinæ, ſupraproportionaliter & immoderate commiſceri, ſolius itineris errore. Quæ credulitatis ſtupiditates, Medendi fundamenta tranſverti fecere, magnamque mortalibus cladem attulere, non minus quam inconſi-
11 deratas manifeſtarunt temeritates. Nam inprimis conſtat (quod alibi probavi de digeſtionibus) quod ſtercus humanum, etſi flaveat parum, aut multum, non ſit amarum tamen proinde, ut neque urina icteritia. Canes enim edunt flavum ſtercus infantium, quaſi adhuc lactis ſaporem, illis referat. Sin tamen guttulas alicujus fellis, huic flavo ſtercori commiſceatur, à cane nequicquam lambitur. Ergo Scholæ fatentur bilem, ordinarium, atque neceſſarium, cruoris excrementum naturale. Cujus attamen generatio, non intenditur à natura, ſed præter vitalis naturæ inſtinctus, ac per accidens, mor-
12 boſa eſt. Quid ſi os, Icterico amaricet, an proinde bilem arguit? In Ictero urina flaviſſima, non amaricat: ergo felle, & bile orbata eſt. Os in timore, mox amaricat, cum ſalſedine. Timor autem, nil quicquam imperij, ſuper fel obtinuit, ut concepto pavore, effundatur in os. Etenim ſi in Ictero, cyſtis fellis, ſit inferne ſic clauſa, ut nil bilis, in duodenum fluat, ergo nec os, in Ictero amarum eſt à felle ab duodeno ſive jejuno inteſtino, ſurſum tracto: cum non ſit alia alioqui via, quà fel in os,
13 aſcendere poſſet. Sæpe etiam in Ictero, poſt cineritia alvi excrementa, redeunt flava, cur ergo Icterus non deſinit, ſi ejus cauſa, jam deſiſtat? Quid ſi in Ictero, aſſumto rhabarbaro, vel cholagogo alio,

quic-

quicquid dejicitur, flavæ bilis teſtimonia dederit: cur ergo ſumto cholagogo, non terminatur Icterus; ſi bilis per inteſtina; ad Medentis nutum, delabatur? Quid ſi exoticum fermentum, aut virus, non raro, totum cruorem, & carnes ipſas, per diarrheam, in fætidum, atque flavum liquamen tranſmutet, & dejiciat, quodque Scholæ bilem, abſque controverſia dicunt; Si inquam etiam à ſerpentis 14
cujuſdam morſu, repente quis Ictero ſuccumbat, an proin confeſtim fellis folliculus claudetur? Quis potius exin non cenſuerit, In omni Ictero, aliquod conſimile virus patrans, latere: quod digeſtivam, & & diſtributivam alienet? Adeoque bilem, naturaliter non ab igne, ut neque à recta digeſtione, multoque minus à nativi caloris fæcunditate: ſed vituperoſo planè titulo, in natura fieri. Ideoque ex- 15
crementa palleſcere, flavere, rubere, & nigricare, non aliunde, quam ex vitio, tam digeſtivæ, quam diſtributivæ? Infantum nempe ſtercus, flavius eſt adultorum, non tamen cenſentur in Scholis, propterea bilioſiores. Eſt itaque flavedo excrementi, ex propriæ putrefactionis vitio, oboriens. Quid ſi 16
ergo Icterus, non ſit ex oppilatione fellis: nonne conſequenter, fellis deoppilativa erunt fruſtranea? Sic nempe, ut ſerpentes aliquot, ex proprietate faciunt Icterum: ita & inſecta aliquot, Icterum ſanant viciſſim, ut & quædam ſimplicia, foris alligata dumtaxat. Quatenus nempe virus tollunt, quod præfatas facultates alienat: non autem, quod ejuſmodi vermes, aut ſimplicia, ſtatim cyſtim fellis obſtruant, aut deoppilent. Meminerint ergo, à juvan- 17
tibus ac nocentibus, non apte ſumi indicationes curativas: ſed aptius, diagnoſticas. Quodque alibi ex profeſſo plenius patefeci. Itaque efficiens Icteri, 18
eſt fermentum præter naturam virulentum: quod pylorum, ſic male affectat, ut digeſtiva, ſimulque

 diſtri-

diſtributiva, alienentur. Sedetque virus iſtud, vel in duodeno, vel longius, ab Ileo communicatur. Sic ſubinde à ſerpente demorſus, confeſtim Ictero affligitur. Non autem quod ictus ille, in pelle, ſtatim occluſerit meatum fellis in Jejunum inteſtinum.
19 Proinde Icterus, per appoſitos flores chryſanthemi, dentis leonis, aliorumque multorum ſimilium, non raro quoque per antidota quædam, pyloro congrua, ſanatur. Quales ſunt millepedæ, lumbrici terræ, flavi vermes inter aſſeres, & quæ valenter abſtergunt primam corporis regionem.
20 Nec etenim rhabarbarum, crocus, curcuma, lapatum acutum,&c. curant icterum quatenus flava: ſed illorum flavedo, potius indicat deſtinationem ſibi eſſe, ad deterſionem veneni. Signaturæ enim, produnt craſim internam rei: non autem ipſa craſis
21 rem detegit. Octuagenarius quidam, & ſocer Medici Bruxellenſis, per biennium continua ſtillabat ſtranguria. Cenſus ideo, habere calculum in veſica. Diſſecto tandem ejus cadavere, fuit repertum, à calculo immune. Mox Medicus iſte, ſe calculum ſoceri confregiſſe, oblatis ſaxifragis, jactitabat. At non à ſtranguria ſtillante. Fuit autem ejus fel, grumis aliquot refertum, abſque ictero, defectus autem Splenis, ſtranguriam ſenum cauſat. Ut alibi probavi de digeſtionibus. Iudæi enim, conqueruntur
22 plurimum, de atra bile, atque mœrore. Utuntur autem lapide, qui quandoque in felle bovis reperitur: ſubflavus eſt, & natat in aqua ſubinde, quanquam ſubinde durior & ater. At bos, non Ictero: ſed malleo perit, nec male valet à flava bile, licet cyſtis fellis, calculo ſatis amplo ſit occluſa. Denique bos continuo paſtus gramine, felle oppilatur. Ergo tantus radicum graminis uſus, in apozematibus
23 ſingulis, totus eſt ridiculus. 1. Antequam ergo concedam, fel, ad tingenda alvi excrementa quotidie demit-

demitti, prius conſtate debet, quod eſſet bilis in rerum natura. 2.Dein, quod humanæ ſordes, inſigni amaritudine ſint præditæ.. Quod tamen alibi de digeſtionibus falſum probatur. 3. Conſtare deberet, quod idem pigmentum, tingens urinam, & alvi ſordes, non generetur naturaliter in ipſo membranarum ductu, qui Inteſtinum dicitur, prout ſupra de vitulo conſtare feci. 4. Si ergo lotium, & ſtercora, ordinariò, atque naturaliter flaveant, non tamen ſint amara: ergo non à felle, aut bile. Ergo nec mirum, ſi errante ejuſmodi efficiente naturæ, copioſior fiat ejuſmodi tinctura, adeoque intenſiore Ictero, intenſius quoque flaveſcere quotidie lotium, in Icteritio. Nec mirum quoque ſi ab errante cauſa efficiente, & diſtribuente, per totum corpus, ejuſmodi, excrementa flava, deferantur, Icterum, atque tandem & mortem ſubnaſci. Etenim ſi in crapuloſo ſtomacho, flavedo amara fiat, ab erranre digeſtione: idque tam extra, quam intra Icterum, tam in ſano, quam febriente, tamque in obſtructo, quam patulo felle. Denique ſi in obſtructo felle, appareant lapides grumi &c. abſque Ictero. Si in Ictero, urina ſit intenſiſſime flava, & tingens, abſque amarore, & felle: Hæcque cuncta ſub ſolius digeſtivæ errore, & diſtributiva peccante. Non eſt mirum excrementa alvi, utriuſque facultatis vitio, pallere. Siquidem ejuſdem facultatis, eſt bene valentis, patrare hoc aliquid: & male valentis, hoc aliquid facere vitiatum. Tandem, pallens alvi excrementum, & urina ruforubea, in Ictero, non qui- 24
dem fellis, ut neque bilis commiſtionem accuſant: ſed errores tranſmutando, & diſtribuendo commiſſos. Nam remedia ſpecifica Icteri, exigua præſertim quantitate (ut aſſolent) data, non juvarent, ſi ſit (quod ſupponitur) infernum (id eſt unicum) fellis orificium adæquate, atque totaliter clauſum

(nam quicquid non eſt totaliter clauſum, ſat patet
25 transfluenti felli) nam emunctorium ſic clauſum,
ut nullatenus ſit expulſivum ſuarum ſuperfluita-
tum: multo certe minus, erit remedij peregrini,
priuſque in ſtomacho tranſmutati, attractivum, vel
admiſſivum. Ideoque ergo plane fruſtraneum. De-
26 nique ſi aliquod cyſtidi, ſit os ſuperum (quod nul-
lum: nam non reperitur tranſitus niſi inferne)
illud ſane aptum minimè eſſet, ad trahendum bi-
lem: multoque minus in tanta copia bilis, quanta
ſupponitur in Ictero. Deberet ergo bilis trahi per
Jecur, nec tantæ dimitterentur ſordes, trans ipſum
fellis folliculum, qui poris expers cenſetur ſuperne,
Adeoque non eſſet unde inferus canalis, obſtrui
27 poſſet. Tum denuo, hinc ſequitur. Si bilis ulla eſſet,
eaque non tranſmitteretur ſuperne, trans cyſtim
fellis: remedium quoque contra Icterum, ſuperne
in cyſtim labi nequeat: neque inferne pariter ad-
mitti (quippe exacte ſupponitur occluſum) neceſſa-
rio quilibet Icterus ſemper erit, abſque ſpe ſanandi,
28 quia citra remedium. Tum demum aliunde patet,
quod liquor fellis, ſit merum viſcus vitale: non au-
tem bilis, aut quotidianæ hepatis ſordes. Itaque ſi
nondum conſpicuus, necdumque probatus meatus
à Jecore trans cyſtim, ſit inventus: quare ergo oc-
cluſo inferno meatu, folliculi, mox totum corpus,
felle regurgitaret? Siquidem hoc, præſupponat tan-
29 tundem fellis, prius ab hepate parati. Porro ſi bilis
flava, quam cruori extravenato putant ſupernatare,
tam tingat excrementa alvi, quam veſicæ, eaque,
bilis vix ſubpallide flaveſcat: certe illa nunquam
poterit urinam Ictericam tingere, in tam ſpiſſam
atque ſaturatam coloris flavedinem. Cum id, pro-
pter quod unum quodque eſt tale, debeat eſſe
magis adhuc tale. Longeque abeſt, quod mera bi-
lis, quam ſimul cum cruore ſibi cognato, ordina-
tim

Digitized by Google

tim generari dicitis, eſſet coloratior, quam lotium Icterici, quod nedum non eſt bilis: ſed vix quinquaginta ſeri partibus, una bilis cenſetur adjecta. Nec interim vix lotium Icterici, in quinquageſima parte ideo adſcendit, ad meræ bilis tincturam. Itaque ſi urina (quæ materialiter, potum, ſui corpore ubique, & ſemper repræſentat) adhuc ſuum colorem, à felle, & bile mutuet. Ipſa urinæ Icteritiæ tinctura, debet ad minimum trigecuplo, ſuo corpore tincturam fellis, imo & croci, ſuperare, eſſetque fel ſpiſſum, inſtar vitelli ovorum. Quod cum non ſit de natura bilis, aut fellis, ergo nec poterit urinæ Icteritiæ tinctura, unquam eſſe à felle. Eſtque hæc argumentatio, à numero, extenſione, menſura, & ſpiſſitudine. Itaque deberent Scholæ, retroſpicere ad ſuas theſes, de obſtructione fellis: ac facile reperirent, non eſſe ſubcenteſimam fellis aut bilis proportionem (etſi ponatur folliculus fellis obſtructus, & fel non ad ani excrementa detrudi) quotidie ortæ, ad eam quæ ſola urina excernitur. Deinde, non eſſe cur ingraveſcente Ictero, quotidie lotium, & habitus colos, ingraveſcant, & augeantur, cum minor alioqui ſanguificatio, fellisque contingat indies inſtante morte, generatio. Quodque magis eſt. Urina Icteri, non eſt amara (quod unica ſaltem guttula, in apice linguæ ſat lucide notari poteſt) eſſet autem felle longe amarior, ſi ab hoc, ſuam deſumeret tincturam: aut deberet fel in omni lotio naturalem ſuum perdere amarorem. Quorum utrumque æque eſt abſurdum. Cumque aliàs omnis amaror, à cæteris omnibus urinis exulet (Abſurdiſſimum autem omnem totius urinæ flavedinem, à ſolo felle, ſive bile, mendicare, nec lotium tamen interim ullum, ſit amarum) eſſet ſaltem amaror in urina Icterica, peregrina admodum qualitas, nec à bile oriunda. Quod eſt dicere. Ab exo-

 tico

tico excremento, in ſe amaro (quale eſt ſubinde per vomitum quod rejicitur tam ſanis quam ægris) non autem à bile naturali. Ad menſuram cogendo Scholas. Color flavus, quo unica ſaltem die, lotium in Ictero tingitur, poſſet tantundem ſtercoris ſaturato colore inficere, quantum quadraginta diebus, per alvum ejicitur. Sufficeret autem tantundem coloris exuberare in lotio indies, quantum, ſingulo die, bilis, ſtercoris inficiat. Ergo obſtructio fellis, nequit in cauſa eſſe, cur quadrigecuplo plus tincturæ, & fellis generetur, ſi urinæ tinctura, totiuſque flavities corporis, ſpectentur ſimul. Imo, quando cætera abſurditatum caterva, excuſari poſſet, per Icterum, quotidie plus rufæ bilis (ſic fæcem iſtam nunc per licentiam voco) trans habitum corporis diſpergitur, & ſimul per urinam, & decuplo plus, fellis quotidie ſic expellitur, quam gignatur cruoris. Ergo ſaltem Scholæ docere debuiſſent, cur fellis detentio & obſtructio, multiplicet fellis generationem, ſi nolint unà concedere, iſtam ejuſmodi fellis, & omnis fictæ bilis alioqui generationem, eſſe excrementoſam. Adeoque fictam eſſe bilem humorumque quaternarium. Sed quicquid horum generatur, eſſe partim anonymi veneni, quod bilem, falſo credidere, deluſæ per Icterum, ac præcedentium capitum caſus. Indaginem itaque Icterici veneni, fruſtraneam cenſuere, cum bilem iſtam putarent ſola quantitate abundantem, & naturalem alioqui cruoris conpartem. Ah utinam examinaſſent prius, quod bilis flava (qualem cruori extravenato ſupernatare oſtendunt) nequeat altius tingere urinam (aqueam alioqui ex ſui ſeri natura) quam ipſamet bilis eſt ac longe adhuc minus. Quodque urina ordinaria, mediocris flavedinis, atque temperata, ſit tamen altius tincta, quam ſit ipſa ſupernatans præfata bilis. Quod in Ictero, ſit color quadra-

quadragies plus ſaturatus, & tinctus, quam qui à præfata bile tingi ſperetur. Quodque quo morboſior, mortique vicinior Icterus, eo urina eſt quoque rufa flavedine ſaturatior. Nec tamen ſit ratio, cur plus bilis generaretur, quotidie, dum ejus eſt minor neceſſitas, minorque calor naturalis in hepate. Plus eſſet inquam ignis elementalis, quo mors eſt propinquior, & ignis ſi quis foret, ſuæ præfocationi vicinior. Quodque dum dicant temere, totum mel in bilem ac fel verti, in conſtitutione bilioſa, forti, ignea, virili, ac forti, quod alias in ſanguineo, totum ſit ſanguis. Adeoque & propria, invitaque confeſſione coactæ, non cernant, quod ſuæ fictæ bilis generatio, procedat utrobique ab aliqua corporis virulenta indiſpoſitione, quæque tandem aucta, multo fœcundius ejuſmodi ſordes profert, quam cruoris, imò quam ſolet paulo ante.
Cum interim, nulla ſit ejuſmodi bilis neceſſitas: 34
plurima autem cruoris, in Ictero. Non videant inde concludi. 1. Quod natura in ſumma ſui ſanitate, ſemper erraret in ſuis finibus. 2. Adeoque & creator ejus, erraſſet. 3. Quodque non ceſſaret, fel copioſiſſimum facere, dum illud maximè horret, eoque minime opus haberet. Quod bilificatio in Scholis, ſit ex cauſa morbifica: non autem ex integritate naturæ. Quod quicquid vocant bilem, nec bilis ſit, nec fel, nec unus de quatuor fictis humoribus, noſtri conſtitutivis: ſed excepto felle, bilem eſſe merum ſemper excrementum, ſtercoreum: ſi non ſimul etiam defectuoſum, atque virulentum. Non ergo unquam bilis extitit in natura. Fel verò, eſt viſcus præpotens, in natura liquoris primigenij, apprime vitale, & ſummè neceſſarium. Deeſt itaque bilis, in natura univerſa, ergo & pro Ictero. Cholêra autem quicquid ſuo attingit fermento virulento, inquinat, & in virus tranſmutat, abſque

ceſſatione. Eſt tota itaque bilis inventio futilis,
35 mendoſa, & pernitioſa. Nidus autem ſive officina Icteri, eſt à pyloro, uſque ad finem duodeni. Memini enim Lucium piſcem, quandoque vivum, in dorſo, à capite in caudam apertum, ſuperligatum tranſverſim in regione ſtomachi, infra paucas horas, fœtuiſſe putidum cadaver, totamque ejus carnem quæ ante erat albiſſima, flavam evaſiſſe. Vulgus Medentum rebatur, ſe traxiſſe bilem, ab Icterico. Ego vero ratus ſum, vivum piſcem, calore Icterici, putruiſſe, ſuamque flavedinem, à corruptione, mutuaſſe. Excrementum pelli intinctum in Icterico, non ſecus, atque carnem piſcis, cadaveroſum virus eſſe. Erat namque tam putidus piſcis, quod à fele ſperneretur. Ego itaque virum ſanavi per quædam calcinata alcalia. Hæc de falſitate humorum, & humoriſtarum miſera decipula, dixiſſe, ſat eſto. Reliqua autem quæ de humorum decubitu huc ſpectantia occurrere poſſent, alibi particulari tractatu de catharri deliramentis ad unguem explanabo. Poſtremo autem quod pro Atra bile, hæmorrhoides, menſtrua denique atque carcinoma uberum incuſare ſolent. Id ſane ſub ſilentio, velut reſponſione indignum, & tanquam inutiles nænias ſperno, in magna credulitatis proximorum commiſeratione, nec non cæcitatis Scholarum. Siquidem recedunt in hoc à terminis ſibi propoſitis, tam in ſanguificando, & ad Lienem delabendo, quam in commigrando à bile flava in atram. Quoniam hæmorrhoides, & venæ uteri, non ſemper, quotidie aut ubivis: ſed duntaxat circa venarum exitum, cruor bonus alioqui, malignatur, deturpaturque iis locis, & non antea: non autem quod in Splene jam antea degener eſſet, ac in ultimum ani mittatur. Perinde etiam quicquid de Coryza Tuſſi, Aſthmate, Apnea, Pleuritide, Odontalgia &c. commen-

mentantur Scholæ pro Pituitæ ſtabilimento ; Id totum pro ridiculo ſomno paganiſmi demonſtrabo, tractatu de Catharri deliramentis, ſuo loco. Mihi autem nunc ſat viſum oſtendiſſe : pituitam nullam in conſortio quatuor humorum contineri: idque quod à cauſis morboſis eliditur, quod muccoſum, atque hactenus pituitæ inſtar perſuaſerunt, ejici: ſufficit oſtendiſſe nunc, titulum excrementi illud ipſum ſubiiſſe, nec ullatenus familiæ humoris vitalis aſcribendum. Sit Dominus Jeſus inter me, & horum Interpretes.

IN ARGVMENTVM

Libri ſic luſit Poëta contra humoriſtas Chriſtiani Sanguinis ſitibundos.

QVid multis fidis Medicis Dux optime? multum eſt
Si fidas uni: cætera turba nocet.
Nonne vides toto vacuari corpore venas?
Hic ſecat hic urit, creſcit ab arte malum:
Quiſque aliquid gipſi Galleni conſulit: omnes
Oppugnant unum corpus: & arte necant.
Induperatorem medicorum turba peremit;
An medicos medicam credis habere manum?
Sanguine Belga fuit Princeps, medicatur Ibero
Turba modo: Belgas non juvat iſte modus.
Pauca dabo tumulo: Iacet hic dux optimus: in quem
Nil potuit Mars dum corpore ſanguis erat.
Quod Mars non potuit Medici potuêre ſecando,
Sic Mavors ipſo fit minor Hippocrate.

Digitized by Google

APPROBATIO.

TRactatus de Febribus per Clariſſ. & Expertiſſ. Virum D. JOAN. BAPTISTAM VAN HELMONT deſcriptus, ad multorum exercitium, & inſtructionem Medicinæ candidatorum; abſque offenſione Catholicæ Religionis utilitèr typis committetur. Actum Antverpiæ XIV. Decembris, M. DC. XLI.

P. COENS. S. T. L. *Scholaſticus Lib. Cenſ. Antverpiæ.*

Digitized by Google

APPENDIX AD TRACTATUM DE FEBRIBUS,

Sive

Caput XVI.

Detegitur eſſentia Febrium.

1 *Vita mortalium, eſt morborum cauſa efficiens.* 2. *In hoc, eſt vita error furialis.* 3. *Probatio præcedentium.* 4. *Author, in quo diſſentiat à Veteribus.* 5. *Efficiens internum, ejuſque materia, probantur.* 6. *Qualiter formetur quidditas febrium.* 7. *Propoſitio.* 8. *Quod ex cauſa naturali, olim conſiſtebat immortalitas.* 9 *Idearum morboſarum origo.* 10. *Quid Veteres deceperit.* 11. *Archeum ſuis perturbationum Ideis, imitari imaginationem.* 12. *Probatur præfata propoſitio.* 13. *Originis Idearum fons duplex.* 14. *Probatur neceſſitas Idearum in febri.* 15. *Idem per enumerationem partium.* 16. *Cauſa Occaſionalis examen.*

HACTENUS quaſi contra Scholas diſputavi, non auſus docere febrium eſſentiam. Itaque dum arborem prodat ſuus fructus, compulſus ſum pro Philiatris, ſupplementum addere, quò febrium incognita hactenus eſſentia, mage illuſtretur, deturque Tyroni modus interſtinguendi judicii à judicio, & remedii à remedio. Oſtendi imprimis ſat potenter, definitionem febrium, hactenus neſcitam; ideo eſſentiam, eſſentialeſque cauſas illarum, adhuc ignorari: Cumque nobis non ſit licita cognitio rerum, à priori: ſaltem mirandum fortiter, quòd præter calorem, pro eſſen-

tiâ febrili, excogitatum ſit nihil: dum tamen hiſtoria ipſa febrium, ſat potuiſſet pandiſſe cauſarum neceſſitates, conſonantiam, & conſtantiam: ſaltemque à caloris ridiculo errore, mortales reduxiſſe: niſi ipſa Mortalium ignavia, per indagandi tædium, & ſubſcribendi facilitates, fuiſſet alle-
1 cta. Loquor imprimis de natura hominis corruptâ, qualis à tranſgreſſione, deinceps perſeverat. Etenim morbus adhuc exul erat, quamdiu mors aberat: ſic quidem, ut morbo nondum ulla ſui eſſet ſpes in potentiâ. Sed poſtquam mors intravit in vitam, ſtetit morbus omnis, in potentiali exercitu in vitam ipſam directo. Sic ut morbus nidum
2 ſuum ſtabulare intenderit in vitali initio: non quidem ut externum aliquod, in, & adverſus vitam, pugnando: ſed in ipſámet vita, hoſpes externus enſem ſuum ſtringeret, quo vitam, (hoſpitium ſuum, ſuæque quidditatis patronum) detruncaret. Iſta nempe fuit humanæ immortalitatis corruptela, quòd ex ipſámet vita, mortem ſibi deinceps deſumſerit. Nec enim joco loquor. Abſit, ubi de conſervanda mortalium vitâ ſcribo. Enimverò
3 ſtatim ſimul cum vita, perit omnis morbus. Nec enim materiæ, utcunque fingantur hoſtiles, ampliùs à morte dimicant, aut fervent. Quapropter omnis directio efficientis interni, debet ab ipſa vitâ dependere. Etenim quod Veteres hucuſque ante me, naturæ duellum vocârunt, complexionis item elementalis, cum ſolitariis qualitatibus, aut cum ipſa invicem putatitiorum humorum peccante
4 adraſtiam: Id totum, aſſevero à principio vitali effectivè, efficienter, & immediatè procedere. Id eſt, ab inordinatione, indignatione, tumultu, terrore, abhorreſcentiaqúe ſpirituum vitalium: Materiam autem excrementoſam, quamqúe peccantem, ſive morbidam putârunt, & vocârunt: Voco

præter

præter naturam, à cauſa occaſionali errante, vel alienâ, productam, detentam, vel introductam. Adeoque ejuſmodi materiam omnem, duntaxat occaſionalem voco: Incitatricem quidem; at planè externam morbo: Utpote cujus adhuc materiæ perſtite præſentia, non raro tota febris ceſſat, & perit funditus. Ergo febrile efficiens internum, atque immediatum ens formale, eſt ipſamet vita; 5
ejuſque immediata materia, ab aura vitali (in quâ hoſpitatur, & ſedet ipſa vita) pro parte deſumitur, & abſcedit. Sicque eſt ipſi immediatà, ac plenipotentiaria poteſtas in vitam, ſibi ſymbolo uniformitatis connexam. Etenim alioquin importunum eſſet, furenti vitæ, extra ſe, morborum parere: ſive, formale atque eſſentiale initium, fundamentum, atque ſemen concipere, efficere, & fovere. Non enim valet vita, morbum, ſeminaliter, in alieno excrementorum externoqúe ſubjecto, ſtabilire. Nam ſi vita à morbo tolerare debebat, anguſtiari, atque necari: debebat certè à ſemet ipsâ jam deturpatâ, omnem pati injuriam. Juxta Adagium, *Nemo, niſi à ſeipſo læditur*. Ruditer id olim quoque Hippocrates ſenſit, qui ſpiritum illum vi- 6
talem, impetum faciens (tam ad vitam, quàm ad internecionem) primus vocavit. Deus enim mortem non fecit pro homine: quæ à peccato incepit. Non enim nego, vitam ſtimulari in propriam injuriam, à cauſis occaſionalibus: At ſaltem optarem, Veteres diremſiſſent cauſam eſſentialiter internam, ab externis occaſionalibus, uti decet. Internum autem, & externum, non ſumo pro corporis reſpectu: ſed quod radicaliter eſſentialiterque eſt morbo proprium, id voco internum, atque inſeparabile: ſecus verò, ſi tantùm accidentaliter adjaceat. Itaque ante omnia, ſeriò & unicè notandum, qualiter ipſa febrium quidditas formetur, â

quidditate efficientis vitæ. Ut non ſolùm per hoc concipiatur ipſa principiandi morbi hæccitas: verùm ut inſuper, cognoſcatur determinatio eſſen-
7 tialis emanans quidditativè ab vita ipſâ. Quæ ideo ſunt altiùs inculcanda. Quare ſit loco propoſitionis, Quòd mortalitas, mors, & morbus, cum peccato intraverint, vitam corruperint, totamque humanitatem, impuritate contaminaverint. Non quidem, quòd introitus ſingularum febrium, ſit proin ex novo peccato, ut neque immediatè ex peccato originis, licèt originaliter inde defluxerint. Sed in ſtatu puritatis, erat immortalitas, non mors,
8 non morbus. Quia tum, Mens immortalis, immediatè regebat corpus, ideoque à caducis, ſe prorſus inferioribus, quicquam patiebatur, ſuum idcirco domicilium, ſibi unitum, ab interitu, & corruptelâ meritò liberabat. At poſt prævaricationem, Mens ſuum regimen, animæ ſenſitivæ tradidit, unde vita mille mortis importunis neceſſitatibus evaſit obnoxia. Senſitiva itaque, deinceps auram vitalem concitavit, quæ exin τὸ ἐνορμῶν, ac primarius morborum faber, ab Hippocrate appellari cœpit. Aſt malè à ſuis ſequacibus. poteſtas ejuſdem, fuit intellecta: neglectumque illud, manſit apud poſteros, Impetum faciens, neſcitum etiam, quòd morborum diſcrimina à vita immediatè manarent. Ideóque falſo, occaſionalibus, nunquamque exiſtentibus humoribus, totum concreditum fuit morborum negotium. Etenim, de origine, & principiis medendi, tradidi modum, quo illud impetum faciens, producit ens Ideale, unde febres, morbique univerſi, ortum ſuum mutuant. Quam Idearum generationem, ibidem ex profeſſo
9 tractatam, nunc tantùm obiter attingam. Primò itaque, In confeſſo eſt, rabiem canis excitari, à, vel in conceptu ejus, per Ideam effectricem illius rabidi ve-

di veneni. Quod in ſano cane non eſt, prout in amente. Patetque inde, iſtud virus (quod noſtram à morſu ferit imaginationem)fabricari ab Idea, per conceptum rabidi, patratâ. Idem etiam occurrit in Tarantula,ſerpentibus, & furore percitis. Sic in Tumulo Peſtis, hanc Ideam,nedum ex pavore hominis: ſed & auræ vitalis, conſtrui, demonſtravi. Quare etiam peræquè neceſſarium, quod pro febri (quæ ab Impetum faciente, vitalique initio ſuſcitatur, nec ſponte, aut ex nihilo oritur, movetur, aut increſcit)ſuccreſcat in eodem vitali initio, Idea motrix, ſive cauſa effectrix, virulenta quidem in ſe, ac varians, juxta ſignaturas, quas hæc arbor Ideæ febrilis, pro fructibus exhibet. Etenim ut ex nihilo, nihil fit: ex aliquo autem ſemper aliquid: putârunt tam Veteres quàm moderni, febres quaſcunque, neceſſariò oriri ex lucta elementorum, vel ſaltem fictitiorum humorum. Nec liquidò etiamnum definivêre, cujus de ambobus hiſce, febrium eſſet textura. Ac cum non ſint niſi elementa numero tria, nec hæc confluant ad corporum conſtitutionem (quia alibi oſtendam impoſſibilem horum connexionem) non poſſunt aliquod ens, à ſe alienum producere. Humores verò cum nunquam uſpiam adhuc fuerint: ſintque febres ex aëreo, ac magis abſtracto corpore, quàm quod liquidum excrementum putatur: deprehendi à nihilo, nil quidem fieri materialiter: ſed efficienter effectivè, atque formaliter pleraque ab Ideâ concepta fieri, quæ demum mox ſe corporibus veſtiunt. Per conceptum ſcilicet, fiunt Ideæ activæ, ſeminumque formalia initia, quæ ſe ſtatim veſtiunt tunicâ ſpiritûs vitalis,cum qua, tum denique in ſcenam prodeunt, fiuntque illud Impetum faciens, ſolo duntaxat nomine, à Scholis cognitum, ac proin à Practicis neglectum. Etenim quòd febres ſubinde à

perturbationibus animi oriantur, id lippis, ac
11 tonſoribus peræquè notum. Sed Archeum, ſive impetum facientem ſpiritum, ſuas pati perturbationes, harumque ſoboles, ſuſcitatas Ideas, in ſe concipere, inopinum, atque hucuſque inauditum eſt quidem Scholis. Attamen certius nil, quàm quòd ſaliva rabidi, dudum poſt mortem canis, in eo quem momordit, producat ſuam rabiem, planè
12 ſuo cani perſimilem, unde manavit. Quare in ſalivâ, fuit Idea formatrix ſeminalis, illius rabiei productæ par illi, unde prima fluxit infectio. Nam ejuſmodi infectio, poteſtatem præſupponit actricem, vitalem, potentemque propagatricem ſui ſeminis, licèt nobis mortem, & amentiam cauſet. Potentia autem iſta, nequaquam agit, ut nudum accidens: ſed quatenus formali ſubjecto inhæſionis inhabitat. Nec etiam quòd materia viſibilis, ſive diverſorium inhæſionis, ſit ipſamet potentia, nec excitatrix, vel ſtimulus ſuiipſius, aut quòd iſta potentia, ſubſiſtat ſolitaria extra radicem, quæ illam ſuſcitavit: Sed omnis potentia, habet ens fovens, patrans, ac dirigens ſui, longè ſpiritualius, & abſtractius, quàm ſit ſua capſa inhæſionis. Abſtractius inquam, quàm ſit ipſum medium, in quod potentia motrix eſt recepta. Imò formalius, quàm ſit ipſamet qualitas potentiæ. Eſt nimirum architectonica imago mali, aut boni, effectrix effectuum, tam in morbis, quàm in cęteris entibus ſeminalibus. Sumit autem iſta imago, primordiale ſui initium, ex cogitatione hominis, vel ſuccenturiato conceptu ſpiritûs Archealis (de morbis nunc loquor.) Sic nempe anima ſenſitiva, eſt per modum recipientis, in ſpiritu, ſive aurâ Archeali. Et quanquam Archeus, non anxietur per modum animæ uſualem, atque humanum: attamen diverſorium animæ ſenſitivæ (quod eſt ipſe Archeus) fruitur

fruitur per modum ſuæ receptioni proprium, Ideis oriundis, tam à ſuis conceptibus, quàm à conceptuum exorbitationibus. Nec enim Archeus, iſtas paſſiones, ſemper è proprio conceptu piſca- 13
tur: ſed & ab ingeſtis, malè digeſtis, & tranſmutatis. Uſque adeo & ab excrementis non rite ſubactis, aut ſegregatis. Adeoque & nedum à facultatibus noſtris alienatis, aut errantibus: verùm inſuper, ex dote rerum innatâ. Prout in ſalivâ rabidi dentis, eſt proprietas Idealis virulenta, quæ animæ ſenſitivæ imaginationes, in nobis alienat, ad ſui lubitum. Ergo in rebus, eſt quædam potentia 4
accidentalis, quæ ſi contagium, aut ſui propagationem perficiat, indiget vi formali, & ſeminali, quæ rectrix ſit actionis. Semina namque, ut figuram, vel ſui ſimilitudinem, edant in productis, neceſſariò hanc imaginem ſibi inſculptam habent, ſi debeat extra ſe agere, aliudve ſibi ſimile erigere in producto: cùm ejuſmodi ſimilitudo, Ideam præſupponat formatricem. Denique materia febrium occaſionalis, ſi eſſet de febrium eſſentiâ, vel non procederet, ſaltem ſemper comitaretur effectum ſibi proprium. Quare dum quaternarius humorum, horumque exiſtentia, ſint ficta: neceſſum eſt, quòd 15
ficta cauſa humoralis, nec præexiſtat, nec ſubſequatur eſſentiam febris, nec ſit reſpectus humorum ad febrim, nec viciſſim febris, ad fictos humores. Denique nec cruor (theſaurus vitæ) poteſt ullo modo, eſſe febrium cauſa conſtitutiva: imò nec quidem cauſa occaſionalis; niſi ſit extravenatus, priuſqúe corruptus: id eſt, niſi prius deſinat eſſe cruor. Siquidem extravenati cruoris, non eſt alia reflexio, quàm quòd in vivente thecâ ſit cadaver, variaſque interim ſubeat tranſmutationes, pro varietate Ideæ Archei, in proximis culinis, clavo œconomiæ præfecti. Eſt nempe vitiatus hic cruor,

Digitized by Google

cadaveroſum jam excrementum, & cauſa occaſionalis, quâ excitus Archeus Ideam furoris fabricat.
16 Denique aliud quodcunque excrementum, à ſubſequente digeſtione defædatum, cauſæ occaſionalis jus in ſe transfert, febrimque occaſionaliter parit, non ſecus ac jam de cruore dixi. Eſtque ejuſmodi excrementum, à vitio digeſtivè, ac diſtributivè, vel ſenſim accumulatum, vel demum à febri, aut inſpiratis peregrinis, productum. Utut fuerit, ſaltem reſpectu febrium, ſemper remanet externum, nec harum eſſentiam ſubintrat unquam. Sunt quidem duntaxat accidentales conſiderationes, quæ gradum febrium proximè reſpiciunt. Etenim ſi actio morborum, procedat immediatè in vitam, & à vita exordium ſumat: utique eſt neceſſarium, quòd eſſentia morborum, quoque penetret penitùs, ipſam medullam eſſentialem vitæ. Cætera verò externa, qualia, ac quantacunque, tantum reſpiciunt, an materia occaſionalis, ſit in quanto, major, minorve; An efficiens in Juvene, ſit potentius, quàm in ſene, in initio morbi, quàm in fine; In malignâ, quàm in mitiore &c. Sed ejuſmodi poteſtatum gradus, ſunt correlativa efficientis, ad vires collati. Docentque quidem, quantum ſit verendum, ab accidente occaſionaliter irruente. Ego autem hîc ſpecto formalem febris eſſentiam. Itaque ſemper adeſt, ac permanet eſſentialis poteſtas interni efficientis, ſive ipſius vitæ: & denominatio, deſumta ex termino relationis, etſi ſpem Medentis mutet, ſuperioritatem vitæ, ac proportionem Agentis variet: Attamen ipſa vita, ſemper eſt intimum principale, formale, atque eſſentiale febrium efficiens; manetque ubivis materia occaſionalis, extra veram, & internam cauſam materialem. Nam ſæpe aufertur, ceſſatvé febris, reſtante, reſiduâ adhuc ejus materiâ, & efficiente occaſiona-

ſionalibus. Etenim ſæpe, quartana ceſſat ſuâ ſponte, poſtque menſem fortè repetit iterum: adeoque materiam occaſionalem ſervabat ſibi interim intactam, ac citra actionem, velut dormientem. Idemque ens occaſionale alibi, pacatâ priùs procellâ Archei, totum ſponte conſumitur. Sæpe quoque febres, poſt ſe, relinquunt debilitates, viriumque topicas diminutiones, in vitam durabiles: quatenus vita inſiti Archei extruncata, ſuaſque paſſa eſt tribulationes nimias.

Caput XVII.

Quidditatis febrilis Indago.

1. Erronea Scholarum ſpeculatio. 2. Differt Author à Scholis. 3. Modus fiendi febrium, ad Indicationes propagatur. 4. Centrum febrile. 5. Situs, & frigoris examen. 6. Confirmatur Centri doctrina. 7. Cur febris quandoque terminetur per appetitum inſolitorum. 8. Oeconomia febrilis in pyloro. 9. Exlex quartana, & exoticarum febrium ſedes inaudita. 10. Cur vomitus non ſolvat has febres peregrinas. 11. Definitio febris lacera. 12. Remediorum examen. 13. Spei vanitas unde ſit introducta.

Antehac tam Moderni, quàm Priores, conſiderârunt febrium naturam, ac quidditatem, ex ſpeculatione caloris, tam interni, quàm æſtivi ambientis. Itemque eſſentiam illam dimenſi ſunt, ex acrimonia, atrocitate, multiplicitate materiæ occaſionalis, vel ex malignitate unius, vel plurium, de quatuor fictitiis humoribus. Sic enim, quâ ingredi debuiſſent, januam ſibi ante nares occluſerunt. Siquidem modus fiendi in febribus, itemque ejus internum efficiens, atque materia ſeminalis, manſere neglecta. contemplati ſunt febrim duntaxat in facto eſſe: adeoque ſic ſibi cognitionem eſſentiæ abſtulerunt: ubi aliàs, modus fiendi, ſuprà diſtinctus, enucleat internam febris quiddi- 1

tatem, quam facta febris claudit: non potens Intellectus humanus ſuâ vi, penetrare res, quas ſibi ex inſtituto occluſit. Docui itaque ſuperiùs, quo initio activo & vitali, febris in nobis oriatur ſeminaliter, & materialiter, id eſt, integraliter. Etenim quidditas febrium, per modum fiendi, edocta, patefacit quidditatem efficiens, à quo formatur. Siquidem
2 omnem ſui determinationem mendicat à vita. Ideo enim vera quidditas entalis, atque eſſentialis differt toto cœlo, à Veterum putatitiâ quidditate (accidentali nempe) febrium. Ipſum namque ens accidentale (quod eſt ipſa Veterum putata febris) differt toto prædicamento, ab ente ſubſtantiali, vitalique febrium, atque à ſeminali initio, progreſſu, coaptatione, actione, ſequeſtratione, deturpatione, & proprietate immediatâ, hauſtâ ſcilicet, tam ex parte maternâ materiæ internæ, atque vitalis; quàm paternâ: nimirum, vitalis efficientis principii quidditate. Siquidem Medentes, hactenus omnem morbum, inter nudas qualitates collocant. Cæterùm demonſtravi, quòd calor non ſit eſſentia, aut de eſſentia febrium: ſed merum accidens, ſeparabile à febri, febrique accidentaliter,
3 & per intervalla, adjacens. Reſtat modò ad cognitionem febris, ac remediorum, contemplari modum fiendi, in fieri eſſe, ut arbor à fructibus prodatur. Itaque omnis propemodùm febris ſtatim ab ſui initio, horret, aſpernaturque, carnes, piſces, juſcula, ova, & quæcunque intra ſtomachum mox corrumpi queunt. Nam carnes & piſces ſolo tepore, ſponte vadunt in corruptiones ſibi proprias, atque fœtores, tanquam ad terminum cadaveris feſtinarent. Hæcque, ubi in ſtomachum delabuntur, fermento ſolito, debito, ac digerente orbatum, ſolo illius loci tepore, feſtinant in ſui corruptionem. Ructus enim febriles, hinc fiunt olidi, ideoque

nidoroſis,

nidoroſis,ructus acidos ſupervenire,bonum omen portendere vult Hippocrates: eò quòd fermentum digeſtivum ſtomachi (quod cuncta aceſcere cogit) ſe rediiſſe, ructu acido, teſtetur. Quo aliàs abſente, dormiente, impedito, vel ſuppreſſo, carnes,& quæ facilè putrere parata ſunt,mox corrumpuntur. Unde dein vomitus flavus, porraceus,& amarus, à corrupto œconomi jure,ſuſcitatur. Hæc eſt cauſa, cur ſtatim, quæcunque facilè putrent, fiant exoſa in febribus. At ſaltem hinc patet, ſtomachum eſſe palæſtram certaminis febrilis. Tum, 4
huic conceptui ſtatim ſuffragatur ſitis, pleraſque febres comitans. Imò & immani intermittentium, diuturnoque frigore, atrocior ſitis, vomituſque 5
affluentior flavæ illius amurcæ, quàm alioqui in acutiſſimis continuarum caloribus. Nec etenim proinde ad ſolita latibula ſubterfugiendum: quaſi frigerent duntaxat externa: at interna fervercnt viſcera,æſtuarentque potentiſſimè. Unde nimirum ſub frigore,tanta infeſtaret ſitis importunitas. Abſit, tam apertis nugis, veritati velle imponere! Siquidem intermittentium initiis, horrores, atque frigora, ſentiuntur non minora intus, quàm in artubus. Propterea ſcilicet quatiuntur præ frigore interna latibula, uſque adeo, quòd dentes & artus, non niſi internum prodant frigus. Sedantur autem rigores febriles, ſimulatque interni frigoris furor evaſit mitior. Eſt autem iſta ſitis fraudulenta. Utpote quam non ſolùm potus,non reſtinguit, potantemque miſerè deludit: ſed etiam docet, ſe non à defectu humidi cauſari. At ſi ſupponatur (riſu dignus alioqui) fervens intus calor,tantiſper ac dirum frigus, è penetrali, rigores ſuſcitat. An 6
ſaltem dum fervor ille, domeſticus febrium hoſpes (licèt nondum querulus,aut ſenſatus hactenus) foràs ſpargitur,friguſque abactum eſt; An inquam

non

non acquirat ſibi vires eundo? ſeſeque ex plicet? non quidem per modum ſubſtantiæ, extenuatæ dilatando, ſed per modum caloris excreſcentis, agendo. Perinde ut manus, per nivem frigefacta, ſi calorem repetat, magis magiſque incaleſcit, ac longè potentius, quàm quæ juxta ignem calefacta eſt. Cur itaque, ſi ſitis à calore fiat interno, ſaltem non reſtinguitur potu: Cur etiam calore jam aucto, & per febrile augmentum, ad ſtatum ampliato, non increſcit pariter ſitis; ſed potiùs plerumque mitigatur. An non hinc conſtat, ſitim, non à calore: ſed alienâ longè radice, ſcaturire? præſertim ubi non rarò, ſtagma acidum ſulfuris, ſitim vel reſtinguit vel ſaltem potenter ſedat? Appetitus ergo ſubitanea averſio, horrorque ciborum, potuumque faſtidioſus delectus in febribus, ſitis penè inſatiabilis, vomitus, nauſea, anxietas cum ſuſpiriis, vigilia ſubinde continua, non rarus denique ſopor, vel deliria, locum, ſive ſentinam febrilem, detegunt,
7 accuſantque ſtomachum, ejuſve vicina. Ideo enim lenta, pertinaciorque febris, ſolvitur frequenter per appetitum rerum inſolitarum (puta halecis, rerumqúe fumatarum) ſperans, per rem ejuſmodi inauſpicatam, ſubigere hoſpitem hoſtem. Arrident nempe ejuſmodi inſolita, non quidem quòd digeſtioni (quippe quæ tum nulla ibidem eſt) ſint, aut alimento apta? ſed quia impreſſionalem Ideam Archei, atque ſigillum febrile, obliterant, non ſecus, atque aliàs cibi inordinati, exoticas, ſilenteſvé in Archeo Ideas paroxyſmales, occaſionaliter excitant. Etenim ſi procul inde, ſuum nidum febris delegiſſet, debeatque omnis cibus, priùs in ſtomacho tranſmutari. Ideoque quoquo inde longiùs deviat, eò ciborum vigor, ac prioris vitæ qualitas mage ſternitur. Quare ſi appetitu, & fruitione inſoliti illius cibi, ſuperetur diuturna alioqui febris:

febris : deſignat, quòd febris non procul à membro appetente, ſit remota. Redit nimirum quoque cum appetitu aliàs, ructus acidus. At ſaltem 8
ex diductis patet, quòd venæ ſtomachales, non trahant ad jecur, ſicut meſaraicę, ſed potiùs nutriendo ſtomacho ſint dicatæ. Quod alibi de digeſtionibus ſtudio explanavi. Siquidem ſæpe à biduo aſſumta, non obſtante ſiti, per vomitum rejiciuntur. Ergo Pylorus (inferus ſtomachi janitor) quamdiu febris imperat, non rite ſuo fungitur munere, ſitiſque, quę ſub iſto biduo ſuboritur, aliquoties repetit, torquet, iterumque miteſcit. Neſcitque Pylorus, quo fine, ſe tam pertinaciter claudat, ac tantopere potum illum detineat, intra febrium ſentinam ſtomachum. In qua præcipuè tum non ſperatur digeſtionis bonitas : ſed potiùs ingeſti longa mora, & conſequens corruptio. Neſcit inquam, quorſum tam amentes effectus edat, dum ex ejuſmodi detentis, procreat flava, & amara excrementa, quæ hactenus fellis imagine incautos deluſere, Illaque elidat abunde, fruſtra, ac citra ſublevamen. Exin namque conjicio, facultatem appetitricem ciborum ac potuum, orificio ſtomachi inſertam, declinâſſe in Pylorum, ſuſque deque confuſa omnia : ſitimque ideò amentem æquè infeſtare : quia totum febrilis confuſionis chaos, agitatur immediatè ſtabulo exotico Pylori. Nec enim iſta ſitis, potu ſedatur, quæ non eſt ſuo loco, in ſtomachi nempe orificio. Cujus ſolius munus eſt, denunciare alimoniæ defectus. Febris itaque habet virus, eſtque ſerpens multiceps, quod circa Pylorum, & paulò infrà, hoſpitatur, vel inſidet convexo ſtomachi. Etenim non rara ſunt deliria ridicula, aliàs quoqe ferocia, juxta veneni illius ſortem. Sitim autem ſuſcitat ſerpens ille, ſæpe quoque anguſtias, lipothymias, & ſyncopes, vel vomitus frequentes,

amaros, vel etiam ſolius alimoniæ inpatientes & intolerantes. Vigiliaſvé continuas, harumque vicem, ſopores compenſant alibi. Primo ſaltem introitu, fermentum ſtomachi, cum edendi deſiderio, intercidunt ſtatim. Neque ideo fruſtra conqueritur Anatome, diſſectionum difficultates mox ſub Pyloro, ſuperare quaſvis alias totius corporis, propter vaſorum multitudinem, glandulis intortam. Hinc namque exorbitationes alimenti, malè digeſti, maléque diſtributi, itemque ſcoriæ, ſive ſtercoris liquidi, extra orbitam alienati, vel humoris alimentarii, ac ſpermatici degeneratio, ſimul concurrunt. unde ſtomachi œconomia evertitur. Cuncta ſiquidem concurrunt in vaſorum multiplicata texturâ, excrementorumque adhuc commiſtione. Quibus de cauſis, virus ſurgit, alienanturque alimenta à ſcopo, variaſque per moram ſubeuntia alterationes. Quas dum topicus ibidem Archeus, ſuâ perſentit ditione, anguſtiatus, turbatus, ac veluti demens, diverſimodè illa adhuc alterat magis, ac pro venenorum illorum ſuaſu, varias confingit ſuarum perturbationum Ideas, ut Protheum Poetarum exprimat, variamque febrium ſcenam effingat. Non proin tamen virulenti hujus contagii metamorphoſes, fineſque, ſunt Medentum objecta. Nec enim tam venenorum, ſymptomatumvé eſt ſpectanda varietas, quantum loci dignitas, & perturbatio Archei, & dein quo medio compeſcatur virus, reducaturque averſio, concitataque confuſio Archei. Nam his ſedatis, ceſſat mox ipſa febris, quæque materialiter ibidem peccant, facilè à natura domantur, atque recedunt directè ſubacta. Hac ſcilicet viâ, ſtatim febres cedunt, ad appulſum alicujus Arcani: reſiduum autem expulſionis, committitur humeris naturæ. Ut ſua ſervetur Hippocrati dignitas. Quod *ipſa natura*

tura

tura, ſint morborum medicatrices. Hæc de Continuis, juxta atque interpolatis febribus, & loco natalitio illarum. Sola autem quartana exlex, penitiùs ſubiiſſe viſa, ſive extra contubernia ſtomachi, ad Splenem ſe porrexiſſe. Parem attamen ſervat ſibi progreſſum, & explicationem, ſuper Archeum loci: dum intra proprios lares, errorem digeſtionis committens, ſtatis periodis ſuos excitat furores. Eſt denique malignarum, caſtrenſium, purpurearum &c. aliena prorſus, atque inſolita admodùm ſedes, propagatio, ac inſueta medendi anxietas. Dum ſcilicet, per inſpirata endemata locorum, paludum, mineralium, fumorum, hoſpitalium, infirmorum, putidorumque odorum, hauriuntur fœtores &c: Qui, dum per pulmonem, in thoracem penetrant, trans diaphragma, connexam ſtomachi ſuperficiem feriunt, ac ſuę virulentię Ideam depingunt, in alimento proximè aſſimilando. Quod proinde degener, ibidem ſe ſiſtit, & Archeum loci invitat in ſuos furores: unde inſolitæ ſubſiliunt febrium tragœdiæ, atroces nempe, pertinaces, ac fallaces admodùm. Quia ſopores, vigilias, amentiaſque & anxietates periculoſiores excitant; Juxta cujuſque veneni, obnati ibidem ſtimulum, diverſimodè Archei vitalis perturbationes ſuſcitantem. Sic modo ſurrexêre febres, abſque ſiti, calore, & turbine, in Medentum confuſiones: quia nimirum nihilo ſecuriores febres concitant. Quædam enim cum tantillo frigoris primordio, citóque finiente, necant citó, vel languidè, non minùs tamen truculenter, quàm quæ magnâ ſymptomatum feritate infeſtant. Patet ſaltem nunc, cur vomitiva, febrim 10 iſtam ſtomachi, ibidemque ſuæ manſionis ſigna edentem, nec quicquam ſublevent. Nam etſi productum febrile, vomitiva domare videantur: non tollunt tamen occaſionale producens, in convexo, exter-

externoque ſtomachi plantatum. Manuducamur itaque ab ipſa febri, & ſtatim indicationes inde petitæ, docebunt, omnes anxietates iſtas, incipere, & agitari circa ſtomachum. Mirum ſanè, quòd Scholæ nihilominus Hepar, & bilem, vel pituitam, putrida nimirum, adhuc incuſent, poſtquam dejectiones, arte, vel naturæ impetu promotas, nil juviſſe attenderint! Somnus etenim laborem adfert in febri: non autem in ſanis: eò quòd à ſtomacho, non autem à Jecore, ſomnus ſurgat (quod alibi latiùs.) Vitium autem originale febris, & occaſionale, eſt permutati: Ideoque etiam permutantis, horumque permutativa actio, manifeſta, ſentitur circa ſtomachum. Eſtque ideo ſolemnis definitio Scholarum, ruinoſa: Quæ decernit febrim, à corde primùm accendi, & inchoari. Quòd autem febrium occaſionalis materia, ſit permutatum alimentum, proximè aſſimilandum, fortè id pro ſtomacho admittetur: At non æquè obvium erit concipere, ſcoriam, ſive ſtercus liquidum, à meſenterio retrogradum. At certè quanquam id in ſanis regulariter occurrat: non tamen in febribus, quibus ſingularis ideo, & propria eſt quævis exorbitatio. Etenim ſic ſcoria ab utero lotii, & calculi ſedibus migrat per abſceſſum indirectum, ad pleuram, ad venas ſtomachi, & vaſa Duodeni inteſtini. Cujus deviationis, nulla eſt ratio, niſi ipſa confuſionis Archei licentia. Denique (repetam) nec ſemper à cauſa occaſionali priore, ipſa febris profluit, dirigiturque. Siquidem ipſe Archeus, etſi ab externo non ſolicitetur errore; tamen incontinentiæ ſuæ peccato, ſubinde ſua ſponte, furores aſſumit, propriâque luxuriat libertatis inſolentiâ. Tumultuatur enim, ac leviculo errore, ſuæ indignationis ideas fabricat, non ſecus, atque ridiculâ ſæpe de cauſa ſuſcitatur. Quodque minùs mirum in Archeo

cheo univerſali, ſi titubet, cum unicus, tam diver-
ſis facultatum functionibus regendis, præſit. Et-
enim quia centrum mali, circa ſtomachum, palæ- 12
ſtram locavit, vanæ ſunt venarum depletiones, vi-
riumque furta. Siquidem cruor, culpâ caret. Quod
ſuprà ſat demonſtravi. Eſtque æquè ridiculum,
velle corroborare, per Alchermes, gemmas, & per-
las contritas. corroborare inquam velle, ubi ho-
ſtis intus dominatur, ipſamque vitam, in omnem
diſſolutionis ataxian, atque confuſionem præcipi-
tat. Hoſtis namque, qui potuit integram ſanita-
tem, roburque validum ſternere, ſpernet quicquid
ſe præſente ad confortandum objicietur. Fruſtra
ideo ſymptomatum ſublevamen intenditur, ſi
non adſit victrix medela, quæque compeſcat vita-
lis Archei confuſionem. Quæ nimirum eſſentia-
lis, & principalis ſanationum eſt effectrix. Ac do-
lendum eſt, corroborationem virium, unâ manu
intendere, quam altera manus, per ſolutiva, &
phlebotomum dejicit. Remedium itaque plauſi-
bile, menſuratur ab effectu, ſi tumultum Archei ſe-
det, & Ideam febrilem exſtinguat. Pacato namque
loco febrili, ſive aperto carcere, Archeus, qui antea
diruebat cuncta, quia confuſus: jam tranquillus,
expellit hoſtem, & materiæ occaſionales, aperto
carcere repentè effluunt. Idque in difficillimo in-
ſperatóque caſu contemplamur. Siquidem ablato
luis venereæ contagio, tubercula oſſea, atque du-
ra, evaneſcunt ſponte. Alibi quoque, abſceſſus de-
ſperati contingunt, ſolius ſæpe naturæ ductu. Sic
inſolitæ declinationes, diſſolutiones, reſolutiones,
atque receſſus, etiam ab Humoriſtis agnoſcuntur.
Ideoque proniores ſpero fore, circa occaſionalis
febrilis materiæ ſpontaneam expulſionem: Saltem,
non eſſe petendam à ſolutivis pharmacis opem,
ut nec à virium vitalium furtivis remediis. Sedato

nimirum priùs Archei furore, formante Ideas febriles: ſequeſtrantur facilè deinceps, quæ, & qualia oportet. Idque facilè ferunt infirmi, ac meliùs ſe inde habent, quatenus à gravante pondere, & obnatâ perturbationum confuſione, ſublevantur. Itaque cognitio quidditatis febrilis, exterminat ſpem, quam à venæ-ſectione, ſolutivis, ſcarificatione, & cantharidibus, movent Medentes, unam ſcilicet ob culpam. Ne ſuas fruſtra viſitationes feciſſe, præmiumque de impoſtura petere, vi-
13 deantur. Cum autem ſuperatâ propemodùm febri, Archeus ſe ad tranquillitatem componit, ut per criſes, ſudores, vel hæmorrhagiam, vel etiam per hæmorrhoides, tanquam furiarum reſiduam luctam, quietem & ſanitatem ſæpe adduxerit. Id ſanè Medentes fefellit, omnemque ſpem in hirudine, & phlebotomo collocârunt, nec conſiderârunt, quòd adhibito remedio juſto, ſtatim, etiam turgentiſſimæ hæmorrhoides, citra cruoris effuſionem diſpareant, nec ſanitatis acquiſitionem, aut conſervationem impediant. Quod aliàs foret impoſſibile, ſi cruor hæmorrhoidalis, tam fœdo, charactere, quali depingitur, infamis eſſet. Delectus itaque remediorum, in febribus, deſumendus eſt ab Arcanis, quorum ut inſignis eſt varietas: ita & occulta præparatio. Primaria enim ſunt, quæ placant tumultum in vitâ excitatum. Sequuntur, quę ſuperant virus febrile. Auguſtiora autem ſunt, quæ utrumque ſimul continent. Sunt denique, quę famulantur expulſivè, plauſibili nempe abſterſione, & reſolutione. In quo mira eſt Omnipotentis prodigalitas, quæ ſimplicia cruda, pro febribus direxit, ac modicè præparata, inſtar falcis, febrim demetunt. Gauderem ſanè hæc propalare; ſed me abſterruerunt eventus, malo meo experti, etenim circa finem elapſi ſeculi, inceperam per ſtagma

fulfuris

ſulfuris, & vitrioli mederi, dicebam etiam, quænam eſſent inſueta illa, ignotaque remedia. Primum enim, Medentes, chirothecam ſuam præfatis remediis oſtendebant corroſam, ac reſolutam; ut ægros terrerent, ne ſuus ſtomachus idem tolleraret. at cùm poſtmodùm, non obſtante medentum detrectationis fuco, cernerent, à me ſanatos, bene valere, à ſervis fugitivis meis, juſſerunt diſtillari quædam, quæ viderant, & didicerant. Hinc in mercatores, & Seplaſias migrârunt chymica. Nec ſanè inviderem: niſi adulterata venundarentur univerſa, quamdiu lucrum, & avaritia prævalebunt. Dolendum ſanè, nil horum mortalibus propinari: quod non miſerrimè ſit adulteratum. Dicam ſaltem pro ingenuis, quòd ſpiritus ſalis tartari, ſi unicornu, argentum, hydrargyrum, lapides cancrorum, vel aliquod è ſimplicibus diſſolverit, nedum febrim: ſed & plures affatim morbos ſanet. Non enim, quod ſperem, argentum, hydrargyrum, vel alia hujuſmodi, in venas tranſitura. Sufficit mihi, quòd ille ſpiritus alcali, ab hiſce corporibus, in ſalem redactus volatilem, & coagulabilem, in officinâ ſtomachi ad normam ciborum redactus, tranſeat in Meſaraicas, ſaltem per lotium iſthac deportatus; & tranſeundo lambat, reſolvatque ſordes ibidem ſubnatas, vi exoticâ ſibi aſſumtâ. Certè hujuſmodi plura, magiſque obvia, lubens communicarem, niſi abſterruiſſet calamum torpor, ignaviaque medentum, ſoli lucro inhiantium, vitamque mortalium exponentium ſub Seplaſiæ, ſuæque uxoris bonâ fide, & appetitu lucri. Quantum autem ad Quartanam, ſolitus ſum illam depellere, emplaſtro, ex paucis reſolventibus, & abſtergentibus compoſito. Nec unquam me fefellit, niſi quòd in obeſis, tardiora ſint ejus obſequia.

IMPERTINENS.

Autor optat videre Humoriſtam, qui aërem aquæ adæquâſſet librando, ut Galeniſtarum temperiem æqualem ad pondus, connectat. Quantum aëris videlicet, pro libra aquæ, ſumendum, ut in pondere adæquentur?

ALIUD.

Aër, nec levis eſt, nec gravis. quia eſt ſine pondere. Ideoque nec ponderari, nec adęquari poteſt. Ergo ſummâ ac optima complexionum, ſpe deſtituta eſt, doctrina Galeni: quia mentita ſtentoria ipſi eſt libertas.

FINIS.

Digitized by Google

E R R A T A,

In libro de Febribus, & Tractatu contra quatuor humores Scholarum.

PAGINA 9.lin.35.pro *expoſitione* lege *ex poſitione* p.14. l. 21. pro *apoſemata* lege *apozemata*. p. 21. l. 27. pro *qua* lege *qua* p.23.l.3. pro *& etiam* lege *& atram* l.11. pro *tantidem* lege *tantundem* l. 19. pro *ſequi* lege *ſeſqui*.l. 28. pro *cauſam* lege *cauſum*. p. 31. l.1. pro *febrium* lege *febrim* p. 41. l.24. pro *attributarum* lege *attritarum*. p. 44. l. 29. pro *inferna* lege *infernè* p. 64. l. 26. pro *diſtigatur* lege *diſlgiatur*. p. 83. l.8. Pro *inſertam* lege *inſertum*. l.26. pro *habituoſus* lege *halituoſus* p.89. l.15. pro *connexum* lege *convexum*. p. 124.l. 18. pro *remedio* lege *de medio* p.126.l. 24. pro *gelative* lege *gelatina* p. 130. l. 31. pro *ac ſcopo* lege *à ſcopo*. p.131.l.18. pro *huic* lege *hinc* l.26.pro *confractibus* lege *anfractibus*.p.135.l.18. pro *heterogeneitati* lege *heterogeneitate*. l.28. pro *quoque* lege *quaque* l. 33. pro *quane* lege *quave* p. 136. l. 12. pro *habeat* lege *rubeat*. p. 137. l. 27. pro *gelatibam* lege *gelatinam*. p. 143. l. 9. pro *ſemper ſemper* lege *ſemper* p. 150. l. 18. pro *quane* lege *quave* p. 152.l. 34. pro *ſequeſtratiatarum* lege *ſequeſtratorum*. p. 164. l. 22. pro *ullam* lege *ullum*. p. 178. l. 2. pro *gelativum* lege *gelatinam*. p.187. l. 19. pro *ocuſum* lege *oculum*. p. 192. l. 7. pro *cilium* lege *cibum*. p.207. l. 4. pro *quo* lege *quod*.

APPROBATIO.

TRactatus de Febribus per Clariſſ. & Expertiſſ. Virum D. JOAN. BAPTISTAM VAN HELMONT deſcriptus, ad multorum exercitium, & inſtructionem Medicinæ candidatorum; abſque offenſione Catholicæ Religionis utiliter typis committetur. Actum Antverpiæ, XIV. Decembris, M. DC. XLI.

P. COENS, *S. T. L. Scholaſticus Lib. Cenſ. Antverpiæ.*